

147 (1973-1974) — N^r 1

CULTUURRAAD

VOOR DE

NEDERLANDSECULTUURGEMEENSCHAP

ZITTING 1973-1974

17 JANUARI 1974

Algemene Beleidsnota inzake Nederlandse Cultuur

van de hand van
de heer **J. CHABERT**
Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden

		Blz.			Blz.
Inleiding		3	HOOFDSTUK VI	-Kunsten	25
HOOFDSTUK I	-Financiën en begroting . . .	5	HOOFDSTUK VII	— Kunstonderwijs	29
HOOFDSTUK II	— Een politiek met de jeugd . .	8	HOOFDSTUK VIII	— Sport en lichamelijke opvoeding	33
HOOFDSTUK III	— Monumenten- en landschaps- zorg	18	HOOFDSTUK IX	— Internationale culturele samen- werking	35
HOOFDSTUK IV	— Volksontwikkeling en vrijetijds- besteding. Derde leeftijd . . .	21	HOOFDSTUK X	— De Nederlandse cultuur in de hoofdstad ,	37
HOOFDSTUK V	— Openbare leetuurvoorziening .	25	HOOFDSTUK XI	— Infrastructuur	40

INLEIDING

In het licht van de gebeurtenissen, die de kwetsbaarheid van onze consumptiemaatschappij blootleggen, is een bezinning over de opdracht van en de middelen voor een doeltreffend cultuurbeleid meer dan ooit noodzakelijk.

De overvloed, de neveneffecten, de inflatie van de individualistische bestrevingen zijn zoveel aanwijzers van een welvaart die de culturele rijkdom van de gemeenschap slechts ogenschijnlijk dienen; in wezen komen zij niet altijd het geestelijk welzijn van die gemeenschap, noch haar creativiteit ten goede.

De overheid is er niet om cultuur te scheppen. Zij moet wel over een evenwicht waken: de produktieve bedrijvigheid is er niet om een maatschappelijk bestel in stand te houden, wanneer dat bestel het geluk van de burger aantast.

Wij zijn ervan overtuigd dat het sociaal bewustzijn, de bekommernis om de evenmens, de participatie en het medebeslissingsrecht de werkelijke hefboomen zijn van een maatschappij, gericht op meer menselijkheid, meer welzijn en meer geluk.

De instrumenten om deze objectieven te bereiken liggen in het vlak van de vorming van de burgers; waar economie en productiviteit zijn gericht op de kwantiteit van het bestaan, staan onderwijs en cultuuroverdracht in dienst van de kwaliteit ervan. Ons land kan er trots op gaan dat voor onderwijs ruim één vijfde van de rijksbegroting wordt geïnvesteerd.

Minder omvangrijk, te beperkt, zijn de middelen waarmee de cultuur haar opdracht tot voortdurende vorming en mentale aanpassing aan de evoluerende maatschappij moet vervullen.

Nochtans is de culturele activiteit bij uitstek een instrument tot sociale bewustwording. Het **non-profit** karakter is, in deze tijd van promotie en gewin, een tegenwicht. De industriële welvaart en, paradoxaal genoeg, ook het onderwijs maken het de culturele werkers niet eenvoudig. Te lang en te eenzijdig stond (en staat) onderwijs in functie van het produktief leerproces.

Dit laatste was voor de generaties die streken voor een kwantitatief minimumbestaan, verklaarbaar. Vandaag moet de sociale zekerheid worden aangevuld door een recht op culturele promotie, op intellectuele en culturele verrijking, op levenskwaliteit en op een zinvolle tijd- en levensbesteding, die niet alleen tot de **vrije** tijd beperkt is.

Een crisis, zoals wij vandaag beleven, geeft ons een nieuw inzicht in de sociale behoeften die, onder de drang van dag en uur, status en verwachtingen, steeds verder werden verdrongen.

Een doeltreffende cultuurpolitiek moet er op gericht blijven de materiële behoeften van de samenleving te verzoenen met de sociale behoeften van de mens. Men zou beter spreken over „culturele politiek” omdat in een moderne maatschappij niet de cultuur-

politiek door één departement maar het gehele overheidsbeleid op de culturele aspiraties zou moeten afgestemd zijn, dat wil zeggen zowel de aspiraties die aan de oppervlakte komen maar vooral deze die slechts opwellen als het resultaat van een „terugkeer naar de natuur” op een auto-loze zondag.

De eerste eigenschap die wij in deze tijd dienen te cultiveren is de **verbeelding**.

Het is de verbeelding die ons in staat moet stellen een nuttig gebruik te maken van de middelen, van het technisch vernuft dat in deze tijd een ambitieuze hoogte heeft bereikt, en waarvan onlangs op een flagrante wijze, de kwetsbaarheid is aangetoond.

Het is de verbeelding die ons in staat moet stellen de maatschappij van morgen in goede banen te leiden. Graham Greene heeft het ooit gehad over het „ministerie van de angst” en George Orwell heeft in zijn profetisch boek „1984” een maatschappij getekend die zou worden gemanipuleerd door wat men, zeer eufemistisch uitgedrukt, een aantal „zeer technische departementen” zou kunnen noemen. Op een decennium afstand van „1984”, lijkt het mij heilzaam dat er zoiets zou bestaan als een „ministerie van de verbeelding”. Mocht dit het Ministerie van Cultuur zijn.

Wij moeten komen tot een **nieuwe gevoeligheid**.

De huidige gevoeligheid is onbetwistbaar afgestompt geworden mede door de Westerse denkpatronen, die al te zeer op de logica en de efficiëntie gericht zijn geweest en te weinig overlieten aan de verbeelding.

Het is gelukkig een eigenschap van de jeugd in staat te zijn het Westerse denken en weten te relativiseren. De jongeren zijn bereid de andere culturen een kans te geven.

Die bereidheid een dialoog aan te gaan met andere culturen zal een belangrijk aspect dienen te vormen van het cultuurbeleid van een land dat Brussel omvat.

Brussel dat morgen, nog meer dan vandaag reeds het geval is, de hoofdstad van Europa wordt.

Het wordt tijd dat wij durven denken aan een **Europese cultuur**. En zulks dient beslist geen smeltkroes te worden van ‘de diverse culturen’!

De Engelse dichter Wystan Hugh Auden heeft voor een dergelijke gevaarlijke „melting pot” gewaarschuwd.

„Goddank” schreef hij met afgrijzen in een artikel over de Europese eenwording, „bestaat er in de poëzie, zoals dat in de architectuur wel een beetje het geval is, niet zoiets als een internationale stijl!”

Ik geloof dat de vrees van Auden voor een zekere taalagressie wel begrijpelijk is, maar toch niet helemaal gegrond. Ik meen integendeel dat het Europa van morgen aan wat ik zou willen noemen „de natuurlijke gemeenschappen”, die niet altijd samenvalen met de administratieve grenzen, een groter kans zal geven om aan bod te komen.

Morgen zullen wij pas de kans krijgen om het

Vlaamse, het Grootnederlandse cultuurimago, om onze identiteit, ten volle te valoriseren.

Wij zullen er dan ook dienen op voorbereid te zijn. Vlaanderen zal voor de vreemdeling herkenbaar moeten zijn.

In weerwil van alles, meen ik dat het beeld dat de buitenlander van de Vlaming heeft, in menig opzicht vleidend is. Zeker met betrekking tot onze kunst, onze ondernemingszin, onze verdraagzaamheid.

Voor wat betreft onze kunst, zal het land van herkomst herkenbaar dienen te blijven. Het moet dan ook onze zorg zijn die plaatsen in Vlaanderen te beschermen, die landschappen te beschermen waar werkelijkheid en verbeelding elkaar hebben geraakt.

Wij zullen ons hierbij ongetwijfeld gesteund voelen door de daadwerkelijke bekommernis om het natuurlijk milieu, die ook reeds bij onze bevolking zeer sterk leeft, en die wij nog willen activeren; teneinde de wereld een beetje bewoonbaarder te maken, een beetje menselijker voor iedereen.

* *

Daartegenover staan een aantal belangrijke verworvenheden, die in de komende jaren de basis kunnen zijn van een dynamische versnelling van de overheidstussenkomst ten bate van het culturele werk.

Op de eerste plaats is de infrastructuur in aanzienlijke mate verbeterd. Het Rijk, maar in niet mindere mate de gedecentraliseerde besturen, hebben in de jongste jaren een bewonderenswaardige inspanning gedaan om een net van culturele-, jeugd- en sportcentra op te bouwen.

Meer (maar nog te weinig) en beter opgeleid cultureelpersoneel als monitor of cultureel werker is beschikbaar in sportclubs, jeugdtehuizen, culturele centra.

Wie het beleid concipieert zal op lange termijn de finaliteiten moeten vastleggen (een zaak van inspraakorganen), op middellange termijn de objectieven uitstippelen (een taak van administratieve experts) en er de middelen voor aanwijzen (de mensen, de financiering, de juridische waarborgen).. Dit is de beleidstaak van bewindslieden.

Het nieuwe departement van Cultuur tracht in deze onderlinge samenhang een beleid te omschrijven dat de kortstondigheid van het politieke bewind kan overleven en een invloed hebben op de maatschappelijke behoefte van de samenleving op lange termijn.

De terzake beschikbare instrumenten zijn onvoldoende. Met uitzondering van een verouderde monumentenwet (1931) en bibliotheekwet (1921) dient het cultuurbeleid gevoerd met **bestuursmaatregelen**, die rechtszekerheid ontberen. De financiering van het cultuurbeleid is facultatief; het ligt voor sommige sectoren, zoals volksontwikkeling en jeugdzorg, praktisch uitsluitend in handen van het

Rijk. De beschikbare middelen moeten — ook al worden deze jaarlijks opgevoerd — over een steeds groter wordend aantal gegadigden verdeeld.

Derhalve zal, zoals de regeringsverklaring in uitzicht stelde, in 1974 grote prioriteit gegeven worden aan het wetgevend werk.

Deze prioriteit wordt door 3 overwegingen ingegeven.

1. Op de eerste plaats is het van belang dat de door de culturele autonomie ingestelde cultuurraden op doeltreffende wijze **bewijskracht** kunnen geven van hun betekenis voor de culturele ontwikkeling in Vlaanderen.
2. Vervolgens is de Regering van mening dat de wettelijke normen een grotere **rechtszekerheid** verschaffen aan het culturele werk.
3. Tenslotte is het noodzakelijk dat de clausules van de **cultuurpactwet** spoedig langs wettelijke beschikkingen uitwerking krijgen.

Een tweede prioriteit zijn de concrete **gemeenschaps-campagnes**, die werden voorbereid en in 1974 hun uitwerking zullen krijgen.

Deze campagnes beogen enerzijds de publieke opinie te sensibiliseren voor het belang van het culturele werk voor het maatschappelijk welzijn en haar tevens aan te zetten er een gemeenschapsbijdrage voor te leveren.

Tenslotte zullen deze „campagnes” gemakkelijker en spoediger de resultaten opleveren die anders jaren zouden vergen.

De zorg voor historische monumenten en landschappen, alsmede de inschakeling van de „derde leeftijd” in de culturele participatie, zullen samen met de sportpromotie onze eerste aandacht hebben. Een derde prioriteit is de voorbereiding van een **decentralisatieplan**.

De Regering wenst inderdaad op korte termijn een antwoord te geven op de sinds lang geuite wens, de openbare diensten dichter bij de bevolking te brengen. Voor de culturele ontwikkeling is het van belang dat op alle niveau's van het beleid concertatie en samenwerking mogelijk wordt.

Decreten

Cultuur is geen produkt van wetteksten, zoals de meest doeltreffende sociale wetgeving op zichzelf niet leidt tot meer welzijn en solidariteit.

Recente studies hebben aangetoond hoe onze vooruitstrevende sociale wetgeving nog heel wat mensen door de mazen van een strikt welvaartsminimum laat glippen.

In nog grotere mate moet erkend worden dat ondanks de democratisering van onderwijs- en cultuuroverdracht de socio-culturele participatie van heel wat bevolkingsgroepen marginaal blijft, of niet op het niveau staat van de huidige maatschappelijke vooruitgang.

Nochtans meer en meer wint de overtuiging veld dat de socio-culturele promotie niet het sluitstuk is van de sociale en economische zekerheid, maar eigenlijk de basis vormt van waaruit het individu zijn plaats en functie in een eigentijdse en snel evoluerende maatschappij kan blijven waar maken. Vrije inspiratie en particulier initiatief zijn onvervangbaar voor een dynamische culturele ontwikkeling. Maar onze veeleisende maatschappij heeft ook in de culturele sector behoeften geschapen die de particuliere inbreng te boven gaan.

De culturele **decreten** die bij de cultuurraad werden neergelegd, gaan uit van 2 beginselen. Zij beogen enerzijds de werking van de **gemeenschapsinstellingen**, zoals bv. de openbare bibliotheken, te verbeteren en aan te passen aan de nieuwe behoeften. De decreten die betrekking hebben op het **socio-cultureel** werk in verenigingsverband en in **intern** verband en deze voor het jeugdwerk, beogen structurele en financiële waarborgen te verschaffen en tevens de efficiëntie van het culturele vormingswerk op te voeren.

De nieuwe normen, criteria en subsidiëeringsvormen zullen grondig afwijken van wat in het verleden werd toegepast. Wij menen dat rechtszekerheid synoniem moet zijn van duidelijkheid en eenvoudigheid. De administratieve procedures die in verband met de betoelaging van het culturele werk tot op heden werden toegepast, zijn empirisch opgebouwd en waren verdedigbaar in een systeem van facultatieve forfaitaire ondersteuning. De nieuwe decreten moeten de administratieve procedures vereenvoudigen, elke vorm van automatisme vermijden, een subsidiëering nastreven die duidelijk is en bovendien toelaat met volledige eerbied voor de autonomie van het particuliere vormingswerk, toch in staat is om doeltreffend in te werken op de kwaliteit van dat vormingswerk.

Zo zullen deze subsidiëeringsdecreten op de eerste plaats afgestemd zijn op de investering in gevormde kaders.

Een andere reeks van decreten zullen betrekking hebben op de werking van culturele gemeenschapsinstellingen, zoals de culturele centra, de openbare bibliotheken, de gemeentelijke culturele raden. Met respect voor de veelzijdigheid van het particulier vormingswerk op basis van een **extern** pluralisme, zullen de decreten die betrekking hebben op de hierbij genoemde gemeenschapsinstellingen, de klemtoon leggen op de samenwerking op basis van een **intern** pluralisme.

Op deze wijze is het tevens mogelijk tegemoet te komen aan de in de cultuurpactwet en -decreet voorgeschreven vormen van samenwerking en pluralisme zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de, naar onze mening, fundamentele grondregel in de culturele ontwikkeling, dus actieve en vrije participatie van het individu via de verbanden die hij voor zichzelf het meest geschikt acht.

In diezelfde optiek zijn wij van mening dat, wat het

openbaar bibliotheekwerk betreft, geen tegenstelling kan bestaan tussen het officieel en het vrij bibliotheekwerk. Ook al kan men over de wenselijkheid tot nauwe samenwerking, ja integratie, van de verschillende netten van het openbaar bibliotheekwerk akkoord gaan, en deze daar waar mogelijk nastreven, toch moet in de culturele sfeer vermeden worden op kunstmatige wijze structuren op te leggen die voor gevolg zouden hebben dat de inzet van duizende vrijwilligers nadelig wordt beïnvloed. De noodlottige afremming, zoals deze uit buitenlandse berichten bekend is, van de spontane artistieke creativiteit door dwingende overheidsmaatregelen, is al te goed bekend.

Daartegenover staat dat alles in het werk moet worden gesteld om de integratie van (alle) maatschappelijke groepen, de samenwerking tussen de culturele verenigingen en instellingen, de gemeenschappelijke manifestatie, op de meest actieve wijze moeten kunnen worden aangemoedigd.

Decentralisatie

Een eerste vereiste voor een doeltreffend Cultuurbeleid is decentralisatie.

Cultuur is bij definitie het domein waar initiatief, schepping en verantwoordelijkheid hand in hand gaan.

Opdat culturele democratie een levend iets zou zijn en opdat de actie geen achterstand zou hebben op de evolutie van de behoeften, is het onontbeerlijk dat de finaliteiten, de onmiddellijke objectieven en de verdeling van de middelen kunnen besproken en getoetst worden op het plaatselijk niveau.

Het decreet dat de samenwerking van de gemeentelijke culturele raden regelt beoogt dit doel.

Bovendien zijn wij van mening dat de centrale overheid te ver geplaatst is om zich met alle takken van het plaatselijk cultureel werk in te laten. Beter zou het zijn, zoals het voor het bibliotheekwezen en de zorg om historische monumenten reeds gebeurt, dat de plaatselijke overheid het plaatselijk cultureel werk zou aanvaarden als een noodzakelijke nutsvoorziening en hiervoor substantieve en op verplichte wijze ook subsidiërend optreedt.

Tenslotte wordt in het raam van de decentralisatie ook onderzocht of een overplaatsing van de departementale diensten van Nederlandse Cultuur naar een voor het Vlaamse gewest meer centrale plaats niet aangewezen zou zijn.

HOOFDSTUK 1

FINANCIËN EN BEGROTING

A. De gewone uitgaven

De begroting 1974 van Nederlandse Cultuur belooft, wat de gewone uitgaven betreft 2 892 956 000 F tegenover de initiale begroting voor 1973 die 2 485 300 000 F beliep en, na aanpassing op 2 593 300 000 F werd gebracht.

Dit geeft een globaal stijgingspercentage van **16,41** procent ten opzichte van de initiale begroting — gewone uitgaven — 1973, en van **11,55** procent ten opzichte van de aangepaste begroting 1973.

Het belangrijke groeiritme ten opzichte van de initiale begroting is dan het groeiritme van de **Rijks-middelenbegroting** 1974, moet evenwel gecorrigeerd worden door de weglating van de thans nieuwe Sectie VI, die voorziet in een provisioneel krediet ten belope van 112 134 000 F, bestemd tot dekking van de lasten, voor de hele begroting van Nederlandse Cultuur, die eventueel zullen voortvloeien uit de stijging van het indexcijfer der consumptiegoederen en uit de sociale programmatie.

De vorige jaren werden de hiertoe voorziene kredieten uitgetrokken op de gewone begroting van Financiën.

Met inachtneming van deze correctie belooft het stijgingsritme ten opzichte van de initiale begroting **11,89** procent, wat ook het groeiritme is van de diverse grote onderverdelingen van de gewone uitgaven namelijk „Kunstonderwijs”, „Permanente vorming” en „Andere culturele activiteiten”.

Wat de Sectie „Kunstonderwijs” betreft, valt het op dat het globaal krediet voor 1974, namelijk 688 218 000 F gevoelig lager ligt dan het globaal uitgetrokken krediet voor 1973, dat in de officiële functionele begroting vermeld is voor 730 359 000 F. Dit is het gevolg van het feit dat dit bedrag van 730 359 000 F de som is van het initiaal voor 1973 uitgetrokken globaal krediet en de belangrijke aanpassing die inzake Kunstonderwijs doorgevoerd werd langs het aanpassingsblad voor 1973 en vorige jaren om.

Hierin zijn o.m. bijkredieten vervat ten belope van 71 977 000 F, voor jaren die 1973 voorafgingen (zie hiertoe ook blz. 6 van het **Doc.** Cultuurraad-nr. 4-1/1-zitting 1973-1974).

In de Sectie „Permanente Vorming” ligt het groeiritme voor Volksontwikkeling en Vrijtijdsbesteding gevoelig hoger dan het gemiddelde groeiritme van de begroting als geheel. Dit groeiritme bedraagt 3 1, 6 procent ten opzichte van de initiale begroting 1973 en is in hoofdzaak teweeggebracht door een nieuwe kredietvoorziening met het oog op de betoelaging van de staffunctionarissen van de culturele centra en door een belangrijke toename van het aantal nationale en regionale instellingen voor volksontwikkeling, die voor betoelaging in aanmerking komen.

Ook in de sector van het „Vrije Jeugdwerk” ligt het groeiritme hoger dan het gemiddeld groeiritme, wat vooral het gevolg is van de overheveling van de bevoegdheid tot betoelaging van sportactiviteiten vanwege erkende nationale jeugdorganisaties, naar de Algemene Directie voor het Jeugdbeleid.

Inzake Lichamelijke Opvoeding, Sport en Openluchtlevens ligt het groeiritme onder het gemiddelde, wat voortvloeit uit het wegvallen van de kredieten die vorige jaren uitgetrokken werden tot stijving

van de Nederlandstalige sectie van het Nationaal Sportfonds.

Door de nieuwe middelen die het Nationaal Sportfonds met ingang van 1 januari 1974 ter beschikking worden gesteld is zulke toelage uit de begroting van Nederlandse Cultuur overbodig geworden, terwijl het globaal volume van de middelen waarover het BLOSO thans beschikt, hetzij langs de gewone begroting om, hetzij langs het Sportfonds, belangrijk toegenomen is en in totaal 286 685 000 F belooft.

Hiervan zijn circa 84 miljoen nieuwe inkomsten die voortkomen van het aandeel van de Nederlandstalige sectie van het Sportfonds in een rechtstreekse heffing op de inzetten van weddenschappen op in België gehouden paardenwedrennen. De hiertoe nodige wijzigingen aan de wet van 26 juni 1963 werden in de loop van december 1973 goedgekeurd (cfr. Programmatiewet, Doc. Kamer 694/1 zitting 1973-1974). Het desbetreffend uitvoeringsbesluit heeft uitwerking vanaf 1 januari 1974.

Die rechtstreekse heffing ten bate van het Nationaal Sportfonds is vanzelfsprekend functie van het volume van de inzetten op in België gehouden paardenwedrennen en zal normaal evolueren in dezelfde zin als die inzetten. Er werd evenwel een dubbele zekerheidsclausule voorzien, waarbij gewaarborgd wordt dat :

- de heffing ten bate van het Sportfonds nooit minder zal bedragen dan 1/6 van de opbrengst die het Rijk, bij wijze van taks op de spelen en weddenschappen, haalt uit de inzetten op in België gecontracteerde weddenschappen op paardenwedrennen die in het buitenland worden gehouden.
- de heffing ten bate van het Sportfonds nooit minder zal zijn dan 150 miljoen per jaar.

De inning zal worden verzekerd door de bevoegde ontvangers van de directe belastingen, terzelfder tijd als de taksen op spelen en weddenschappen, en de opbrengst zal onmiddellijk aan het Nationaal Sportfonds worden overgemaakt.

Een gedeelte van de ontvangsten van het Nationaal Sportfonds moet krachtens de bepalingen van artikel 15 van de wet van 21 juni 1963, onder de vorm van toelagen aan de sportorganisaties worden verleend.

Gelet op de toename van het geheel van de inkomsten die hiervoor in aanmerking komen en in aanmerking genomen dat het hieraan gebonden volume van die toelagen daardoor in een belangrijke mate stijgt, werd dit wettelijk voorzien gedeelte thans herleid tot 40 procent.

Wat de aanwending van het overige gedeelte van de nieuwe middelen ten bate van de Nederlandstalige sectie van het Sportfonds betreft, wordt verwezen naar het hoofdstuk „Infrastructuur”.

Wat de Sectie „**Andere Culturele Activiteiten**” betreft is het vooral bij het Museumwezen, de Film en de Verspreiding van de Nederlandse Taal en Cultuur

in het buitenland dat een groter groeiritme dan het gemiddelde vastgesteld wordt.

Inzake museumwezen ligt de sterkere groei vooral aan de hogere personeelsuitgaven in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen en aan het verhogen van het voorgestelde krediet voor de aankoop van kunstwerken door dit Museum.

Wat de Film betreft wordt een relatief sterke verhoging (circa 16,3 procent) voorgesteld voor produktie-deelname in culturele films (crf. Hoofdstuk Films) terwijl de voorgestelde aangroei (circa 24,9 procent) inzake verspreiding van de Nederlandse Taal en Cultuur in het buitenland vooral bestemd is tot het verlenen van toelagen ingeval van buitenlandse deelneming aan tentoonstellingen in België, tot het dekken van uitgaven voor het onthaal van buitenlandse geleerden, kunstenaars, kunstgroepen en ambtenaren, tot de verspreiding van de Vlaamse muziek in het buitenland, voor een bibliografie van de Nederlandse taal en letterkunde (nieuwe kredieten) alsook tot het verlenen van studie-beurzen aan buitenlandse studenten in België (stijging 40 procent).

In verband met de kredieten 1974 voorgesteld tot betoelaging van de sector Lyrische Kunst en Dans en tot betoelaging van de Filharmonie van Antwerpen moet worden opgemerkt dat ze verminderd zijn ten opzicht van de na aanpassing opgetrokken kredieten voor 1973. Dit is te wijten aan het feit dat in de loop van 1973 bijkredieten werden verleend om de wedden van het artistiek personeel in die betoelagde sector te revaloriseren over de periode van 1 april 1972 tot en met 31 december 1973 en het aangepaste bedrag 1973 dus belangrijke bij kredieten voor vorige jaren bevat.

B. Dotatie Nederlandse Commissie voor de Cultuur — Brussel

De begroting „gewone uitgaven” van Nederlandse Cultuur omvat reeds sedert 1973 geen afzonderlijk krediet meer voor de werking van de Nederlandse Commissie voor de Cultuur te Brussel.

De inschrijving pro memorie onder 43.24 (blz. 15 van het **Doc. 4-I/1**-zitting 1973-1974-Cultuurraad) houdt enkel verband met het begrotingsjaar 1972 tijdens hetwelk een eerste toelage van 7,5 miljoen werd verstrekt langs de begroting van Nederlandse Cultuur.

Gelet op de formele bepalingen van artikel 82, § 1 van de wet 26 juli 1971 op de agglomeraties en federaties van gemeenten, wordt de werking van de Nederlandse Commissie voor de Cultuur evenwel in de eerste plaats gefinancierd door een jaarlijkse dotatie „uit te trekken op de Culturele begroting van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap”.

Op grond hiervan heb ik in de loop van 1973 de Ministerraad om een bijkomend krediet verzocht tot financiering van de werking van de N.C.C. voor 1973. Dit krediet werd na beraadslaging ter beschikking gesteld bij beslissing nr. 2220 van 1 juni 1973 onder voorbehoud van regularisatie langs het feuilleton ‘voor 1973.

Die regularisatie werd in het feuilleton 1973 opgenomen.

Voor het begrotingsjaar 1974 werd de dotatie van de N.C.C. bepaald op 62,5 miljoen wat een stijging betekent van 25 procent ten overstaan van de dotatie voor het begrotingsjaar 1973.

Die dotatie maakt deel uit van het globaal krediet dat voor het begrotingsjaar 1974 door de Wetgevende Kamers in uitvoering van artikel 59bis, § 6, van de Grondwet ter beschikking van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap werd gesteld (Doc. Kamer 4-IVbis/1 zitting 1973-1974) en maakt voorwerp uit van een afzonderlijk ontwerp van decreet, nl. het Document Cultuurraad — nr 4-VIII/1 — zitting 1973-1974.

C. De buitengewone uitgaven

Tot dusver voorzag de buitengewone begroting van Nederlandse Cultuur enkel gesplitste investeringskredieten.

Voor het begrotingsjaar 1973 beliepen die kredieten in totaal

- 141 miljoen voor vastlegging;
- 141 miljoen voor ordonnancerings.

Die kredieten waren bestemd voor investeringsuitgaven vanwege en voor het Departement van Nederlandse Cultuur.

Die investeringskredieten worden voor 1974 opgetrokken tot 225 miljoen, en dit zowel wat de vastleggingen als wat de ordonnancerings betreft.

Dit betekent een stijging van bijna 60 procent ten overstaan van de initiale begroting 1973 wat de vastleggingen en wat de ordonnancerings aangaat. Hierdoor wordt het vastleggingsplafond van 530 500 000 F voor 1973 opgetrokken tot 755 500 000 F voor 1974 en het ordonnanceringsplafond van 432 415 352 F voor 1973 op 657 415 352 F gebracht voor 1974.

Dit geeft een stijging van 42,41 procent voor het vastleggingsplafond en van 52,03 procent voor het ordonnanceringsplafond.

Het onevenwicht in het groeiritme van vastleggings- en ordonnanceringsplafonds is te wijten aan het feit dat het volume van de ordonnanceringskredieten in de laatste jaren niet meer in verhouding was met de intensivering van het ritme van de investeringen en van dit van de daarmee verband houdende vastleggingen.

De buitengewone begroting Nederlandse Cultuur

voorzag daarentegen geen toelagekredieten bestemd tot het verlenen van de Rijkstussenkomst in de investeringsuitgaven van de gedecentraliseerde besturen.

Wat de gemeentelijke en provinciale culturele infrastructuur betreft, dat wil zeggen de aankoop en nieuwbouw van bibliotheken, culturele centra en musea, waren de toelagekredieten voorzien op de buitengewone begroting van Openbare Werken.

In verband met de betoelaging voor investeringsuitgaven inzake zwembaden en sportinrichtingen was de Minister van Volksgezondheid gemachtigd jaarlijks een bepaald volume aan Rijkstussenkomst te waarborgen voor een gedeelte van de bij het Gemeentekrediet ontleende kapitalen en van de desbetreffende financiële lasten, en voor zover de maximum looptijd van de lening de 30 jaar niet overschreed.

Thans, dat wil zeggen met ingang van het begrotingsjaar 1974, zijn alle betoelagingskredieten in verband met de culturele en sportinfrastructuurwerken van de gedecentraliseerde besturen, samengetrokken in de buitengewone begroting van Nederlandse Cultuur. Zij maken respectievelijk het voorwerp uit van de artikelen 63.01 en 63.02 van Titel II – Buitengewone uitgaven.

Voor het begrotingsjaar 1974 zijn voor 155 miljoen aan vastleggingskredieten voor culturele infrastructuur voorzien, hetzij 55 procent meer dan voor het begrotingsjaar 1973.

Dit betekent dat in 1974, in principe, en in de huidige stand van de reglementering terzake, een investeringsvolume van om en bij de 258 miljoen kan worden betoelaagd.

Op het stuk van betoelaagbare sportinfrastructuur werden vastleggingskredieten voorzien van bedrage van 200 miljoen. Dit bedrag is hetzelfde als wat bij Volksgezondheid ten titel van terugbetalingswaarborg was voorzien voor 1973.

Dit vastleggingskrediet van 200 miljoen zal toelaten, in principe, en in de huidige stand van de reglementering terzake, een investeringsvolume van circa 333 miljoen te betoelagen in 1974.

Op te merken valt dat de buitengewone begroting 1974 kredieten voor rechtstreekse betoelaging voorziet en het systeem van onrechtstreekse betoelaging, door het waarborgen van de terugbetaling van een gedeelte van de ontleende gelden alsook van het tenlaste nemen van de hiermee verband houdende financiële lasten, opgehouden heeft te bestaan.

De in 1973 en vorige jaren voor Volksgezondheid gewaarborgde terugbetalingen en financiële lasten zullen, zoals voorheen, op het daartoe bestemde krediet van de gewone begroting van dit Departement aangerekend worden.

Tenslotte voorziet de buitengewone begroting 1974 ook een vastleggingskrediet van 35 miljoen voor de betoelaging van geklasseerde burgerlijke gebouwen, waar dit krediet voorheen ook op de buitengewone begroting van Openbare Werken was ingeschreven.

HOOFDSTUK II EEN POLITIEK MET DE JEUGD

1. INLEIDING

Deze regering heeft zich voorgenomen ruime aandacht te besteden aan de jeugdsector. Belangrijk in dit opzicht is de verbintenis door de regering aangegaan de opties inzake jeugdbeleid te kiezen in samenspraak met de Nederlandstalige Jeugdraad. Wij hebben tijdens het vorig jaar mogen ervaren dat onze werkwijze resultaten oplevert.

In het regeerakkoord werd tevens gezegd: „ de Minister die de jeugdsector in zijn bevoegdheid heeft is gelast met de coördinatie van de actie van een interministerieel comité voor de jeugd, belast met de studie van alle jeugdzaken die in de onderscheiden departementen behandeld worden “.

De vorige periode bracht ons in de gelegenheid op bepaalde ogenblikken te experimenteren met een interministerieel comité dat naar gelang het onderwerp telkens een andere samenstelling had. Een andere werkmethode leek onhandelbaar omdat jeugdpolitiek alle facetten van de samenleving omvat en derhalve alle departementen. De gevolgde werkwijze schonk voldoening; samen met de Minister van Franse Cultuur, zullen we op de Ministerraad een protocol indienen dat, geïnspireerd op de toegepaste werkwijze, de coördinatie tussen de verschillende departementen aangaande jeugdzaken zal vastleggen.

Het zal ons terug een stap dichterbij de reële jeugdpolitiek brengen die zich niet wenst te beperken tot de vrijetijdsbesteding, maar die inhoudt dat de overheid deze voorzieningen treft die aan de jongeren hun bestaan en welzijn, als jongeren én als toekomstige volwassenen met verantwoordelijkheid voor de maatschappij verzekeren.

Onze blijvende belangstelling voor de jeugdpolitiek wensen wij te benadrukken naar aanleiding van deze beleidsnota.

We speuren naar de oorsprong, we inventariseren de bestaande werksoorten, we analyseren de evolutie en leggen u de krachtlijnen van het toekomstig beleid voor.

II. VAN JEUGDBELEID NAAR JEUGDPOLITIEK

a) Historische achtergrond

Speuren in het jeugdwerk is dolen in een spiegel-paleis. Er komt geen moment van bezinning; telkenmale men aan inventariseren en memoriseren denkt duikt een nieuwe, onbekende werkvorm op. Iedere confrontatie lijkt een reproductie van wat men reeds zag, en toch is het anders.

Het lijkt ons noodzakelijk om een grotere objectiviteit bij het oordelen te waarborgen en om de

gepaste maatregelen te vinden voor het toekomstig beleid, terug te kijken in het verleden en de omstandigheden waarin alles is gegroeid te bestuderen.

Het ontstaan en ontwikkelen van om het even welke jeugdvorm kan niet geïsoleerd worden uit de samenlevingsvorm waarin hij ontstond of ontwikkelde.

Enerzijds stelt men vast dat het maatschappelijk leven bepaalde werksoorten tot leven bracht, anderzijds blijkt dat de evolutie binnen een bepaald soort jeugdwerk op zijn beurt de samenleving heeft beïnvloed en zelfs heeft hergeoriënteerd.

Omstreeks het midden van de 19e eeuw situeert zich het eerste optreden van de jeugd in groepsverband. De eerste werkvormen in ons land zijn de „patronaten”. Hun opstelling en methode waren volledig in overeenstemming met de heersende mentaliteit van de initiatiefnemers: de Kerk. Het hoofdaccent lag op de godsdienstige vorming onder de hoede van de geestelijkheid en de hogere standen.

De evolutie in de samenleving, met name het ontstaan van de arbeidersbeweging waarbij de invloed van de hogere standen werd betwist, had voor gevolg dat de inbreng van de hogere burgerij fel verminderde waardoor de patronaten voor de begeleiding meer en meer beroep moesten doen op de jongeren zelf.

Een eerste periode werd als het ware afgesloten, een periode waarin sterk naar voor kwam de beschermende benadering van de jeugd door verantwoordelijke volwassenen met nadruk op preventieve actie en opvoeding.

De gedwongen verantwoordelijkheid die de jongeren zelf dienden op te nemen was de directe oorzaak van het bewustwordingsproces in het jeugdwerk. Er komt een rijke tijd waar allerlei jeugdbewegingen ontstaan. Kenmerkend voor deze ontwikkelingsfase is de erkenning en waardering van het eigen jeugdleven zoals jonge mensen die zelf opbouwen. Dit ontdekken van de eigenheid van de jeugd ligt tevens aan de basis van het benadrukken van de specialisatie qua werkteerein en methode. De jeugdvorming splitste zich uit naar het sociaal milieu, het levensbeschouwelijk milieu of vrijetijdsbesteding met afzonderlijke vormings- en actiegroepen.

Het ontstaan van Arbeidersjeugd — Boerenjeugd — Studentenactie — Turnkringen — Sportverbonden — toneelkringen en jeugdfanfares is de vrucht van deze periode.

Afgestemd zijn op een eigen milieu, kunnen werken met eigen werkmethode, schept nieuwe horizons. Men ontdekt de reële waarden van „zijn” milieu, van „zijn” methode, men ervaart het eigen-zijn als goed en streeft naar een maatschappij die in zijn eigen totaliteit dezelfde samenlevingsvorm overneemt. In die geest ontwikkelen onder andere de socialistische jeugdorganisaties naar een vormingswerk, strevend naar een levensgemeenschap naar socialistische normen. De hoofdtekens worden een inzet voor een vernieuwde actie.

De oorlog ontredde de samenleving totaal. De

daaropvolgende heropbouwperiode waar de bekommernis uit noodzaak gericht is op de „zorg” voor de getroffen en leidde tot het verleggen van de accenten naar de niet-georganiseerde jeugd. Vele nieuwe jeugdvormen vinden hierin hun oorsprong. Speelpleinwerking, vakantiekolonies, jeugdateliers zijn de nieuwe vormen die naast de klassieke jeugd- en jongerenbewegingen ontstaan waar vooral aandacht besteed wordt aan de niet-georganiseerden. De belangrijkste nieuwe vorm is het „jeugdhuis”, die op zichzelf reeds een belangrijke evolutie heeft ondergaan.

Tegen deze — hier in het kort geschetste — historische achtergrond is het jeugdwerk ontstaan en ontwikkeld. Het blijkt dat de overheid geen bepaalde rol heeft gespeeld in deze ontwikkeling; vast staat evenwel dat na de tweede wereldoorlog de overheid in een eerste fase de bestaande groeperingen heeft bijgestaan en tot verdere ontplooiing heeft gestimuleerd en in het laatste decennium mede-initiatiefnemer was van allerlei vernieuwde vormen. Deze historische gegevens worden daarenboven begeleid door een aantal sociologische achtergronden die de mede de structuur van het jeugdwerk bepaald hebben.

- Ons jeugdwerk was steeds geconfronteerd met de culturele dualiteiten in ons land.
- Onze Nederlandstalige cultuurgemeenschap was steeds aangewezen op het vrij initiatief wegens de ontstane vervreemding tegenover het gezag, de overheid. Eeuwenlange overheersing door „vreemde” gezagdragers is er de oorzaak van.
- De basis van ons staatsbestel blijft een rechtsstaat die de vrije expressie van het individu als uitgangspunt stelde.

Heeft het jeugdwerk de samenlevingsvormen mede bepaald, alleszins heeft het maatschappelijk leven zijn stempel gedrukt op de jeugdvorming. Jeugd leefde en blijft leven in een samenleving.

b) Jeugd in samenleving

„Jeugd loopt nergens rond. Toch *is* er jeugd. Het gaat om de individuen van een bepaalde **leeftijdscategorie** die elk een welbepaalde functie hebben in de samenleving. Het gaat om de kleinsten, waarvan sommigen de geborgenheid van een gezin kennen, anderen reeds de harde werkelijkheid van de eenzaamheid ervaren. Bedoeld worden de kleuters die reeds de vreugde en **conflikten** kennen van de kameraadschap. Het zijn de duizende leerlingen in het lager onderwijs. Het gaat om degenen die reeds vroeg opgenomen zijn in een werkmilieu, ook de jonge studerende behoren tot deze categorie. Het is de lange lijst van jeugdigen genoteerd in de bevolkingsregisters : naam, voornaam, geboortedatum enz. Dergelijke identificatie is echter nietszeggend. Een individu krijgt slechts betekenis wanneer men hem ziet in zijn omgeving. De mens is een sociaal wezen. De mens bestaat slechts in zijn relatie met de **ande-**

ren: de mens, de jongere is in wezen mede-mens. In hun zelfverwezenlijking zijn de jongeren aan elkaar verbonden en op de anderen aangewezen. De jeugd is niet te isoleren van deze „samenleving”.

Het jeugdbeleid kan derhalve slechts resultaten opleveren wanneer het rekening houdt met de huidige samenlevingsvorm en de maatschappelijke evolutie. Wanneer het hierop niet inspeelt is het immers veroordeeld tot onaangepastheid, tot machteloosheid, tot stagnatie en mislukking.

Hoofdkenmerk van deze samenleving — en de huidige omstandigheden leveren ons de sterkste bewijzen — is een wereldgegeven. De onderlinge afhankelijkheid over de gehele wereld is een feit. De meeste politieke, sociale en economische problemen zijn wereldproblemen.

Deze wereldervaring is onder andere het gevolg van een snel evoluerende *technische wereld*. De groeiende automatisering, het net van de communicatiemedia brengt heel de wereld in elke huiskamer. De techniek bepaalt zelfs in sterke mate de levenswijze, ze regelt immers productie en consumptie.

De technische mogelijkheden leverden ons eveneens de mobiliteit en de anonimiteit.

Anonieme samenleving waar een aantal noodzakelijke levensbehoeften de mens worden toegespeeld op louter functionele wijze, de meer persoonlijke relatie is er verdwenen. Mobiele samenleving waar groepen tot stand komen onafgezien de afstand. Een anonieme en mobiele samenleving die voor velen echter het probleem stelt van de vereenzaming in de massa.

Déze wereld wordt door de jeugd als een eenheid ervaren waarbij de bewustwording van een maatschappelijke onvrede steeds groter wordt. Een onvrede gekenmerkt door :

- het ontbreken van voldoende voedsel, onderwijs, gezondheid in de arme landen;
- het ontbreken van een **woonbaar** leefmilieu, gebrek aan ruimtelijke ordening en **sociaal-culturele** infrastructuur ;
- de voortdurende angst voor een volledige vernietiging.

Onze jeugd groeit daarenboven op in een samenleving die ze gecompartmenteerd ervaart. Het gezin, de school, de vrije tijd worden op verschillende wijze beleefd.

Jeugd moet daarentegen bekommerd zijn om alle leeftijdscategorieën in een, als eenheid ervaren, samenleving, het moet inspelen op alle **leefomstandigheden**. Jeugdbeleid moet jeugdpolitiek zijn.

c) Jeugdbeleid en Jeugdpolitiek

Het is geenszins onze bedoeling een polemiek te beginnen rond twee termen. Het is vrij onbelangrijk welke benaming men hanteert; wel is noodzakelijk te weten wat men in feite beoogt.

Lange tijd zag men de opdracht van het jeugdbeleid eerder beperkend. De rol van het gezin, als oeroud

gegeven, leek algemeen aanvaard, als aanvulling tot de opvoeding kreeg vervolgens de school een specifieke taak toegewezen, terwijl naarmate de „beschaving” evolueerde de „vrije tijd” een eigen plaats kreeg in het algemeen welzijnsbeleid. Men zag het jeugdbeleid als het geheel van overheidsbemoedelingen voor één bepaalde leefsituatie, die van de vrije tijd, waarbinnen zich het vrije jeugdleven in al zijn vormen kon ontplooiën.

Welzijn is een globaal gegeven. De tegenstellingen tussen vrije tijd, studie, arbeid, zijn niet wezenlijk. Verantwoordelijkheid dragen voor het welzijn van de jeugd onderstelt een mede-verantwoordelijkheid van de totale vorming van de jongeren. Het beleid kan er niet enkel op berekend zijn alle jongeren in hun jong-zijn te bevestigen en hiertoe alle voorzieningen te scheppen, maar moet hen ook oriënteren op de maatschappij van morgen, waarin zij verantwoordelijkheid zullen moeten dragen.

In zijn advies aangaande een jeugdbeleid in functie van een vijfjarenplan merkt de Nederlandstalige Jeugdraad terecht op :

„ We stellen dan ook voor jeugdbeleid op te vatten als :

- de stelselmatige en gecoördineerde acties van diverse overheden, ter bevordering van het persoonlijk welzijn en de verantwoordelijke participatie, van alle categorieën van jeugdigen gevoerd in overleg met deze jeugdigen, en mits eerbiediging van wederzijdse rechten en en plichten. . . ”

Jeugdbeleid kan niet anders zijn dan een geïntegreerd deel van een welzijnspolitiek.

III. TIEN JAAR JEUGDBELEID

A. Inventaris van bestaande Jeugdvormen

Tegen de achtergrond van hoger geschetste historische en sociologische gegevens zal de inventaris van alle bestaande jeugdvormen ontegensprekelijk beter gevat worden. Een duidelijk inzicht in wat bestaat is tevens noodzakelijk om de beleidsopties in zijn kader te kunnen plaatsen.

Het jeugdwerk wordt opgesplitst in drie grote delen. Vooreerst allerlei groeperingen van en voor de jongeren die onder de verantwoordelijkheid van jongeren in het perspectief van een permanente opvoeding op onbaatzuchtige wijze de opvoeding en de ontspanning nastreven. Deze verenigingen zijn werkzaam over het gehele Vlaamse land.

Vervolgens de werkvormen die eerder afgestemd zijn op een te lokaliseren gemeenschap, en waar het vrijblijvend karakter van leden of gebruikers sterk wordt benadrukt. Ook worden hier de vormen gecatalogeerd die, gegroeid uit de samenwerking van verschillende bewegingen, een bijzondere opdracht vervullen.

Tenslotte worden een aantal initiatieven als „experiment” erkend en gesubsidieerd.

1) Jeugdorganisaties — Diensten — Coördinatieorganisaties op nationaal vlak

Duidelijkheidshalve geven wij vooraf de classificatie :

1. Jeugdorganisaties :
 - A. Jeugdbewegingen;
 - B. Jongerenbewegingen :
 1. Algemene jongerenbewegingen,
 2. Politieke jongerenbewegingen,
 3. Studentenbewegingen;
 - C. Gespecialiseerde jeugdgroeperingen.

II. Jeugddiensten.

III. Coördinatieorganisaties.

I.A. *Jeugdbewegingen:*

Bewegingen die hun werking richten op de algemene opvoeding en vorming van hun leden, geïnspireerd door en gericht op bepaalde levensvoorwaarden. De leden worden gerekruteerd uit de **leeftijdscategorie** van 5-20 jaar.

Het zwaartepunt van de geprogrammeerde werking ligt op de regelmatige en de gevarieerde activiteiten in de lokale afdelingen,

I.B.1. *Jongerenbewegingen:*

De werking van de Jongerenbeweging is in hoofdzaak gericht naar de jongeren vanaf de adolescentie tot 35 jaar. De geplande activiteiten kunnen openstaan voor eventuele belangstellenden.

Binnen de groep Jongerenbewegingen wordt omwille van hun specifiek werkterrein nog onderscheid gemaakt tussen politieke jongerenbewegingen en de studentenbewegingen.

I.B.2. *Politieke Jongerenbewegingen:*

Deze bewegingen staan in voor de politieke vorming van de jongeren.

I.B.3. *Studentenbewegingen:*

Het eigene van deze bewegingen is dat ze hoofdzakelijk werkzaam zijn aan instellingen van universitair en niet-universitair onderwijs.

I.C. *Gespecialiseerde Jeugdgroeperingen:*

Deze bewegingen rekruteren hun leden in de **leeftijdscategorie** van 6 tot 35 jaar.

Ze leggen zich toe op een of ander aspect en onderdeel van het vormingswerk.

II. *Jeugddiensten:*

De jeugddienst is een organisatie, die met een opvoedend doel ter beschikking stelt van de jeugd of organisaties : personen, materiële instellingen, opvoedend apparaat, elementen van opvoedende technieken. De jeugddienst zal de jongeren, die van zijn

diensten gebruik maken, aanmoedigen om de opvoeding die in de jeugddienst verkregen wordt, aan te vullen door actief belang te stellen in de werking van andere diensten, of door deel te nemen aan het leven der jeugdorganisaties.

III. *Coördinatieorganismen:*

Een coördinatieorganisme is een koepelorgaan voor gemeenschappelijk overleg en samenwerking van jeugdorganisaties en jeugddiensten die op het nationaal vlak erkend zijn. Het heeft als opdracht gezamenlijk overleg en studie, het **terbeschikking** stellen van informatie, het innemen van **gemeenschappelijke** initiatieven.

2) Plaatselijke en Regionale Initiatieven — Bijzondere Diensten

In deze categorie onderscheiden we :

1. Jeugthuizen ;
2. Jeugdateliers ;
3. Jeugdmuziekscholen;
4. Jeugdgroeperingen voor Amateuristische Kunstbeoefening ;
5. Jeugdgroepen voor Kunstzinnige Vrijtijdsbesteding;
6. Jongerencentra voor Maatschappijvernieuwing;
7. Jeugdorganisaties, die cursussen Sociale Promotie organiseren ;
8. Organisaties, die Monitors en Monitricen voor Vakantiekolonies vormen ;
9. Algemene Diensten en Instituten voor Leidersvorming.

1. **Jeugthuizen:** Een jeugdhuis veronderstelt een permanent beschikbare ruimte en accommodatie door ontmoeting en vrijetijdsactiviteiten van de oudere jeugd. Het heeft een eigen methodiek waarin openheid, onthaal, vrijblijvende deelname en medeverantwoordelijkheid van de jongeren zelf tot de essentiële kenmerken behoren. Via een bestendige „open deur” biedt het een doorlopend onthaal. Het jeugdhuis komt tegemoet aan de sociaal-culturele noden van het moment via een spontane en open groepsvorming. Een informatie- en verwijzingsfunctie vervolledigen de gamma van mogelijkheden.

2. **Jeugdateliers:** Het jeugdatelier richt zich tot kinderen en jongeren. Het poogt hen inzicht bij te brengen in zichzelf en de leefwereld waarin ze leven en hen, hiervan vertrekkend, tot zelfrealisatie te brengen in betrekking met anderen. In het jeugdatelier staat het kind centraal. Onder een bevoegde leiding worden zijn creatieve mogelijkheden, via de kanalen van de creatieve expressiemiddelen, zoals daar zijn tekenen, boetsen, toneelspelen enz. tot ontwikkeling gebracht, dit alles door een individuele aanpak en een samenspel met anderen.

3. Jeugdmuziekscholen: De jeugdmuziekschool wil aan de jeugd een zich progressief ontwikkelende muzikale opvoeding geven zodanig dat de persoonlijke vorming van de jongere bevorderd wordt en ook de muziek-cultuur van de ganse gemeenschap verhoogd wordt. Een systematische en intensieve muzikale opvoeding in de jeugdmuziekschool biedt aan de gewone dagschool een niet te onderschatten aanvulling van het muziekonderricht. De vorming is gericht op de harmonische ontwikkeling van alle muzikale vermogens; het leren bespelen van muziekinstrumenten als middel tot praktisch musiceren; het bevorderen van het gemeenschappelijk musiceren in groepen zowel vocaal als instrumentaal.

4. Jeugdgroepen voor Amateurstische Kunstbeoefening: Deze groepen leggen zich toe op één of meerdere kunstzinnige activiteiten zoals zang, dans, toneel enz. Ze moeten regelmatig optreden voor een ruim publiek. Het moet om jonge amateurs gaan, uitgesloten zijn dus professionele groepen en volwassenen.

5. Jeugdgroepen voor Kunstzinnige Vrijtijdsbesteding: Het gaat om groepen die zich toeleggen op één of meer vormen van zinvolle en pedagogisch verantwoorde vrijetijdsbesteding zoals : filmvertoningen, poppenspel, ontmoetings- en bezinningsdagen, jeugd- en muziekfestivals. Er moet een regelmatige en continue werking en programmatie zijn.

6. Jongerencentra voor maatschappijvernieuwing: Het zijn centra waar vergaderingen kunnen plaats hebben, waar informatie kan bekomen worden betreffende de specifieke opdracht van deze diensten. Deze centra stellen zich met name kritisch op ten opzichte van het huidige neo-kapitalistisch bestel dat ze radicaal in vraag stellen.

De andere organisaties (cfr. 7., 8., 9.) worden gekenmerkt door hun dienstenverlenend karakter. Het gaat om organisaties gegroeid uit de samenwerking tussen enkele op nationaal vlak werkende groeperingen die één bepaald aspect in het vormingswerk verzorgen.

3) Experimenten

Tenslotte kennen we sedert enkele jaren totaal nieuwe vormen in het jeugdwerk. Voor deze werksorten werden totnogtoe geen erkennings- en subsidiëeringscriteria uitgewerkt. Ze kunnen als het ware nog als experimenten worden beschouwd. Binnen deze groep **eigent** zich elk initiatief een zogenaamd uniek karakter toe. In het naar buiten treden en in zijn werksoort zijn inderdaad duidelijke verschillen waar te nemen, toch kunnen we twee groepen onderkennen :

- a) Informatie, service en adviescentra;
- b) Centra voor Levensvorming.

De informatie, service en adviescentra zijn diensten die aan de jongeren in de eerste plaats uitgebreide informatie verstrekken over zeer uiteenlopende onderwerpen. De geboden informatie behandelt immers alle facetten van de samenleving. De jeugd kan er gegevens krijgen over de militiewetgeving, over huwelijksgoederenrecht, over sociale wetgeving enz. Deze centra bieden hun diensten aan de jeugd in de vorm van tips en documentatie in bepaalde probleemsituaties. Meestal evolueerden deze centra naar een adviescentrum voor noodsituaties, waar een team van psychologen, juristen, geneesheren en maatschappelijke werkers samen met de cliënten oplossingen voor de probleemsituaties vinden die de cliënt ten goede komt.

De Centra voor Levensvorming zijn diensten die voor de niet-meer-schoolgaande jeugd **vormingscycli** opzetten. Deze vorming beoogt een aanvulling van de schoolse vorming voor de jeugdigen die in een of andere vorm reeds in het productieproces ingeschakeld zijn. De vorm en de inhoud van deze vormingscursussen zijn dermate opgebouwd dat ze de jeugdigen hun persoonlijkheid verder laten ontwikkelen waardoor zij voor zichzelf een zelfstandiger leven ontdekken. Ook hier liggen de verschillen tussen deze centra niet zo duidelijk. Niettemin kan een merkbaar onderscheid gemaakt worden tussen de centra voor Werkende Jongeren en de Levensscholen.

De eerste vorm legt volledig de nadruk op de werkende jongeren zowel in het programma en werkmethode, als in de beheersformule terwijl de levensscholen zich ruimer opstellen en deze initiatieven meestal gegroeid zijn in samenwerking met en onder impuls van de werkgever.

De opsomming van alle werkvormen leek ons noodzakelijk om het beleid tegen deze feitelijke gegevens te begrijpen.

B. Tien jaar subsidiebeleid

De cultuurautonomie is een feit geworden. We zijn volop in de realisatieperiode in tal van sectoren. 1974 zal echter nog steeds een overgangsjaar zijn. In dit opzicht en vooraleer ingrijpende opties te nemen is het leerzaam de stand en de evolutie van de Rijkssteun aan de bestaande jeugdvormen te onderzoeken. Het loopt over een periode van tien jaar. Onderhavig overzicht is onvolledig, toch wensen we het bijzonderste cijfermateriaal voor te leggen waardoor de hoofdkenmerken van het tot nog toe gevoerde beleid kunnen onderscheiden worden.

Voor een vollediger beeld verwijzen we naar de brochure door mijn departement uitgegeven „Tien jaar subsidiebeleid voor het jeugdwerk in Vlaanderen — Een statistische analyse”.

We beperken ons tot enkele hoofdkenmerken.
— zie bijgaande tabel blz. 14 en 15 —

1. Een globale stijging van de subsidiëring van index 100 in 1973 naar 919,5 in 1972.
2. Uitsplitsing en verfijnder meeting van de verschillende sectoren. Men kan vaststellen dat er verschillende nieuwe sectoren bijgekomen zijn (bijvoorbeeld Sociale Promotie, Jacma..) of dat er voor bepaalde elementen een specifieke subsidieregeling uitgewerkt werd zoals bijvoorbeeld voor de leidersvorming.
3. a) In verhouding tot andere sectoren een sterke stijging van de subsidiëring van jeugthuizen (index 935 in 72 voor 100 in 63), Jeugdateliers (1965- 100) Jeugdmuziekscholen (720- 100) Jeugdgroepen voor Kunstzinnige Vrijtijdsbesteding (1017-100).
b) Deze stijging van de subsidiëring van de totale sector gaat eveneens gepaard met een stijging van het aantal initiatieven per sector, bijvoorbeeld Jeugthuizen (208-34) Jeugdateliers (120-100) (in tabel niet opgenomen).

IV. NIEUWE PERSPECTIEVEN

A. Wetenschappelijke aanpak

Reeds een hele tijd wordt in kringen van het jeugdwerk en bij beleids mensen de behoefte gevoeld om te komen tot een meer planmatig jeugd beleid.

Zoals reeds gezegd stelt men vast dat actieve belangstelling van de overheid voor diverse vormen van jeugdwerk van recente datum is.

Bij het overheidsbeleid passen, tot hiertoe, woorden als „ aanvullend en ondersteunend, schuchter, beperkt, afwachtend en fragmentair”.

Het heeft echter niet langer zin dat de inhoud en de uitbouw van het jeugdwerk uitsluitend door particulieren bepaald worden, terwijl de overheden toekijken en subsidiëren. Beleidspersonen en jeugdverantwoordelijken moeten kunnen plaatsnemen aan dezelfde kant van de tafel in het besef, dat ze samen een beleid moeten voeren. De idee van de coöperatie staat hier centraal.

Om te komen tot een meer omvattend plan voor jeugd beleid houdt de Nederlandstalige Jeugdraad in zijn „ Advies aangaande een vijfjarenplan voor het Jeugd beleid” van september 1972 een pleidooi voor het verrichten van degelijk en voorbereidend wetenschappelijk onderzoek.

Ik besliste een stuurgroep op te richten die de volgende taken kreeg toegewezen :

- a) De formulering van concrete onderzoeksprojecten als voorbereiding op een jeugdplan.
- b) De algemene oriëntering, coördinatie en begeleiding van de onderzoekswerkzaamheden.
- c) De bespreking van onderzoeksresultaten en de vertaling ervan in termen van beleidskeuzen.

- d) De zorg voor een voortdurende confrontatie van allerlei geïnteresseerde deelgroepen zoals de Nederlandstalige Jeugdraad, jeugdwerkers, beleidsvoerders omtrent de onderzoeksbevindingen.
- e) De bekendmaking van de onderzoeksresultaten voor een breed publiek.

De stuurgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van vier sectoren : de administratie, de Nederlandstalige Jeugdraad, de Universitaire Onderzoekscentra en vertegenwoordigers van mijn kabinet.

Voor dit onderzoek werd een budget voorzien van 4 miljoen. Onze begroting 1974 voorziet zoals vorig jaar twee miljoen.

Na de uitvoerige besprekingen binnen de stuurgroep kwam men tot volgende concrete studieprojecten:

1. Opmaken van een beschrijvende inventaris omtrent recente werkvormen, voorzieningen, reglementeringen en subsidies voor het jeugdwerk op lokaal, provinciaal en nationaal niveau.
2. Een literatuuronderzoek in verband met jeugd, jeugdwerk en jeugd beleid in het perspectief van een jeugdplan.
Studie van diverse opvattingen en inhouden omtrent jeugd beleid in diverse Europese landen vanaf 1945 tot nu : bestudering van theoretische werken, rapporten, artikels en bestaande beleidsplannen voor jeugdwerk.
3. Beleidsgerichte exploratieve studie, jeugdwerk en open school.
4. a) Onderzoek van de huidige jeugdstudie in Vlaanderen gezien vanuit het emancipatiebeginsel: een aanpassing voor Vlaanderen van een onderzoeksontwerp van het Hoogveldinstituut te Nijmegen.
b) Actie-onderzoek aan de hand van de resultaten van de studie omtrent „de jeugdsituatie in Vlaanderen gezien vanuit het emancipatiebeginsel “. Het onderzoek zal de effecten bestuderen van emancipatorische programma's en acties bij : adolescenten, jong-volwassenen en hun begeleiders, kinderen, ouders en leerkrachten betrokken bij een school in een culturele of sociale noodsituatie.
5. Onderzoek naar de deelname van jeugdigen aan allerlei bestaande jeugdvoorzieningen (van open centrum tot organisatie) bij verschillende leeftijdsgroepen.
6. Het opmaken van een ‚profiel’ of beeld van de huidige kaders in diverse jeugdwerksoorten. Ondermeer zal in deze studie aan bod komen :
– de feitelijke kaderbezetting in diverse jeugdwerksoorten;
– allerlei gegevens over jeugdwerkers onder meer sociale herkomst, opleiding en vorming, belangstellingssferen en toekomstprojecten, opvattingen over jeugdsituaties ;
– beschrijving van ervaring en houding ten aanzien van het jeugdwerk onder meer motieven tot inzet voor de jeugd;

EVOLUTIE VAN DE SUBSIDIES, GEMIDDELDE SUBSIDIES EN VERHOUDING TOT D

	1963				1965				1967			
	AC	1	IG	%T	AC	1	IG	%T	AC	1	IG	%T
Werkingskosten jeugdorganisaties	6 963 000	100	100	65	8 671 407	124,5	129	57	11 321 290	162,5	123	49
Leidersvorming, intern. jeugduitw., cult. manif.												
Experimentele jeugdorganisaties												
Nominatims									100 000			0,5
Jeugdhuizen	2460000	100	100	23	4823 000	196	113,5	32	8 950 000	364	172	39
Jeugdateliers	255000	100	100	2	332000	130	107	2	600000	235	3	3
Jeugdmuziekscholen	625 000	100	100	6	860 000	138	69	6	1 450 000	232	71	6
Amat. kunstgroepen	165 000	100	100	1,5	170200	103	103	1	310 126	188	125	1
Kunstzinnige vrije- tijdsbesteding	58 000	100	100	0,5	129 800	224	134	1	139 874	241	145	1
Sociale promotie												
Jocema												
Kaderscholen												
Kadervorming vakantiekolonies	252000	100	100	2	205 155	81	81	1	200 610	80	106	1
Totaal	10 778000	100	100	100	15 191 562	141	108	100	23 071 900	214	126	100

Legende: AC = absolute cijfers
1 = index
IG = indexgemiddelde
%T = % van het totaal

– de behoeften en noden op het vlak van kader-
vorming in het jeugdwerk.

Deze globale studie zal uitgevoerd worden door:

- Seminarie voor Sociale en Gerechtelijke Jeugd-
bescherming – Rijksuniversiteit Gent
 - Centrum voor Sociaal Agogisch Onderzoek –
Katholieke Universiteit Leuven
 - Centrum Studie Vrijtijdsproblematiek – Vrije
Universiteit Brussel.
- De stuurgroep zal de studie permanent begeleiden en bijsturen.

B. Nieuwe kansen voor het Jeugdwerk

- *Decreet erkenning en subsidiëring
jeugdgroeperingen*

Het uitvoeren van een globale studie over 'Jeugd en Jeugdvorming' dat een tweetal jaren in beslag zal nemen kan geen aanleiding zijn om de ontwikkeling in het jeugdwerk af te remmen. 1974 wordt integendeel een zeer belangrijk jaar voor de jeugdgroeperingen werkzaam over het gans Vlaamse land. Tot-nogtoe waren deze jeugdgroeperingen voor hun werking aangewezen op een beperkte toelage die hen wegens de ingewikkelde berekeningswijze en de eerder trage administratieve behandeling uitbetaald werd lange tijd nadat zij reeds de uitgaven deden. Deze gang van zaken vergt van vele jeugdgroeperingen zware financiële lasten. Om hun werking te kunnen verder zetten zijn vele groeperingen aangewezen op andere bronnen o.a. leningen, die de last nog verzwaren. Het lijkt mij onaanvaardbaar, dat een rechtmatige toelage voor werkingskosten tot

OTALE SUBSIDIES TOEGEKEND AAN HET JEUGDWERK, UITGESPLITST PER SECTOR

1969				1971				1972			
AC	I	IG	%T	AC	I	IG	%T	AC	I	IG	%T
14 324011	206	165	34	23000000	330	254	36	31 630 300	454	325	36
7 459 542	152	146	18	9 061 130	185	148	14	11 650411	238	178	13
								2 800 000		100	3
302 928			1	2 750000			4	5 034 000			6
14000000	569	155	33	18 750 000	762	138,5	29	23000000	935	151	26
1115000	437	149	3	3 500 000	1372,5	209	5	4500000	1765	206	5
3000000	480	148,5	7	3 500 000	560	163	5	4 500 000	720	221	5
550000	333	178	1	649 560	394	175	1	1030 000	624	263	1
300000	517	129	1	350 000	603	106	0,5	589 700	1017	139	1
300000	100	100	1	300 000	100	83,3	0,4	750 000	250	250	1
				300 000	100	100	0,4	600 000	200	120	1
				1 338 870	100	100	2	1 949 589	146	145	2
208 061	82,5	110	0,5	250 000	99	132	0,4	300 000	119	119	0,3
41 559 542	385,5	139	100	63 749 560	591	152	100	88 334 000	819,5	184	100

6 maanden en meer na het beëindigen van het werkingsjaar aan de groeperingen wordt uitbetaald. Ik heb mijn administratie opdracht gegeven mij voorstellen voor te leggen waardoor alle nutteloze verlenging wordt uitgeschakeld. Ik roep bij deze gelegenheid alle jeugdgroeperingen op evenzeer de inspanningen te leveren om zich te houden aan de vastgestelde termijnen voor het indienen van verslagen en bewijsstukken.

Om hieraan te verhelpen hebben we niet gearzeld voor deze sector die ruim 600 000 jongeren bereikt een ontwerp van decreet in te dienen dat eerlang zal besproken worden, waarin een vereenvoudigde erkennings- en toelagenregeling voorzien wordt. Deze vereenvoudigde regeling, tevens gelijk voor alle jeugdgroeperingen, moet ons toelaten de subsidiering vlotter af te werken.

De bestaande subsidieregeling had een nog fundamenteeler nadelig effect. Wegens het feit dat de jeugdgroeperingen vooraf de hen toegekende toelage niet kenden waren ze gedwongen de 'gissen en missen' methode toe te passen. Het totaal ontbreken van planning en programmatie remde in bepaalde gevallen een rechtmatige expansie af, of leidde sommige bewegingen tot avonturen.

Het ingediende ontwerp van decreet dat in de eerste plaats aan de jeugdgroeperingen meer middelen ter beschikking zal stellen, zal een planning en programmatie mogelijk maken. Op basis van ingediende begrotingen zal in samenspraak met de jeugdgroeperingen vóór het maximale subsidiebedrag gekend zijn. De jeugdgroeperingen zullen hun werking en acties op de hen toegekende toelage kunnen afstemmen. Deze regeling zal eveneens ten goede

komen aan de aangeworven en aan te werven permanente medewerkers die met grotere zekerheid hun functie zullen kunnen waarmaken.

Het ontwerp van decreet is tenslotte in overeenstemming met de Cultuurpactwet die terecht een bescherming van nieuwe initiatieven wil gewaarborgd zien. In de begroting 1974, die voor de werking van deze organisaties 51 miljoen (artikel 33.18) voorziet, is de financiële weerslag van dit decreet niet opgenomen. Dit jaar wordt een overgangsjaar tijdens hetwelk de jeugdgroeperingen zich administratief kunnen afstemmen op de algemene en bijzondere vereisten van het decreet.

— Sport- en spelactiviteiten van jeugdgroeperingen

Niettegenstaande het onze overtuiging is dat een strakke opdeling van de culturele sector in goed afgebakende vakjes onredelijk is, blijft het noodzakelijk een administratieve efficiëntie na te streven. Naast de subsidiëring voor hun algemene werking en in het bijzonder de kadervorming, administratief onder de bevoegdheid van het Bestuur voor Jeugdvorming, konden de jeugdorganisaties bij het Bestuur voor Lichamelijke Opvoeding, Sport en het Openluchtlevens, financiële steun bekomen voor hun Sport- en Spelactiviteiten. Enerzijds omdat dergelijke activiteiten te beschouwen zijn als deel uitmakend van hun algemene werking, anderzijds om klaarblijkelijke redenen van efficiëntie werd deze bevoegdheid naar het Bestuur voor Jeugdvorming overgedragen. In een eerste fase zullen dit jaar voor deze activiteiten subsidiëeringscriteria vastgelegd worden. De begroting voorziet voor deze activiteiten een bedrag van 6 miljoen (artikel 33.18.14).

— Speelpleinwerk

Om gelijkaardige redenen, en daarenboven omdat een modern jeugdbeleid in haar actie het spelende kind centraal moet stellen, wordt de bevoegdheid voor het speelpleinwerk eveneens overgeheveld naar het Bestuur voor de Jeugdvorming.

In onze samenleving, waarin de betekenis van gezinsleven, opvoeding, onderwijs, medische zorgen, huisvesting en sociale voorzieningen allerhande worden erkend, valt het gebrek aan inzicht inzake de behoeften van het kind aan spelmogelijkheden vaak op. Geconfronteerd met een massa problemen bij de ontwikkeling van een woonmilieu en woonomgeving wordt het kinderspel dikwijls beschouwd als iets dat „vanzelfs” zijn plaats vindt, of als iets van secundair belang ten overstaan van de gehele problematiek.

Nochtans hebben kinderspelen heden ten dage een enorm belang, omdat ze naast de eigen ontplooiingsmogelijkheid verbonden zijn met het algemeen probleem van de vrijetijdsbesteding, dat één van de voornaamste thema's is geworden in onze maat-

schappij. De relatie kinderspel — vrije tijd wordt steeds nauwer en complexer naarmate het kind ouder wordt. Ze overtreft de taak van de kinderpsychologie en pedagogie, en wordt een politiek-sociaal probleem dat de maatschappij verplicht haar houding in vele domeinen te herdenken.

Meer dan vroeger heeft het kind behoefte aan spelmogelijkheden, die echter worden bedreigd door een hele reeks veranderingen in de structuur van de maatschappij :

- daar waar de spelende zuigeling en peuter nood heeft aan de aanwezigheid van de moeder stellen we steeds grotere deelname vast van de vrouw in het arbeidsproces, waardoor deze relatie in het gedrang komt.
- in de „speeljaren ” is het kind dikwijls onderworpen aan een veel te vroege „schooldwang” waardoor het in zijn spelmogelijkheden wordt geremd.
- de verderschrijdende invloed van de techniek en mechanisatie op milieu en woonomgeving, heeft als gevolg dat de verkeersbehoeften de fysionomie van de steden hebben bepaald ten nadele van een geïntegreerd woonmilieu, waar ook het spelende kind aan zijn trekken komt.

Geconfronteerd met deze problemen en met deze maatschappelijke structuurwijzigingen is een nieuwe belangstelling en een betere bewustvorming noodzakelijk. Het gaat daarbij niet enkel om het vermijden van stedenbouwkundige vergissingen, maar ook en vooral om het scheppen van een sociaal klimaat waarin men zich bewust is van het belang van het kinderspel en als zodanig er de nodige conclusies zal uit trekken, zowel op het gebied van opvoeding, als van wooncultuur en stedenbouw en ruimtelijke ordening.

We zullen in samenwerking met andere bevoegde departementen maatregelen treffen om de nodige speelruimten te creëren. Onze administratie heeft de opdracht gekregen, gebruik makend van de studie „Kind en Spel “ uitgevoerd in opdracht van de Minister van Nederlandse Cultuur, de nodige voorstellen te formuleren om de resultaten van deze studie te valoriseren. Alvast worden dit jaar aangepaste erkennings- en subsidiëeringscriteria opgesteld voor de speelpleinwerking.

— Plaatselijke en regionale initiatieven

De inventaris van het jeugdwerk bewijst overduidelijk dat de plaatselijke en regionale initiatieven in het jeugdwerk een belangrijke plaats innemen. Zoals bij het speelpleinwerk spelen wijk en gemeente ook hier een belangrijke rol. De nationale overheid heeft totnogtoe een grote stimulans gegeven aan deze verschillende werkvormen en draagt er de volledige last van. Deze werksoorten waaronder jeugdwerkhuis, jeugdateliers en infocentra hebben ten andere hun waarde bewezen. Een afdoend jeugdbeleid onderstelt een nog sterkere uitbouw van dergelijke

initiatieven. De financiële last die deze groei met zich meebrengt en die in de toekomst nog zal vermeerderen kan niet meer gedragen worden door de nationale overheid alleen. Wij zijn immers van oordeel dat financiering en begeleiding de meest efficiënte resultaten opleveren indien dit gebeurt door deze instanties die het dichtst bij genoemde initiatieven aansluiten. Het is in deze geest dat we aan een herverdeling van de verantwoordelijkheid denken. We zullen dit jaar intens gebruiken om in afspraak met de verschillende belanghebbenden een globale regeling uit te werken betreffende de plaatselijke en regionale initiatieven. We zullen ons bij dit werk laten leiden door deze noodzakelijke herverdelingsgedachte.

— *Nominatims en nieuwe werkvormen*

Omdat bepaalde werksoorten waarvan nochtans de waardevolle inbreng in het jeugdwerk algemeen erkend wordt, niet onmiddellijk hun plaats vinden in de voorziene classificatie, staan zij nominatim in de begroting ingeschreven of worden zij als experimenten behandeld en werden deze laatste totnogtoe betoelaagd op het krediet voor de werking van de op nationaal vlak werkende jeugdgroeperingen.

Wat deze zogenaamde experimenten betreft, hebben we op de begroting 1974 een afzonderlijk krediet van 5 miljoen (artikel 33.26.12) voorzien.

Niet alleen om de duidelijkheid die hiermede bereikt wordt, maar tevens om de noodzaak aan te duiden dat voor deze sector klaardere afspraken moeten gemaakt worden, hebben we deze stelling verdedigd. Vooreerst ligt het in mijn bedoeling wat de sector informatie-, service- en adviescentra betreft een grotere coördinatie tussen de verschillende centra tot stand te brengen. Willen we in deze belangrijke doch kwetsbare sector de improvisatie mijden dan moet iedere verdere uitbreiding van de reeds bestaande centra en meer nog, ieder nieuw initiatief het resultaat zijn van een efficiënte samenwerking en door-dachte planning. Een nationaal informatie- en adviescentrum, verpersoonlijking van deze samenspraak, heeft een belangrijke opdracht te vervullen. Anderzijds moet meer dan in andere sectoren blijvend een waarborg worden ingebouwd om de dynamiek en de creativiteit van onze jeugd op te vangen. Experimenten moeten mogelijk blijven. Dit is niet te realiseren met strakke voorschriften. Nochtans moet gedacht worden aan het opstellen van algemene vereisten en aan een soepele procedure, waardoor steeds de start van een experiment kan verantwoord worden, zelfs indien achteraf blijkt dat het genomen initiatief geen resultaten oplevert.

Tenslotte zal mijn aandacht niet in het minst naar de Centra voor Levensvorming gaan. Deze belangrijke sector moet tenvolte zijn kansen krijgen. We zullen de verantwoordelijken van deze centra in een werkgroep verzamelen met de opdracht een voorstel uit te werken waarin de werking en de inhoud van

deze centra geregeld wordt. Niettegenstaande de ontplooiing van deze vormingsopdracht, die op merkwaardige wijze een bijdrage levert in het vormingsproces, moet verzekerd worden, zal het de plicht blijven van alle beleidsverantwoordelijk ken mede te zoeken naar fundamenteelere oplossingen.

— *Dienstverleningen*

a) De beschikbare middelen van het jeugdwerk worden hoofdzakelijk toegespeeld naar het zogenaamde vrije jeugdwerk. Dit was, en is nog een dwingende noodzakelijkheid wil men de verschillende werksoorten voldoende ontplooiingskansen bieden. We zijn er ons echter van bewust dat dit in zekere mate een bodemloos vat is. Kosten maken en subsidiëren kennen geen einde. De taak van de overheid houdt echter niet op na het subsidiëren. In de sector dienstverlening kan de hulp van de overheid efficiënter en zinniger zijn. De ervaring leert ons dat vele plaatselijke en regionale bestuursorganen van jeugdgroeperingen hun activiteiten gedeeltelijk afgeremd zien omdat ze onvoldoende contact hebben met gelijkaardige initiatieven. Bepaalde werkvormen moeten hun activiteiten stopzetten omdat geen aangepaste werk- en vergaderruimte gevonden worden, of omdat het secretariaatswerk niet vlot. Aansluitend bij de wens een samenwerking tot stand te brengen tussen de informatie- en servicecentra ligt het in onze bedoeling te experimenteren met een servicecentrum. Naast de informatie- en documentatieopdracht zou dit centrum tevens ontmoetingsruimten en vergaderruimten ter beschikking stellen van jeugdgroeperingen en jongeren. Een uitgebouwd secretariaat waar allerlei apparatuur aanwezig is, zou ten behoeve van de jeugd in dergelijke servicecentrum worden opgericht. De resultaten van dit experiment zullen ons kunnen helpen bij het kiezen van de gepaste hulpverlening.

b) Vorig jaar konden we de werving aankondigen van een terrein, 250 ha groot. 1974 wordt het jaar van de uitbouw van de eerste fase. Een werkgroep heeft opdracht gekregen een globaal plan op te stellen van wat dit kampeerterrein voor de jeugd moet worden. We zullen in samenwerking met de Nederlandstalige Jeugdraad de prioriteiten voor uitvoering vastleggen en de realisatie ervan aanvangen.

c) Tenslotte gaat onze aandacht naar de belangrijkste schakel in het jeugdvormingswerk : de vorming van de verantwoordelijken. In het ontwerp van decreet tot regeling van de erkenning en subsidiëring van de jeugdgroeperingen is een tegemoetkoming voorzien voor de permanent verantwoordelijken. Het is ook redelijk dat men voor deze verantwoordelijken kwalificatie-eisen stelt.

Op de bezieling en vrijwillige inzet die vele van onze plaatselijke en regionale jeugdverantwoordelijken siert kan echter geenszins een domper gezet. Zonder

te beschikken over een officiële kwalificatie, bereiken vele plaatselijke leiders enorme resultaten. De verantwoordelijkheid van de nationale verantwoordelijken en de permanenten in het jeugdhuiswerk, en andere is echter van die aard dat een aangepaste opleiding noodzakelijk is.

Het leiderschap van om het even welke vorm eist algemeen geldende eigenschappen. We wensen dit jaar intensief de voorbereidende fase aan te vangen om te komen tot een kadervorming waar de jongeren met beleidsverantwoordelijkheid de gewenste opleiding kunnen genieten. De uitgebreide classificatie in het jeugdwerk verwijst naar evenveel types. Iedere vorm vergt bijzondere eigenschappen, elke beweging beklemtoont haar eigenheid. Deze „rijke” veelheid kan niet worden afgevlakt door één en dezelfde opleidingsvorm te voorzien.

De vorm en inhoud bepalen van dergelijke vorming zal een zoeken zijn naar een harmonieus samengaan tussen algemene vorming en de specifieke opleiding die iedere beweging terecht opeist.

We zullen onze taak inzake jeugdbeleid nauwgezet vervullen. Het belang van een dynamische, open jeugdpolitiek kan en mag niemand ontgaan.

HOOFDSTUK III MONUMENTEN- EN LANDSCHAPSZORG

1. Wetgeving

Bij de bespreking van de begrotingsvoorstellen voor het begrotingsjaar 1973 heb ik duidelijk gesteld dat met betrekking tot de monumenten- en landschapszorg, een doelbewust beleid zou worden gevoerd dat gekenmerkt zou zijn door ingrijpende maatregelen tot bescherming van ons kunsthistorisch, natuurhistorisch en landschappelijk patrimonium en in het teken zou worden geplaatst van de bewaring, het herstel en de uitbouw van een leefmilieu dat aan onze volksaard aangepast is.

Rond de problematiek ter zake ontspon zich ten andere een zeer vruchtbare discussie in de Cultuurraad die in het licht stelde hoezeer de Nederlandse cultuurgemeenschap hiermee is begaan.

Een van de belangrijkste aspecten van die problematiek was wel dat de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, in de optiek van een dynamisch en globaal beschermingsbeleid, gericht op de valorisatie van ons materieel cultuurpatrimonium, volkomen voorbijgestreefd was en herdacht moest worden.

Na een grondige voorbereiding die gepaard ging met een brede consultatie van de adviesorganen en de Departementen van Justitie, Landbouw, Openbare Werken en Ruimtelijke Ordening, werd een ontwerp van decreet houdende bescherming van monumenten en landschappen bij de Cultuurraad ingediend.

Dit ontwerp van decreet, waarvan de bespreking in de commissie „ad hoc” reeds ver gevorderd is, beoogt de bescherming van monumenten en landschappen die gelegen zijn in het Nederlandse taalgebied.

Het beoogt, naast een rationalisatie van de beleidsstructuren, zonder dewelke elk dynamisme een vrome wens zou blijven, soepele procedures aangepast aan de specifieke vereisten van een beleid dat een effectieve en tijdige bescherming wil koppelen aan een valorisatie van aan ons gebouwd en ongebouwd cultuurbezit en het wil integreren in een leefwaardig milieu.

Bepaalde zeer belangrijke aspecten van het beleid ter zake kunnen evenwel, wegens de grondwettelijke aflijning van de bevoegdheden van de Cultuurraden, niet bij wege van decreet worden geregeld. Dat is onder meer het geval voor het strafprocesrecht, het eigendomsrecht en de hypotheekwetgeving. Anderdeels moet de bescherming van de materiële cultuurgoederen gelegen in het tweetalig gebied van Brussel-Hoofdstad bij de wet geregeld worden.

Mijn Kabinet werkt thans aan de voorbereiding van een wetsontwerp „Algemene bepalingen” dat onder meer betrekking heeft :

- op de bescherming van monumenten en landschappen gelegen in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad ;
- op het regelen van eventuele onteigeningen;
- op nodig geoordeelde afwijkingen van de hypotheekwetgeving;
- op specifieke bepalingen die behoren tot het domein van het strafprocesrecht;
- op de verplichtingen vanwege provincies en gemeenten waaraan een financiële weerslag is verbonden ;
- op de coördinatie van de wetgeving inzake ruimtelijke ordening, natuurbehoud en ruilverkaveling, eensdeels, en de decreten inzake monumenten- en landschapszorg, anderdeels.

Tenslotte wordt ook gewerkt aan de voorbereiding van een ontwerp van decreet inzake het roerend kunstpatrimonium.

Verhoopt mag worden dat die beide ontwerpen tegen het einde van 1974 bij de respectieve wetgevende organen zullen kunnen neergelegd worden.

2. Bescherming

Op het stuk van de monumenten- en landschapsbescherming werd tijdens de voorbije maanden belangrijke vooruitgang geboekt.

Sedert het begin van 1973 werden 217 procedures tot klassering ingezet en 84 besluiten tot klassering en 16 besluiten tot restauratie getroffen en werd uit hoofde hiervan een bedrag van 24 074 917 F vastgelegd. In aanmerking genomen de tijdrovende voorbereiding waartoe de thans van kracht zijnde procedure aanleiding geeft, is dit een zeer bemoedi-

gend resultaat. Het kon slechts worden bereikt door de lofwaardige inspanning geleverd door de Autonome Nederlandse Sectie van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en door de Dienst voor Monumenten- en Landschapszorg waar, naar de Voorzitter van de Koninklijke Commissie onlangs tijdens een rondetafelgesprek met de Gouverneurs verklaarde, „ de ontmoediging de plaats heeft geruimd voor een nieuw enthousiasme”. Op dit gebied blijft evenwel nog enorm veel te doen. Het is onbegrijpelijk dat Vlaanderen, waar de densiteit van het cultuur- en kunsthistorisch bezit veel groter is dan in de omliggende landen, de vergelijking met die landen op het stuk van **monumenten**-beleid gewoon niet kan doorstaan. Ter illustratie hiervan heb ik enkele vergelijkingselementen willen aanhalen betreffende beschermde monumenten in enkele Engelse en Vlaamse Steden :

Stratford-on-Avon :

6 000 inwoners = 435 beschermde monumenten

Mechelen

65 000 inwoners = 44 beschermde monumenten

Salisbury :

35 000 inwoners = 654 beschermde monumenten

Brugge :

120 000 inwoners = 43 beschermde monumenten

Bath :

80 000 inwoners = 2843 beschermde monumenten

Gent :

144 000 inwoners = 63 beschermde monumenten

Het erge is dat analoge vergelijkingen met Nederland, Duitsland, Frankrijk en andere Europese landen onveranderlijk in ons nadeel uitvallen.

De bedreiging die op het cultuurhistorisch en ook op het landschappelijk patrimonium rust, is zo acuut en vertoont zoveel facetten dat een sterk gecoördineerd, dynamisch en systematisch monumentenbeleid dringend in de plaats moet komen van het fragmentarisch klasseren van vroeger.

Een van de meest gezaghebbende Europese experts op het gebied van monumentenzorg, de Zwitserse professor Beerli, rekende uit dat het Europees cultuurpatrimonium sedert het einde van wereldoorlog II, meer schade werd toegebracht door wilde sloping dan door vijf jaar bombarderen tijdens die oorlog.

Zijn conclusies zijn formeel, de voorbije oorlogen betekenden een beperkter gevaar dan de zorgeloosheid en onverschuldigheid die tegenover het historisch patrimonium aan de dag wordt gelegd.

De ongebreidelde ontwikkeling van onze steden vreet de materiële getuigenissen van ons cultuurhistorisch verleden als het ware weg.

De invloed van allerhande verbrandingsgassen vernietigt langzaam maar zeker Venetië en het Parthenon, de kunstschaten van het Prado en het Coliseum van Rome, maar bedreigt ook onze kunstschaten. Ik citeer hier een uitspraak van de Ro-

meinse professor Caretoni: „ De arena die in 80 vóór Christus werd gebouwd, werd meer beschadigd door de vervuiling veroorzaakt door het verkeer, dan door de invallen van de barbaren en de opeenvolgende plunderingen “.

Het indijken en beletten van de schade die aan dit onvervangbaar bezit berokkend wordt, is in de eerste plaats de taak van de overheid.

Die verantwoordelijkheid is des te groter daar het niet alleen gaat om kunsthistorische documenten die systematisch vernietigd worden, maar om steden die het onontbeerlijk milieu zijn voor de ontwikkeling en de culturele ontplooiing van de bevolking.

Gedurende jaren ging de kritiek op het scheefgroeien van onze steden alleen uit van schrijvers en filosofen. Het werd meestal als een literaire ontboezeming gevoeld en vond weinig weerklank in een samenleving die enkel het oor leende aan industriële en economische motiveringen en zich blind staarde op het „grootse” Amerikaanse model, het model van de „megalopolis”. Intussen weten wij wel tot wat de ontwikkeling tot megalopolis heeft geleid en hoe zelfs Amerikaanse economen de megalopolis thans veroordelen.

Reeds in 1938 voorspelde Lewis Mumford in zijn boek „The culture of the cities” dat de mislukking van de grote moderne steden, zowel op economisch als op menselijk niveau, het einde zou kunnen betekenen van onze beschaving die een essentieel stedelijke beschaving is.

De geordende ontwikkeling van de woongemeenschap als centrum van cultuurbeleving en creativiteit eensdeels, en de zorg voor de cultuurhistorische omgeving die in functie van de woongemeenschap tot stand kwam, zijn onafscheidelijk verbonden aspecten van een zelfde problematiek waarmee de Nederlandse cultuurgemeenschap geconfronteerd is en waarvoor wij ons ten volle verantwoordelijk moeten voelen.

Het behoort dan ook tot de krachtlijnen van mijn beleid ter zake de historische stad of kleinere woongemeenschap als een organisch gegroeid en onmisbaar cultureel leefmilieu te beveiligen en te bewaren, zonder de normale en geordende ontwikkeling van die gemeenschappen te beletten of de vitale economische belangen ervan in de weg te staan.

Het spreekt vanzelf dat in dit verband bestendig gezocht zal moeten worden naar een verantwoord evenwicht tussen de bewaring van ons cultureel erfgoed en de werkelijk fundamentele vereisten van het moderne leven.

Wij zijn het aan onszelf verplicht te leren leven met ons cultuurhistorisch patrimonium zonder ons te bezondigen aan verstarring of sclerosering.

Het probleem stelt zich eveneens op het vlak van het landschappelijk patrimonium.

Veel meer dan de grote oorlogen hebben grondspeculatie, winstbejag en onbezonnen verkeveling onze landschappen aangetast. Het landschap in een brede zin, dat wil zeggen zowel het natuur- als het

stads- of dorpslandschap, is een belangrijk element van het menselijk leefmilieu.

Waar het eerste, als natuurlijk milieu een onuitwisbare stempel op de eigen volksaard drukt en een factor is van het ecologisch evenwicht, is het tweede de emanatie van de eigen geaardheid van een gemeenschap en een factor van het kunsthistorisch patrimonium.

De voorschrijdende industrialisatie en de behoefte aan woonruimte voor de bevolking waarvan het levenspatroon bestendig evolueert zijn onder meer de oorzaak dat die landschappen voortdurend wijzigingen ondergaan die het landschapsgeheel dikwijls grondig wijzigen of specifieke en essentiële aspecten ervan vernietigen.

Wat Vlaanderen betreft, met zijn relatief kleine oppervlakte in verhouding tot zijn bevolkingsdichtheid stelt dit een acuut probleem.

In de huidige stand van de wetgeving beschikt men over de wetten op de ruimtelijke ordening en op het natuurbehoud als belangrijke actiemiddelen, maar de ondervinding van de laatste jaren heeft uitgeezen dat het absoluut noodzakelijk is bovendien op intensieve en oordeelkundige wijze de beschermingsprocedure in te schakelen.

Dit zal, na goedkeuring van het thans neergelegde ontwerp van decreet, doelmatige en vlugge acties mogelijk maken en de oplossing van de acute problemen inzake monumentenbescherming en inzake bescherming van natuur- en stads- of dorpslandschappen binnen bereik brengen.

Het wettelijk instrument volstaat evenwel niet en daarnaast moet het ambtelijk en adviserend apparaat worden uitgebouwd.

Met het oog hierop werd een ontwerp tot uitbouw van de bestaande Rijksdienst uitgewerkt. Na de nodige raadplegingen zullen tijdens de eerste helft van 1974 precieze voorstellen aan de Staatssecretaris voor Openbaar Ambt worden voorgelegd.

Het welslagen van een totaal nieuw concept met betrekking tot monumenten- en landschapszorg, dat niet enkel globaal en systematisch wil zijn doch ook gesteld wordt als een elementaire factor van de architectonische en landschappelijke vernieuwing van de woongemeenschappen, vergt nochtans meer dan de opstelling van juridische en administratieve structuren.

Een dergelijk opzet vraagt een intense participatie van de bevolking, niet enkel van bepaalde cultuurbewuste groepen maar van de brede lagen van de bevolking opdat eenieder betrokken zou worden bij de radicale ommekeer in een levenswijze die te vaak een miskenning was van de onmetelijke rijkdom aan monumentale gebouwen, kunsthistorische steden, roerende kunstschaten en natuurlandschappen waarvan de Vlaamse bevolking de erfgenaam is en die elke andere volksgemeenschap ons benijdt.

Met het oog op zulke participatie en bewustwording werd een algemene actie georganiseerd die over enkele weken zal starten.

Die actie zal gericht zijn op een algemene sensibilisatie en de medewerking solliciteren van eenieder om gegevens over het materieel cultuurpatrimonium te verzamelen en suggesties los te maken.

Ze zal volgens een welbepaald schema verlopen, waarbij onder meer de nieuwsmedia en meer speciaal de Nederlandse uitzendingen van radio en televisie betrokken zullen zijn.

De participatie zal langs de gemeenten en de provincies om worden georganiseerd, alsook met de medewerking van de culturele organisaties en van de georganiseerde verenigingen voor geschiedenis, voor archeologie, voor volkskunde en voor heemkunde. Begin december 1973 had ik de gelegenheid de Vlaamse provinciegouverneurs op een rondetafelgesprek uit te nodigen, tot bespreking van de in uitzicht gestelde actie en van diverse andere knelpunten om en rond de noodzaak om tot een snelle en overzichtelijke inventarisatie van de diverse componenten van ons cultuurpatrimonium te komen.

De brede gedachtenwisseling die tot stand kwam liet duidelijk uitschijnen hoe sterk de noodzaak van een globale en systematische benadering van het beschermingsbeleid wordt gevoeld en hoe positief de Gouverneurs hiertegenover staan.

In de loop van dit gesprek werden belangrijke beslissingen genomen op het vlak van de coördinatie inzake beschermingsbeleid. Bovendien werd de oprichting van diverse werkgroepen beslist, die precieze materies te behandelen krijgen binnen een strak omliggende tijdsindeling.

In die werkgroepen zullen provinciale ambtenaren, ambtenaren van de voornaamste kunsthistorische steden en Rijksambtenaren zitting hebben.

Op het vlak van de landschapsbescherming werd eveneens belangrijk werk verricht.

De snel-survey in verband met het sterk bedreigde gebied ten Zuiden van Brussel, waartoe in maart 1973 opdracht werd gegeven, werd in november 1973 beëindigd en de conclusies ervan werden voor consultatie aan een brede waaier van besturen en adviesorganen voorgelegd. Het definitief verslag na consultatie is praktisch klaar.

Inmiddels wordt ook gewerkt aan een wetenschappelijke studie van de landschappen van de Leie-Streek en van de Stadslandschappen van Antwerpen, Zoutleeuw, Damme, Oudenaarde en Maaseik.

Monumentenjaar 75

De geplande actie voor participatie en bewustwording moet tevens de voorbereiding zijn van het door de Raad van Europa georganiseerde Monumentenjaar 1975.

De inbreng van de Nederlandse Cultuurgemeenschap bij dit Europees initiatief zal grondig worden voorbereid, in nauwe samenwerking met het Bestuur van de Stad Brugge, die in functie van het thans reeds ontworpen structuurplan, het piloot-project van onze Cultuurgemeenschap zal zijn.

Tot besluit van dit algemeen overzicht inzake monumenten- en landschapsbeleid wil ik nog bondig drie zeer belangrijke en delicate aspecten van dit beleid bespreken, waarvoor in de loop van 1974 passende maatregelen zullen uitgewerkt worden.

Bij de aanvang van dit hoofdstuk werd reeds gesproken over de maatregelen op wetgevend vlak en werd onder meer het probleem van de strafbepalingen aangehaald.

Gelijk welk beleid is slechts geloofwaardig voor de gemeenschap wanneer het algemeen geldend is en door eenieder ernstig wordt genomen.

Een beleid dat machteloos staat tegenover de eventuele inbreuken is bij voorbaat veroordeeld.

In de loop van het eerste jaar van mijn beheer heb ik enkele keren krachtadig moeten optreden en ik heb kunnen vaststellen dat de bevolking hierop gunstig heeft gereageerd. Het lijkt mij gepast hier te onderstrepen dat ik vast van plan ben elke inbreuk op een beschermingsbesluit tegen te gaan met alle middelen die de wet ter beschikking stelt. Zulke besluiten zijn, bij definitie, maatregelen tot vrijwaring van cultuurgoederen waarmee de Cultuurgemeenschap als zodanig gemoeid is, ongeacht of ze tot het privé dan wel tot het publiek bezit behoren.

Daarom wens ik duidelijk te stellen dat de passende initiatieven zullen worden genomen om, waar dit nodig is, meer afdoende strafbepalingen in de wetgeving op te nemen.

Ik wens echter, en juist daarom, even duidelijk te stellen dat elke lichtvaardigheid of ondoordachtigheid zal worden geweerd bij het nemen van beschermingsbesluiten, hetzij wat betreft de voor bescherming voorgestelde goederen zelf, hetzij wat het inhoudelijke van de beschermingsbepalingen betreft.

Een ander delicaat probleem is dit gesteld door de verwarrende veelvoudigheid van beschermende en ordenende wetsbepalingen, waardoor een goede rechtsbedeling soms onzeker wordt.

De specialisatie in de departementale bevoegdheden was er aanleiding toe dat de specifieke wetgevingen die een of meer facetten van het leefmilieu bestrijken, in het verleden los van elkaar en autonoom evolueerden.

Een coördinatie van het beleid dat in het raam van die autonome wetgevingen gevoerd wordt, is dan ook dringende noodzaak.

Bovendien geeft de grondwettelijke toewijzing van specifieke en exclusieve bevoegdheden aan de Cultuurraden, eensdeels, en aan de Gewestraden, anderdeels, een totaal nieuwe dimensie aan de noodzaak om een gestructureerd overlegorgaan in het leven te roepen.

Hierdoor zullen niet alleen nieuwe coördinatieleemten worden vermeden doch zal meer rechtszekerheid en een betere rechtsbedeling verzekerd zijn in een domein dat zoveel raakvlakken heeft met de beveiliging van het menselijk leefmilieu in het algemeen.

De modaliteiten tot het tot stand brengen van een

efficiënte samenwerking in het raam van zulk overlegorgaan worden thans uitgewerkt en zullen zo spoedig mogelijk met de betrokken Departementen worden besproken.

Financiering

Het laatste, doch zeker niet het minste probleem ligt op het financiële vlak.

Bij de beleidsbespreking van vorig jaar mocht ik reeds de aandacht van de Cultuurraad vestigen op het financieel aspect van een doelbewust en actief beschermingsbeleid dat bovendien de reconversie van het cultuurpatrimonium tot het patrimonium van de hedendaagse leefcultuur wil inzetten.

Op lokaal vlak werden reeds initiatieven genomen. Hoe lofwaardig ook, zij kunnen op zichzelf onmogelijk volstaan om de financiële behoeften op te vangen.

Het dynamisch beleid dat de bewaring van het cultuurpatrimonium moet verzoenen met de imperatieven van ruimtelijke ordening en van stedenbouwkundige aard, stelt eisen die, op het eerste gezicht althans, zowel aangepaste administratieve structuren als ruime financieringsmiddelen en een eventueel beroep op de kapitaalmarkt postuleren. Mijn Kabinet heeft de studie van dit probleem aangevat en ik hoop hieromtrent binnen afzienbare tijd een brede consultatie tot stand te brengen.

Tot slot van die ruwgeschetste uiteenzetting zou ik het vertrouwen van de Cultuurraad willen vragen voor mijn monumenten- en landschapsbeleid.

De omschakeling van het fragmentarisch opgevatte beleid van vroeger naar een globale visie die bovendien het cultuurpatrimonium wil inschakelen in de evolutie naar een meer menswaardige leefgemeenschap, vraagt tijd, bezinning en mentale reconversie.

HOOFDSTUK IV VOLKSONTWIKKELING EN VRIJETIJDSEBESTEDING

CultureleBewustwording

Het cultureel welzijn eist in onze hedendaagse samenleving steeds meer de aandacht op. De betekenis van persoonlijkheidsontplooiing en zelfrealisatie wordt hierbij voortdurend onderstreept. Tevens wordt echter ook gewezen op het feit dat behoeften op cultureel gebied geen louter individuele aangelegenheid zijn doch dat zij ontstaan en een antwoord vinden in de wisselwerking tussen enkeling en gemeenschap.

De bijdrage die particuliere verenigingen, organisaties en diensten tot deze wisselwerking leveren, blijft onmisbaar. Zij zijn het best geplaatst om nieuwe inzichten, aspiraties, motiveringen en kansen te bieden om de culturele ontwikkeling te bein-

vloeden. Het is de taak van de overheid, naast de nodige **infrastructuur**, ook andere gunstige voorwaarden te scheppen om een dergelijke evolutie in de hand te werken.

De organisaties voor volksontwikkeling benadrukken zeer terecht de groeiende bewustwording bij talrijke grotere en kleinere groepen van de nood aan voortdurende vorming. Individueel en collectief neemt deze behoefte toe. Dit bewustzijn wordt verscherpt door de evolutie die zich bij de bevolking afspeelt in de graad van het genoten onderwijs, en door de initiatieven tot grondiger vorming die zich in de loop der jongste jaren vermenigvuldigen in bestaande of nieuwe instellingen voor volksontwikkeling. Daarnaast wordt ook reeds in culturele centra vastgesteld hoe een deel van het publiek dat zich niet aangesproken voelt door de bestaande organisatorische verbanden, hiervoor rechtstreeks contact zoekt met het aanbod van deze centra. Het is opvallend hoe van verscheidene zijde projecten van opbouwwerk gezien worden als een antwoord op nieuwe culturele behoeften, ontstaan vanuit maatschappelijke structuurveranderingen. Wijzigingen in leefmilieu, stadsombouw, vrij gekomen tijd vormen factoren die een specifieke aanpak veronderstellen wil men het centraal stellen van de mens, van zijn welzijn en het afnemen van zijn eigen verantwoordelijkheid, in de culturele ontwikkeling waar maken. Opbouwwerk en buurtwerk beantwoorden inderdaad de vraag van velen naar een levende democratie waarin de mens zijn rechtstreekse betrokkenheid in het maatschappelijk en cultureel gebeuren tot uiting brengt.

Overheidsbemoeiingen

Ons land vertoont een brede waaier van verenigingen met een grote veelzijdigheid van activiteiten. De dynamiek die in deze verenigingen heerst roept onvermijdelijk problemen van financiële aard op omdat de stijging van de begroting de groeiende behoeften ternauwernood kan volgen. Het is nochtans door de wijze waarop zij deze behoeften ook financieel tegemoet komt, dat de overheid haar collectieve waardering uitdrukt voor de culturele noden als deel van de totale waaier van behoeften die onze samenleving vertoont.

De uitvoering van een beleid dat rekening houdt met de noodzaak cultuurgoederen bereikbaar te stellen voor allen, ook voor een steeds groter aantal of groepen die daarvan tot nog toe geheel of grotendeels verstoken bleven, vereist hogere financiële middelen. Zelfs bij gelijkblijvende resultaten stijgen de nodige kredieten voortdurend. De discrepantie tussen de beschikbare overheidsmiddelen en de groeiende waaier van behoeften, stelt het departement van Nederlandse Cultuur vaak voor moeilijke beleidsopties. Voor elke nieuwe probleemstelling die verband houdt met het cultureel welzijn wordt de aandacht van de overheid opgeëist.

De erkenning van deze dynamiek in onze samenleving vergt van het beleid een verhoogde soepelheid en techniciteit, alsmede een verhoging van de financiële middelen.

Centrale en gemeentelijke overheden

In de zorg voor de eigen bevolking zijn de gemeentelijke overheden het eerst aangewezen om bemiddelend op te treden ten aanzien van de uitgaven die noodzakelijk verbonden zijn aan de bloei van het sociaal-cultureel leven. De gemeentelijke overheden kunnen ter plaatse de werkelijke situaties zo dicht mogelijk benaderen. Hun subsidiëringsbeleid kan nauw aansluiten bij reëel bestaande behoeften. In de jongste jaren vertonen de gemeenten trouwens een groeiende belangstelling voor het cultureel leven dat door eigen lokale gemeenschap wordt opgebouwd. In overleg met de plaatselijke instellingen vertegenwoordigd in overleg- en adviesraden, streven zij ernaar de juiste maatregelen te treffen voor het stimuleren en ondersteunen van deze lokale activiteiten.

Het is niet de taak van het Rijk deze rol van de gemeentelijke overheden te vervullen. Herhaaldelijk werd er reeds op gewezen dat het het Rijk niet toekomt de werkingskosten voor de grote verscheidenheid van plaatselijke initiatieven te subsidiëren. Dit kan alleen leiden tot versnippering en geldverspilling.

Het is voor de centrale overheid onmogelijk een doeltreffende controle over het gebruik der gelden en een grondige evaluatie van alle plaatselijke prestaties te organiseren. Dit kan alleen gebeuren door instanties die deze initiatieven zeer nabij staan. De beleidsinspanningen van de centrale overheid moeten gericht zijn op bredere doelstellingen die over heel het land voorkomende noden of tekorten moeten verbeteren of verhelpen : voorbeelden zijn de ondersteuning van de kadervorming die moet bijdragen tot het beter functioneren van onze instellingen, of het stimuleren van nieuwe nog onvoldoend verspreide werksoorten.

Dit is de reden waarom de kredieten voorzien voor toelagen aan plaatselijke culturele verenigingen in belangrijke mate verminderd werden. Het Rijk moet geleidelijk aan de nog talrijke groepen die zich tot hem wenden naar de mogelijkheden op gemeentelijk vlak verwijzen en de vrijgekomen kredieten benutten voor taken die van het nationaal niveau mogen verwacht worden. Zo zijn bv. te vermelden de groeiende initiatieven van maatschappelijk buurt- en opbouwwerk waarvoor een niet onbelangrijke verhoging is voorzien.

Nieuwe reglementering

Voor het voeren van een efficiënt beleid is de structuur zelf van de bestaande toelagenbesluiten uiterst belangrijk. De huidige reglementering ver-

toont ontegensprekelijk lacunes ten aanzien van de groei en evolutie van de verschillende vormen van vormings- en ontwikkelingswerk.

In de eerste plaats moet gewezen worden op de verwachtingen van de organisaties en instellingen. Deze hebben nood aan meer rechtszekerheid die hun waarborgen biedt over de te verwachten subsidies. Dan pas worden hun de mogelijkheid gegeven een planning te maken in overeenstemming met de bestaande financiële middelen. Het huidige systeem verwacht van de culturele organisaties dat zij „kapitaalkrachtig” zijn om de staatstoelagen voor te schieten. Dit is voor alle organisaties, nieuwe en reeds op langere termijn bestaande, onhoudbaar.

Een tweede overweging in verband met een aangepaste reglementering is de noodzaak een duidelijk accent te leggen op de investering in bevoegde culturele werkers. Onze instellingen moeten in de mogelijkheid gesteld worden deskundige krachten aan te werven die, heel wat vrijer van bekommernissen van financiële aard, zich geheel kunnen inzetten voor de hun toevertrouwde taak. Samen met de inspanningen geleverd op het vlak van de kadervorming moet deze grotere zekerheid de professionele krachten ook aanzetten op bestendige wijze de voor hemzelf steeds noodzakelijke bijscholing en vervolmaking te behartigen.

De aangroei van culturele werkers zou niet redelijk zijn moest zij niet gevolgd worden door verbeterde kwaliteit van het werk en ruimere verspreiding van de culturele activiteiten. Het toekennen van bedragen voor werkingskosten zal **verrechtvaardigd** moeten worden door het bestaan van werkelijke kwaliteitsprestaties. Aan dit aspect mag niet voorbijgegaan worden.

Een derde streven betreft het onderbrengen van bovenstaande bekommernissen in duidelijk omschreven en eenvoudig te hanteren normen en criteria. Een nieuwe reglementering moet een poging inhouden om de hele administratieve rompslomp van bewijsvoering en in te vullen formulieren zo gering mogelijk te maken zodat het hele mechanisme van betoelaging voor aanvragen en onderzoeken eenvoudig en overzichtelijk is en een zo min mogelijk tijdrovende procedure zou behelzen. Uitgaande van deze bekommernissen werken mijn diensten thans, in overleg met de betrokken groepen aan het voorbereiden van een reeks ontwerpen van decreten aangepast aan de specifieke behoeften van de verschillende vormen van cultureel werk. Een voorontwerp van decreet dat het sociaal-cultureel werk in verenigingsverband betreft ligt nu reeds klaar en werd aan de verschillende adviesinstanties voorgelegd. Het zal in de onmiddellijke toekomst gevolgd worden door een decreet over het sociaal cultureel werk in internaatsverband, alsook door decreten die de amateuristische kunstbeoefening en andere vormen van culturele activiteiten betreffen.

De begroting van 1974 kan met deze nieuwe reglementering uiteraard nog geen rekening houden. Zij voorziet in een aangroei van de geldelijke middelen zo nauw mogelijk aansluitend bij de bestaande behoeften. Zij hield ook rekening met uitdrukkelijke wensen van bepaalde groepen.

Minder-validen

Zo bijvoorbeeld wordt het vormingswerk voor gehandicapten uitdrukkelijk erkend, zodat niet langer voor de vormingsactiviteiten een apart krediet wordt voorzien. Deze mensen wensen als evenwaardige leden van onze gemeenschap erkend te worden en willen dit ook uitgedrukt zien in een betoelaging die dezelfde wettelijke basis heeft als dit voor de overige vormingsactiviteiten het geval is. Een deel van het decreet dat dit vormingsaspect betreft werd opgenomen in de bedragen voorzien voor de betoelaging van nationale en regionale instellingen. Een bedrag van 1 miljoen fr. blijft echter nog voorbehouden aan culturele activiteiten bestemd voor deze bevolkingsgroep en die moeilijk onder te brengen zijn onder de bestaande reglementeringen, dit in afwachting dat een nieuwe wettelijke basis, zoals vooraf gezegd, van toepassing wordt.

Koepelorganisaties

Op het gebied van de culturele welzijnszorg werd reeds sinds geruime tijd gewezen op de noodzaak van organen die de brede waaier van activiteiten van bestaande belangengroepen en verenigingen zouden coördineren en stimuleren ten einde ten opzichte van de overheidsinstanties informatief en beleidsadviserend op te treden. Binnen belangrijke bevolkingsgroepen, die traditioneel hun uitdrukking vinden in partijen of grote sociale organisaties werd een groeiende belangstelling voor het cultuurbeleid waargenomen. Na raadpleging en overleg met de betrokken groepen, die brede lagen van onze bevolking in een bestendig proces van culturele ontplooiing en vormingsactiviteiten betrekken, werd besloten tot de erkenning van vier overkoepelende organisaties. Zij zullen bijdragen tot de ontwikkeling van het cultuurbeleid op basis van brede democratische inspraak. Het behoort tot een van de constanten van ons openbaar leven dat in alle sectoren met deze belangrijke en goed gestructureerde bevolkingsgroepen op een georganiseerde wijze wordt samengewerkt. De steun die deze met name genoemde overkoepelende organisaties van de overheid mogen verwachten zal ook in de loop van 1974 bij decreet moeten geregeld worden. Een vaste toelage, gelijk voor ieder van hen, moet hun echter de mogelijkheid geven hun activiteiten in de loop van 1974 op een

vaste basis uit te breiden. Het bestaan van deze overkoepelende organisaties hoeft geen afbreuk te doen aan het streven naar samenwerkingsverbanden tussen organisaties voor volkswontwikkeling die op andere dan ideologische grondslagen wensen samen te werken.

Kadervorming Culturele Werkers

De aandacht gegeven aan de investering in mensen blijkt uit de verhoging van de kredieten voorzien voor kadervorming en in de post van 30 000 000 fr. die ons moet toelaten het decreet over de **betoe-laging** van cultuurfunctionarissen in culturele centra uit te voeren.

De kadervorming is van het hoogste belang voor de bij komende scholing van de talrijke personen, beroepskrachten en vrijwilligers, die de animatie en begeleiding verzekeren van de talrijke vormen van volkswontwikkeling. Zij heeft tot doel het bestaan van een deskundiger, beter voor hun taak opgewassen groep van vormings- en culturele verantwoordelijken te realiseren.

De culturele werkers van culturele centra zijn in ons land een nieuwe werkelijkheid. Zij vervoegen de rangen van de talrijke culturele werkers die zich reeds in andere takken van het cultureel werk verdienstelijk hebben gemaakt. Zij hebben echter een zware verantwoordelijkheid, want hun optreden zal oriënterend zijn voor de uitbouw van een nieuwe vorm van cultureel werk. Naast openheid ten aanzien van de reeds bestaande uitingen van cultureel werk en ondersteuning ervan waar dit nodig blijkt, zullen zij een bijzondere zorg dragen voor de velen die nog niet of in onvoldoende mate in de culturele ontwikkeling betrokken zijn. Hier ligt een werkerterrein waarop wij met velen grote verwachtingen koesteren. Deze culturele werkers krijgen kansen om in een nieuw werkerterrein hun eigen gelaat van den beginne af aan zelf te boetseren.

DERDE LEEFTIJD

Door de grote gevarieerdheid van voorzieningen en organisaties op het terrein van de recreatie en volkswontwikkeling, is het niet altijd duidelijk welke voorzieningen zich meer specifiek richten tot degenen die behoren tot de groep van de Derde Leef-tijd.

Veel van deze voorzieningen zijn opgezet voor de gehele bevolking. Zij bereiken dan ook, al is dit niet altijd expliciet, een groot deel van de bejaarden. Het recreatiepatroon van de derde leeftijd kan ten opzichte van de jongeren als volgt worden gekenmerkt :

- a) Het is cultuur-arme, want noch museum, noch toneel of concert, noch amateuruitvoering,

bioscoopbezoek, lezen enz. genieten van deze leeftijdsklasse weinig belangstelling.

- b) Men is lichamelijk passiever, hetgeen valt af te leiden uit de geringe deelneming aan de sport en beweging.
- c) De actieradius is beperkter. Deze conclusie volgt uit het gering gebruik van de recreatiegebieden buiten de woonkern door de bevolking van 60 jaar en ouder en de lage deelneming aan de buitenhuisactiviteiten.

Wij wensen in de toekomst speciaal aandacht te besteden aan deze groep van de bevolking.

Wij denken onder meer aan het lanceren van een cultureel paspoort in samenwerking met de provinciale en gemeentelijke overheden en de bejaardenorganisaties. Deze kaart die speciale reducties zou toestaan bij allerhande culturele en recreatieve manifestaties zou een stimulering betekenen voor het cultureel participeren van deze leeftijdsgroep.

Daarom moeten op de eerste plaats culturele centra toegankelijk zijn voor de bejaarden. Toelagen bij de bouw van een cultureel centrum zullen afhankelijk worden gesteld van de toegankelijkheid van de gebouwen voor bejaarden en minder-validen. Van onze culturele centra verwachten wij dat de cultuurfunctionarissen speciale activiteiten zouden op touw zetten voor en door deze leeftijdsgroep.

De dienst Volkswontwikkeling zal eveneens speciale manifestaties ter beschikking stellen van de organisaties voor de derde leeftijd.

De Rijksmusea worden gratis opengesteld.

Sommige opera's en schouwburgen geven reeds speciale namiddagvoorstellingen voor deze leeftijdsgroep. De anderen zullen uitgenodigd worden om hetzelfde te doen.

In het kader van de Sport voor Allen wensen wij voor 1974 een speciale actie te voeren voor de derde leeftijd.

Vanaf januari zullen er wekelijks 4-daagse BLIJF FIT STAGE voor alle groeperingen van de 3e leeftijd ingericht worden in het Rijkssportcentrum van Assebroek-Brugge.

Als programma voor de bejaarden werd het volgende voorzien : 2 x ½ uur per dag ('s morgens en 's avonds) lichamelijke opvoeding. Verder worden voorzien : toeristische uitstappen, bijwonen van culturele manifestaties in Brugge en omgeving, sportgebeurtenissen, enz.

Daarnaast worden er in het Rijkssportcentrum van Assebroek kadervormingscursussen ingericht met betrekking tot de bejaarden :

- 1. Sensibilisatiebijeenkomsten voor bestuurs- en leidinggevende personen die zowel tot de derde leeftijdsgroep als tot de middengroep kunnen behoren.

De bedoeling is deze personen te overtuigen van de belangrijkheid van de **bewegingsrecreatie**.

2. Cursussen voor leidinggevende bejaarden.
De bedoeling van deze cursus is de personen van de derde leeftijd die willen instaan voor de praktische leiding van oefenstonen in bewegingsrecreatie een degelijke pedagogische en technische opleiding te geven met de mogelijkheid een brevet te behalen.
3. Cursussen voor specialisten.
De betrachting zal zijn deze mensen een scholing te geven voornamelijk met betrekking tot de psychologische en sociale benadering van de bejaarde. Deze cursus is bestemd voor leeraars lichamelijke opvoeding, kinesisten, ergotherapeuten, monitors in de lichamelijke opvoeding enz.

De bewegingsrecreatie kan naast de reeds bestaande culturele en andere activiteiten een nieuwe stimulans betekenen voor het verenigingsleven.

De oprichting van bewegingsclubs voor bejaarden zal gestimuleerd worden. Er zullen zowel monitoren als sportmaterieel ter beschikking gesteld worden van de organisaties.

Er werd door het B.L.O.S.O. een diamontage ontworpen van ± 45 minuten met een aantal bewegingsoefeningen voor de bejaarden. Deze dia-reeks wordt kosteloos met begeleidende tekst ter beschikking gesteld van de bejaardenorganisaties. Wij zullen de openbare besturen en bedrijven aansporen om een speciale actie te voeren bij hun personeel ter voorbereiding van de derde leeftijd, zowel culturele voorbereiding als recreatieve begeleiding.

In Vlaanderen leven er bij het miljoen bejaarden. Wij hopen dat wij in samenwerking met de gede-centraliseerde besturen ertoe zullen komen om in het komende jaar deze groep mensen tot een grotere deelname aan het culturele gebeuren te bewegen.

HOOFDSTUK V

OPENBARE LECTUURVOORZIENING

Op dit ogenblik wordt bij de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap het ontwerp van decreet betreffende het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk behandeld.

De subsidiëring van het openbare bibliotheekwerk blijft inmiddels ook in 1974 hoofdzakelijk steunen op de wet van 17 oktober 1921 en op enkele bijzondere subsidieregelingen die naast deze wet zijn tot stand gekomen, onder meer de subsidiëring van de middelbare bibliotheken en van een aantal instellingen werden zoveel mogelijk aangepast of opgevoerd.

Nieuw is een krediet voor de lectuurvoorziening voor de blinden. Dank zij de medewerking van de Vereniging voor het Nederlandse Blindenbibliotheekwezen werd een vijfjarenplan opgesteld dat de eigen instellingen moet toelaten onze behoeften

op een afdoende wijze te verzorgen. Nieuw is ook een krediet voor de uitrusting van de op te richten centrale bibliotheek voor Brussel-Hoofdstad.

Wegens het steeds toenemend aantal gemeentelijke openbare bibliotheken vermindert het aantal vrije en aangenomen instellingen, wat uiteraard ook eenzelfde weerslag heeft op de kredieten voor de onderscheiden kosten.

Voor '1975 zal zich waarschijnlijk een gevoelige verhoging voor de kredieten voor de openbare lectuurvoorziening opdringen, indien het ontwerp van decreet, dat thans in behandeling is intussen is goedgekeurd.

Dit ontwerp heeft tot doel het openbare bibliotheekwerk van een degelijke bibliotheekorganisatie te voorzien. Het wil tevens een volwaardige uitbouw en werking verzekeren alsook begeleiding door vakkundig personeel dank zij toekenning van aangepaste financiële middelen.

Dit ontwerp heeft heel wat raakpunten met het Nederlandse ontwerp betreffende het openbare bibliotheekwerk. Voor de verdere culturele integratie tussen Noord en Zuid is dit belangrijk. België en Nederland zijn vrijwel de enige landen waar een ideologisch en filosofisch gericht bibliotheekwezen in meer dan beperkte mate door de overheid wordt gesubsidieerd. Zoals in Nederland streeft het ontwerp er naar de gemeenschappelijke openbare bibliotheek wettelijk te organiseren en de ontwikkeling naar openbare bibliotheken te bevorderen zonder ze nochtans verplicht op te leggen. Het is ons aller streven de ongezonde concentratie tussen twee of meer systemen te vermijden. De huidige evolutie ligt trouwens volledig in de lijn van samenwerking en overleg.

In de loop van het voorbije jaar heeft de tendens tot fusies onder bestaande bibliotheken zich nog sterker afgetekend.

Het is mijn stellige overtuiging dat wij er voor een verdere heilzame ontwikkeling goed zullen aan doen de huidige evolutie door het nieuwe decreet te laten ondersteunen, zonder nochtans dwangmaatregelen op te leggen die eerder een verstarrend dan een stimulerend effect zullen hebben.

HOOFDSTUK VI

KUNSTEN

Het valt niet te loochenen dat voor de buitenwereld het gezicht van het kunstbeleid in belangrijke mate bepaald wordt door de aanwending van de overheidsmiddelen. Uit de begroting die wij U voorleggen, kan vrijwel iedereen aflezen wat de overheid op het vlak van het kunstbeleid doet of wenst te doen.

Het is evenwel moeilijker uit deze begroting af te lezen wat de overheid op het vlak van het kunstbeleid kan of niet kan.

De rol die de kunst en de kunstenaars in het verleden in de samenleving hebben gespeeld, is nogal aan veranderingen onderhevig geweest. Het lijkt ons derhalve aangewezen, het hoofdstuk „Kunstbeleid” van deze beleidsnota aan te vangen met het beantwoorden van een aantal vragen, namelijk welke functie vervult de kunst in onze samenleving van de kunst. Welke plaats de kunst in een samenleving inneemt hangt niet enkel af van de eenzijdige beslissing van deze samenleving, om die structuren in het leven te roepen en die middelen te verstrekken, die de vrije ontplooiing van de kunst mogelijk maken.

Omgekeerd zullen ook de kunstenaars, indien zij van de samenleving vragen hun werk mogelijk te maken, zich moeten richten op het maatschappelijk functioneren van hun werkzaamheden. Hiermee is tevens gezegd dat het beleid dat de overheid ten aanzien van de kunst moet voeren, niet eenvoudig te bepalen is. Als richtsnoer zou evenwel kunnen gelden dat de kunst slechts de steun van de samenleving kan genieten, in zoverre zij belangrijk is voor de samenleving, in zoverre de samenleving daarbij belang heeft.

Het belang van de overheid is terug te vinden in de educatieve, de sociale en ook de recreatieve functie van de kunst.

Het is derhalve duidelijk dat de overheid deze voor de samenleving zinvolle functies dient te bevorderen. De overheid dient bij te dragen tot de „*vermaatschappelijking*” van de kunst.

Dit betekent: het bevorderen van de wisselwerking tussen kunst en andere sectoren van de samenleving en het bijdragen tot de wederkerige beïnvloeding.

Het is evenwel overduidelijk dat voor het realiseren van de gestelde doelstellingen, de overheid niet uit het oog mag verliezen dat de basisvoorwaarden zijn :

- het voorradig houden van vormen van kunst uit heden en verleden;
- de mogelijkheden te scheppen opdat de creatieve krachten zich vrij kunnen ontwikkelen;
- ruimte te bieden voor verscheidenheid en experimenten.

Gelet op de geformuleerde doelstellingen zou men de gehele samenleving als arbeidsterrein voor het kunstbeleid kunnen beschouwen. Het is derhalve nodig het beleidsterrein te specificeren, namelijk de knooppunten van waaruit de kunst functioneert.

Deze knooppunten zijn hoofdzakelijk de kunstenaars en de, wat men zou kunnen noemen de kunstinstellingen.

A. Kunstenaars

Het kan een gelukkige ontwikkeling genoemd worden, dat, vooral de jongste decennia, zowel onder

de kunstenaars, als daarbuiten, de overtuiging is gegroeid dat ook kunstenaars, zoals iedereen, recht hebben op een behoorlijke vergoeding voor hun arbeid.

Kunstenaars vervullen immers in de samenleving, zoals menig andere bevolkingsgroep, een eigen, specifieke taak.

Om dezelfde reden is het omgekeerd onmogelijk dat de kunstenaars op sociaal-economisch vlak in een uitzonderingspositie worden geplaatst. Het is derhalve onaanvaardbaar, dat iedereen die zich als kunstenaar aandient, door de overheid in de gelegenheid moet worden gesteld zijn kunstenaarschap op de door hem gewenste wijze te beleven en aldusdanig een bestaanszekerheid op te eisen. Het gaat de overheid immers in de eerste plaats om de maatschappelijke werking van de kunstenaars.

Deze werking kan door de overheid doelbewust bevorderd worden door het scheppen van mogelijkheden om de creativiteit van de kunstenaars te stimuleren. Hoeft het gezegd dat de overheid er dient over te waken niet te vervallen in het euvel van het mecenaat van voorbije eeuwen, dat vaak als een dictator de opdrachten dirigeerde?

De kunstenaar moet in zekere zin zelf zijn opdracht kunnen bepalen, maar anderzijds moet de overheid meer zijn dan een geldautomaat.

Literatuurbeleid

Omdat precies dit probleem zeer concreet door de Nederlandstalige auteurs naar voren werd gebracht, *weze* het mij toegelaten hier nader op het beleid ten aanzien van de letterkunde en de letterkundigen in te gaan.

In de overtuiging dat hun letterkundige bedrijvigheid slechts zelden het materieel bestaan van de kunstenaars verzekerde, heeft de overheid in dit land reeds meer dan een eeuw geleden ingezien dat de literatuur van overheidswege diende aangeemoedigd.

Deze steun werd hoofdzakelijk verleend onder de vorm van toekenning van staatsprijzen, op de verschillende terreinen van de letterkunde.

Bij de wet van 8 augustus 1947 werd echter een *Nationaal Fonds* voor de Letterkunde opgericht. Het Fonds, waarvoor de middelen ter beschikking werden gesteld door de overheid, werd en wordt nog steeds beheerd door de *Academieën* voor de Nederlandse en Franse Letterkunde.

Zo werd op de begroting van Nederlandse Cultuur voor 1974, ten bate van dit Fonds een bedrag van 1 870 000 fr. ingeschreven.

De wijze waarop door dit Fonds de letterkunde in dit land wordt gestimuleerd, namelijk vooral door het aankopen van letterkundig werk en het toekennen van stipendia, is de basis geworden van het beleid van de overheid ten aanzien van de letterkunde.

In tegenstelling tot het Fonds voor de Letterkunde waar het beheer autonoom in handen ligt van het Fonds zelf, bleef het beheer over de geleidelijk opgevoerde middelen ter stimulering van de Nederlandstalige letterkunde, bij de overheid, in casu de Minister van Nederlandse Cultuur.

Hierover wordt de Minister geadviseerd door een „Adviescommissie ter Bevordering van de Nederlandstalige Letterkunde in België”. Deze Adviescommissie, die samengesteld is uit auteurs-vertegenwoordigers van de verschillende vormen van de letterkunde, heeft zelf in hoge mate de wijze bepaald, waarop nu nog het literatuurbeleid wordt gevoerd.

In geen enkele andere sector van het cultuurbeleid werden op een dergelijke systematische wijze, de overheidsbeslissingen onder meer door publikatie in het tijdschrift van het departement publiek gemaakt. Dit heeft benevens regelmatige kritiek, een nauwlettend toezicht van letterkundigen en van de bevolking in het algemeen mogelijk gemaakt.

Het staat buiten kijf, dat precies door deze openbaarheid correcties ten goede aan het beleid inzake de literatuurbevordering konden worden aangebracht.

Schrijversbelangen

Op verzoek van de Vereniging van Letterkundigen en van personen bekommerd om de Nederlandstalige letterkunde, werd door mijn voorganger in 1970 een „Werkgroep schrijversbelangen” samengeroepen. Deze werkgroep werd belast met het uitwerken van concrete voorstellen in verband met het literatuurbeleid, meer bepaald, met betrekking tot het sociaal statuut van de schrijver.

Het concrete voorstel, waarover de werkgroep uiteindelijk overeenstemming bereikte, was de splitsing van het unitaire „Fonds voor de Letteren” en de oprichting van een eigen Fonds voor de Nederlandse Letterkunde.

Hiermee beoogde de werkgroep een drievoudig doel, namelijk:

- de steun aan de Nederlandstalige Letterkunde in België zou autonoom geregeld worden door de Nederlandse Cultuurgemeenschap.
- het beleid ten aanzien van de Nederlandse letterkunde zou volledig in handen komen van de auteurs en hun vertegenwoordigers.
- een „sociaal statuut van de auteurs” uitwerken teneinde „schrijvers van beroep”, de nodige bestaanszekerheid te verschaffen.

Laten wij hier vooreerst duidelijk stellen dat niet de oprichting van een eigen Fonds voor de Nederlandse Letteren — wij hopen overigens de splitsing van het unitaire Fonds binnen afzienbare tijd te realiseren — ter discussie is

De bevoegdheden die volgens de „Werkgroep schrijversbelangen” aan het eigen Fonds moet wor-

den toegekend, betekent evenwel een totale breuk met het tot nog toe gevoerde literatuurbeleid. In dit verband worden wij geconfronteerd met twee fundamentele problemen.

Vooreerst het probleem van de middelen, die ter beschikking zijn om de hogergenoemde doelstellingen te realiseren.

Het is immers van meet af aan duidelijk dat het opzet, namelijk het uitwerken van een sociaal statuut, om aan de schrijvers van beroep de nodige bestaanszekerheid te verschaffen, niet kan worden gerealiseerd met de bescheiden middelen uit het te splitsen unitaire Fonds voor de Letterkunde. Tenzij het Fonds voor de Nederlandstalige Letterkunde, behalve een jaarlijkse dotatie van het departement van Nederlandse Letterkunde over eigen inkomsten zou beschikken — hetgeen voorlopig niet in uitzicht kan worden gesteld — kan het gestelde doel slechts gerealiseerd worden, mits het opvoeren van de dotatie aan het Fonds; hiervoor zouden alle momenteel in de begroting van Nederlandse Cultuur voorziene kredieten ter bevordering van de Nederlandstalige letterkunde in België, moeten worden samengebracht.

Hierbij sluit zeer nauw het tweede probleem aan, namelijk dat van het beheer van het Fonds. In zijn voorstel wenst de „Werkgroep Schrijversbelangen” zeer duidelijk het beheer, dat wil zeggen het beslissingsrecht, over de middelen die het Fonds ter zijner beschikking heeft, toe te vertrouwen aan de auteurs en hun vertegenwoordigers en zij alleen. Dit zou enerzijds een tegemoetkoming zijn aan de stemmen, die de jongste jaren, vooral in kringen van gevestigde kunstenaars, zijn opgegaan om de kunstenaars zelf de overheidsmiddelen te laten beheren.

Anderzijds zou een dergelijke reglementering evenwel volkomen voorbijgaan aan de kritiek die momenteel reeds geleverd wordt op de verschillende Adviescommissies.

Het gevaar is immers niet denkbeeldig dat de gevestigde kunstenaars op een middeleeuwse, corporatistische wijze gaan oordelen over hun kandidaat-collega's.

Nog groter lijkt mij het gevaar dat het beleid te zeer zal worden toegespitst op de noden van kunstenaars en te weinig op de noden van de gemeenschap; te zeer op het louter instandhouden van de kunstenaars en te weinig op de belangen van de samenleving; te zeer de kunstenaars zal isoleren van de rest van de samenleving en te weinig het contact tussen individu en maatschappij en de literatuur zal bevorderen.

Het is mijn overtuiging dat de kunstenaars in de grootst mogelijke mate moeten betrokken worden bij het kunstbeleid. Er moet evenwel controle zijn, er dient verantwoording afgelegd, en er moet beroep kunnen worden aangetekend bij de gemeenschap of haar vertegenwoordiger.

Behoort het niet tot het wezen zelf van de demo-

cratie dat er verantwoording wordt afgelegd voor hetgeen met de overheidsmiddelen gebeurt?

Het ligt in mijn bedoeling, in die geest, een oplossing te zoeken in de vorm van een decreet ter bevordering van de Nederlandstalige letterkunde.

B. Kunstinstituten

Omwillen van zijn maatschappelijke functie, is het werk van de kunstenaars bestemd om publiek te worden gemaakt.

Voor de uitvoerende kunsten, worden in dit verband bijzondere problemen gesteld. De bekendmaking geschiedt immers op een haast **bedrijfsmatige** wijze. Sommige auteurs spreken in dit verband zelfs over „kunstbedrijven”.

Deze problematiek komt het best tot uiting in de lyrische kunsten en de dramatische kunsten. Derhalve, en ook omdat de subsidiëeringspolitiek inzake lyrische en dramatische kunsten in discussie wordt gesteld, is het wenselijk van deze gelegenheid gebruik te maken om hier nader op in te gaan.

Orkesten, toneelgezelschappen en operatheaters hebben te kampen met steeds groter wordende exploitatietekorten, die te wijten zijn aan de snel stijgende onkosten en de kunstmatig laag gehouden inkomsten van deze instellingen.

Snel stijgende kosten, omdat de hogergenoemde kunstinstituten per definitie arbeidsintensief zijn : tot 90 procent van de uitgaven zijn bestemd voor lonen en wedden.

Het hoeft geen betoog, dat indien de toegangsprijzen naar de werkelijke kostprijs werden vastgesteld, slecht een gering percentage van de bevolking toegang zou krijgen tot de genoemde **kunstinstituten**.

De lage inkomsten zijn het gevolg van een gewilde democratiseringspolitiek van de overheid, om ook deze kunstvormen in het bereik van een zo groot mogelijk deel van onze bevolking te brengen.

De overheidssubsidiëring, die deze democratisering moet mogelijk maken, gaat evenwel tengevolge van de steeds groter wordende exploitatiekosten, een steeds groter percentage uitmaken in het geheel van de middelen, die ter beschikking worden gesteld van het kunstbeleid.

De voortdurend toenemende subsidiëring, zowel door de ondergeschikte besturen als door de centrale overheid heeft herhaaldelijk aanleiding gegeven tot spanningen. Deze hebben er toe geleid dat in elk van de hogergenoemde sectoren voorstellen ter tafel werden gelegd, die zowel de herverdeling van de financiële lasten als de structuur zelf van de instellingen op het oog hebben. Het lijkt ons niet aangewezen, in deze algemene beleidsnota, hier elk van deze voorstellen te bespreken; in wezen immers zijn de problemen die zich in elk van deze sectoren stellen gelijklopend.

Historische evolutie

De groei van de operatheaters, de orkesten en de dramatische gezelschappen is in belangrijke mate te danken aan de steun die de ondergeschikte besturen hebben verleend aan particuliere initiatieven; soms namen gemeente- of provinciebesturen zelf initiatieven. De meeste kunstgezelschappen hadden oorspronkelijk een plaatselijke of regionale functie.

Daarbij was het de eerste zorg van deze besturen om deze, voor de gemeenschap zinvol geachte activiteiten in stand te houden. Wanneer later de hulp van de centrale overheid noodzakelijk werd, ontstonden allerlei overeenkomsten, die er evenwel voornamelijk op gericht waren, de financiële lasten voor elk van de subsidiërende overheden zo gunstig mogelijk te verdelen. Zelden werd daarbij gestreefd naar een functionele verdeling van deze lasten en verantwoordelijkheden, rekening houdend met de rol die deze instellingen vervullen in het geheel van het kunstbeleid.

Wijzigingen in deze overeenkomsten werden tot nog toe vermeden, omdat met zekerheid kon worden gezegd dat deze, voor één der subsidiërende overheden een verhoging van de financiële last met zich zou brengen. Het louter financieel ter hulp snellen van deze instellingen, heeft evenwel belet dat een degelijk overleg tussen de verschillende taken tot stand kwam.

De professionele kunstgezelschappen hebben vandaag een nationale opdracht: zij zijn er voor heel de bevolking en niet alleen voor de plaats waar zij hun zetel hebben. Om die reden lijkt een nationale herstructurering van de kunstgezelschappen aangewezen.

Het ogenblik lijkt ons dus aangebroken, nu ons de mogelijkheid wordt geboden om bij decreet het beleid inzake de kunstinstituten voor de eigen gemeenschap te bepalen, de subsidiëeringspolitiek en de structuur grondig te herzien.

Dramatische kunsten

De betoelaging van de Nederlandstalige dramatische kunst door het Rijk, wordt tot nog toe geregeld door het koninklijk besluit van 12 februari 1964.

In dit besluit werd hoofdzakelijk getracht enkele algemene principes voor betoelaging vast te leggen, die ingevolge de gewijzigde toestand in het theaterleven noodzakelijk waren. Het K. B. impliceert evenwel dat de betoelaging facultatief blijft en houdt derhalve nog steeds een ernstig nadeel in voor de bestaanszekerheid en de verdere evolutie van het beroepstoneel. Daarom moet worden gestreefd naar een nieuwe wettelijke basis die de werkings- en personeelsuitgaven van de erkende toneelgezelschappen regelt.

Iedere nieuwe wettelijke reglementering moet er

evenwel van uitgaan dat elke inrichtende macht zelf een financiële verantwoordelijkheid blijft dragen. Ook de gedecentraliseerde besturen moeten in de financiering en het beheer blijven participeren. Voor lokale en regionale voorzieningen zullen de lokale en regionale overheden de eerste verantwoordelijkheid blijven dragen.

De centrale overheid zal de vaste artistieke kosten dragen. Door de betoelaging van het artistieke personeel kan de centrale overheid evenwel een bij komende doelstelling realiseren, namelijk het verzekeren van het sociaal statuut van het artistiek personeel dat, ongeacht de inrichtende macht, hetzelfde moet zijn voor alle toneelgezelschappen.

Lyrische Kunsten

Ook het beleid ten aanzien van de **lyrische-dramatische kunst** is aan een herziening toe.

Ieder jaar worden in dit land bijna een half miljard frank aan gemeenschapsgelden besteed voor de ontplooiing van de balletkunst en de lyrisch-dramatische kunst in België. Ongeveer 150 miljoen F gaat naar de parastatale Muntchouwburg en het Ballet van de Twintigste Eeuw.

Een gelijkaardig bedrag zal evenwel dit jaar door de provinciale besturen van Antwerpen en Oost-Vlaanderen, door de stadsbesturen van Antwerpen en Gent en door de centrale overheid, uit de gemeenschapsgelden worden geput voor het instandhouden van de operatheaters van Gent en Antwerpen. Ons land telt immers in het totaal niet minder dan vier operatheaters.

Het is ongetwijfeld juist dat ook het muziek-dramatische theater in **Vlaanderen** nog een grote belangstelling kent.

Het dient evenwel gezegd dat dergelijke enorme bedragen waarmee de gemeenschap ieder jaar de operatheaters subsidieert slechts te verantwoorden zijn, indien de financiële middelen die ter beschikking worden gesteld evenals de beschikbare artistieke middelen maximaal worden aangewend en ingezet, ten einde de kwaliteit te waarborgen.

Het is derhalve onze overtuiging dat daar tot overleg moet gekomen worden en tot een concentratie van het opera-potentieel in Vlaanderen.

Dat een dergelijke samenwerking renderend is, kan bewezen worden met buitenlandse voorbeelden. Maar ook in eigen land kan een stimulerend voorbeeld worden gevonden in de „Opéra de Wallonië” en het „Ballet van Vlaanderen”.

Over de beste opera-formule kan gediscussieerd worden, maar op voorwaarde dat de bundeling van de artistieke en financiële krachten tot reële resultaten leidt.

Op de eerste plaats moet iedere nieuwe reglementering voor het artistiek personeel een sociaal statuut realiseren dat gelijkwaardig is aan dat van de parastatale kunstgezelschappen.

Op de tweede plaats moet een gemeenschappelijk

artistiek beleid mogelijk worden. Het artistiek imago van een kunstgezelschap „staat of valt” met de artistieke leider, die alleen verantwoordelijk is. Op de derde plaats moeten de financiële middelen gebundeld worden om de meest optimale realisaties mogelijk te maken.

Tenslotte dienen de lokale besturen bij het beheer van de nieuwe instelling te worden betrokken.

Ik hoop dat in 1974 een belangrijke principiële stap kan gezet worden in de vernieuwing van het operabeleid.

HOOFDSTUK VII KUNSTONDERWIJS

1. Algemene situatie

De grote belangstelling voor het kunstonderwijs, die zich in de loop van de jongste jaren manifesteert bij de bevolking en bij de overheden, heeft een gevoelige uitbreiding van dit onderwijs met zich gebracht. Deze expansie heeft voor gevolg een aanzienlijke stijging van het aantal leerlingen en een vermeerdering van het aantal scholen.

Zowel het muziekonderwijs als het onderwijs in de beeldende kunsten zijn uitgegroeid tot een volwaardig onderwijs gericht zowel op de professionele opleiding als op de zinvolle kunstinitiatie. De voordelen, voorzien bij de Wet op de Kredieturen daterend van 10 april 1973 zullen ook van toepassing zijn op de studenten van het „Kunstonderwijs voor Socio-culturele Promotie”.

Wij mogen thans bevestigen dat de kunstscholen over het Vlaamse landsgedeelte zodanig zijn gespreid dat aan de grootste demografische behoeften is voldaan.

Wat het kunstonderwijs in het arrondissement Brussel-Hoofdstad betreft, verwijs ik naar het hoofdstuk „Brussel” in deze nota.

Het ogenblik is dan ook gekomen om over te gaan tot een zekere rationalisatie en programmatie, elke nieuwe oprichting aan een grondig onderzoek te onderwerpen en daarenboven onze bijzondere aandacht te wijden aan de verbetering van de **kwaliteit van het onderwijs**, aan de **vorming van de leraars** en aan de noodzakelijke **herstructurering** in die takken van het kunstonderwijs waar deze herstructurering nog niet is gebeurd, namelijk in het muziekonderwijs.

In de eerste plaats moet worden gesteld dat het kunstonderwijs een wijziging in functie beleefd. Waar inderdaad in het verleden de kunstscholen zich veelal als taak stelden op professioneel vlak creatieve en uitvoerende kunstenaars te vormen, tekent zich sedert enkele jaren duidelijk een tendens tot verruiming van de opdracht van het kunstonderwijs af. Brede bevolkingslagen zenden hun kinderen naar het kunstonderwijs met beperkt

leerplan om er een artistiek complement te zoeken voor de algemene opvoeding of een zinvolle en pedagogisch verantwoorde vrijetijdsbesteding.

Men kan niet genoeg het belang onderstrepen van deze initiatie als men er rekening mee houdt dat reeds op jeugdige leeftijd de basis moet gelegd worden van de zinvolle vrijetijdsbesteding op latere leeftijd. In de muzikale richting beduidt dit niet alleen het creatief musiceren (amateurorkesten, harmonie-ensembles, dans, voordracht) maar ook de passieve vormen van muziekbeluistering en concertleven; in de beeldende kunsten de creatieve expressies, benevens het opwekken van belangstelling voor de beeldende kunst in de ruimste betekenis van het woord.

Deze inhoudelijke hervormingen zijn de meest moeizame. Een gehele mentaliteitsverandering is noodzakelijk, op de eerste plaats van generaties leraars, maar vooral van ouders.

Ook zal duidelijk de aandacht moeten gaan naar de opleiding en het resultaat ervan. Op dit ogenblik volgen ruim 83 000 jongeren verschillende kunstopleidingen, hoofdzakelijk gericht naar de creatieve vrijetijdssfeer. Welk is het resultaat van deze opleiding? Hoeveel jongeren voltooien die opleiding? Op welke wijze speelt deze genoten initiatie een rol in hun later leven, meer bepaald in hun vrijetijdsactiviteiten? Er mee rekening houdend dat elke vorming de menselijke geest onzichtbaar verrijkt, toch is de vraag zinvol naar bijdrage en invloed van de kunstopleiding in de latere aandacht van het kunstleven, de concertcultuur, de beeldende kunsten, enz.

In 1974 zal een bijzondere wetenschappelijke studie worden opgevat die naar deze elementen zal peilen.

Een tweede reden tot hervorming moet worden gezocht in een reeks wettelijke en reglementaire beschikkingen, die voornamelijk betrekking hebben op de algemene structuur van het onderwijs.

In het bijzonder moet worden rekening gehouden met de repercussies van de wetten tot regeling van de structuur van respectievelijk het secundair onderwijs (19 juli 1971) en het hoger onderwijs (7 juli 1970). Deze wetten impliceren belangrijke structuurwijzigingen voor het kunstonderwijs, in het bijzonder voor het muziekonderwijs.

Alhoewel op het vlak van het hoger kunstonderwijs nog een bijzondere wet moet worden getroffen (wet van 7 juli 1970, artikel 16, §2), ligt het voor de hand dat de hogere kunstinstituten in grote lijnen een structuur zullen vertonen die analoog is met die van andere instituten.

Als algemeen principe dient gesteld dat in elke tak van de menselijke activiteit en van het onderwijs het hoogste niveau moet kunnen worden bereikt: het begrip „universitair niveau” mag niet worden beperkt tot het strikt intellectueel terrein, maar dient te worden aanvaard onder meer voor de artistieke opleidingen.

2. Achtergronden voor de hervorming van het muziekonderwijs

De hervorming van het muziekonderwijs moet gezien worden in het licht van de wet van 7 juli 1970 betreffende de algemene structuur van het hoger onderwijs en van de nog te treffen bijzondere wet op het hoger kunstonderwijs.

Deze wet, die de algemene kenmerken van elk instituut voor hoger onderwijs voorschrijft, voorziet twee types van hoger onderwijs :

- a) het *korte type*, dat een cyclus van ten minste twee studiejaren omvat;
- b) het *lange type*, dat bestaat uit twee cycli van ten minste twee studiejaren elk.

In het geheel van onze onderwijsstructuur moeten de *Koninklijke Muziekconservatoria* het hoogste niveau kunnen bereiken dat overeenstemt met het artistiek niveau van deze inrichtingen; zij moeten voldoen aan de wettelijke criteria zonder verlies van eigen identiteit.

Met het oog daarop werden reeds enkele hervormingen ingevoerd, namelijk :

- a) oprichting van de zogenaamde „kunsthumaniora”,
- b) organisatie van pedagogische leergangen;
- c) toenemende verstrenging van de toegangsvoorwaarden.

Met de herstructurering van de Koninklijke Muziekconservatoria stelt zich ook het probleem van het *voorbereidend muziekonderwijs*, zowel met volledig als met beperkt leerplan.

Het is duidelijk dat de specificiteit van het muziekonderwijs niet mag vernietigd worden in een structureel uniformeringsproces. Deze specificiteit uit zich enerzijds, in het voorkomen van op jonge leeftijd uitzonderlijk begaafde leerlingen, en anderzijds in een sterk individueel gericht onderwijs.

Daarom zal er in het secundair muziekonderwijs niet alleen rekening worden gehouden met de regels van de toegangseisen tot het hoger onderwijs, maar ook met de specificiteit van het kunstonderwijs.

Grote prioriteit zal worden verleend aan het *hoger secundair onderwijs - richting muziek* (de zogenaamde kunsthumaniora) om toe te laten dat muziekstudies op hoog niveau en algemene vorming hand in hand kunnen gaan.

Aan jongeren, die een ander secundair onderwijs volgen dan de kunsthumaniora, moet ook de kans worden gegeven zich in het muziekonderwijs met beperkt leerplan (muziekacademiën en muziekscholen) degelijk voor te bereiden op hoger muziekonderwijs.

Dit *secundair muziekonderwijs met beperkt leerplan* zal een structuurhervorming moeten doormaken vooral aan de top, waar een duidelijke splitsing

moet worden ingevoerd, hetzij als voorbereiding op het professioneel muziekonderwijs, hetzij op een doorgevoerde kunstzinnige vrijetijdsbesteding. Een herziening van de minimum leeftijd om tot muziekscholen of muziekacademiën te worden toegelaten dringt zich op.

Een **nationale werkgroep** werd belast met de studie van de herstructurering van het secundair en het hoger muziekonderwijs. De werkzaamheden zijn reeds zo ver gevorderd dat deze herstructurering over korte tijd werkelijkheid zal worden.

Een andere nationale werkgroep houdt zich bezig met het opstellen van een ontwerp van **wet op het Hoger Kunstonderwijs**, dit in toepassing van artikel 16, §2 van de wet van 7 juli 1970 op het hoger onderwijs. Door deze wet zullen al de inrichtingen voor hoger kunstonderwijs gerangschikt worden in het korte of het lange type.

Over de erkenning van de **architectuurstudiën** als opleidingsvorm van het lange type (universitair niveau) is nagenoeg iedereen het eens. Reeds op 17 november 1969 concludeerde de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid dat het onderwijs in de Architectuur op het hoogste niveau moet geklasseerd worden.

De regering werkt aan ontwerpen om het **architectuuronderwijs** spoedig bij speciale wet in het hoger onderwijs van het lange type te rangschikken.

3. Experimentele leerprogrammas

In de Rijksmuziekacademie te Antwerpen vindt sedert verleden jaar september een **notenleer**-experiment plaats. Dit experiment werd bij Ministerieel Besluit voor vijf jaren vastgelegd.

De bedoeling is een volledige vernieuwing en/of aanpassing van de didactische en methodologische middelen voor een basis muziekopvoeding door te voeren.

Het experiment wordt uitgevoerd door een equipe van zes personen die ieder in een bepaalde specialiteit van de muziekopvoeding zijn geschoold.

De voornaamste **betrachtingen** van dit experiment zijn : een levendige muziekopvoeding die het kind boeit, een degelijke muziekopvoeding die het kind werkelijk **initieert** in de grote wereld van de kunst, en indien de nodige begaafdheden aanwezig zijn, de poorten voor een professionele musicusloopbaan openlaat, een muziekopvoeding die is gericht naar de volledige menselijke en persoonlijke **ontplooiing** van het kind.

Om deze drie punten te verwezenlijken is een werkwijze uitgebouwd die de kans op welslagen maximaal groot maakt.

Waar de vroegere notenleer bestond uit het:

1. leren noten zingen,
2. theorie van de notenleer, en
3. het muzikaal dictee

wordt deze initiatie van algemene **muziekopvoe-**

ding, gebouwd op basis van nieuwe pedagogische inzichten, namelijk kennismaking met de liederen uit ons volksliedpatrimonium, notenzingen, stemvorming, gehoorvorming, algemene theorie, therapie, concentratieontwikkeling, ontwikkeling van de persoonlijkheid.

Deze acht elementen worden in een **lesvoorbereiding bewust ingebouwd en uitgewerkt**

Sedert dit schooljaar kunnen kinderen vanaf zes jaar deze notenleer beginnen. De eerste resultaten zijn zeer positief; de belangstelling bij jonge kinderen blijft ook na verscheidene maanden even levendig. Ook in de Rijksmuziekacademie te Anderlecht worden met veel succes experimentele cursussen „creatief musiceren” ingericht voor jonge kinderen (6 tot 8 jaar).

Deze initiatieven zijn in feite geen pionierswerk vermits vele pedagogen in ons land sedert jaren proberen om ons notenleeronderwijs te veranderen. Omdat dit echter steeds persoonlijke initiatieven waren zijn ze meestal spaak gelopen.

Het is nu wellicht de eerste maal dat een groep jonge leerkrachten zich belangloos inzet om jaarlijks méér dan vijfhonderd uren te werken voor een muzikale basisopleiding, die aanzet tot verdere studie.

In de gemeentelijke muziekacademie van Turnhout wordt een bijzonder experiment gesubsidieerd voor de vioolopleiding aan zeer jonge kinderen volgens de methode van de Japanse musicus Suzuki. Een tachtigtal kinderen vanaf de leeftijd van 4 jaar ontvangen er vioolonderricht onder leiding van Jufvrouw Janssens, tot op heden de enige buitenlandse docente die de bekwaamheidsakte voor leraarsopleiding behaalde.

4. Jeugdmuziekscholen

Een zeer bijzonder vraagstuk geldt de toekomst van de zogenaamde « jeugdmuziekscholen », erkend en gesubsidieerd door het Bestuur voor de Jeugdvorming.

Deze particuliere instellingen hebben een bijzonder dynamische rol gespeeld in de verspreiding van nieuwe pedagogische ideeën voor de muzikale initiatie.

Zij liggen aan de basis van de geleidelijke doorbraak ervan in het officieel gesubsidieerd **muziek**-onderwijs.

De meeste instellingen beschikken over te geringe middelen. Beperkte toelagen worden door het Bestuur voor de Jeugdvorming toegekend in het raam van de creatieve expressie. Naarmate de gemeentelijke kunstinstellingen zich nauwer oriënteren naar meer moderne pedagogische systemen kan de vraag gesteld worden of een uitbreiding van deze complementaire initiatieven kan behouden blijven. Voorlopig blijven deze experimenten ondersteund; een gedachtenwisseling over de toekomstige ontwikkeling ligt onontbeerlijk.

5. Weerslag op de begroting

Ongetwijfeld vergen hervormingen en nieuwe initiatieven uitgaven. Deze uitgaven zullen echter tot het strikte minimum worden beperkt. De begroting van het kunstonderwijs vertoont trouwens voor 1974 een daling ten aanzien van 1973, die is toe te schrijven aan twee factoren:

1. In 1973 vergde de uitvoering van de sociale programmatie per 1 april 1972 bijzondere uitgaven voor achterstallige wedden en weddetolagen. Hierdoor kan het hoog cijfer worden verklaard.
2. De eerste resultaten van een **rationalisatie**-politiek, voornamelijk door bewuste afremming van de expansie van het kunstonderwijs, worden reeds in de huidige begroting merkbaar.

Voor de nabije toekomst moeten voor de onderwijspolitiek en de begroting, duidelijke prioriteiten worden vastgelegd. Deze prioriteiten kunnen alleen maar worden gezocht op het vlak van de kwaliteitsverbetering en van de reële noden van het kunstonderwijs.

De vernieuwing van het kunstonderwijs in Vlaanderen is op vaste banen geleid.

Reeds doen zich de resultaten gelden. Al zijn wedstrijden voor jongeren niet steeds ideale objectieven, toch weerspiegelen zij de bloei van het Nederlandstalig kunstonderwijs.

Zo werden op de jongste nationale muziekwedstrijd Pro Civitate 24 Vlaamse laureaten op 37 deelnemers bekroond; in dezelfde Pro Civitate wedstrijd «lijn, kleur, volume» behaalden 17 Vlaamse jongeren op 20 deelnemers een prijs.

Scholen en schoolbevolking: schooljaar 1973- 1974

A. Muziekonderwijs

I. Volledig leerplan

1. Hoger Onderwijs

- Koninklijke Muziekconservatoria te Antwerpen, Brussel en Gent
- Lemmensinstituut te Leuven

1474
82

2. Secundair Onderwijs

- Rijkshoger secundair onderwijs
- Vrij hoger secundair onderwijs

3 110
1 66

II.. Beperkt leerplan

- Rijksmuziekacademiën
- Stedelijke muziekconservatoria
- Gemeentelijke muziekacademiën
- Vrije muziekacademiën
- Gemeentelijke muziekscholen
- Vrije muziekscholen

Aantal hoofdscholen	Aantal bijafdelingen	Aantal studenten
7	11	3 622
6	11	6 738
43	99	39 913
2	—	25
35	25	12 554
2	5	949

B. Hoger Instituut voor **Dramatische Kunst** te Antwerpen

C. Onderwijs in de beeldende kunsten

I. Volledig leerplan

1. Hoger Onderwijs

- Nationaal Hoger Instituut voor Bouwkunst en Stedebouw — Antwerpen
- Nationaal Hoger Instituut en Koninklijke Academie voor Schone Kunsten-Antwerpen
- Provinciaal Hoger Instituut voor Architectuur — Hasselt
- Provinciaal Instituut voor Kunstonderwijs — Hasselt
- Stedelijk Hoger Instituut voor Architectuur en Stedebouw te Gent
- Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent
- Stedelijke Academie voor Schone Kunsten en Vormgeving te Genk

323
224
183
69
251
209
72

2. Secundair onderwijs

	Aantal studenten
- Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen	120
- Stedelijk Secundair Kunstinstituut te Gent	143
- Provinciaal Hoger Instituut voor Kunstonderwijs te Hasselt	328
- Stedelijke Academie voor Schone Kunsten en Vormgeving te Genk	133
- Stedelijke Academie voor Schone Kunsten te Aalst	60
- Academie voor Schone Kunsten te Brugge	142
- Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten te Mechelen	58

II. Beperkt leerplan

1. Hoger Onderwijs

	Aantal	Aantal studenten
- Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen		23
- Nationaal Hoger Instituut voor Bouwkunst en Stedebouw te Antwerpen		4
- Rijkscentrum Hoger Kunstonderwijs te Brussel		21
- Gemeentelijke gesubsidieerde inrichtingen	21	394

2. Secundair onderwijs met voorbereidende afdelingen

	Aantal hoofdscholen	Aantal bijafdelingen	Aantal studenten
- Koninklijke Academie voor Schone Kunsten — Antwerpen			91
- Nat. Hoger Instituut voor Bouwkunst en Stedebouw te Antwerpen			13
- Rijksscholen in het Arrondissement Brussel-Hoofdstad	3		HSC+ LSC 911
- Gemeentelijke scholen	30	8	6 485
- Vrije scholen	12	4	1 026
			VLS 210 5 750 1077

Totaal aantal Nederlandstalige studenten: 83 890.

HOOFDSTUK VIII SPORT EN LICHAMELIJKE OPVOEDING

Beantwoordend aan de oproep van de Raad van Europa blijft het bevorderen van de Sport voor Allen de voornaamste doelstelling van de sportpolitiek. Het Vlaamse landsgedeelte bekleedt overigens op het vlak van het bevorderen van de massasport, een vooraanstaande plaats onder de Europese landen.

De talrijke acties rondom de promotie van de Sport voor Allen, lokken steeds nieuwe belangwekkende initiatieven uit, die steeds meer tastbare resultaten geven. De deelname aan de acties in het kader van Sportbiënnale 72-73 is verdriedubbeld in vergelijking met SB 70. De opgedane ervaring, gesteund op wetenschappelijk verantwoorde studies moet de basis vormen om op de meest rationele wijze de sportbeoefening in alle sociale groepen en leeftijdsgroepen van de bevolking te laten doordringen.

De van overheidswege gevoerde subsidiëringspolitiek, de aanmoedigingen onder de vorm van allerlei dienstverleningen en de doelmatige verspreiding van de informatie omtrent de geboden mogelijkheden, zijn zeker niet vreemd aan de bloei van de ontelbare sportclubs en verenigingen, die de sportbeoefening op het oog hebben.

Europese Ministerconferentie

De bekommernis om de Sport voor Allen tot een werkelijkheid te laten uitgroeien niet alleen binnen de eigen landsgrenzen, maar ook op internationaal niveau, heeft de Belgische Ministers die de sport onder hun bevoegdheid hebben, er toe aangezet het voorstel van de Raad voor de Culturele Samenwerking van de Raad van Europa te beantwoorden, om een Europese Ministerconferentie van de „Sport voor Allen” te organiseren. Deze conferentie, die zal plaats hebben te Brussel in het voorjaar 1975, zal reeds in de loop van 1974 worden voorbereid.

Deze conferentie zal voornamelijk gewijd worden aan het onderzoek van de verschillende problemen die gesteld worden door de actie „Sport voor Allen” in al de landen van Europa, namelijk de algemene principes die de basis moeten vormen van een gezamenlijke ontwikkeling van de „Sport voor Allen” de te volgen werkwijze om de beslissingen inzake sportpolitiek te realiseren, en het onderzoek naar de gemeenschappelijke operationele doelstellingen om het beoogde resultaat te bereiken.

In het ontwerp van het Europese charter voor de „Sport voor Allen”, werd de bijzondere aandacht gevestigd op de middelen die daartoe moeten aan-

gewend worden. Daarbij wordt de noodzaak onderstreept te kunnen beschikken over een adequaat propaganda-apparaat, de nodige administratie om de actie te organiseren, de uitbouw van de nodige infrastructuur en de vorming van de specifieke kaders van monitoren, die onontbeerlijk zijn om de begeleiding bij een veralgemeende sportbeoefening ter harte te nemen.

Om al die doelstellingen te kunnen bereiken moet de overheid de nodige inspanning leveren om de recreatie en de veralgemeende sportbeoefening de plaats te geven waarop zij recht hebben in het socio-cultureel beleid. Zij zal daartoe dus ook de nodige financiële middelen moeten ter beschikking stellen.

Deze bekommernis gaf aanleiding tot het zoeken naar nieuwe inkomsten die gevonden werden in de aanpassing van de wetgeving van de weddenschappen op de paardenwedrennen. Hierdoor konden de kredieten van het Nationaal Sportfonds waarvan de ontvangsten en uitgaven voorkomen op een afzonderlijke sectie van de begroting van de Gemeenschappelijke Culturele Zaken, merklijk worden verhoogd.

Het totaal der beschikbare middelen op het Sportfonds — Nederlandstalige afdeling — mag voor het dienstjaar 1974 op 161 000 000 frank geraamd worden tegenover 107 750 00 frank voor 1973. Wetende dat op de gewone begroting een krediet van 62 965 00 frank wordt uitgetrokken zal in 1974 een bedrag beschikbaar gesteld worden van ongeveer 224 000 000 frank, hetzij een aangroei van ongeveer 46 000 000 frank ten opzichte van 1973, om de initiatieven inzake Lichamelijke Opvoeding, Sport en Openluchtlevens aan te moedigen.

Toelagen

Aldus wordt de mogelijkheid geboden om de verschillende betoelagingen voor het jaar 1974 op te voeren zowel de toelagen aan de Sportbonden (nationale, regionale, schoolse en universitaire bonden), als de propagandatoelagen; tevens zal een speciale inspanning gedaan worden om de betoelaging voor de aankoop van sportmaterieel te verhogen.

Om de sportbeoefening werkelijk voor alle burgers toegankelijk te maken, zal het in verscheidene gevallen noodzakelijk zijn, bestaande sportinstallaties aan te passen, onder meer ten behoeve van personen van de derde leeftijd en minder-validen. De ondergeschikte besturen die daartoe een inspanning willen doen, zullen op de steun van de Nederlandse Culturele Diensten kunnen rekenen. De gevolgen van de overheveling van de kredieten van de betoelaging van de sportinfrastructuur van het departement van Volksgezondheid naar het departement Cultuur, worden later behandeld onder de rubriek infrastructuur.

Het ligt in de bedoeling een prioriteitsvolgorde

vast te stellen van de meest dringende infrastructuurplannen en dan voornamelijk in regio's die er het meest behoefte aan hebben. Speciale kredieten zullen hiervoor ter beschikking gesteld worden. Tot op heden werden ook toelagen verstrekt aan een aantal jeugdorganisaties, door hun specifieke sportactiviteiten.

Met ingang van 1 januari 1974, werd het geheel van de subsidiëring van de jeugdorganisaties en van het speelpleinwerk naar het Bestuur voor Jeugdvorming overgeheveld. Dientengevolge werden de toelagen voor sportactiviteiten aan de jeugdorganisaties op de begroting voor voornoemde dienst ingeschreven.

Wat het speelpleinwerk betreft, blijven de nodige kredieten in 1974 voorzien op de begroting van het BLOSO, aangezien deze toelagen uitgekeerd worden op basis van de werking 1973. Voor 1975 zal de betoelaging van het speelpleinwerk eveneens op de kredieten van het Bestuur voor Jeugdvorming worden ingeschreven.

Speciale sportacties

Vanzelfsprekend blijven de acties voor de veralgemeende sportbeoefening onze zeer speciale aandacht gaande houden.

In de eerste plaats wordt daarbij aan de jeugd gedacht omdat de leuze „jong geleerd is oud gedaan” ook op dit domein ontegensprekelijk van toepassing is. Derhalve zal ook in 1974 de jaarlijkse succesrijke scholencross en de wedstrijd van de Sportiefste klas — Sportiefste school, georganiseerd worden.

Aan dit laatste initiatief namen verleden jaar niet minder dan 200 000 leerlingen deel. Er wordt naar gestreefd dit aantal nog op te voeren, door betere informatie en bewustmaking.

Voor alle leeftijdsgroepen zal onze aandacht vooral gaan naar de vernieuwing van de jaarlijkse „Sport + ” -actie; voor 1974 zal deze gevoerd worden onder het motto : Neem deel aan uw „gezondheidsrallye”, waarbij een combinatie met de actie voor de ontdekking van de te beschermen landschappen en monumenten beoogd wordt.

Om deze actie tot een succes te laten uitgroeien is het noodzakelijk te kunnen beschikken over de nodige gangmakers, die zich telkenjare volledig belangeloos inzetten en met creatieve geest een boeiend verloop van de actie waarborgen.

Anderzijds zal speciale aandacht besteed worden aan het inrichten van permanente initiatiecentra voor de verschillende sportdisciplines en vakantie-sportkampen, waarvan het aantal deelnemers steeds in de stijgende lijn gaat.

In de initiatiecentra noteerde men bijvoorbeeld in 1969: 1 460 belangstellenden, tegenover $\pm$ 2 500 in 1973.

In 1969 waren er 2 086 deelnemers aan de verschillende sportkampen, in 1973 waren er dit reeds

3 973 (verscheidene inschrijvingen moesten wegens plaatsgebrek worden uitgesteld tot 1974).

De vorming van sportmonitoren, die de noodzakelijke begeleiders zijn van de verschillende sportverenigingen, zal verder worden aangemoedigd. Enkele cijfers in verband met de opleiding van monitoren :

	<i>in 1969</i>	<i>in 1972</i>
— animators	308	1800
— hulpmonitors	256	919
— monitors	141	503

Met het oog op een nog betere informatie en documentatie — de betrokken dienst van het departement verzorgt reeds talrijke publikaties — zullen de ondergeschikte besturen, sportclubs en alle belangstellende verenigingen, nog ruimer ingelicht worden over de verschillende mogelijkheden die geboden worden langs het Bestuur voor Lichamelijke Opvoeding, Sport en Openluchtlevens van het departement van Nederlandse Cultuur.

Tevens verwachten wij een reële medewerking van de ondergeschikte besturen door het nemen van initiatieven die de veralgemeende sportbeoefening in de hand werken. Er zal op aangedrongen worden dat, in alle nieuwe verkavelingen en bijzondere plannen van aanleg de nodige recreatiemogelijkheden zouden beschikbaar gesteld en uitgerust worden.

De sportbeoefening door minder-validen en de derde leeftijd geniet onze speciale aandacht en nog onlangs werden studiedagen gewijd aan het onderzoeken van speciale initiatieven die zullen genomen worden om de bewegingsrecreatie te integreren in de totale aanpak van de bejaardenbeweging.

Als noodzakelijke hulpmiddelen zien wij het terbeschikkingstellen van monitoren, zendingsgelastigden, uitlenen of betoelagen van sportmateriaal en, in bepaalde gevallen, het verlenen van propagandatoelagen.

Ten slotte volgen wij aandachtig de voorbereiding van onze topatleten, waar de van overheidswege toegekende steun aan de representatiesport zijn verantwoording vindt in de bedoeling de sportbeoefening door het voorbeeld van topatleten nog meer ingang te doen vinden bij de bevolking.

HOOFDSTUK IX

INTERNATIONALE CULTURELE SAMENWERKING

De Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap zal een bijzondere bespreking wijden aan de Internationale Culturele Samenwerking op basis van de beleidsnota's die zullen worden naar voren gebracht door de Ministers van Buitenlandse Zaken en Nederlandse Cultuur.

Bij de bespreking van de Begroting van Nederlandse Culturele Zaken voor 1974 acht ik het nochtans noodzakelijk nu reeds de aandacht te vestigen op enkele bijzondere aspecten van de internationale culturele politiek.

De Grondwetsherziening noopt ons tot een grondige herinrichting van het internationaal cultureel beleid zoals dit tot op heden op een unitaire grondslag werd gevoerd. Artikel 59 bis van de nieuwe Grondwet rekent immers de internationale culturele samenwerking tot de bevoegdheid van de Cultuurraden.

Ofschoon de Cultuurraden geen grondwettelijke bevoegdheid hebben om internationale verdragen met een Staat af te sluiten, dienen de Cultuurraden wel de programma's van de culturele verdragen te bepalen.

De bevoegdheid van de Cultuurraden houdt ook het toezicht in op de uitvoering van de internationale culturele samenwerking voor wat de eigen gemeenschap aangaat.

De herziene Grondwet vereist in artikel 59 bis, § 2, 3^o, een afzonderlijke wet die, behoudens de samenwerking tussen de gemeenschappen, ook de internationale culturele samenwerking regelt.

De Regering bereidt een dergelijk ontwerp van wet voor.

De internationale samenwerking heeft sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog een grote uitbreiding genomen zo op politiek, economisch als cultureel gebied (Benelux, W.E.U., E.E.G., UNO, Unesco enz.).

Deze samenwerking tussen Staten gaat bovendien gepaard met een intense samenwerking in de particuliere sfeer zoals het internationaal toerisme, multinationale vennootschappen en het internationaal verkeer van gastwerknemers.

De internationale culturele politiek wordt steeds meer betrokken in de sfeer van het buitenlands beleid. Soms gaat een cultureel akkoord, als een uiting van goodwill, een politiek verdrag vooraf; soms dient het als „visitekaartje” bij staatsbezoeken.

De culturele betrekkingen ontsnappen dus niet aan een zeker „promotie-imago”; bovendien dreigt door de toename van de culturele uitwisseling een versnippering van middelen en inspanningen, die voor een klein land steeds beperkt blijven.

Een ander gevaar vormt de bedreiging van een zekere opbodpolitiek.

Voor al de grote mogelijkheden hebben hun inspanningen ter bevordering van hun internationale culturele uitstraling in de laatste decennia zeer opgevoerd. Sommige, ook kleinere landen, hebben een netwerk van culturele huizen in de belangrijkste hoofdsteden gevestigd. Andere landen beschikken over autonome of „parastatale” instellingen die de culturele activiteiten in het buitenland organiseren. Hun middelen zijn bijna geheel afkomstig van staatsstoelagen.

Ook de inhoud van de culturele activiteiten heeft in de loop der jaren een gevoelige ontwikkeling ondergaan; lag aanvankelijk de klemtoon op de uitwisseling van studenten en grote kunstmanifestaties, zo zijn in de laatste jaren alle sectoren van het cultureel en maatschappelijk leven voorwerp van culturele uitwisseling geworden (jeugduitwisseling, taalonderwijs, sportmanifestaties enz.).

De culturele dualiteit van ons land is een rijkdom, maar bemoeilijkt soms een duidelijke kijk van het buitenland op de eigenheid van onze cultuurgemeenschappen. Ons cultureel imago is in het buitenland nog te eenzijdig gedetermineerd door wat het historische België in voorbije decennia is geweest. Toch werden vanaf 1946 bilaterale culturele akkoorden gesloten (met Nederland en Frankrijk) en programma's opgesteld waarin de beide gemeenschappen op evenwaardige wijze participeerden. Ons land, telt na Frankrijk, het grootste aantal culturele akkoorden met het buitenland (op dit ogenblik 35). Onderhandelingen zijn aan de gang met Nederland voor de culturele samenwerking met Suriname, de Nederlandse Antillen en met India.

België beschikt over twee culturele instituten in het buitenland, namelijk in Keulen en Rome. Wij streven ernaar onze aanwezigheid steeds meer te bestendigen : zo zal getracht worden de Stichting San Andres de Los Flamencos in Madrid een nieuwe bestemming te geven. In het nieuwe centrum dat wordt gebouwd, zal de Belgische aanwezigheid door permanente wetenschappelijke en culturele activiteiten, worden bestendigd.

Budgettaire beperkingen bemoeilijken nochtans ten zeerste de aanpak van interessante projecten, zoals het project St.-Juliaan der Vlamingen te Rome. De restauratiewerken, die 35 miljoen frank belopen, kunnen onmogelijk door de departementen van Cultuur worden gedragen, zonder het geheel van de programma's in het gedrang te brengen.

Men kan nochtans niet zeggen dat steeds een duidelijke gedragslijn of beleid onze buitenlandse culturele politiek heeft bepaald. Terwijl in andere landen de bedoeling vooropstond het nationaal cultureel „imago” te beklemtonen en aldus de nationale identiteit in het buitenland te bevestigen, was het Belgisch cultureel beleid eerder gekenmerkt door een soepel pragmatisme, dat gebruik maakte van toevallige kansen.

Verscheidende departementen hebben buitenlandse activiteiten die hetzij een verlengstuk zijn van, hetzij nauw verwant zijn met de culturele aanwezigheid in het buitenland (Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingshulp, Economische Zaken, Wetenschapsbeleid). Op dit probleem van de noodzakelijke coördinatie zal de Regering in de nabije toekomst nieuwe opties nemen.

Wat het departement Nederlandse Cultuur betreft, heb ik besloten een bijzondere werkgroep *ad hoc* te gelasten met een grondige studie over pro-

gramma's en prioriteiten in het raam van de Culturele Akkoorden.

Het is immers onmogelijk dat elk jaar dezelfde volgehouden inspanning wordt gedaan voor alle culturele akkoorden. Een keuze uit de behoeften dringt zich op ten voordele van landen waar de uitstraling van de Nederlandse Cultuur de meeste kansen op succes kan hebben. Mijn voorganger heeft deze impasse doorbroken door een uitgesproken Vlaamse aanwezigheidspolitiek te voeren in het buitenland.

Deze inspanningen zullen worden voortgezet. De uitstraling van onze Cultuur zal worden geconcretiseerd onder meer in culturele weken, uitwisselingen op het vlak van kunsten en wetenschappen, congressen, symposia, festivals, vakantiecursussen, informatiestages in de Sportsector, contacten met de Jeugd en op het vlak van de volksontwikkeling. In het kader van Culturele Akkoorden worden tevens aanzienlijke bedragen gereserveerd voor de uitwisseling van studiebeurzen voor studenten, navorsers, kunstenaars en professoren, in de meest diverse sectoren : zo bijvoorbeeld doen specialisten rijke ervaring op bij uitwisseling en research inzake verbeterde audio-visuele technieken voor de kennis van vreemde talen ten einde de vertalingen van letterkundige en wetenschappelijke werken in de hand te werken.

De uitwisselingsprogramma's leggen thans ook de klemtoon op thema's die het beleid in eigen land zeer ter harte gaan. In vele gemengde commissies wordt de uitwisseling gepland van experts inzake restauratie van ons kunstpatrimonium, de beveiliging van waardevolle monumenten en de stads-kernvernieuwing. Ook buitenlandse experts zullen ons land bezoeken in de komende maanden.

Een van onze belangrijkste troeven tegenover het buitenland is steeds onze faam op het vlak van de schilderkunst. Na het succes van de „Ensor tot Permeke"-tentoonstellingen in London, Parijs en Japan worden belangrijke Rubenstentoonstellingen in Tokio en het Metropolitan Museum te New-York ernstig voorbereid.

Het departement van Nederlandse Cultuur zal in samenwerking met Nederland een tentoonstelling „Vlaamse en Hollandse Tekeningen” organiseren in het „Institut Néerlandais” te Parijs, en vervolgens in Kiev, Leningrad en Moskou.

In het kader van het Cultureel Verdrag solliciteert Roemenië eveneens een tentoonstelling van Vlaamse tapijtkunst. Ook in Londen en Mexico worden belangrijke tentoonstellingen gepland in het kader van de Culturele Akkoorden.

Ondertussen zullen een aantal structuurproblemen, die tot op heden de uitstraling van onze buitenlandse culturele politiek hinderden, een oplossing krijgen. Dit betreft op de eerste plaats onze aanwezigheid in het buitenland op het wetenschappelijke vlak. De sociale en materiële toestand van de docenten Neerlandistiek aan buitenlandse uni-

versiteiten zal worden herzien. Met meer **concentratie** van middelen zal het departement van Nederlandse Cultuur logistieke steun moeten verlenen aan de opdracht van onze wetenschappelijke ambassadeurs in het buitenland. Op dezelfde wijze is onze vertaalpolitiek aan een dringende revisie toe.

Vertaalpolitiek

De politiek die wordt gevolgd voor het bevorderen van vertalingen van Nederlandstalig letterkundig werk wordt in belangrijke mate bepaald door de Belgisch-Nederlandse Stichting voor Vertalingen van Noord- en Zuidnederlands letterkundig werk in het buitenland met zetel in Amsterdam. Deze „Vertaaltstichting” wordt voor tweederden gefinancierd door Nederland en voor één derde door het departement van Nederlandse Cultuur. Daarnaast evenwel werd op de begroting van Nederlandse Cultuur steeds een eigen krediet voor het bevorderen van vertalingen bewaard.

In 1974 bedraagt dit krediet 1 500 000 frank. Het is vooral dit krediet dat de jongste tijd wel eens het voorwerp van kritiek is geweest. Het is nochtans juist dat dank zij dit krediet ieder jaar een vrij uitgebreide lijst van letterkundig werk kon worden vertaald en verspreid in zowat alle uithoeken van de wereld.

Het is echter mijn overtuiging dat deze **vertaalpolitiek** zich in de komende jaren moet toespitsen op vertalingen in de ons omringende werelddelen, namelijk het Engels, het Frans en het Duits.

Bovendien dient mijns inziens bij het bevorderen van vertalingen op de eerste plaats rekening te worden gehouden met de belangstelling en de interesse van de bevolking van het land waar de vertaling wordt gerealiseerd. Een eenzijdig opdringen, zelfs met belangrijke steun, levert meestal slechts een gering resultaat.

Tenslotte meen ik dat wij moeten bereid gevonden worden minder vertalingen te realiseren, maar tegelijkertijd de steun die wij aan deze vertalingen verlenen op te voeren, vooral met het oog op de bekendmaking van deze vertalingen via de communicatiemedia.

Een dergelijke onderneming kan evenwel slechts slagen indien kan worden gerekend op het advies van specialisten. Het is mijn bedoeling om bij de dienst voor de letteren van mijn departement, die met de uitvoering inzake vertalingen is belast, een adviescommissie op te richten waarin zowel de Nederlandstalige auteurs als specialisten in deze materie betrokken worden.

Daarenboven heb ik beslist volgende maand een colloquium te organiseren over onze vertaalpolitiek, teneinde een uitgebreide raadpleging van specialisten in deze materie te houden.

HOOFDSTUK X DE NEDERLANDSE CULTUUR IN DE HOOFDSTAD

BRUSSEL: De politieke, economische en sociale inbreng van de Vlamingen in Brussel-Hoofdstad moet voor een belangrijk deel levenskracht putten uit een cultureel potentieel.

1. De Nederlandse Commissie voor de Cultuur

In mei 1973 werd bij regeringsbeslissing aan de Nederlandse Cultuurcommissie van Brussel voor 1973 een dotatie van 50 miljoen toegekend.

Deze dotatie heeft het de N.C.C. mogelijk gemaakt in een korte tijdsspanne enkele belangrijke initiatieven te nemen ten voordele van de Nederlandstalige Gemeenschap van Brussel.

— In de eerste plaats gaf de Commissie de opdracht tot het instellen van een grondig wetenschappelijk onderzoek naar de gedragingen en noden van de Vlamingen in de hoofdstad.

— Inzake onderwijs kreeg de N.C.C. de bevoegdheid en de middelen om het peuterplan verder af te werken. Aansluitend hierbij werd een plan uitgewerkt in verband met het openstellen van kinderdagverblijven, waar Vlaamse kinderen vanaf de geboorte tot de leeftijd van 18 maanden terecht kunnen.

Een eerste instelling werd op 1 december jongstleden geopend in Anderlecht. Een nieuw initiatief was ook de steun aan ouders die hun kinderen laten deelnemen aan zee- en openluchtklassen.

— Op het vlak van de volksontwikkeling is vooral de aanwerving van cultuurfunctionarissen te vermelden. Begin 1974 zal in elke Brusselse gemeente een professionele kracht ter beschikking staan van het plaatselijk verenigingsleven. Daarnaast worden ook projecten voor buurtwerk gestimuleerd en wordt bijzondere aandacht besteed aan de groep van de derde leeftijd.

Op 11 december 1973 werd overgegaan tot de ondertekening van een protocol dat de onderlinge betrekkingen en de werking regelt tussen de Nederlandse Cultuurcommissie enerzijds en het Contact- en Cultuurcentrum, het Vlaams Onderwijscentrum, de Agglomeratieraad voor de Nederlandstalige Brusselse Jeugd en de Agglomeratieraad voor het Plaatselijk Sociaal Cultureel Werk anderzijds.

Met dit protocol werd de vaste wil tot samenwerking bekrachtigd tussen alle verantwoordelijke Vlamingen, tot welke filosofische, ideologische of partijpolitieke strekking zij ook behoren.

In de overeenkomst werd erkend dat het Vlaams Onderwijscentrum, het Contact- en Cultuurcentrum, de Agglomeratieraad voor de Nederlandstalige Brusselse Jeugd en de Agglomeratieraad voor

het Plaatselijk Socio-Cultureel Werk een belangrijke rol hebben te vervullen in de beleidsvoorbereidende fase van de door de N.C.C. te bepalen cultuurpolitiek.

Daartoe zullen de betrokken verenigingen zonder winstbejag zitting hebben in de werkgroepen van de Cultuurcommissie waar het voorbereidende werk wordt geleverd. Tevens zal de Cultuurcommissie een beroep doen op de vier voornoemde verenigingen zonder winstoogmerk in haar beleidsuitvoering.

Anderzijds erkennen de vier voornoemde verenigingen zonder winstoogmerk de voogdij van de N.C.C. op financieel en boekhoudkundig gebied.

Teneinde de uitbouw van de verschillende initiatieven mogelijk te maken werd in 1974 in een dotatie van 62,5 miljoen voorzien op de Culturele Begroting van de Cultuurraad.

2. Kunstonderwijs in de hoofdstad

Het Nederlandstalig onderwijs op alle niveaus en in het bijzonder het Nederlandstalig kunstonderwijs vormen de kern van het socio-cultureel gebeuren in de hoofdstad.

Het Nederlandstalig rijksonderwijs in Brussel-Hoofdstad, praktisch onbestaande vóór 1968, beschikt heden over een gedegen net van infrastructuur. Zowel amateur als pre-professioneel kunnen in nagenoeg de ganse agglomeratie terecht voor hun artistieke vorming.

De Rijksmuziekacademies vormen onderbouw en recruteringsgebied voor de Nederlandstalige afdeling van het Brussels Koninklijk Muziekconservatorium. Zij bieden de volledige gamma van cursussen muziek, woordkunst, toneelspeelkunst, klassieke dans en bewegingsleer.

Het Koninklijk Muziekconservatorium, in volle expansie, groeit verder uit tot een instelling van internationaal niveau. Het moeilijke probleem van het beheer van het gemeenschappelijk patrimonium (beurzen, legaten) heeft een bevredigende oplossing gekregen door de benoeming van een gemeenschappelijke commissie.

Het Rijksonderwijs in de beeldende kunsten vertoont een structurele eenheid die voor het kunstonderwijs de grenzen binnen de 19 gemeenten doet vervagen. Met ingang van het schooljaar 1973-1974 werden de finaliteitsafdelingen op het niveau van het hoger onderwijs van de rijksscholen voor beeldende kunsten gegroepeerd in een bovenbouw, het „Rijkscentrum Hoger Kunstonderwijs Brussel”. Die integratie wordt bevorderd door het specifiek karakter van de Commissie van Toezicht van het „Rijkscentrum Hoger Kunstonderwijs”, samengesteld uit vertegenwoordigers van de Commissies van Toezicht van de rijksscholen voor beeldende kunsten.

In 1973 telde het rijkskunstonderwijs bijna 4000 leerlingen en meer dan 5000 cursisten in hoofd-

scholen en afdelingen. Bovendien steeg het aantal leerlingen aan de Nederlandstalige afdeling van het Koninklijk Muziekconservatorium tot ongeveer 500, geleid door meer dan 75 professoren.

Daar waar in 1968 geen enkele gemeente over een Nederlandstalige muziekacademie of academie voor beeldende kunsten beschikte, hadden, in 1973, 15 van de 19 gemeenten een muziekacademie (waaronder 9 van het Rijk) en 3 Rijksacademies voor beeldende kunsten.

3. Martelarenplein

Op het Martelarenplein te Brussel beschikt het departement van Nederlandse Cultuur over de twee hoofdgebouwen.

Een eerste complex is dat gevormd door de gebouwen gelegen op het Martelarenplein nr. 19, 20 en de Koolstraat nr. 21 en 23.

Het ligt in onze bedoeling dit complex te laten transformeren tot centrale openbare bibliotheek. Gezien in de wet van 1921 op de openbare bibliotheken en die van 1932 op het taalgebruik in bestuurszaken niets was geregeld omtrent het taalgebruik in de Brusselse openbare bibliotheken, kende de lectuurvoorziening voor de Vlamingen te Brussel een ongunstige evolutie.

Op dit ogenblik zijn er van de ongeveer honderd erkende openbare bibliotheken slechts een 26-tal die tot de Nederlandstalige sector behoren. Onder hen 2 gemeentelijke instellingen, namelijk in Ganshoren en in Sint-Agatha-Berchem.

Alleen een sterke hoofdbibliotheek kan waarborgen bieden voor een stevige structuur van het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk in Brussel-Hoofdstad. Zonder deze stevige centrale organisatie is elke lokale inplanting van filialen en uitleenposten tot mislukking gedoemd.

In die zin zal in de gebouwen van het Martelarenplein een hoofdbibliotheek uitgebouwd worden en zal bij het oprichten van filialen en uitleenposten voorrang gegeven worden aan deze gemeenten waar nog geen Nederlandstalige lectuur- en bibliotheekvoorziening aanwezig is.

De werken voor dit bibliotheekcentrum zullen in de eerste helft van 1974 een aanvang nemen.

Deze bibliotheek zal ruimte bieden voor een depot van ruim 250 000 boeken.

In een tweede fase wordt ook een discotheek en een mediatheek voorzien.

Dit uitleencentrum zal over de nodige accommodatie beschikken zodanig dat zowel de Brusselaars als de duizende Vlaamse pendelaars die overdag in de hoofdstad verblijven, zich van lectuur zullen kunnen voorzien.

Een tweede gebouwencomplex is opgevat als cultureel centrum.

Deze plannen werden tot op heden bemoeilijkt door een aantal juridische en administratieve problemen.

4. Sociaal-cultureel werk

Het cultureel werk voor de Nederlandstaligen te Brussel moet erop gericht zijn alle Nederlandstaligen te betrekken bij de ontwikkeling van de Nederlandse Cultuur en van de Vlaamse samenleving.

Dit gaat niet zonder bewustwording, kritiek, verbeelding, solidariteit, saamenhorigheid en volharding. Daartoe is het nodig dat iedereen, niet enkel de bewuste Vlaming maar vooral de man van de straat wordt aangesproken door het cultureel werk.

Het cultureel werk moet dus sociaal-cultureel werk zijn en gericht op de activering van **bevolkingskernen**, overal waar Vlaamse mensen samen zijn en werken.

Het eerste niveau van de organisatie is dus de wijk en de gemeente : het woonmilieu. De middelen voor het cultureel werk zijn de gemeentelijke socio-culturele raden, sociaal culturele uitrusting voor Nederlandstaligen (kinderdagverblijven, scholen, speelterreinen, gemeenschapshuizen enz.).

Op het vlak van de agglomeratie dient een evenwichtige uitbouw van overlegorganen van sociale en culturele dienstverlening (toneel, onderwijs, jeugd en jongerenwerk, socio-culturele centra, maatschappelijk werk, sport- en openluchtleven, en andere) nagestreefd te worden.

Het cultureel werk dient echter verscheiden te zijn omdat ook de Nederlandsprekende bevolking in samenstelling, behoeften en belangstelling zelf zeer verscheiden is. Nochtans dient voorrang gegeven aan het bereiken van de gewone man: buurtwerk dient prioritair gesteund te worden.

Verenigingsleven

In het verenigingsleven heeft er zich de jongste jaren een merkbare accentverschuiving voorgedaan : de verbonden van Vlaamse verenigingen werden omgevormd tot socio-culturele raden.

Bijna iedere gemeente beschikt nu over een dergelijke raad, die een overkoepelend orgaan is van alle verenigingen. Deze raden organiseren gemeenschappelijke manifestaties, stimuleren het ontstaan van nieuwe groepen en bezinnen zich over de gemeenschappelijke noden.

Het verenigingsleven op het plaatselijk vlak biedt heel wat mogelijkheden om een steeds groter gedeelte van de bevolking te betrekken bij de uitbouw van de eigen gemeenschap. Door samenwerking in de socio-culturele raden kunnen de verenigingen systematisch de plaatselijke problemen en behoeften van de Vlamingen onderzoeken en initiatieven nemen om de bestaande leemten op te vullen. Zo startten in verschillende gemeenten projecten voor buurtwerking, wijk kwerking, **bejaardenwerking**, dienstbetoon en andere.

Op het vlak van de agglomeratie zijn de socio-culturele raden aangesloten bij de **Agglomeratie-**

raad voor het plaatselijk socio-cultureel werk. Dit koepelorgaan wordt door de Nederlandse Commissie voor de Cultuur als een volwaardige gesprekspartner aanvaard.

De Nederlandse Commissie voor de Cultuur heeft in haar programma terecht voorrang gegeven aan het plaatselijk verenigingsleven.

De steun bestaat er in de eerste plaats in de raden een deskundig vrijgestelde te bezorgen.

Voor de administratieve rompslomp kunnen de plaatselijke verenigingen een beroep doen op het Contact- en Cultuurcentrum, dat zich voor het verenigingsleven belast met het verzenden van de post, het afdrucken van stencils enz.

Een van de dringendste problemen waar wij als Minister van Nederlandse Cultuur een oplossing aan wensen te geven, is dat van de infrastructuur. In iedere gemeente dient het Vlaams verenigingsleven te beschikken over ontmoetings- en werkruimten, vergaderlokalen voor de **volwassenen**-organisaties en voor de jeugd, over jeugdateliers, bibliotheek enz.

Hier zijn geen paleizen voor nodig, wel functionele polyvalente gemeenschapshuizen.

In 10 van de 19 gemeenten kan het departement van Nederlandse Cultuur reeds een dergelijk ontmoetingscentrum ter beschikking stellen van het verenigingsleven. In 6 gemeenten werden daarenboven jeugdtehuizen opgericht.

In 1974 zullen wij verder gaan met de uitbouw van de nodige infrastructuur.

BIJLAGE

1. Anderlecht

- Gebouw Rijksmuziekacademie.
- Gebouw Rijksschool voor Beeldende Kunsten
- Cultureel Centrum.

2. Brussel

- Gebouw A.N.B.J.
- Martelarenplein - Centrale gebouwen uit te bouwen als Centrale Bibliotheek en Cultureel Centrum.

3. Elsene

- Cultureel Centrum.

4. Etterbeek

- Gebouw Rijksmuziekacademie.
- Gebouw Rijksschool voor Beeldende Kunsten.
- Gebouw Muziekhumaniora.
- Gebouw Rijkscentrum Hoger Kunstonderwijs.
- Jeugdtehuis.
- Cultureel Centrum.
- Sportzaal (in opbouw).

5. Evere

- 1974 : Oprichting Cultureel Centrum voorzien.

6. Ganshoren

- Jeugdtehuis.

7. *Jette*
— 1974: Oprichting Cultureel Centrum voorzien.
8. *Koekelberg*
— Jeugdtehuis.
— Gebouw Rijksacademie Beeldende Kunsten (in gebruik van Nationale Opvoeding).
9. *Oudergem*
— Jeugdtehuis.
— Oprichting Cultureel Centrum voorzien (1974 ?)
10. *Schaarbeek*
— Gebouw Rijksmuziekacademie.
— Cultureel Centrum (in opbouw).
11. *St.-Agatha-Berchem*
12. *St.-Gillis*
— Cultureel Centrum.
13. *St.- Jans-Molenbeek*
— Jeugdtehuis.
— Cultureel Centrum.
14. *St.-Joost-ten-Noode*
15. *St.-Lambrechts- Woluwe*
16. *St.-Pieters- Woluwe*
— Jeugdtehuis.
— Cultureel Centrum.
17. *Ukkel*
— 1974: Cultureel Centrum.
18. *Vorst*
— Cultureel Centrum.
19. *Watermaal-Bosvoorde*

HOOFDSTUK XI INFRASTRUCTUUR

Zoals reeds uiteengezet in het hoofdstuk gewijd aan de financiële en begrotingsaspecten, is het volume van de buitengewone begroting 1974 aanmerkelijk toegenomen in vergelijking tot vorige jaren.

De in het raam van die begroting beschikbaar gestelde kredieten zijn, wat hun aard betreft, in te delen in toelagekredieten en investeringskredieten.

A. De toelagekredieten

Enigszins veralgemeend mag worden gezegd dat de toelagekredieten die thans onder het exclusieve beheer van de Minister van Nederlandse Cultuur zijn gesteld, in feite in de plaats komen van de gelijkaardige kredieten die voorheen, zij het dan niet altijd volgens dezelfde techniek, op de begrotingen van Openbare Werken en van Volksgezondheid beschikbaar werden gesteld.

Die toelagekredieten zijn dan weer onderverdeeld in drie specifieke soorten :

- a) kredieten bestemd voor de betoelaging van sportinfrastructuurwerken aangevat op initiatief van de gedecentraliseerde besturen;
- b) kredieten bestemd voor de betoelaging van culturele infrastructuurwerken aangevat op initiatief van de gedecentraliseerde besturen ;
- c) kredieten bestemd voor de betoelaging van restauratiewerken aan geklasseerde monumenten en gebouwen.

In de loop van de voorbije zes jaar heeft men een sterke expansie gekend van de gemeentelijke en provinciale investeringen inzake culturele en sportinfrastructuur.

De hierna opgenomen tabel, waarvan de gegevens geput zijn uit de Jaarverslagen van het Gemeentekrediet van België, geeft ter zake een sprekend overzicht.

Zie tabel op volgende bladzijde.

Hieruit blijkt dat de stijgingsindex over de beschouwde periode (1968 = 100) :

- inzake sportinfrastructuur 349 punten bedroeg;
- inzake culturele infrastructuur 364 punten bedroeg.

Ten opzichte van het totaal aan investeringen bedroeg:

- a) de sportinfrastructuur:
 - * in 1968: 34,07 procent van het totaal,
 - * in 1972 : 75,40 procent van het totaal;
- b) de culturele infrastructuur :
 - * in 1968 : 21,21 procent van het totaal,
 - * in 1972 : 48,84 procent van het totaal.

In de huidige stand van de reglementering ter zake, en zeer veralgemenend gesteld, kan vanwege het Rijk een toelage van 60 procent worden verleend op het gedeelte van de investeringskost dat voor betoelaging in aanmerking komt.

Een belangrijk aspect van dit betoelagingsstelsel is het feit dat het initiatief tot investering noodzakelijkerwijs uitgaat van het lokaal bestuur zelf.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de ruimtelijke spreiding van die investeringsinspanningen ver van homogeen is verlopen en functie was, en nog is,

- van de financiële toestand van de initiatiefnemers ;
- van de leningscapaciteit.

Het in kaart brengen van de investeringen van de laatste jaren heeft tot de visuele constataatie geleid dat onder meer in de economisch achtergebleven gebieden weinig of geen gemeentelijke culturele of sportinfrastructuur werd verwezenlijkt.

Bovendien wordt ook vastgesteld dat, zowel op het gebied van de sportinfrastructuur als op dit van de culturele infrastructuur, sterk uiteenlopende projecten tot stand komen waarbij nu eens een uit-

Tabel van de investeringen door de plaatselijke overheden
Leningen en toelagen
(in miljoenen frank)

Aard van de investeringen	1968	1969	1970	1971	1972
1. Sport- en speelterreinen, zwembaden	640,3	1005,1	1735,9	2124,8	2240,7
2. Culturele centra, musea, bibliotheken, schouwburgen	398,6	540,8	659,7	969,6	1451,-
3. Totaal culturele en sportinfrastructuur	1038,9	1545,9	2395,6	3094,4	3691,7
4. Totale investeringen	18793,3	21077,-	23844,5	25508,6	29707,7

gesproken overcapaciteit aan accommodaties ontstaat (overinvestering), dan weer een neiging tot het overdadige opgemerkt wordt, zodat elke gezonde verhouding tussen de globale kostprijs en de nutsverstrekking verstoord wordt.

Tenslotte neemt het aantal projecten die in voorbereiding zijn, alsook het aantal projecten die in de uitvoeringsfase zijn getreden, zienderogen toe, terwijl de ter beschikking gestelde kredietvolumes tot betoelaging tijdens de laatste jaren weinig elasticiteit kenden ten overstaan van de groeiende vraag en het er alle schijn van heeft dat hierin niet zo snel verandering zal komen, gelet op de thans onvermijdelijke austeriteitspolitiek en het hoogstnodige anti-inflatiebeleid, die onder meer nopen tot regulariserende maatregelen door kortlopende of langdurige bevrozing van investerings- en toelagekredieten.

Dit alles mag evenwel geen reden zijn dat de infrastructuurlede noden, waar vooral op het gebied van sport en cultuur nog zoveel achterstand in te lopen valt, onbevredigd zouden blijven.

In de gegeven omstandigheden bestaat hiervoor slechts één alternatief: doordachte rationalisatie.

In zulke optiek komt het er op aan het toelagesstelsel aan te passen aan de gewijzigde toestanden en gegevens, zonder evenwel te bruuske veranderingen door te voeren waardoor sommige vergevorderde projecten in het gedrang zouden komen.

Een eerste belangrijke beoordelingsselement bij een poging tot rationalisatie ligt in de constatacie dat er een wanverhouding bestaat tussen de vraag naar toelagen en het aanbod van kredieten.

In de markteconomie resulteert zulke wanverhouding tussen vraag en aanbod in prijscorrecties, waaruit normaal een nieuw evenwicht ontstaat. Op het domein van de overheidshulp moet zulke wanverhouding rechtgezet worden door een ver-

hoging van het kredietvolume, door het afremmen van de vraag of nog, door aanpassing van de modaliteiten van de Rijkstussenkost.

Gelet op het feit dat het rechtstreekse afremmen van de vraag niet opportuun is in het raam van een expansief cultuurbeleid, heb ik in de eerste plaats gestreefd naar een verhoging van het kredietvolume.

Dit heeft geleid tot een verhoging van de vastleggingskredieten voor toelagen inzake culturele infrastructuur van 35 miljoen ten opzichte van 1973, hetzij 35 procent. Wat betreft de vastleggingskredieten voor toelagen inzake sportinfrastructuur is het volume dat hiertoe op de buitengewone begroting 1974 uitgetrokken is, gelijk aan het volume dat in 1973 voorzien was als Vastleggingskrediet bij het Gemeentekrediet.

Er werd evenwel gezorgd voor nieuwe middelen langs het Sportfonds om (cfr. Hoofdstuk - Financiële en Begrotingsaspecten).

Het gedeelte van die nieuwe middelen, dat krachtens de bestaande wettelijke beschikkingen geen vaste affectatie moet krijgen, zal hoofdzakelijk voor speciale aanmoedigingen inzake sportinfrastructuur worden bestemd (zie verder).

Die relatief substantiële verhogingen zijn evenwel totaal onvoldoende om de bestaande wanverhouding tussen vraag en aanbod weg te werken.

Anderdeels is het onwaarschijnlijk, om de boven reeds uiteengezette redenen, dat in de eerstkomende jaren een nieuwe substantiële verhoging van het kredietvolume te verwachten valt, waardoor een wezenlijke wijziging zou worden gebracht in de wanverhouding tussen de vraag en het aanbod inzake toelagen.

Geconfronteerd met deze bijzondere toestand en gelet op het feit dat het tot de essentie van het overheidsbeleid behoort om aan de Rijkstussenkost een zo verantwoord mogelijke spreiding te

geven in functie van de reële behoeften, zal ik, als tweede maatregel, overgaan tot de aanpassing van de modaliteiten van de Rijkstussenkomst. Ik geef mij terdege rekenschap van het delicate karakter van zulke maatregel die ten andere gepaard moet gaan met een ingrijpende rationalisatie. Met het oog hierop wordt door mijn Kabinet thans gewerkt aan een voorontwerp van decreet dat zo spoedig mogelijk aan het advies van de Raad van State zal worden onderworpen.

De rationalisatie waarvan boven sprake beoogt onder andere :

- te vermijden dat het globaal beschikbaar krediet te snel uitgeput wordt ten gunste van slechts enkele omvangrijke initiatieven ;
- het aansporen tot soberheid zonder prijsgeven van de functionele of esthetische aspecten ;
- een oordeelkundige ruimtelijke inplanting ;
- het uitlijnen van een prioriteitenschema in functie van de reële behoeften ;
- een aansporing om de kostprijzen te drukken door het koppelen van de culturele en de sportcentra of door bi-valente constructieformules ;
- het lanceren van een keuze van type-projecten.

Zowel inzake culturele als inzake sportinfrastructuur werd een algemene planning uitgewerkt die in ruime mate rekening houdt met de technische studies die aan dit probleem werden gewijd op initiatief van diverse Intercommunales.

Die algemene planning behelst, naast het ruimtelijk aspect, ook een normering van de betoelaagbare initiatieven waarbij rekening gehouden zal worden met de lokale en gewestelijke eigenheden en behoeften alsook met de normaal te verwachten evolutie ervan op middellange termijn.

Het spreekt vanzelf dat in dit verband geen sprake zal zijn van overheidsinmenging in de beleidsopties van de gedecentraliseerde besturen.

Het is echter al even vanzelfsprekend dat de overheid, geconfronteerd met een stagnerend kredietvolume, elk onverantwoord automatisme in de Rijkssteun moet weigeren, en normerend moet optreden wanneer de kostprijs niet meer in verhouding staat tot de reële nutsbehoeften, wanneer de kostprijs unilateraal opgedreven wordt of wanneer autonoom genomen initiatieven uitlopen op wildgroei.

In afwachting, en door gedeeltelijke aanwending van de nieuwe heffingen op weddenschappen, zal een algemene stoot-actie op gang worden gebracht inzake sportinfrastructuur.

Die stoot-actie zal erop gericht zijn:

1. De bestaande en nog niet aangepaste infrastructuur geschikt te maken voor participatie vanwege fysisch gehandicapten.

2. Aan de gemeenten waar de nodige sportinfrastructuur niet of onvoldoende uitgebouwd werd, een bijzondere vorm van hulp te verlenen voor welbepaalde doch gevarieerde type-projecten die binnen de perken van een vooraf gestelde kostprijs blijven.

De aanmoediging zal bestaan in een vaste en schijfsgewijze te verstrekken toelage.

De draagwijdte en de modaliteiten van deze stoot-actie zullen vóór einde van februari 1974 bij wijze van ministerieel aanschrijven aan de Provinciegouverneurs en de Gemeentebesturen bekend worden gemaakt.

B. De investeringskredieten

Deze kredieten zijn bestemd voor het aankopen, het bouwen en het verbouwen van onroerende investeringsgoederen ten behoeve van het Rijk en voor de grote herstellingswerken aan het gebouwd onroerend bezit.

Volledigheidshalve dient opgemerkt dat de hiertoe op de buitengewone begroting van Nederlandse Cultuur uitgetrokken kredieten, uitsluitend betrekking hebben op Rijksculturele centra, Rijkssportcentra, Rijksmusea en Rijksbibliotheken, doch dat de Rijksacademies en -muziekconservatoria door middel van de kredieten van het Fonds voor de Schoolgebouwen verworven en onderhouden moeten worden.

De kredieten van Nederlandse Cultuur zullen in 1974 in de eerste plaats aangewend worden tot de voltooiing en de afwerking van de Rijksculturele centra en Rijkssportcentra waarvan de opbouw in fasen verloopt.

De planning 1974 voorziet bovendien de verdere opstelling en uitbouw van minstens één Rijkscentrum per gemeente van de Brusselse Agglomeratie.

Na de aankopen en werken die in 1973 werden verricht, moet de planning 1974 het sluitstuk vormen.

Ook de verbouwing van de aangekochte complexen op het Martelarenplein zal in 1974 worden aangevat. Hierbij staat prioritair het bouwen van een Bibliotheek- en ontmoetingscentrum.

In de Kempen zal een aanvang worden gemaakt met de uitbouw van het domein Tienen tot jeugd-ontmoetingscentrum.

Bovendien werd een algemene planning inzake watersportcentra ontworpen die thans verder uitgewerkt wordt en in de loop van het eerste semester in concrete beleidsopties zal worden omgezet. Hierbij zal een oordeelkundige geografische spreiding nagestreefd worden en een diversificatie van de bestemming.

146 (1973-1974) — N^r 1

CULTUURRAAD
VOOR DE
NEDERLANDSECULTUURGEMEENSCHAP

ZITTING 1973- 1974

15 JANUARI 1974

NOTA
ter inleiding van het debat
over het beleid
inzake internationale culturele samenwerking

van de hand van
de heer R. VAN ELSLANDE
Minister van Buitenlandse Zaken

INHOUDSOPGAVE

		Blz.			Blz.
1.	INLEIDING		3.	DE STRUCTUREN IN BELGIË VOOR DE BUITENLANDSE CULTURELE BETREKKINGEN	
	door de heer R. Van Elslande, Minister van Buitenlandse Zaken	3	1.	Inleiding	58
2.	STRUCTUREN EN MECHANISMEN VOOR DE BUITENLANDSE CULTURELE BETREKKINGEN		II.	Begripsomschrijving en Begripsinhoud	58
1.	Inleiding	8	III.	Bevoegdheden en financiering	58
II.	1. Begripsinhoud en Begripsomschrijving	8		Principes	67
	2. Bevoegdheid en Financiering	9	A.	Departement van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur	59
	A. Indeling per systeem	10	1.	Structuur.	59
	B. Een gemeenschappelijk kenmerk: het beleid is steeds opgedragen aan Buitenlandse Zaken	11	2.	Bevoegdheden.	60
	C. Verschuivingstendensen ten voordele van Buitenlandse Zaken	11	3.	Activiteiten	61
	D. De middelen	12	B.	Departement van Nationale Opvoeding en Franse Cultuur	61
	E. Ontwikkelingshulp.	13	1.	Structuur.	61
	3. Werkmethodes — Culturele Akkoorden	14	2.	Bevoegdheden.	61
	4. Vertegenwoordiging in het buitenland	15	3.	Activiteiten	61
	5. Werkinstrumenten — Culturele Instellingen	15	C.	Gemeenschappelijke Begroting Nederlandse en Franse Cultuur	62
III.	De onontbeerlijke „constanten”	17	1.	Structuur.	62
IV.	De constanten getoetst aan een land met culturele autonomie: Zwitserland	20	2.	Actieveld	62
V.	Slotbeschouwing	22	D.	Ministerie van Buitenlandse Zaken (Culturele Zaken).	62
	Bijlage 1 : Bondsrepubliek Duitsland	23	1.	Structuur.	62
	Bijlage II : Frankrijk	29	2.	Bevoegdheden.	63
	Bijlage III: Italië	33	a)	Voorlichting der Posten	63
	Bijlage IV : Nederland	39	b)	Buitenlandse culturele betrekkingen	63
	Bijlage V : Verenigd Koninkrijk.	45	3.	Budget.	64
	Bijlage VI: Zwitserland	53	E.	Ministerie van Buitenlandse Zaken (Wetenschappelijke Zaken)	64
			F.	Diverse andere Departementen	65
				Coördinatie.	65
				Financiële Middelen	66
			IV.	Werkmethodes : Culturele Akkoorden en Gemengde Commissies	66
			V.	Vertegenwoordiging in het buitenland	67
			VI.	Werkinstrumenten	67
				Algemene beoordeling	68

INLEIDING

door de heer R. VAN ELSLANDE
Minister van Buitenlandse Zaken

DE BUITENLANDSE CULTURELE BETREKKINGEN

Sinds de Tweede Wereldoorlog, en vooral in de jongste decennia, zijn de culturele betrekkingen met het buitenland alom een steeds grotere plaats en betekenis gaan innemen in het internationaal samenleven.

De traditionele concepties, die men inzake buitenlandse culturele betrekkingen huldigt ruimen de plaats in voor een meer bredere visie, welke het geheel van deze betrekkingen plaatst in het perspectief van het algemeen buitenlands beleid van een land en ze kenmerkt als een internationale wisselwerking, verstandhouding en wederzijdse samenwerking gericht op hogere humanitaire doeleinden.

Een dergelijk vernieuwd inzicht vraagt om bezinning, een bezinning die zich, wat ons land betreft, des te meer opdringt dat de buitenlandse culturele betrekkingen moeten wortelen in de voedingsbodem van de eigen cultuurgemeenschappen en deze cultuurgemeenschappen in België nog maar pas hun volwaardig publiekrechtelijk statuut hebben veroverd.

Als Minister van Buitenlandse Zaken, belast met het beleid van de buitenlandse culturele betrekkingen, verheug ik mij derhalve bijzonder in de belangstelling welke de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap betoont voor dit facet van ons internationaal leven. Aldus sluit de **Cultuurraad** zich aan bij de Parlementen van de Duitse Bondsrepubliek, Italië, Nederland en het Verenigd Koninkrijk — om slechts deze buurlanden te noemen — welke de jongste jaren eveneens een bijzondere bezorgdheid hebben getoond voor deze problematiek en er uitvoerige debatten hebben aan gewijd.

Geen zinvolle cultuurpolitiek echter kan worden gevoerd zonder aangepast instrument.

Onze eerste bezorgdheid hoort derhalve te zijn de structuren en mechanismen voor de buitenlandse culturele betrekkingen, zoals wij ze op dit ogenblik in ons land kennen, af te stemmen én op de nieuwe, verruimde concepties én op de nieuwe staatkundige gegevens die onze Belgische samenleving kenmerken.

Het is mijn bedoeling dit samen met mijn collega's voor Cultuur en Onderwijs te onderzoeken en met hen voorstellen uit te werken voor een mogelijke herstructurering in deze zin van ons administratief apparaat.

In de uitbouw van dergelijke voorstellen moet worden uitgegaan van de administratief-technische mogelijkheden enerzijds, van de op dit ogenblik in ons land bestaande structuren anderzijds.

Eén en ander heb ik alreeds ter studie opgedragen aan een hoger ambtenaar van mijn Departement en ik heb het genoeg aan de Cultuurraad hierbij, ter voorlichting, het resultaat van dit onderzoek

over te maken, onder de vorm van twee werkdOCUMENTEN: „Structuren en mechanismen voor de buitenlandse culturele betrekkingen” en „Structuren in België voor de buitenlandse culturele betrekkingen”.

In het eerste document wordt een vergelijkende studie gemaakt van de structuren en mechanismen waarmede in een aantal buurlanden — de Duitse Bondsrepubliek, Italië, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk — de buitenlandse culturele betrekkingen worden gevoerd. Het onderzoek zondert een aantal constanten af welke zich als onontbeerlijk opdringen in elke doelmatige structuur en derhalve als grondprincipes kunnen gelden voor een mogelijke herstructurering van ons eigen apparaat. Deze constanten worden verder getoetst aan een land waar de culturele- en taalautonomie een werkelijkheid is: Zwitserland.

In het tweede document wordt kort beschreven over welk instrument wij in de praktijk in ons land beschikken en op welke manier de bevoegdheden en financiering inzake buitenlandse culturele betrekkingen bij ons over de diverse Departementen verspreid liggen.

Enkele van de afgezonderde grond-constanten kunnen alreeds worden aangemerkt. Op de eerste plaats de conclusies die moeten worden getrokken uit de verruimde inhoud die alom aan de begrippen „cultuur” en „buitenlandse culturele betrekkingen” wordt toegewezen. „Buitenlandse culturele betrekkingen” blijven niet beperkt tot de traditionele artistieke en culturele activiteiten, zoals toneel, letterkunde, beeldende kunsten en muziek, maar sluiten eveneens onderwijs- en opvoedingszaken in, de socio-culturele activiteiten en de culturele voorlichting. In een aantal landen zelfs worden ook de wetenschappelijke samenwerking en de ontwikkelingshulp erin begrepen. Hiermede zal terdege rekening moeten worden gehouden bij het ontwerpen van nieuwe structuren.

Inzake structuren dient de wenselijkheid te worden onderstreept financiering, conceptie en uitvoering van het beleid zoveel mogelijk te concentreren, ten einde een gecoördineerde politiek en een gecoördineerd optreden te verzekeren. Verschillende formules zijn hiervoor denkbaar en het zal de taak zijn van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Cultuur en van Onderwijs — in ons land tesamen begaan met beleid, financiering, conceptie en uitvoering der buitenlandse culturele betrekkingen — deze formules tegenover elkaar af te wegen.

Alleszins — en dit is een andere constante — zullen in deze formules kanalen moeten worden bedacht die de verbinding leggen met de cultuurgemeenschappen en met het culturele milieu als voedingsbodem. Dit zou onder meer kunnen worden verzekerd door de uitbouw van een systeem van Technische Adviescommissies, samengesteld uit vakambtenaren en vaklui, rechtstreeks begaan met de cultuur, maar ook uit leden van de Cultuurraden,

zodat niet alleen de culturele milieu's, maar tevens de volksgemeenschap rechtstreeks bij de buitenlandse culturele politiek betrokken worden ten adviserende titel.

Dat nieuwe structuren afgestemd moeten zijn op onze specifiek staatsrechtelijke gegevens is vanzelfsprekend. Geen structuur kan het gestelde doel dienen indien zij niet de volwaardige ontplooiing van elk der nationale cultuurgemeenschappen eerbiedigt en positief in de hand werkt. In dit licht zullen derhalve enkele bestaande structuren op hun actualiteitswaarde moeten worden getest: de mechanismen der Culturele Akkoorden en der Gemengde Commissies, onze buitenlandse vertegenwoordiging (moeten er naast vakdiplomaten ook andere culturele „gezanten” komen?), de wenselijkheid van Culturele Instituten in het buitenland en andere meer.

Het is slechts wanneer beroep kan worden gedaan op een aangepast apparaat dat de conceptie van het beleid een reële uitdrukking kan vinden.

De Vlaamse Volksgemeenschap streeft naar de uitbouw van haar culturele gestalte, deze uitbouw vraagt ook om uitstraling, wisselwerking en samenwerking in en met het buitenland. Speciale bezorgdheid gaat uiteraard uit naar landen van Nederlandse Cultuur. De integratie van de Nederlandse Taal en Cultuurgemeenschap is één der hoofdbekommernissen. Zij postuleert een bewust, weloverwogen en dynamisch beleid.

Het is essentieel dat vooraf het instrument voor dit beleid doelmatig worde uitgewerkt zodat overleg, beslissing, financiering en uitvoering een vlot verloop kunnen kennen en gemeenschappelijke organen kunnen worden overwogen voor een geïntegreerde cultuurpolitiek van het Nederlandse Taalgebied.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

R. VAN ELSLANDE.

STRUCTUREN EN MECHANISMEN
VOOR DE
BUITENLANDSE CULTURELE BETREKKINGEN

1. INLEIDING

Met onderhavig rapport wordt beoogd, aan de hand van een onderzoek ingesteld naar de structuren waarmee bij de voornaamste buurlanden de internationale culturele betrekkingen worden verzekerd, een leidraad samen te stellen welke kan dienen tot een mogelijke reorganisatie en herstructurering van ons eigen apparaat.

Het onderzoek heeft de volgende landen tot voorwerp gehad : Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Italië, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. In bijlage vindt men een beschrijving, per land, van de telkens in voege zijnde structuren.

In onderhavig rapport wordt allereerst een vergelijkende studie gemaakt dragend op de volgende kernpunten : 1) Begripsomschrijving en Begripsinhoud 2) Bevoegdheden en financiering 3) Werkmethodes 4) Culturele Vertegenwoordiging in het Buitenland 5) Werkinstrumenten - Culturele Insti-

tuten. Vervolgens worden uit deze vergelijkende studie de constanten afgezonderd, welke zich als onontbeerlijk opdringen in elke doelmatige structuur en derhalve als grondprincipes kunnen worden beschouwd voor een mogelijke herstructurering van het apparaat dat voor België de internationale culturele betrekkingen beheert.

Het ingestelde onderzoek heeft uitgewezen dat, merkwaaardigerwijze, al de betrokken landen de jongste jaren de behoefte hebben gevoeld aan een bezinning omtrent de rol, de doeleinden en de betekenis van „ Internationale Culturele Betrekkingen”. Deze behoefte is het gevolg van het groeiend besef, alom tegenwoordig, dat de culturele betrekkingen met het buitenland, sinds de Tweede Wereldoorlog, maar vooral in de jongste decennia, een steeds grotere plaats en betekenis zijn gaan innemen in het internationaal samenleven.

In zeer diverse milieus, -ambtelijke, -politieke en ook strikt culturele — en privé-milieus — is men zich gaan afvragen of de traditionele concepties, welke men omtrent culturele betrekkingen huldigde, nog wel aan de tijd beantwoorden en of het apparaat, waarover men beschikt om deze betrekkingen te verzekeren, nog wel voldoende aangepast is. Dit heeft de jongste jaren, in de diverse landen, geleid tot het instellen van onderzoekscommissies, het publiceren van rapporten en studies, en tot, voor de enen min voor de anderen meer, diepgaande reorganisaties in de bestaande structuren. Aldus :

1. **Zn Duitsland:** waar de Bundestag in 1970 een „ Enquête-Commissie” „ Auswärtige Kulturpolitik ” instelde, welke alreeds een Interim rapport opleverde en hoopt in 1973 het werk te voleinden. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken gaf van zijn kant, in 1970, de „18’ Leitsätzen für die auswärtige Kulturpolitik” uit en belastte een hoogleraar met het opstellen van een studie, — het „Peisert-

rapport”, naar de naam van de auteur — omtrent de West-Duitse culturele inspanningen in het buitenland, rapport dat nog niet aan het publiek is vrijgegeven en dat geredigeerd werd met behulp van een team van specialisten, computers, opiniepeilingen en moderne statistische technieken. Ten slotte leverde ook de „ Hervormingscommissie Buitenlandse Zaken”, ingesteld door Minister van Buitenlandse Zaken Brandt, in 1968, bijdragen tot deze algemene bezinning,

2. **Zn Frankrijk:** waar in 1969 een diepgaande reorganisatie van de culturele afdeling van Buitenlandse Zaken, met belangrijke bevoegdheidsuitbreiding, een „ Algemene Directie der Culturele, Wetenschappelijke en Technische Betrekkingen” in het leven heeft geroepen, de enige bestaande Algemene Directie overigens in de schoot van Buitenlandse Zaken.

3. **Zn Italië:** waar enerzijds de Italiaanse Senaat een aantal debatten aan het probleem wijdde en anderzijds, in de schoot van Buitenlandse Zaken in 1969, een Bureau „ Research, Studie en Programmatie” werd opgericht met tot taak een reorganisatie te ontwerpen van de culturele afdeling van dit Ministerie, wat in 1970 uitmondde op de omvorming van de „ Algemene Directie Culturele Zaken ” op Buitenlandse Zaken tot een „ Algemene Directie van de Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking”.

4. **Zn Nederland:** waar in 1970 een „ Beleidsnota betreffende de Internationale Culturele Betrekkingen” het licht zag, na debatten, in 1969, in de Tweede Kamer van de Staten Generaal.

5. **Zn het Verenigd Koninkrijk:** waar het „Duncan Report” (1969), (naar de naam van de voorzitter van het „ Committee on Overseas Representation” in 1968 ingesteld door de Foreign Secretary), dat het geheel van de Britse Diplomatieke Dienst tot voorwerp heeft, maar ook het cultureel werk in ogenschouw neemt, een Select Committee on Estimates en een Select Committee on Overseas Aid, samen met bezinningen in hoofde van de Britisch Council en van de Overseas Development Administration, tot vrij belangrijke bevoegdheidsuitbreidingen en aanpassingen heeft geleid.

De bekommernissen waaraan het onderhavig rapport een antwoord poogt te geven, liggen derhalve volkomen in de lijn van wat ook bij onze bureaus de jongste jaren werd ervaren.

II.

1. BEGRIPSINHOUD EN BEGRIPSOMSCHRIJVING

Algemeen ontwaart men een nieuw inzicht in de begrippen „ cultuur” en „ internationale culturele betrekkingen “.

De Duitsers hebben de notie het zorgvuldigst uitgediept. Cultuur is geen „privilege meer voor elitegroepen ” maar een „aanbieding voor allen “, een deel van een proces dat de weg moet banen tot „ internationale samenwerking van alle gezelschaps-groepen ”.

De nieuwe dimensies heten : internationalisatie en wereldopenheid, verstandhouding en samenwerking. Kulturpolitik is niet alleen informatie over de eigen cultuur, maar een uitwisseling, een partnership tussen de landen.

Een „samenwerking” zeggen de Italianen die moet gericht zijn op hogere humanitaire doeleinden. Deze culturele samenwerking, onderstreept op haar beurt de Nederlandse Beleidsnota, is veel meer dan een soort handelsverkeer van culturele waarden of een decoratief verschijnsel der buitenlandse politiek — want in alle landen stelt men uitdrukkelijk: buitenlandse culturele betrekkingen zijn een fundamentele component van de buitenlandse politiek.

Kanselier Brandt noemt het „Der Dritte Pfeiler”. Met een dergelijke vernieuwde begripsdraagwijdte vindt men dan ook in alle beschouwde landen de invoering, de jongste jaren, van een bijzonder verruimde begripsinhoud, waarvan het kenmerkend element is dat naast de traditionele artistieke uitingen en de kwesties van onderwijs en opvoeding, nu ook niet alleen de socio-culturele activiteiten maar tevens de wetenschappelijke betrekkingen en de ontwikkelingshulp in de begrippen cultuur en internationale culturele betrekkingen worden ondergebracht.

Dit is voor wat de ontwikkelingshulp betreft met nadruk onderstreept — en betekent tevens telkens de voornaamste innovatie — in Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië en Italië. De Nederlandse Beleidsnota van 1970 gewaagt er niet van, maar toch is ook in Nederland de vraag gesteld.

De nomenclatuur van „ buitenlandse culturele betrekkingen ” luidt dan in de beschouwde landen als volgt :

1. De letterkundige en artistieke cultuur:

- artistieke manifestaties : schone kunsten, toneel, muziek, film, lezingen;
- boekwezen, publicaties ;
- taalonderricht en taalverspreiding;
- culturele voorlichting, documentaire tentoonstellingen, audio-visuele middelen, radio en T.V. ;
- uitwisselingen en bezoekers.

2. Onderwijs en opvoeding: *sensu stricto*

- scholen in het buitenland;
- universitaire uitwisselingen;
- lectoraten ;
- beurzen en studietoelagen ;
- gelijkgeschakeling van diploma's ;
- samenwerking in Internationale Organismen.

3. **De socio-culturele activiteiten:** volkshogescholen, volksopvoeding, jeugd en sport.

4. **De wetenschappen en de technologie:** samenwerking in Internationale Organismen, wetenschappelijke conferenties, universiteiten, uitwisselingen van vorsers, internationale conferenties en congressen, studiebeurzen van wetenschappelijke aard ;

5. **De ontwikkelingshulp** aan ontwikkelingslanden* waaronder onderwijs, uitzenden van experts, vrijwilligers.

Deze verruimde begripsinhoud heeft uiteraard verrijkende gevolgen, onder meer wat de bevoegdheden, de structuur en de vertegenwoordiging in het buitenland betreft.

Deze gevolgen zijn echter niet in alle betrokken landen met dezelfde consequentie doorgevoerd.

Alleszins dient genoteerd dat men er naar streeft het begrip „ cultuur ” en „ internationale culturele betrekkingen ” een zo alomvattend mogelijke begripsinhoud te geven.

Eveneens dient genoteerd dat elk land spijs alles zijn eigen optiek behoudt en derhalve bij voorkeur deze sector dan wel gene zal beklemtonen. In Frankrijk waar de uitstraling (en de verdediging) van de Franse taal de officieel toegegeven hoofdbekommernis is van de ganse Franse culturele actie in het buitenland, en derhalve alle activiteiten kleurt, wordt het onderwijs in het buitenland, met de 30 000 Franse leraren, en de technische hulp, met de 10 000 Franse experts, als essentiële „culturele en technische samenwerking” ervaren.

In het Verenigd Koninkrijk, waar het taalprobleem in den vreemde uiteraard ver van nijpend is, zal men veeleer aan culturele actie doen via een bijzonder openstaand onthaalprogramma voor buitenlanders en zich toespitsen op de Britse eigenheden inzake onderwijssystemen en ervaring. In Duitsland is het de informatie die alsnog doorslaggevend blijkt : de „Duitse imago” verzorgen in den vreemde en zoveel mogelijk vriendschappelijke betrekkingen bewerkstelligen. Voor Nederland is het taalprobleem wel erg secundair, behalve in een zeer beperkt aantal landen en zijn het de voorlichting, de studiebeurzen en de artistieke manifestaties die de hoofdbekommernis vormen. Nederland en het Verenigd Koninkrijk hebben bovendien een groeiende belangstelling — en groeiende fondsen — voor de jeugduitwisselingen.

2. BEVOEGDHEID EN FINANCIERING

Bevoegdheidstoekenning in het vlak van de internationale culturele betrekkingen raakt : het **beleid**, de **beleidsconceptie** en de **beleidsuitvoering**.

(*) Behalve in Nederland.

Het beleid is het voeren van de internationale culturele betrekkingen. Wie voert deze betrekkingen, wie moet er verantwoording voor afleggen?

De beleidsconceptie geeft de inhoud van deze betrekkingen : wat men gaat doen.

De beleidsuitvoering geeft aan hoe men gaat doen.

Het ingestelde onderzoek wijst uit dat in de beschouwde landen twee systemen worden gehuldigd :

- een eerste systeem, gegrond op een unitair principe, waarbij beleid, beleidsconceptie en beleidsuitvoering bij **één** en hetzelfde Departement berusten; kenmerkend voor dit systeem is dat ook de financiering volledig uit één en dezelfde bron komt;
- een tweede, gegrond op een pluralistisch principe, waarbij beleid, beleidsconceptie en beleidsuitvoering bij verschillende Departementen berusten; kenmerkend hier is dat de financiering wordt uitgetrokken op diverse Departementele budgetten en dat elk Departement onafhankelijk zijn eigen beleidsconceptie en -uitvoering voert in zaken behorende tot zijn bevoegdheid.

In beide systemen onderscheidt men verder twee structuren : een directe structuur, waarbij de Departementen zelf rechtstreeks optreden, en een indirecte structuur, waarbij zij hun bevoegdheden wat de conceptie en de uitvoering betreft opdragen aan één of meerdere derde organen.

A. Indeling per systeem

De beschouwde landen delen zich, naar hun systeem, als volgt in :

1^o Unitair systeem — *Beleid, beleidsconceptie en beleidsuitvoering in één hand:*

a) zonder delegatie : **Frankrijk** waarvan de „Algemene Directie der Culturele Wetenschappelijke en Technische Betrekkingen” van Buitenlandse Zaken instaat voor het geheel, dat wil zeggen de betrekkingen voert, concipieert en uitvoert.

Buitenlandse Zaken levert dus niet alleen de vak-kennis „ buitenlandse betrekkingen” op maar eveneens de vak-kennis „cultuur ” evenals het apparaat ter uitvoering. De Vakministeries (Cultuur en Onderwijs) hebben geen enkele inspraak. De fondsen komen uitsluitend van Buitenlandse Zaken. Twee uitzonderingen hierop :

- de jeugdzaken, welke ressorteren onder het Staatssecretariaat voor de Jeugd en volledig buiten de bevoegdheid van Buitenlandse Zaken vallen ;
- de culturele, wetenschappelijke en ontwikkelingszaken betreffende de Franstalige landen van Zwart Afrika, welke traditioneel ressorteren onder het Staatssecretariaat voor Ontwikkelings-samenwerking, dat overigens in nauw contact staat met de D.G.R.C.S.C.

b) met delegatie : het **Verenigd Koninkrijk waarvan** het Ministerie van Buitenlandse Zaken het beleid voert maar de beleidsconceptie en beleidsuitvoering opdraagt aan een vrij onafhankelijk orgaan, de British Council. Hoe de British Council functioneert is in bijlage aangegeven. Het weze voldoende hier te noteren dat de British Council in het leven werd geroepen door Buitenlandse Zaken, al zijn fondsen ontvangt van Buitenlandse Zaken, dat het de Minister van Buitenlandse Zaken is die verantwoording moet voorleggen aan het Parlement over de actie van de B.C., dat hij inspraak heeft in de benoeming van de Chairman en de Directeur-generaal van de B.C., en dat zijn administratie zitting heeft in tal van organen van de B.C.

Toch is de bevoegdheidsdelegatie zeer ver door-gedreven en de B.C. ageert onafhankelijk inzake beleidsconceptie en uitvoering. Buitenlandse Zaken heeft alleen inspraak wanneer politieke aspecten bij de zaken komen kijken.

2^o Pluralistisch systeem — *Beleid, beleidsconceptie en beleidsuitvoering berusten bij verschillende Departementen*

Dit zijn de landen waar de Vakministeries bevoegdheid hebben voor buitenlandse culturele actie.

a) zonder delegatie : **Nederland en Italië**

Het beleid behoort hier tot B.Z., beleidsconceptie en beleidsuitvoering tot de Vakministeries, die overigens elk een afdeling „ Buitenlandse Betrekkingen” hebben : in Nederland O & W en CRM, in Italië : Ministerie van Onderwijs, Ministerie van Toerisme en Voorstellingen, Presidentie van de Ministerraad, Ministerie voor Wetenschappelijk Onderzoek.

De fondsen worden door elk Ministerie, separaat en vrij besteed — inclusief het budget van B.Z., miniem in Nederland, veruit het belangrijkste in Italië.

b) met delegatie : **Duitsland**

Het Duitse systeem is werkelijk sui generis omdat de delegatie opgedragen wordt aan een zeer groot aantal onafhankelijke — maar 100 % gesubsidieerde — organismen.

Het beleid berust bij Buitenlandse Zaken.

Beleidsconceptie en beleidsuitvoering berusten bij zowat een tiental Bondsministeries, maar wordt opgedragen aan een zwerm van **zgn. Mittlerorganisationen**, waaronder het Goethe Institut, Inter Nationes, de D.A.A.D. en de I.A.B. zich als de voornaamste opdringen, naast tal van Stichtingen, Politieke Partijen-Stichtingen en diverse andere organisaties.

De Mittlerorganisationen krijgen hun fondsen van alle mogelijke Ministeries, en meestal van verschillende onder hen tegelijk (Hun werking wordt geanalyseerd in de bijlage gewijd aan het Duitse systeem).

B. Een gemeenschappelijk kenmerk: het beleid is steeds opgedragen aan B.Z.

De systemen zijn dus vrij uiteenlopend ; hun efficiëntie is evenmin eenvormig.

Eén gemeenschappelijk kenmerk : het beleid is steeds opgedragen aan Buitenlandse Zaken. In de beschouwde landen vindt men geen voorbeeld van een systeem waarbij het beleid tevens zou opgedragen zijn aan Vakministeries.

Overall is het de Minister van Buitenlandse Zaken die verantwoordelijk is voor het Buitenlands Cultureel Beleid. Dit om alvast twee redenen, allereerst omdat deze betrekkingen „ buitenlandse betrekkingen” zijn en alom aanvaard wordt dat alleen Buitenlandse Zaken het vakaspect „ buitenlandse betrekkingen” kan verzorgen, en vervolgens omdat de vertegenwoordiging in het buitenland, ook op cultureel gebied, de zaak is van Buitenlandse Zaken (rechtstreeks of gedelegeerd, zoals men infra zal zien in het hoofdstuk „Vertegenwoordiging in het buitenland “). Tenslotte, en dit is wel de voornaamste reden, omdat Buitenlandse Zaken belast is met de buitenlandse politiek, en alle buitenlandse betrekkingen, ook economische, ook culturele, dienen te passen in het kader van de gevoerde buitenlandse politiek.

Buitenlandse Zaken heeft dus steeds de „politieke” inspraak; dat uit zich in de keuze van de landen waarmede culturele betrekkingen zullen worden onderhouden, en in de prioriteiten die in dit verband dienen te worden vastgelegd; en deze principes worden alom in de beschouwde landen gerespecteerd.

C. Verschuivingstendenzen ten voordele van B.Z.

Een tweede kenmerk is, dat **wààr** de beleidsconceptie en de beleidsuitvoering onafhankelijk beheerd worden door de Vakministeries, in de betrokken landen telkens een tendens waarneembaar is tot bevoegdheidsverschuiving, voor conceptie en uitvoering, naar B.Z. toe. De redenen hiertoe zijn veelvuldig.

Principiële redenen allereerst: vermits in de betrokken landen uitdrukkelijk het principe wordt gehuldigd dat Buitenlandse Culturele Betrekkingen een belangrijke component zijn van de buitenlandse politiek, lijkt het logisch dat B.Z. toch ook in conceptie en uitvoering zijn woord heeft. Vanaf het ogenblik dat B.Z. het beleid heeft, over de keuze van de landen en over de prioriteiten beschikt, dient B.Z. ook een zekere controle te hebben over de eerbiediging van deze keuzen en prioriteiten, zowel in de budgettaire bestedingen, als in de daadwerkelijke uitvoering.

Doelmatigheidsredenen vervolgens : overal doet zich de behoefte aan coördinatie gevoelen ; coördinatie in de beleidsconceptie, coördinatie in de uit-

voering. Opvallenderwijze zijn coördinatieorganen vrijwel overal afwezig, behalve in Nederland. Spijts alles moet, zelfs bij coördinatie, ergens het doorslaggevend woord worden gesproken, wat een probleem stelt met Bewindslieden die elk gelijke inspraak hebben, — vandaar de moeilijkheid om bij afwezigheid van duidelijk omschreven competenties en voorrang aan de ene of de andere toegekend, aan doelmatige coördinatie te doen. Praktische redenen tenslotte : bij pluralistische beleidsconceptuele- en beleidsuitvoeringsbevoegdheid, houden elk der betrokken Departementen er speciale diensten op na, „Afdelingen of Directies Buitenlandse Betrekkingen”, met eigen staf en eigen functioneringsbudget, wat geld kost en overbodig personeel.

Administratieve kosten bovendien, evenals grote vertraging in de behandeling der zaken tenslotte, doen aansturen op een op zijn minst genomen „versterkte voogdij” van B.Z.

Dit verschuivingsproces is in de betrokken landen vrijwel overal aan gang, bij de ene meer bij de andere min :

1. **Frankrijk**, heeft als dusdanig geen probleem gekend. B.Z. is traditioneel steeds bevoegd geweest voor beleid, beleidsconceptie en beleidsuitvoering inzake buitenlandse culturele betrekkingen.

De bevoegdheid der Vakministeries is steeds beperkt gebleven tot het nationaal territorium en tot interne zaken.

De reorganisatie, in 1969 doorgevoerd, heeft alleen voor gevolg gehad sommige bevoegdheden, voorheen behorend tot andere directies van B.Z., te groeperen en onder te brengen onder de „ Algemene Directie voor Buitenlandse Culturele, Wetenschappelijke en Technische Betrekkingen “. De verschuiving, in Frankrijk, is intern geweest, in de schoot van B.Z., ten voordele van de voormalige „ Culturele Sectie “.

2. **Het Verenigd Koninkrijk**, heeft geen problemen meer sinds, enkele tijd terug, de „ Overseas Development Administration”, welke een belangrijke financiële bijdrage levert aan de British Council voor het ontwikkelingswerk (bij de 650 miljoen BF in 72/73), een Departement is geworden van B.Z. Al de fondsen van de B.C. komen van B.Z. en worden door B.Z. budgettair gecontroleerd.

De diverse contact- en inspraakvoorzieningen zijn naar de overtuiging van B.Z. voldoende — al wil dit nog niet zeggen dat het systeem op zichzelf onaanvechtbaar is.

3. **Italië** vertoont tendensen van verschuiving naar B.Z. die nog aan gang zijn. De culturele afdeling van B.Z. kreeg uitgebreidere bevoegdheden en werd, zoals in Frankrijk omgedoopt, tot een „ Algemene Directie der Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking”, met verhoogd budget

(1,8 miljard BF). B.Z. knaagt aan de bevoegdheden der Vakministeries en tracht zich allengs in een aantal domeinen in te schakelen, ook financieel. Alleszins werden de nieuwe werksectoren zoals bijvoorbeeld de jeugduitwisselingen rechtstreeks aan B.Z. toevertrouwd. De evolutie gaat haar gang en men spreekt alreeds van de opheffing van de Afdeling „Buitenlandse Betrekkingen” van het Ministerie van Onderwijs.

Wellicht wordt deze evolutie in de hand gewerkt door de afwezigheid van overkoepelende of coördinerende organen tussen de Ministeries onderling en door de opdracht in 1967 aan B.Z. gegeven precies voor deze coördinatie in te staan.

4. Nederland, voelt dezelfde behoefte aan. De „Beleidsnota betreffende de Internationale Culturele Betrekkingen” (1970) stelde als uitgangspunt „de overtuiging dat enerzijds het beleid ten aanzien van de internationale culturele betrekkingen als een element moet worden beschouwd van het algemeen buitenlands beleid waarvoor de eerste ondergetekende (NOTA : de Minister van B.Z.) de verantwoordelijkheid draagt, en anderzijds, met inachtneming daarvan, de conceptie van het beleid, en in belangrijke mate de uitvoering, tot de competentie van de tweede en derde ondergetekenden (NOTA : de Ministeries van O & W en van CRM) behoren”. Er treedt echter een nieuwe opvatting naar voren, die onder de vorm van een amendement vervat in een Tweede, op dit ogenblik in voorbereiding zijnde, Beleidsnota, naast andere elementen, zou stellen dat B.Z. „mede “-verantwoordelijk is voor beleidsconceptie en beleidsuitvoering. Een zeer duidelijke bevoegdheidsverschuiving dus, bedoeld overigens om aan B.Z. in het bestaand overkoepelingsorgaan de „Coördinatiecommissie voor Internationale Culturele Betrekkingen, meer houvast te geven. Deze Coördinatiecommissie, samengesteld uit de hoogste vertegenwoordigers van B.Z., de Vakministeries O & W en CRM, Financiën en Algemene Zaken, kan aldus geroepen worden zich voornamelijk meer op het ontwerpen van een globale buitenlandse culturele politiek te gaan toespitsen. Een tweede stap in dezelfde richting is overigens het feit dat het voorzitterschap van de betrokken Coördinatiecommissie, dat voorheen was toevertrouwd aan de Directeur-generaal van de Afdeling Buitenlandse Betrekkingen van het toenmalige Vakministerie van O.K. W., sinds de splitsing van dit Ministerie, in twee onderscheiden Vakministeries, (O & W en CRM) in 1966, opgedragen werd aan B.Z., en wel aan de Chef van de „Directie Culturele Samenwerking” op dit Ministerie. Anderzijds dient erop gewezen dat B.Z. ook alreeds uitsluitende bevoegdheden heeft inzake beleidsconceptie en beleidsuitvoering, en wel op het vlak van de voorlichting. Voor het overige is B.Z. bezig via kleine suppletieve budgetjes ook de vinger te steken in conceptie en

uitvoering in zaken zoals : culturele manifestaties, jongerenuitwisselingen, Nederlandse Instituten in het buitenland en uitwisselingen van deskundigen en bezoekers, gebieden welke normaal tot de bevoegdheid van de Vakministeries behoren.

5. Duitsland kent een derwijze moeilijke situatie dat de Enquête-commissie van de Bundesrat adviseert in de schoot van de Bundesrat een „Bestendige Commissie” op te richten, met geografische en technische afdelingen, belast met het nakijken en verzekeren van de coördinatie.

De verschuiving vindt haar uitdrukking in de herhaaldelijk doorgevoerde reorganisatie van de cultuurafdeling van B.Z., die uiteindelijk in 1972 de naam kreeg van „Afdeling voor Buitenlandse Culturele Politiek”, met een nieuwe structuur, versterkte bevoegdheden, verhoogde middelen (± 5 miljard BF) en een algemene coördinatie-opdracht. Al zijn zowat een tiental Bondsministeries bevoegd voor de beleidsconceptie en de beleidsuitvoering — één en ander, zoals hoger aangeduid, gedelegeerd aan de zgn. Mittlerorganisationen — B.Z. is er in geslaagd de Culturele Akkoorden, het voorzitterschap in de Gemengde Commissies, en een groot deel van het multilaterale werk (Unesco en dergelijke) tot zich te trekken. Maar bovendien geeft het aanzienlijke fondsen uit (via de Mittlerorganisationen) in zaken zoals onderwijs en wetenschappen, culturele instituten (haast 100% subsidiëring van het Goethe Instituut) artistieke manifestaties, boekwezen, film en radio, en, ingevolge de nieuwe Kulturpolitik, groepscontacten, volksopleiding, jeugduitwisselingen en sport. Klaarblijkelijk ook hier een belangrijke bevoegdheidsverschuiving, aangezien al deze domeinen tevens door de Vakministeries worden behartigd.

D. De middelen

Het loont de moeite even een blik te werpen op de geldmiddelen aan de buitenlandse culturele betrekkingen besteed.

- **De Bondsrepubliek Duitsland** spendeert ongeveer 15 miljard BF per jaar:
- B.Z. : beheert 50 % van dit budget. De culturele afdeling beschikt over 2/3 daarvan, hetzij ± 5 miljard, maar 80% hiervan gaat naar scholen en instituten ;
- Economische Zaken: 20 % : voor ontwikkelingshulp; 50 % hiervan gaat naar subsidiëring van R.K. en van Evangelische Kerk voor hun vormings- en voorlichtingswerk ;
- Binnenlandse Zaken : 15 % : waarvan 3/4 voor radionetwerken in het buitenland;
- Bundes Presse Amt : 5 % : voor de voorlichting;
- en verder : Financiën 3 %, Jeugd, Familie en Gezondheid 3 % .

— **Frankrijk:** de Algemene Directie voor Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking beschikt over zowat 10 miljard BF, hetzij 2/3 van het totale budget B.Z. De helft gaat naar de ontwikkelingshulp, met de 30 000 leraren en de 10 000 experten. Een derde van de uitgaven gaat naar de Franse taalinstututen en de acties ten voordele van de Franse taal. De wetenschappen slorpen 10 % op van de kredieten.

— **Italië:** heeft een moeilijk te schatten budget voor de buitenlandse culturele betrekkingen omdat de budgetten van de diverse Vakministeries globaal binnen- en buitenland dekken :

— B.Z. spendeert 1,8 miljard BF — ongeveer de helft gaat naar de personeels- en administratiekosten der scholen en instituten in het buitenland. De ontwikkelingshulp slorpt ongeveer 1/4 op; de rest gaat naar bijdragen aan nationale en internationale organismen, studiebeurzen, en dient als suppletief budget voor artistieke manifestaties (voor dit laatste ongeveer 3 % van het budget);

— de Vakministeries hebben dus hun eigen budgetten, maar alleszins in het totaal veel minder belangrijk dan B.Z. Aldus gaf het Ministerie voor de Voorstellingen ongeveer 80 miljoen BF uit voor buitenlandse manifestaties inzake lyrische kunst, theater en film.

— **Nederland** beschikt over een totaal budget van 10 miljoen gulden; hetzij 140 miljoen BF, een zeer bescheiden bedrag dus. Te noteren nochtans dat hierin noch de wetenschappelijke samenwerking, noch de ontwikkelingshulp zijn begrepen die beide, naar nederlandse begrippen, buiten de „culturele betrekkingen” vallen :

— B.Z.: 2 miljoen Fl, waarvan 1,8 miljoen Fl voor de voorlichting en documentatie; de rest is een suppletief budgetje van zowat 3 miljoen BF voor diverse activiteiten ;

— O & W: 4,9 miljoen Fl.

— CRM: 3,2 miljoen Fl.

— **Verenigd Koninkrijk:** Met uitzondering van de personeels- en administratieve kosten van de betrokken culturele diensten op het F.O., wijdt Groot-Brittannië, via de British Council, ongeveer 2,7 miljard BF aan het geheel van haar cultureel, wetenschappelijk en ontwikkelingswerk in het buitenland, waaronder 1,9 miljard voor het gewoon programma en ± 800 miljoen voor buitengewone programma's onder meer met betrekking tot de ontwikkelingshulp.

Het bedrag dat door de beschouwde landen aan de buitenlandse culturele betrekkingen wordt besteed is dus eerder uiteenlopend. Ongetwijfeld zijn de op het spel staande belangen niet dezelfde — evenmin overigens als de beschikbare middelen — en dient

ook rekening te worden gehouden met de uitgaven voor de ontwikkelingshulp, waarvan de dimensie en het politieke belang, van land tot land ook sterk variërend is.

E. Ontwikkelingshulp

Daar de ontwikkelingshulp in de begripsuitbreiding de belangrijkste innovatie betekent, loont het de moeite na te gaan, hoe op dit vlak precies de bevoegdheden liggen :

1. **Frankrijk** vertrouwt de gehele bilaterale actie toe aan de Algemene Directie voor Culturele, Wetenschappelijke en Technische Betrekkingen. Uitzondering hierop, zoals reeds aangestipt, de Franstalige landen van Zwart Afrika, welke ressorteren onder het Staatssecretariaat voor Ontwikkelingssamenwerking.

De multilaterale actie ressorteert onder de Directie der Politiek en wel onder de Dienst Verenigde Naties. De Culturele Algemene Directie treedt echter op als dispatching-agent en voor de uitvoering in de praktijk van de op het multilaterale vlak genomen beslissingen. Zij is echter niet begaan noch met beleid, noch met de beleidsconceptie van de multilaterale actie.

2. **Italië** heeft de volledige verantwoordelijkheid, zowel voor het bilaterale als het multilaterale werk, opgedragen aan de Algemene Directie Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking, en het is met name de Directeur-generaal van deze Directie die de werkzaamheden op het UNO-vlak bijwoont.

3. **Het Verenigd Koninkrijk** draagt de bilaterale beleidsuitvoering op aan de British Council, maar de beleidsconceptie komt toe aan de Overseas Development Administration, welke overigens instaat voor het ter beschikking stellen van de hiertoe nodige fondsen aan de B.C. en die ook het multilaterale beleid beheert.

4. **Duitsland**, al is het aan de spits in de begripsuitbreiding, en met klank stelt dat de ontwikkelingshulp een „essentiële culturele activiteit” is, laat de beleidsconceptie zowel inzake bilaterale als inzake multilaterale ontwikkelingshulp over aan het Ministerie voor Economische Zaken, terwijl de beleidsuitvoering, voor de bilaterale betrekkingen, loopt over de Mittlerorganisationen, en meer bepaald, voor 50% via de Rooms Katholieke en de Evangelische Kerken.

5. **Nederland**, zoals gezegd, acht tot nu toe niet dat de ontwikkelingshulp onder de „culturele activiteiten” dient te worden ondergebracht.

3. WERKMETHODES

Zijn de structuren vrij verschillend, de werkmethode lijken het ook.

1. Algemeen verklaart men te willen afstappen van de „dag aan dag” methode.

Alle beschouwde landen onderstrepen dat „prioriteiten” dienen vastgelegd, prioriteiten per werelddeel, per regio, per land, gezien in het licht van de specifieke nationale belangen die op het spel staan. Sommige landen gaan daarin zeer ver, zo bijvoorbeeld Duitsland dat een „globale planning” adviseert, waarbij doelstellingen en acties globaal moeten worden geanalyseerd met behulp van de moderne technieken en waarbij met behulp van dezelfde technieken „zwaartepunten” moeten worden vastgelegd in de wereld (streken of steden), die het meest renderend lijken voor een culturele actie. Het Preisert-rapport besteedt daar heel wat beschouwingen aan.

In de praktijk echter heeft men in Duitsland, evenmin overigens als in Italië, aan deze bekommernissen gestalte gegeven door de uitbouw van specifieke methodes of van planning.

2. In **Frankrijk** daarentegen is het niet bij loutere theorie gebleven. De franse actie is in de praktijk inderdaad gegrond op de gehuldigde principes : planificatie, keuze en prioriteiten.

Voor alle activiteiten bestaat de werkmethode in het opmaken van „programma's” per buitenlandse post, binnen het kader van een „enveloppe” op de centrale administratie ter beschikking gehouden van de post.

Hoe het systeem precies werkt is in bijlage aangegeven (cfr. Frankrijk: werkmethode).

3. Voor het overige houden alle landen het bij **Culturele Akkoorden** en **Gemengde Commissies**, maar ook hier weer zijn de opvattingen verdeeld. Voor Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk zijn de Culturele Akkoorden, slechts „kaderakkoorden” en beoogt men in de Gemengde Commissie ook maar „kaderafspraken” te maken. Er zijn geen speciale financiële voorzieningen, voorbehouden aan de werking der Culturele Akkoorden, en de afspraken in de schoot van de Gemengde Commissies moeten stroken met de algemene programma's en uitgevoerd worden op last van de globale — of individuele — fondsen al naar het bevoegdheidssysteem in voege.

Voor deze landen overigens hebben de Culturele Akkoorden, althans met de ontwikkelde landen, veel van hun actualiteit en betekenis ingeboet.

Voor Italië en Nederland daarentegen, zijn de Culturele Akkoorden en de Gemengde Commissies de werkmethode bij uitstek. Men legt er zich op toe vaste, specifieke beslissingen te treffen, in Nederland op fondsen voorbehouden aan het betrokken

akkoord, in Italië op fondsen uitgetrokken op de budgetten van de verschillende Ministeries.

Het voorzitterschap en de samenstelling der Gemengde Commissies vertonen door de band hetzelfde beeld :

Het **voorzitterschap** is in Frankrijk, Duitsland en Italië, toevertrouwd aan B.Z.; in het Verenigd Koninkrijk is het een British Councilman, in feite namens B.Z. gezien de bevoegdheidsdelegatie. In Nederland is het een „personaliteit” die niet noodzakelijk een ambtenaar is.

De **samenstelling** in Italië, Duitsland, Frankrijk, Nederland bestaat uitsluitend uit ambtenaren van de Vakministeries; in het Verenigd Koninkrijk daarentegen zijn het uitsluitend personaliteiten uit de culturele en universitaire milieus.

4. In een aantal landen waakt men er over de buitenlandse culturele actie te laten steunen op het stramien van de binnenlandse culturele milieus, in de breedste zin van het woord. Men wil met andere woorden de ambtenarij doorbreken, door directe contacten met de betrokken milieus.

Aldus bestaan er een aantal „Technische Adviesorganen” samengesteld uit mensen uit het vak, die geroepen zijn advies uit te brengen over specifieke voorstellen.

a) De British Council beschikt over diverse Advisory Committee's en Panels, een 15-tal in het totaal, voor Drama, Onderwijs, Beeldende Kunsten, Uitgevers, Wetenschap, Muziek, Uitwisselingen, enz..

b) In de schoot van B.Z. in Duitsland bestaat een „Kulturpolitische Beirat” nog genoemd de „Raad der 23” omdat hij samengesteld is uit 23 personaliteiten uit het Duitse Cultuurleven, die de Culturele Afdeling van B.Z. adviseert in alle belangrijke zaken.

c) Eveneens hebben de Mittlerorganisationen, en onder meer het Goethe Institut en Inter Nationes, adviesraden en „Mittgliedern Versammlungen” bestaande uit specialisten aller aard, ter beschikking voor advies.

d) In Italië wordt inzake voorstellingen en tentoonstellingen geadviseerd door diverse Commissies, bestaande in de schoot hetzij van het Ministerie van Onderwijs, hetzij van het Ministerie van Toerisme en Voorstellingen, een „Hoge Raad voor het Openbaar Onderwijs”, een „Hogere Raad voor Oudheid en Schone Kunsten”, een „Centrale Commissie voor de Muziek”, een „Centrale Commissie voor het Theater” een „Centrale Commissie voor de Film”.

e) Ook Nederland kent technische adviesorganen, zoals de „Coördinatiecommissie Buitenlandse Tentoonstellingen”.

f) In Frankrijk worden al de traditionele artistieke activiteiten in het buitenland (toneel, plastische

kunsten, muziek) opgedragen aan de „Association Française d'Action Artistique”, een privé-organisme opgericht in de schoot van B.Z.

De beheerraad van dit organisme telt naast vertegenwoordigers der Vakministeries ook vaklui van de Comédie Française, ORTF, Société des Auteurs en dergelijke, evenals personaliteiten uit de culturele wereld.

Deze Technische Adviesorganen betekenen een bijzonder interessante voorziening in de diverse systemen omdat zij toelaten kwalitatief objectieve beoordelingen te bekomen en tevens de culturele actie gronden in de eigen voedingsbodem.

4. VERTEGENWOORDIGING IN HET BUITENLAND

Met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk, waar de culturele vertegenwoordiger in het buitenland een onafhankelijke „Representative” van de British Council is, maakt in alle andere beschouwde landen de culturele vertegenwoordiging in het buitenland deel uit van het diplomatiek apparaat. Dit wil echter niet zeggen dat het steeds carrière-diplomaten zijn, maar wel dat het steeds agenten van B.Z. zijn of worden.

In **Duitsland** zijn de Kultuurreferenten steeds carrière-diplomaten, zonder speciale opleiding of speciale carrière.

In **Nederland** eveneens, al kunnen bepaalde elementen worden aangetrokken, o.m. van de Vakministeries, maar zij worden dan opgenomen in de diplomatieke carrière en zijn geenszins verondersteld in het culturele werk te blijven.

In **Italië** kan de culturele man ofwel een carrière-diplomaat zijn, ofwel de Directeur van het lokale Italiaanse Instituut; in dit laatste geval wordt deze Directeur dan aan de Ambassade verbonden met de titel van „Attaché”; alleszins is hij alreeds als Directeur van het Instituut afhankelijk van B.Z., daar immers de Instituten onder voogdij staan van B.Z. Is de lokale Directeur geen „Attaché”, zo is er een carrière-diplomaat die de taak van cultureel attaché vervult en gezag heeft over de Directeur van het Instituut.

In **Frankrijk** is het systeem bijzonder interessant. Ook hier kunnen het carrière-diplomaten zijn of hogere ambtenaren van een ander Staatscorps (meestal universiteitsprofessoren en zelfs universiteitsrectoren) of nog contractuelen (zelden). In elk geval zijn zij of worden zij aan B.Z. verbonden en door B.Z. bezoldigd.

Het Franse systeem kenmerkt zich door de uitbouw niet van een carrière, maar van een „zending” in de schoot van de Ambassade, met een zendingshoofd de „Conseiller Culturel et de Coopération Scientifique et Technique” bijgestaan, al naar gelang de landen en de noodzaak, door een „Cultureel Attaché”, een „Attaché van de Ontwikke-

lingshulp” en een „Wetenschappelijke Attaché”. Al deze ambtenaren worden aangeworven voor een bepaalde post en een bepaalde duur, 3 à 4 jaar, zonder daarom noodzakelijkerwijze verzekerd te zijn aansluitend elders een nieuwe opdracht te krijgen.

In het **Verenigd Koninkrijk**, waar dus de culturele man de British Council Representative is, heeft men integendeel met een werkelijke carrière te maken; een carrière die plaats vindt binnen de British Council en waarbij functies bestaan zowel in buitenland als in binnenland en promotiemogelijkheden naar een welbepaalde gradenschaal. (De gedetailleerde beschrijving van het systeem vindt men in de bijlage : Verenigd Koninkrijk, British Council). Men dient echter te bedenken dat de B.C. 1060 ambtenaren telt waaronder niet minder dan 630 agenten vatbaar voor verplaatsing en overzeese opdrachten. De British Council heeft permanent 430 culturele ambtenaren in het buitenland.

De **ambtsduur** in een bepaalde post is vrij eenvormig in de beschouwde landen (B.C.: 4 tot 6 jaar; Ned. : 4/5 jaar; Fr. : 3 à 4 jaar; Duitsl. en Italië een normale diplomatieke ambtsduur). Wordt hier en daar geopperd dat het misschien aanbeveling zou verdienen de Cultureel Attachés iets langer ter plaatse te laten, tot nu toe schijnt dit algemeen niet te worden gevolgd. In Frankrijk verzet men zich categoriek tegen een verlengde ambtsduur; men wil integendeel fluiditeit, mobiliteit en alternatie verzekeren.

In Frankrijk en Duitsland putten de Cultureel Attachés in het Ambassadefonds voor de representatie. In Italië en bij de British Council zijn speciale representatievergoedingen voorzien in de wedde. Voor representatie bij grotere manifestaties worden echter de kosten opgenomen in het budget van de voorstelling of manifestatie.

5. WERKINSTRUMENTEN – CULTURELE INSTITUTEN

Al beschikken, met uitzondering van Nederland, alle beschouwde landen over „Instituten” in het buitenland, de meningen zijn verdeeld over het nut van deze, alles bij elkaar toch kostelijke, werkinstrumenten.

In **Duitsland** zijn het de 116 Goethe Instituten die als Duits Cultureel Centrum fungeren. Zij worden beheerd en gefinancierd door het Goethe Instituut te München maar zijn in feite zeer autonoom.

De Kulturreferent op de ambassade is verondersteld zeer nauw samen te werken met deze Instituten, maar beschikt over geen enkele directe inspraak. Er zijn verder ook nog drie Bondsinstiteiten beheerd door B.Z., die hun bestaan danken aan specifieke politieke omstandigheden, en een viertal „lees-lokalen” of „Bibliotheken”, onder meer in Den

Haag, eveneens beheerd door B.Z., — De 210 Duitse scholen in het buitenland komen deze structuur aanvullen.

Frankrijk houdt er 58 Culturele Instituten en 120 Culturele Centra op na (plus, pro memorie de Franse scholen in het buitenland 83 staats- en gesubsidieerde lycea en colleges).

De Franse Instituten en Centra tellen een Frans personeel van 1391 eenheden, taalleraren inbegrepen. De Culturele Instituten (meer gericht op het taalonderwijs en de pedagogische actie) en de Culturele Centra (breder van opvatting en bij voorkeur gericht op prospectie, uitstraling en animatie) staan onder de directe verantwoordelijkheid van de Algemene Directie C.W.T.B., die het personeel voor deze instellingen recruteert en bezoldigt op haar budget. (Het detail van de organisatie en de functionering van deze Instituten en Centra vindt men in de bijlage gewijd aan Frankrijk).

Genoteerd weze dat actie en financiering der Instituten begrepen zijn in de „programma's” en de „enveloppe's” en dat derhalve de Culturele Raad, alhoewel niet begaan met het beheer der Instituten en Centra, grote inspraak heeft in de activiteiten.

De Culturele Centra en Instituten worden in Frankrijk niet beschouwd als specifieke werkinstrumenten voor de Culturele Zending. Het zijn slechts „steunpunten” voor de culturele actie, die bij voorkeur aangewezen blijft op de lokale infrastructuur. In **Italië** acht men dat de 54 bestaande Italiaanse Instituten in het buitenland een gewaardeerd werkinstrument betekenen. Ook deze Instituten vinden hun oorsprong en bestaansreden in het taalonderwijs. Het zijn echter allengs „Club-Instituten” geworden, om ten slotte uit te monden op een volwaardig „informatiecentrum” met klaslokalen, bibliotheek en zo mogelijk een projectiezaal. Ook de Italiaanse Instituten staan onder het beheer van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat er overigens ongeveer 40% van zijn cultureel budget aan besteedt. (Organisatie en functionering: zie bijlage gewijd aan Italië).

Het **Verenigd Koninkrijk** beschikt over de Instituten van de British Council, waarvan een twaalfstal als volwaardige Instituten kunnen worden beschouwd; de rest zijn veeleer „bibliotheken”. (200)

Beheerd door de B.C. zelf, zijn deze instituten echter niet bewust bedoeld als specifiek werkinstrument. Het is overigens opvallend dat een zo machtig organisme als B.C. er slechts een twaalfstal werkelijke Instituten op na houdt. De reden is dat de B.C. er eveneens de voorkeur aan geeft de culturele actie te laten lopen via de lokale structuren.

In **Nederland** beschikt men in feite alleen over het Nederlandse Huis te Parijs. (Er is nog een Instituut in Djakarta maar dit schijnt niet meer actief en een historisch Instituut te Rome, dat een aparte rol te vervullen heeft).

Dit Nederlands Huis is te danken aan mecenaat. Opgericht in 1950, levert het inderdaad goed werk dank zij de aantrekking uitgeoefend door het historisch gebouw waarin het is gehuisvest, de unieke collectie die ermee samengaat en de personaliteit van de Directeur. Maar, het is een geval sui generis, en Nederland kent geen andere instituten, al gewaagt de „Beleidsnota” van de wenselijkheid instituten op te richten in België, West-Duitsland, Indonesië en het Verenigd Koninkrijk. Nederland is inderdaad de overtuiging toegedaan dat instituten van groot belang zijn voor de continuïteit en intensiteit van de Nederlandse culturele tegenwoordigheid in het buitenland.

In verband met de instituten dienen de volgende opmerkingen te worden gemaakt :

1. Al de bestaande instituten danken hun bestaansreden en hun voornaamste taak aan het taalonderwijs. Landen waarvoor het taalonderwijs in het buitenland niet van doorslaggevend belang is, zoals bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk dat inzake kennis van het Engels in de wereld uiteraard geen probleem kent, staan huiverig tegenover instituten.
2. De instituten worden gebezigd als werkinstrument voor de culturele actie omdat zij nu eenmaal bestaan, maar er is geen voorbeeld in de beschouwde landen van instituten die speciaal zouden opgericht zijn voor de culturele actie alleen, zonder taalonderwijs.
3. De instituten worden door de band niet gebezigd voor de artistieke manifestaties van enig belang; deze worden belegd in het kader van de lokale infrastructuur. Het zijn dus alleen kleinere manifestaties (lezingen, filmvoorstellingen, kamermuziek en dergelijke) die er plaats hebben. Het gevaar is derhalve niet denkbeeldig dat instituten een averrechtse kristallisatie veroorzaken door cultuuractie in te sluiten binnen de muren van een bepaald gebouw, in een bepaalde stad en voor een bepaald, traditioneel publiek.
4. Tenslotte dient onderstreept dat instituten zware kosten van huur of aankoop, personeel en functionering betekenen en dat derhalve hun doelmatigheid slechts kan worden afgewogen in het licht van de lokale omstandigheden.

Het lijkt moeilijk een principieoordeel te vellen over het nut van instituten.

III. DE ONONTBEERLIJKE „CONSTANTEN”

Wanneer men aldus de bestaande systemen in overschouw neemt, kan men bepaalde „constanten” afzonderen, die ofwel in alle betrokken landen zonder uitzondering als principe worden gehuldigd ofwel zich aan de hand van het gedane kritisch onderzoek, als onontbeerlijk opdringen voor elk doelmatig mechanisme.

1. Als eerste constante kan worden gesteld dat de **begrippen „cultuur” en „internationale culturele betrekkingen”** niet langer meer in hun enge traditionele zin van „uitstraling van eigen cultuur” kunnen worden opgevat maar **verruimd** moeten worden tot de notie „samenwerking”, gericht — om het algemeen uit te drukken — op hogere humanitaire doeleinden.

Dit wordt door alle beschouwde landen algemeen als grondprincipe geaffirmeerd.

2. De tweede constante is dat de **begripsinhoud** moet worden **uitgebreid** en dat onder „cultuur” en „internationale culturele betrekkingen” dienen ondergebracht :

- de traditionele artistieke en culturele activiteiten, voorzeker,
- evenals de onderwijs- en opvoedingszaken,
- maar ook de socio-culturele activiteiten,
- de culturele voorlichting,
- de wetenschappelijke activiteiten,
- en de ontwikkelingshulp.

Ook dit wordt door alle beschouwde landen als grondprincipe gesteld, met een, voorlopig, voorbehoud, Nederland.

Deze uitbreiding van de begripsinhoud vloeit logisch voort uit de nieuwe begripsomschrijving en dringt zich eveneens op in de feiten, daar tussen al deze domeinen een ontegensprekelijke **continuïteit** en interactie bestaat. Zij wordt eveneens opgedrongen door het besef dat met de culturele politiek een globale politiek moet worden nagestreefd, omdat overigens de culturele politiek een fundamentele component is van de buitenlandse politiek.

3. Een derde constante is dat het **beleid** van de buitenlandse culturele betrekkingen noodzakelijkerwijze toekomt aan het **Ministerie van B.Z.** Dit is in alle beschouwde landen zo en dringt zich overigens op omdat alleen B.Z. geschikt is het **vak-aspect „Buitenlandse Betrekkingen”** te verzekeren, en alleen B.Z., aan de hand van de door de Minister van B.Z. gevoerde algemene buitenlandse politiek, de politieke wenselijkheid en de prioriteiten kan vastleggen.

4. Een vierde constante is dat alleen doelmatigheid kan worden verzekerd in de bestaande mechanismen, mits **financiering, beleidsconceptie en beleidsuitvoering** gecentraliseerd zijn **in één enkele hand**,

zoals dit het geval is in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

Men kan inderdaad geen degelijke conceptie ontwerpen, indien men niet tevens zelf over de besteding van de beschikbare middelen beslist en men kan geen doelmatige uitvoering verzekeren, indien men niet ook zelf met de conceptie is begaan.

Op welke manier deze centralisatie in één hand moet gebeuren, wordt voorlopig in het midden gelaten.

5. Een vijfde constante is dat indien financiering, beleidsconceptie en beleidsuitvoering in één hand dienen te zijn, het nodig is dat ook het **beleid organisch zeer nauw verbonden weze** aan conceptie en uitvoering.

Er zijn hier twee mogelijkheden :

a) ofwel is het één en hetzelfde orgaan dat direct instaat én voor beleidsconceptie en beleidsuitvoering én voor het beleid, in welk geval dit alleen B.Z. kan zijn, gezien alleen B.Z. het beleid kan verzekeren.

Dit is voorzeker de meest rationele en ideale oplossing. Er zijn geen overlappingsen, geen tweespalten, geen distorsies mogelijk.

Het is het systeem toegepast in Frankrijk. Gaat men deze richting uit, dan kan inspiratie gevonden worden in het Franse voorbeeld, al verdient het als dusdanig niet klakkeloos te worden overgenomen, zoals uit verdere opmerkingen zal blijken.

b) ofwel blijven beleidsconceptie en beleidsuitvoering enerzijds en beleid anderzijds in handen van twee verschillende organen (zoals in Engeland) maar dan dient tussen beiden een band te bestaan die voldoende strak is om alle tweespalt en contradictie uit te sluiten.

De ervaring wijst uit dat geen enkel „overkoepelend” of „coördinerend” orgaan ter zake voldoening geeft omdat ergens een bevoegdheidsoverwicht moet bestaan, zodat in de betrokken veronderstelling, de beleidsconceptie en de beleidsuitvoering, op een of andere manier aan het beleid moet worden ondergeschikt.

In deze conceptie lijkt de beste oplossing erin te bestaan, naar analogie met het Britse systeem, onder de verantwoordelijkheid, en wellicht in het kader van het orgaan bevoegd voor het beleid (dat wil zeggen B.Z.), een orgaan op te richten dat de beleidsconceptie en de beleidsuitvoering verzekert, evenals, zoals onder constante vier aangegeven, beslist over de beschikbare gelden, maar uiteindelijk verantwoording moet afleggen aan het orgaan voor het beleid. Overweegt men deze richting op te gaan dan kan inspiratie worden gevonden in het Britse systeem.

6. Desniettemin luidt de zesde constante dat welk systeem men ook uitdenke, een mechanisme slechts

leefbaar is indien het *aangepast is aan de mentaliteit van het betrokken land* — „le génie national”. Vandaar enerzijds dat in de beschouwde landen de systemen zo dispaat zijn, en anderzijds dat geen der beschouwde systemen zonder aanpassing kan worden overgenomen. Wat in een bepaald land blijkbaar efficiënt werkt (bijvoorbeeld een niet diplomatieke culturele vertegenwoordiging in het buitenland zoals in het Verenigd Koninkrijk) ervaart zich in een ander land als ondenkbaar (hetzelfde systeem bijvoorbeeld in Frankrijk). Er dient ook op gewezen dat vele bestaande mechanismen bovendien of het gevolg zijn van een historisch ontwikkelingsproces, of ingegeven zijn door politieke bekommernissen. Derhalve is het geboden bij herstructurering van onze eigen nationale mechanismen terdege rekening te houden én met onze mentaliteit én met onze specifieke eigenheden, zoals de taalproblematiek en de culturele autonomie.

7. Een zevende constante is dat, wil zij doelmatig zijn, elke culturele politiek moet kunnen steunen op de volksgemeenschap en op de eigen culturele gemeenschap. Dat wil zeggen dat de mechanismen moeten uitgerust zijn met *kanalen* die de *verbinding* leggen met de *gemeenschap* en het *cultureel milieu* als voedingsbodem.

In dat opzicht zijn de britse en de italiaanse, en gedeeltelijk ook de duitse en de nederlandse voorbeelden, bijzonder leerzaam en het verdient aanbeveling van, naar analogie met de voorzieningen in deze landen, „*Technische Adviesorganen*” op te nemen in de te ontwerpen structuren — welke deze ook uiteindelijk wezen.

Deze Technische Adviesorganen — Comité's of Panels — dienen samengesteld te zijn uit vakambtenaren voorzeker, maar vooral uit vaklui rechtstreeks begaan met de cultuur.

In sommige dezer organen — en afhankelijk van hun specifieke doelstelling — kunnen ook vertegenwoordigers uit de politieke wereld worden opgenomen, naar analogie met bepaalde dergelijke organen in Duitsland en in Engeland. Aldus zou men een systeem kunnen ontwerpen waarbij de volksgemeenschap enerzijds en de culturele milieu's anderzijds direct betrokken worden, ten advizerende titel, bij de buitenlandse culturele politiek.

8. Een achtste constante is dat de *werkmethode*s aan de *moderne* tijden en moderne technieken moeten worden aangepast. Het is de taak van de verantwoordelijken voor beleidsconceptie en beleidsuitvoering dergelijke nieuwe methodes te ontwerpen, maar alleszins dient afgestapt van de „dag aan dag” methode en verdient het aanbeveling zich te inspireren op de Franse methode van prioriteiten, programma's en „enveloppe's”.

9 & 10. Of de *Culturele Akkoorden* nog werkelijke betekenis hebben — ten minste wat de ontwikkelde

landen betreft — is een open vraag, en het zou eveneens aanbeveling verdienen de bestaansreden van elk der door ons land afgesloten culturele akkoorden aan een kritisch onderzoek te onderwerpen.

In dit verband zijn een negende en tiende konstante af te zonderen :

- de eerste is dat *afspraken* in het kader van de Gemengde Commissies noodzakelijkerwijze moeten stroken met en passen in zowel de algemene beleidsconceptie, als met en in de beleidsprioriteiten. Daarom verdient het de voorkeur geen speciale fondsen meer te verbinden aan de onderscheiden culturele akkoorden, deze akkoorden veeleer als „kaderakkoorden” op te vatten en de Gemengde Commissies in overeenstemming samen te stellen.
- de tweede is dat *voorzitterschap* en *secretariaat* van de Gemengde Commissies moeten worden verzekerd door het orgaan dat instaat voor de beleidsconceptie en de beleidsuitvoering. Dit spreekt vanzelf, want zo niet zijn de Gemengde Commissies geen „bevoegde gesprekspartner” daar afspraken in deze Commissies dan ondergeschikt blijven aan het akkoord van de beleidsconcipeerende lui.

Beschikken over het secretariaat is essentieel voor de uitvoering.

11. Een elfde constante is dat de *vertegenwoordiging in het buitenland alleen* verzekerd kan worden door het apparaat van het *beleidvoerend orgaan*, dat wil zeggen B.Z. Dit betekent dat Cultureel Attachés steeds aan B.Z. moeten worden verbonden. Dit betekent echter niet dat het noodzakelijkerwijze steeds carrière-diplomaten moeten zijn.

Het is denkbaar deze functies te openen aan niet-diplomaten, hetzij door individuele krachten contractueel aan te trekken, hetzij door beroep te doen op ambtenaren van Vakministeries die bij B.Z. worden gedetacheerd.

Daar B.Z. het gezag moet behouden over de culturele vertegenwoordigers in het buitenland is het nodig dat deze administratief in B.Z. worden ingeschakeld en dat B.Z. instaat voor hun bezoldiging. Het zou de voorkeur verdienen dergelijke krachten slechts aan te trekken voor een bepaalde post en een bepaalde duur zonder noodzakelijkerwijze te denken aan een carrière. Dit laatste vraagt enige verklaring. De ervaring in het buitenland wijst uit dat een „carrière”, uitsluitend in de culturele sector, slechts voldoende mobiliteit en promotiemogelijkheden biedt indien over een uitgebreid apparaat wordt beschikt, zoals bijvoorbeeld de Britisch Council, waar zowat 430 buitenlandse posten voorhanden zijn, en ongeveer 200 binnenlandse. In dergelijke omstandigheden kunnen de betrokken ambtenaren aan een werkelijke carrière denken die hen regelmatig van buiten- naar binnenland brengt en van post tot post.

Zijn dergelijke mogelijkheden niet aanwezig, dan krijgt men verstarring en wordt de functie een geprivilegieerd jachtdomein, daar de betrokken posten zich door de band in zeer aantrekkelijke grootsteden bevinden, wat wrevel en ontevredenheid in andere rangen kan verwekken.

Overigens bestaat, met uitzondering precies van het British Council, nergens anders een „carrière” van Cultureel Attachés. Zelfs Frankrijk dat over een uitgebreid cultureel apparaat beschikt in het buitenland, en voor de culturele functies een groot aantal niet-diplomaten aantrekt, geeft de voorkeur aan mobiliteit en fluiditeit en beperkt de aanwerving tot een bepaalde post, voor een bepaalde tijd.

-Wel verdient het aanbeveling de Cultureel Attachés iets langer op ~~dezelfde~~ post te laten dan de overige diplomaten, omdat de cultureel attaché zich in een groot deel van zijn werk vooral moet behelpen met de lokaal bestaande infrastructuur, wat een grotere en moeilijke aanpassingstijd vergt, en derhalve op het punt van de efficiëntie een langer verblijf verantwoordt.

De rang van de Cultureel Attaché reikt in de beschouwde landen niet hoger dan Raad, maar het is niet ondenkbaar dat in belangrijke posten de functie van cultureel attaché kwalitatief verheven zou worden tot deze van een Ministerraad — vooral **daar** waar de bevoegdheden uitgebreid zijn.

De bevoegdheden van de Cultureel Attaché zijn overigens determinerend voor de vorming die hij moet hebben en zijn het antwoord op de klassieke vraag of de cultureel attaché al dan niet een cultureel „vakman” moet zijn.

De aanzienlijke uitbreiding van de begripsinhoud „cultuur” en „culturele betrekkingen”, die als een constante dient te worden eerbiedigd, heeft voor gevolg dat, in goede logica, de Cultureel Attaché instaat, niet alleen voor artistieke manifestaties en klassieke culturele werkzaamheden, maar ook voor de betrekkingen op het gebied van onderwijs en opvoedkunde, socio-culturele activiteiten, de culturele voorlichting en de wetenschappen, evenals, indien men ertoe beslist, de ontwikkelingshulp. Een dergelijk ruim arbeidsveld is niet gediend met een specialist in dit of dat vlak, maar vraagt een all-round man, voorzeker „open” voor de diverse problematieken, maar die vooral een algemene kennis en een administratieve inslag moet hebben.

Het zou echter een grote verbetering betekenen indien, naar analogie met het Franse systeem, de culturele vertegenwoordiging in het buitenland zou worden uitgebouwd tot een Culturele Zending, die naast een zendingshoofd, volgens de noodzaak en naargelang de landen, ook vakadjuncten (of andere adjuncten) zou tellen voor bepaalde in dat land van doorslaggevend belang zijnde actievelen (bijvoorbeeld een adjunct voor het ontwikkelingswerk in sommige ontwikkelingslanden, of een adjunct voor de culturele en artistieke manifestaties in bepaalde ontwikkelde landen). Aldus zou eveneens het taalpro-

bleem kunnen worden opgevangen door aan de betrokken adjunct tevens de specifieke taal-culturele aspecten op te dragen.

In dezelfde geest is het denkbaar de cultureel attaché de titel te geven van „Raad (of Ministerraad) voor de Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking”.

12. Of het beroep op **culturele instituten** als een constante moet worden beschouwd is niet zo duidelijk. Algemeen, maar met uitzondering van Nederland, beschikken de beschouwde landen rechtstreeks of **courcùtstreeks** over culturele instituten in het buitenland. Deze instituten hebben echter een specifieke functie, het taalonderwijs, die wel voor de beschouwde landen geldt, maar niet als algemene regel voor alle landen ter wereld ingang kan vinden. Dit is overigens de reden waarom Nederland, behalve wat het geval van het Nederlandse Instituut te Parijs betreft, niet over instituten beschikt.

Weliswaar is een evolutie waar te nemen in de functies van het Instituut, dat naast de specifieke taalonderwijsdoeleinden, nu ook als „cultureel centrum” gaat fungeren, waar een bibliotheek, een kleine projectiezaal en receptievertrekken, de informatie moet verzorgen en de „gezelschapscontacten” leggen, — zoals de Duitsers het noemen.

Zij worden dan ook algemeen als „uitlopers” beschouwd van de culturele aanwezigheid in een land en zijn als dusdanig wel nuttig. Maar hun reden van bestaan — ook historisch — ligt in het taalonderwijs.

Vandaar ook dat de Instituten talrijke verschillende vormen aannemen en nu eens een volledig cultureel centrum kunnen zijn, dan weer een loutere bibliotheek of leeszaal.

Het dient dus te worden afgewogen of de kosten die met een dergelijk instituut gepaard gaan inderdaad lonend zijn. Dit kan slechts land per land worden beoordeeld. Bovendien moet men er zich voor hoeden door de creatie van instituten geen verstarring te veroorzaken in de culturele actie. De culturele instituten verwekken alles bij elkaar toch wel een **crystallisatie** binnen de muren van een gebouw en van een bepaalde localisatie, zowel ten aanzien van de activiteiten als ten aanzien van het publiek.

Dit is de reden waarom de British Council bijvoorbeeld zijn Instituten in het buitenland (en er zijn er zowat een twaalfstal die als dusdanig kunnen gelden, de rest zijn „bibliotheken”) niet beschouwt als specifieke werkinstrumenten voor de artistieke manifestaties en bewust de culturele actie op dit vlak doet aansturen op het benutten en het inschakelen van de lokaal bestaande infrastructuur en van de lokale krachten.

Tot besluit kan worden gesteld dat de al of niet wenselijkheid van een instituut beoordeeld moet worden, geval per geval, aan de hand van de lokale omstandigheden.

IV. DE CONSTANTEN GETOETST MN EEN LAND MET CULTURELE AUTONOMIE ZWITSERLAND

Het volume van de Zwitserse culturele actie in het buitenland is te bescheiden om het Zwitsers systeem als geldig vergelijkingspunt in deze studie op te nemen.

Zwitzerland besteedde in 1970, aan het geheel van zijn buitenlandse culturele betrekkingen 11,5 miljoen BF (846 000 ZwF). Al werd dit bedrag merkbaar opgedreven vanaf 1972 (tot $\pm 2,6$ miljoen ZwF) toch blijft het in vergelijking met andere landen en met bijvoorbeeld de 140 miljoen BF van het Franse „Association Française d'Action Artistique”, waarvan het actieveld slechts de traditionele artistieke manifestaties dekt, uiterst bescheiden.

In het jaarverslag 1972 erkent de voorzitter van Pro Helvetia zelf dat een dergelijk beperkt budget niet toelaat de culturele aanwezigheid van Zwitzerland in het buitenland permanent te verzekeren.

Zwitzerland vertoont echter het beeld van een land waar de culturele autonomie een realiteit is; het is derhalve niet zonder betekenis de mechanismen en structuren, zoals zij in Zwitzerland werden opgezet, te toetsen aan de technische en principiële vaststellingen waartoe in onderhavige studie werd geconcludeerd.

Een korte beschrijving van het Zwitsers systeem volgt in bijlage.

Als vertrekpunt dient voor ogen te worden gehouden :

1. de federalistische structuur van de Confederatie met de daarmee gepaard gaande **souvereiniteit der kantons** op het vlak van de cultuur. Er bestaan geen Confederale Ministeries voor Cultuur of voor Onderwijs.
2. de overtuiging, in Zwitzerland aangekleefd, dat het culturele leven veil moet staan van alle staatsinmenging. Toch heeft men allengs moeten ervaren dat de loutere particuliere-, gemeentelijke- en kantonale behartiging van het culturele leven onvoldoende is en dat confederale hulp zich opdringt.
De financiële steun van de Confederale overheid echter zal enerzijds zoveel mogelijk beperkt blijven en anderzijds besteed worden op een manier die alle gevaar voor staatsdruk uitsluit.
Vandaar de oprichting van een onafhankelijke en autonome Stichting, van publiekrechtelijke aard, „**Pro Helvetia**”, geroepen om zowel op het **binnenlands** als op het **buitenlands** vlak de gehele confederale actie in het domein van de cultuur te beheren en uit te voeren.
3. dat ingevolge de soevereiniteit der kantons Pro Helvetia met het buitenland geen verbintenissen kan aangaan, die een uitwerking veronderstellen in het binnenland. Pro Helvetia kan inderdaad aan de kantons geen verplichtingen opleggen.

De actie van Pro Helvetia in het buitenland is dus essentieel een éénrichtingsverkeer, **zonder reciprociteit**.

4. dat eveneens ingevolge de soevereiniteit der kantons, en ingevolge het neutraliteitsprincipe, gehuldigd in de Zwitserse buitenlandse politiek, Zwitzerland **geen culturele akkoorden** kent. De culturele actie in het buitenland berust derhalve op louter empirische mogelijkheden.
Dit kenmerk, samen met het voorgaande, is wellicht te beschouwen als de oorzaak van het bescheiden karakter van de Zwitserse buitenlandse culturele actie.

Getoetst aan de in het vorige hoofdstuk afgezonderde constanten geeft het Zwitsers systeem het hierna volgende beeld.

1. Eerste constante : verruiming van de begrippen „Cultuur” en „ Internationale Culturele Betrekkingen

Ook in Zwitzerland erkent men dat deze begrippen niet langer meer in hun enge betekenis van „uitstraling der eigen cultuur” moeten worden opgevat, maar verruimd dienen te worden tot de noties „ uitwisseling” en „ wederkerigheid”. De Zwitserse culturele actie in het buitenland is naar Zwitserse opvattingen voorzeker een onderdeel van de algemene propaganda voor het land, maar eveneens een middel tot eigen bevruchting.

Deze opvatting lijkt echter in onderhavig geval veeleer theoretisch te blijven, daar in de praktijk geen daadwerkelijke reciprociteit wordt gevoerd. De „ bevruchting” ontstaat dus slechts onrechtstreeks, via het bestaan van contacten.

II. Tweede constante: uitbreiding van de begripshoud

In tegenstelling met andere landen houdt Zwitzerland er blijkbaar een **minimalistische** opvatting op na.

De culturele activiteiten treden niet buiten het stramien van de traditionele manifestaties en betrekkingen, die zijn, geïnclassificeerd naar de belangrijkheid van de eraan in 1972 bestede bedragen : tentoonstellingen beeldende kunsten (1,2 miljoen ZwF, hetzij bijna 50% van het totale budget), concerten (0,36 miljoen ZwF), toneel (0,25 miljoen ZwF), lectoraten en studiebeurzen (83 000 ZwF), boekententoonstellingen (58 000 ZwF), lezingen (57 000 ZwF), en film (10 000 ZwF).

Eveneens worden onder „ culturele betrekkingen ” gerangschikt de voorlichting en documentatie (documentatie en pers, publicaties, distributie van

publicaties, speelplaten, film ; in het totaal $\pm$ 5 19 000 ZwF) en reizen en congressen (51 000 ZwF.)

Noch de **socio-culturele activiteiten** (volksopleiding, jeugduitwisselingen, sport enz..), noch de **wetenschappelijke samenwerking**, noch uiteraard, de **ontwikkelingshulp**, zijn naar Zwitserse opvatting, ondergebracht in de begripsinhoud „cultuur“. Alleszins vallen zij in de praktijk buiten de bevoegdheid van Pro Helvetia.

III. Derde en vijfde constante: beleid B.Z. -nauwe band met het beleid

Zonder dat ergens uitdrukkelijk gesteld wordt dat het beleid door B.Z. wordt verzekerd, is in het Zwitsers systeem voorzien dat Pro Helvetia een „nauwe verstandhouding“ onderhoudt met het Federale Politieke Departement.

Dit Departement beschikt over een kleine „Dienst Culturele Betrekkingen“, die zogenaamd „coördinatie“ verzekert.

De culturele vertegenwoordiging in het buitenland wordt verzekerd door diplomaten van B.Z.

Het is dus duidelijk dat B.Z. met de buitenlandse culturele activiteiten begaan is, maar er wordt nergens gedefinieerd in welke mate precies.

Toch is men in Zwitserland nu ook de overtuiging toegedaan dat de buitenlandse culturele betrekkingen een onderdeel zijn van de algemene voorlandse politiek en heeft men er dientengevoe buitengezorgd dat een zekere geïnstitutionaliseerde band gelegd worde tussen B.Z. (het politieke beleid) en de organen die instaan voor buitenlandse betrekkingen — inclusief de culturele betrekkingen. Deze geïnstitutionaliseerde band is de in 1972 op suggestie van B.Z. opgerichte „**Coördinatiecommissie voor de Aanwezigheid van Zwitserland in den vreemde**“ — een reorganisatie van de sinds 1953 bestaande „Coördinatiecommissie voor de culturele betrekkingen met het buitenland“ —, die tot taak heeft tot een globale conceptie te komen inzake „Landeswerbung“ — landspropaganda.

Dat het secretariaat van deze Commissie toevertrouwd werd aan B.Z. is eveneens een erkenning van het principe dat B.Z. instaat voor het beleid van *alle* buitenlandse betrekkingen.

IV. Vierde constante: beleidsconceptie, beleidsuitvoering en financiering: verenigd in één hand

Door alle buitenlandse culturele activiteiten toe te vertrouwen aan een enkel onafhankelijk orgaan, Pro Helvetia, heeft men in Zwitserland de beleidsuitvoering, de beleidsconceptie en de financiering bewust in één hand gecentraliseerd.

Er bestaat geen ander confederaal orgaan — ook niet B.Z. — dat over fondsen zou beschikken voor buitenlandse culturele betrekkingen of een actie zou kunnen ontwerpen of uitvoeren in dit vlak.

V. Zesde constante : aanpassing van het mechanisme aan de specifieke eigenheden van het land

Dat een volstrekt onafhankelijk orgaan als Pro Helvetia aangepast is aan de Zwitserse mentaliteit hoeft geen betoog; maar het systeem werd eveneens aangepast aan de specifieke eigen Zwitserse gegevens. In de structuur van **Pro Helvetia** werd terdege rekening gehouden met de soevereiniteit der Kantons en met de taal- en culturele diversiteit van het land. In de federale stichtingswet van Pro Helvetia, herzien in 1965, wordt uitdrukkelijk in artikel 12 gesteld dat :

„Le programme annuel est élaboré de manière à prendre en considération les quatre régions linguistiques et les différents milieux et aspects culturels du Pays.

Le programme annuel et l'activité de la Fondation tiennent compte de la structure fédérative du pays”.

De samenstelling van de Stichtingsraad van Pro Helvetia is bovendien speciaal bedacht op een juiste vertegenwoordiging van de diverse taalgebieden van het land.

VI. Zevende constante: verbinding met de volksgemeenschap en met het cultureel milieu

Dit principe is in het Zwitserse systeem zeer klaar aanwezig.

Allereerst door de opdracht zelf van Pro Helvetia, dat inderdaad instaat én voor binnenlandse én voor buitenlandse culturele aangelegenheden, zodat de verbinding vanzelfsprekend is.

De Stichtingsraad van Pro Helvetia, vervolgens, is derwijze opgezet dat de onderscheiden culturele milieus en de diverse ramificaties van het culturele leven in het land er in vertegenwoordigd zijn. De leden vormen bovendien onderscheiden werkgroepen, gegrond op de vakkennis, die het **Directiecomité** moeten adviseren.

De Coördinatiecommissie ten slotte, kan statutair beroep doen op buitenstaanders uit het vak voor advies in specifieke opdrachten.

VU. Achtste constante : aanpassing der werkmethode

Al worden de Zwitserse buitenlandse culturele betrekkingen tot nu toe haast louter empirisch gevoerd, de noodzaak voor „planning” wordt algemeen onderstreept. Het voornemen is echter nog niet in de praktijk omgezet.

VIII. De constanten betreffende de Culturele Akkoorden en de werking der Gemengde Commissies zijn, bij gebreke aan het bestaan van dergelijke akkoorden, in Zwitserland niet van toepassing.

IX. Elfde constante: de vertegenwoordiging in het buitenland dient te worden verzekerd door B.Z.

Dit is ook in Zwitserland zó. De Zwitserse Cultureel Attachés zijn bovendien steeds vakdiplomaten. Hun aantal is echter uiterst beperkt — slechts vier full-time Cultureel Attachés en wel te Washington, Londen, Parijs en Keulen. Voor het overige zijn het diplomatieke agenten die deze functies slechts ten bij komende titel vervullen.

X. Zwitserland beschikt over geen Culturele **Instituten** in het buitenland.

BESLUIT

Al heeft Zwitserland af te rekenen met de culturele autonomie en soevereiniteit der Kantons, en met diverse taalgebieden, toch vindt men de voornaamste constanten, geboden voor een doelmatig mechanisme, aanwezig in de Zwitserse structuren. Speciaal dient gewezen op de concentratie in één orgaan van de beleidsconceptie, de beleidsuitvoering en de financiering.

V. SLOTBESCHOUWING

Onderhavig rapport is opgevat geweest als een technisch rapport dat de Overheid moet inlichten omtrent mogelijke structuren voor de Culturele Buitenlandse Betrekkingen. Men heeft er zich op toegelegd de voor- en nadelen van de in het buitenland bestaande mechanismen te belichten en constanten af te zonderen die technisch gezien aan de basis moeten liggen van elke gezonde en doelmatige structuur.

Het dient echter gesteld dat elke structuur, om leefbaar en efficiënt te zijn, afgestemd moet worden op en aangepast zijn aan de specifieke doeleinden die de Overheid nastreeft in haar buitenlandse culturele politiek.

De technische vereisten dienen derhalve aan deze doeleinden te worden getoetst, evenals overigens aan de intern-politieke wenselijkheid.

25 oktober 1973.

BIJLAGE Z

BONDSREPUBLIEK DUITSLAND

BEGRIPSOMSCHRIJVING

Zoals elders is men ook in Duitsland rond 1970 de behoefte gaan voelen zich te bezinnen omtrent de inhoud van het begrip „Kulturpolitik”.

De Bundestag stelde met dit doel een **Enquête-Commissie** „Auswärtige Kulturpolitik” in. Deze Commissie heeft tot nu toe slechts een Interim Rapport uitgegeven en hoopt het werk te voleinden in 1973. Zij voorziet onder meer in de creatie, in de schoot van de Bundesrat, van een „Bestendige Commissie” met geografische en technische afdelingen, bevoegd om de coördinatie na te kijken en te verzekeren.

Het Auswärtige Amt van zijn kant beraamde zich eveneens en gaf eind 1970 „18 Leitsätzen für die auswärtige Kulturpolitik” uit. Bovendien gaf het Auswärtige Amt opdracht aan een jong hoogleraar uit Konstanz, Professor Peisert, een onafhankelijke en kritische studie uit te voeren over het geheel van de West-Duitse culturele inspanningen in het buitenland. Professor Peisert werkte aan dit rapport met een team van specialisten, computers, opinie-peilingen en moderne statistische technieken. Ook dit rapport is nog niet publiek gegeven, behalve voor een korte samenvatting ervan.

De Hervormingscommissie voor Buitenlandse Zaken, ingesteld door Brandt in 1968, gaf ook aanduidingen en aanbevelingen in een rapport uitgekomen in 1971.

Men heeft dus de jongste jaren in Duitsland heel wat cultuurfilosofische beschouwingen gewijd aan het begrip, de doelstellingen, de organisatie en de financiële middelen van de Duitse buitenlandse „Kulturpolitik”. Veel verder dan nieuwe begrippen en pogingen tot rationalisatie en reorganisatie van een uiterst verwarde situatie is men echter niet geraakt.

Alleszins heet het nu dat cultuur niet langer meer een „privilegie voor elitegroepen” is, maar een „aanbod voor allen” moet zijn, een deel van een proces dat de weg moet banen tot „internationale samenwerking van alle gezelschapsgroepen”.

Dit betekent enerzijds dat Cultuurpolitiek een „dragende peiler” wordt der buitenlandse politiek en anderzijds dat het culturele arbeidsveld aanzienlijk moet worden verbreed.

De traditionele bekommernissen der Kulturpolitik, academische en kunstactiviteiten in het buitenland, verspreiding van de Duitse taal, ondersteuning der Duitse scholen, blijven uiteraard zeer belangrijk, maar hierbij voegt zich nu een nieuwe dimensie: internationalisatie en wereldopenheid, verstandhouding en samenwerking.

De cultuurpolitiek is niet alleen de informatie over eigen cultuur, maar een uitwisseling, partnership tussen de landen. De oorspronkelijke „Selbstdarstellung” en de Uebertragung eigener Kultur auf Partnerländer worden nu „Austausch und Zusammenarbeit”.

In de praktijk betekent deze verwijding van het begrip „cultuur” dat de culturele buitenlandse betrekkingen nu ook insluiten: de socio-culturele activiteiten, de wetenschappen en de technologie, jeugd en sport, de massamedia, de ontwikkelingshulp.

II. BEVOEGDHEDEN EN FINANCIERING

A. Het Duitse systeem kenmerkt zich door een zeer sterk doorgedreven decentralisatie.

1) Tien *Bondsministeries* delen in het globaal budget (ongeveer 15 miljard BF) voor buitenlands cultureel- en informatiewerk.

De voornaamste onder hen :

- *B.Z.*, dat 50% van het budget beheert, waaronder voor de Culturele Afdeling van het Ministerie van Buitenlandse Zaken: 2/3 van dit budget of 325 miljoen Mark (hetzij $\pm$ 5 miljard BF); 80% hiervan gaat naar scholen en instituten;
- *Ministerie van Economische Zaken*: 20 % = voor ontwikkelingshulp, waarvan 50 % gaat naar subsidiëring van de Rooms Katholieke en van de Evangelische Kerken voor hun vormings- en voorlichtingswerk in het buitenland ;
- *Ministerie van Binnenlandse Zaken*: 15 %, waarvan 3/4 gaat naar de radionetwerken in het buitenland;
- *De Bundes Presse Amt*: 5 %, dat de voorlichting verzorgt;
- en verder: het *Ministerie van Financiën* 3 % en het *Ministerie voor Jeugd, Familie en Gezondheid* 3 %.

Al deze Ministeries behouden de ultieme administratieve en financiële voogdij over hun budgetten en de aanwending ervan. In de praktijk echter wordt het werk uitgevoerd door organisaties : de zogenaamde „Mittlerorganisationen” die door deze Ministeries — en soms, door verschillende onder hen tegelijk — worden gefinancierd en uiterst onafhankelijk werken, zonder haast enige inspraak of controle.

2) De *Mittlerorganisationen* belichamen de decentralisatie en zijn in feite het werkinstrument bij uitstek.

Men weet niet precies hoeveel Mittlerorganisationen wel bestaan, maar een tiental kunnen als de belangrijkste worden beschouwd. Onder hen: Goethe Institut, Inter Nationes, Deutsche Akademische Austausch Dienst en diverse stichtingen (Alexander von Humboldt Stichting, Otto Benecke Stichting, enzovoort).

3. Naast de Bondsministeries en de Mittlerorganisationen zijn ook nog *politieke stichtingen* actief in het internationale culturele werk : Friedrich Ebert Stichting, Konrad Adenauer Stichting, Friedrich Naumann Stichting.

4. Tenslotte hebben ook nog de *Ländern* hun woord te zeggen, bijvoorbeeld inzake het ter beschikking stellen van leraren, het vaststellen van de leerprogramma's, het uitleenen van kunstvoorwerpen, het uitzenden van sommige kunstensembles enzovoorts. Al bestaat er een „Ständige Konferenz der Kulturminister” die voor de coördinatie instaat, laten de Ländern, naar verluidt, zich wel eens tot autonoom optreden verleiden.

B. In deze vrij ingewikkelde organisatie dient de cultuurafdeling van de B.Z. coördinatie en beleid te brengen. Herhaaldelijk gereorganiseerd, kreeg de cultuurafdeling in oktober 1972 een nieuwe naam „Afdeling voor Buitenlandse Culturele Politiek” en een nieuwe structuur, zowel om de Afdeling te versterken als om betere coördinatie te verzekeren in de schoot van B.Z.

De organisatie zelf van deze Culturele Afdeling leert niet veel nieuws, alleen weze onderstreept dat de Culturele Afdeling verantwoordelijk is voor de bilaterale (culturele akkoorden) en de multilaterale (Unesco, E.E.G., Westerse Europese Unie, enzovoort) actie. Het is in-

interessant te noteren dat een speciale sectie belast is met beleidsformulering en planning op lange termijn.

Voor de rest is de Cultuurafdeling bevoegd voor onderwijs en wetenschappen, de culturele instituten, de artistieke manifestaties, boekwezen, film en radio en verder — in een nieuwe sectie, ingevolge de nieuwe Kulturpolitik — groepscontacten, volksopleiding, jeugduitwisselingen en sport.

Maar deze bevoegdheid is in gene delen exclusief, vele andere Ministeries en Instituten doen hetzelfde of gelijkaardig werk en de praktische uitvoering wordt overgelaten aan de „Mittlerorganisationen“, deswege gesubsidieerd.

Contracten afgesloten tussen de Cultuurafdeling van B.Z. en de Mittlerorganisationen (onder meer Goethe Instituut), die onder de Afdeling ressorteren, geven B.Z. wel enige inspraak en met name in :

- het openen of sluiten van instituten,
- de benoeming van de Directie,
- de fondsen,
- de planning,

en geven B.Z. een zetel in de beheerraad. In feite blijven deze Organisaties bijzonder onafhankelijk en mochten de Organisaties tegen de wil in van B.Z. handelen, zo is B.Z. machteloos.

Een aantal bekommernissen, tenslotte, die naar de nieuwe begripsverwijding binnen de Deutsche **Kulturpolitik** vallen, ontsnappen aan de Culturele Afdeling van B.Z., in 't bijzonder de ontwikkelingshulp, die ressorteert onder het Bondsministerie voor Economische Zaken, de wetenschappelijke betrekkingen, die ressorteren onder het Ministerie voor Wetenschappen, de voorlichting, die ressorteert onder de Bondspersdienst.

Theoretisch heet het dat „coördinatie“ bestaat tussen B.Z. en de betrokken **Departementen**, maar men erkent grif dat er zich in deze en ook andere domeinen, heel wat „rivaliteiten“ en „overlappingsen“ voordoen.

NOTA: In de schoot van B.Z. bestaat een nog vrij belangrijk orgaan, opgericht in 1960, dat de Culturele Afdeling van advies dient in de belangrijke zaken : de *Kulturpolitische Beirat*, nog genoemd de *Raad der 23* omdat hij samengesteld is uit 23 personaliteiten uit het Duitse cultuurleven : Gezelschappen, Volkshogeschool, Schoolboekinstituut, Hogeschool voor Muziek, Sportbond, Letterkundigen, Universiteiten, Pers, Musea, Radio, Schouwburg, enzovoort, waaraan tevens een aantal parlementairen zijn toegevoegd.

C. Het heeft binnen het bestek van deze nota weinig nut alle Mittlerorganisationen en Instituten te bestuderen. Enkele voorbeelden zullen volstaan.

1. Goethe Institut

Een vereniging zonder winstbejag met een budget van meer dan 1 miljard BF, bijna in zijn geheel gedekt door een subsidie van B.Z.

Het Goethe Instituut is werkzaam in eigen land (20 instituten) en in het buitenland (140 instituten). Het is een volkomen onafhankelijke organisatie, waarvan de zetel gevestigd is te München. De leiding bestaat uit een beheerraad, diverse adviesraden, een comité voor het buitenlands cultureel programma en een directeur (een oud-ambassadeur).

De organisatie is vooral academisch geïntereerd. De

voornaamste activiteit overigens bestaat in het onderwijs van de Duitse taal, zowel in het binnenland voor de vreemdelingen in Duitsland, als in het buitenland.

Daarnaast doet het Goethe Instituut, in het buitenland dan, veel traditioneel artistiek werk: muziek, theater, letterkunde, lezingen en bibliotheken. Sinds 1960 overigens werd de bevoegdheid van het Goethe Instituut in deze domeinen gewild uitgebreid en opgedreven door B.Z.

De zetel te München is verantwoordelijk voor al de instituten en zorgt voor planning, coördinatie en directie. In feite zijn de lokale instituten echter zeer autonoom.

Er zijn 115 stafleden in de zetel en 320 Duits administratief personeel in het buitenland, plus 1100 Duitse leraren.

Het statuut van het Duits personeel der Goethe Instituten in het buitenland is een contractueel statuut, zelfs voor de directeurs der Instituten. Deze worden aangeworven door de zetel met een contract dat theoretisch revocbaar is, maar in de praktijk neerkomt op een *carrière* tot aan de pensioengerechtigde leeftijd (65 jaar). Theoretisch eveneens zijn de directeurs en het leidend personeel van een Instituut onderhevig aan verplaatsingen, maar dit wordt uiterst mild toegepast.

Het leidend personeel van de Goethe Instituten in het buitenland stuurt erop aan een statuut te verkrijgen gelijkwaardig aan dat der diplomaten. In de praktijk is een directeur van een Instituut iets minder bezoldigd dan een cultureel attaché, anderzijds beschikt hij over een speciaal budget voor de representatie.

De „Goethe Instituten“ in den vreemde zijn het Duits cultureel centrum bij uitstek, al dragen zij dikwijls weinig erkendbare namen : (bijvoorbeeld Max Muller Bhavans in Indië, Duitse Bibliotheek in Brussel...).

De programma's der Goethe Instituten zijn vooral vierledig : het „eigen“ programma (lezingen, tentoonstellingen, film, theater, muziek); programma's met deelname van lokaal talent; onderricht in de Duitse taal; en door B.Z. gesubsidieerde voorstellingen van grotere orkesten en van toneelgezelschappen. Alle Goethe Instituten beschikken over een flink gestoffeerde bibliotheek, platen, slides en videotape opnamen.

2. Inter Nationes

Eigenlijk de meest belangrijke „Mittlerorganisation“, gesticht in 1952 om het „Duitse beeld“ in den vreemde, vooral in de U.S.A., te verzorgen.

Onder de voogdij van het Presse Amt, waarvan het 40 % van zijn budget krijgt, gesubsidieerd (60%) door B.Z., beschikt I.N. over zowat 650 miljoen BF en een staff van 200 medewerkers.

Het hoofdbestuur telt twaalf afdelingen, waarvan vijf actief zijn in het culturele werk (tentoonstellingen, T.V. en toonband, film, boekwezen, bibliotheek) en vier in het informatiewerk (met vooral de bezoekersdienst).

De I.N. bezorgt zowat 80% van al het informatiemateriaal voor het buitenland (boeken, film, diapositieven, publicaties enzovoort). Dit materiaal wordt door de I.N. zelf geproduceerd met als speciaal oogmerk, aangepastheid aan het buitenland.

De voornaamste sector is de afdeling „bezoekers“. Jaarlijks ontvangt I.N. zowat 3 500 à 4 000 buitenlandse gasten, publicisten, specialisten, ambtenaren en dies meer. Zij worden ontvangen, gelogeed, rondgeleid met speciale begeleiders en door I.N. in contact gebracht met al wat zij wensen te weten.

Dit kost I.N. een 100 miljoen BF per jaar, maar het informatie-effect is, naar verluidt, zeer hoog.

I.N. wordt beheerd door een Raad van Beheer, waarin onder meer zitting hebben de Staatssecretaris B.Z., drie vertegenwoordigers der Politieke Partijen, vier vertegenwoordigers van Departementen en een aantal personaliteiten ten persoonlijke titel. Verder is er een „Mittgliedern Versammlung”, een lichaam van een dertigtal specialisten alleraard, kunstenaars, letterkundigen, culturele en informatievaklui, dat tweemaal per jaar vergadert voor de praktische beheerszaken.

Er zijn twee Directeurs, één voor de politieke informatie en één voor de culturele informatie. Directeurs en personeel worden aangesteld door I.N., zij worden betaald door I.N. volgens het tarief der Bondsambtenaren.

Er heerst een zekere wrevel onder het, vooral dan, hogere personeel van I.N. (zoals overigens van andere Mittlerorganisationen) omdat er geen „carrière”-mogelijkheden bestaan, die toelaten geregeld tot hogere functies op te klimmen. Men blijft meestal voor 20 jaar op dezelfde post zitten. Het personeel van de Mittlerorganisationen heeft zich dan ook gegroepeerd en stuurt nu aan op de creatie van één gezamenlijke carrière van „Cultureel Attaché” voor alle Mittlerorganisationen en B.Z.

3. D.A.A.D.

Deutsche Akademische Austausch Dienst. Is de voornaamste van de niet minder dan vier Organisaties die bevoegd zijn voor buitenlandse studenten en universiteiten.

Gesticht in 1923 voor de uitwisseling van hogeschoolstudenten tussen Duitsland en de V.S.A., gereorganiseerd in 1950, is de D.A.A.D. een der belangrijkste Duitse organisaties voor de academische uitwisselingen. Het budget van ± 1 miljard BF wordt gespijsd voor 90 % door B.Z., de rest komt van de Ländern en van **privaat**-bronnen.

De D.A.A.D. deelt nu met stipendia voor vreemde studenten, uitwisselingen van hogeschoolleraars en uitwisselingen van vorsers, individuele en **groepsstudie**-reizen voor universiteiten in Duitsland, plaatsing van Duitse universiteiten in buitenlandse universiteiten enz. De D.A.A.D. heeft een staff van 130 medewerkers en vijf kantoren in het buitenland : Kaïro, Londen, New Delhi, New York en Parijs (er zijn plannen voor opening van een kantoor te Tokio en te Rio de Janeiro).

Deze kantoren voegen zich dus aan de reeds aldaar ter plaatse bestaande Goethe Instituten, beide overigens werkzaam naast de Cultureel Attaché op de Ambassade. Zij zijn inderdaad onafhankelijk, de D.A.A.D. nog meer dan het Goethe Instituut.

4. I.A.D.

Institut für Ausland Beziehungen

Is ook weer één der vele Duitse organisaties begaan met cultureel en informatiewerk in het buitenland. Met een budget van ± 100 miljoen en een staf van 70 medewerkers, doet de I.A.D. aan „verzorging van het Duitse beeld in het buitenland”, aan voorlichting en informatie betreffende de vreemde landen, en aan „**bestudering**” van de gegevens en de documenten om de doeltreffendheid van de Duitse culturele inspanning in het buitenland te bevorderen . .

Financiering en werkwijze van dit Instituut zijn weer een goed voorbeeld van de complexiteit van het Duits buitenlands cultureel apparaat :

— I.A.D. ontvangt zijn fondsen: van B.Z. (3/5), van de Staat Wurtemberg, van de Stad Stuttgart en van privé-herkomst ;

— het werkt in nauwe samenwerking met B.Z., het **Bundes** Presse Amt, het Ministerie van Binnenlandse Zaken (voor de buitenlandse tentoonstellingen in het binnenland), het Ministerie van Economische Zaken (voor tentoonstellingen in ontwikkelingsgebieden).

In de praktijk zijn de tentoonstellingen de voornaamste activiteit geworden van de I.A.D. en de organisatie poogt alle tentoonstellingen onder haar bevoegdheid te brengen.

III. WERKMETHODES

Er is qua Duitse werkmethodes, de theorie en de praktijk. In de praktijk klagen allen over het gebrek aan doelstelling, beleid en coördinatie.

Het Peisert-Rapport heeft dit in het bijzonder onderstreept. De klachten komen zowel van B.Z., de Ambassades en de Cultureel Attachés, als van de directeurs en de medewerkers der Instituten in het buitenland.

Al de rapporten, onderzoekscommissies, programma's en studies sturen derhalve aan op verbetering in de werkmethodes.

De theorie ligt in de „Leitsätze für die auswärtige Kulturpolitik” van B.Z. Daarin wordt gesteld dat een globale planning nodig is, waarbij doelstellingen en acties globaal moeten worden geanalyseerd met behulp van de moderne technische methodes, en maatregelen voorgesteld om de uitvoering der Kulturpolitik te controleren. Er moet gedifferentieerd worden tussen werelddelen en regionen. Men moet „zwaartepunten” vaststellen aan de hand van de moderne technieken, dat wil zeggen uitmaken welke plaatsen het meest renderend lijken, en prioriteiten vastleggen. Belangrijk ook zijn de „Nachkontakte”, verzekeren dat contact blijft bestaan met diegenen die Duitse culturele bijstand hebben genoten (bursalen, specialisten, deelnemers aan uitwisselingen, aan symposia enzovoort).

Er dient beroep te worden gedaan op de lokale belangstelling door het inschakelen van inheemse componenten bij tentoonstellingen of voorstellingen of bij het onderwijs, deelname aan nationale projecten enz, kortom het gastland rechtstreeks betrekken bij de Duitse culturele actie.

Maar, van deze theorie is tot nu toe weinig te bespeuren. In de praktijk is het, zoals elders, dag aan dag werk, en, voor zover nodig, teruggrijpen naar de Culturele Akkoorden.

De Culturele Akkoorden zijn overigens geen essentieel onderdeel van de Duitse culturele politiek. Al worden culturele betrekkingen gevoerd met over de honderd landen, er bestaan slechts 32 akkoorden, waarvan op dit ogenblik 27 actief zijn.

De culturele akkoorden zijn slechts „kaderakkoorden”. Er zijn geen specifieke fondsen voorbehouden per land. De Gemengde Commissies zijn samengesteld uit leden van de Vakministeries en van de Ländern. Het voorzitterschap is toevertrouwd aan B.Z. De afspraken gemaakt in de schoot van de Gemengde Commissies worden onder de vorm van „aanbevelingen” overgemaakt aan de Mittlerorganisaties. Schieten bij deze organisaties fondsen te kort voor de uitvoering, zo is het B.Z. dat suppletief bijspringt.

IV. VERTEGENWOORDIGING IN HET BUITENLAND

Cultureel Attaché in het buitenland is de „Kultur-referent“ op de Ambassade. Het zijn steeds diplomaten, maar zonder speciale vorming, behalve dat men ze voor hun vertrek wegwijst tracht te maken in het systeem der Mittlerorganisationen. Uitzonderlijk kan een niet diplomaat belast worden met een dergelijke functie. Hij wordt dan op contract aangeworven voor een bepaalde tijd en een bepaalde post.

De Cultureel Attaché is in het buitenland verondersteld nauw samen te werken met de Goethe Instituten en andere Duitse instellingen (D.A.A.D.) of scholen in zijn ambtsgebied.

Hij heeft echter geen hiërarchische bevoegdheid of band en kan evenmin controle uitoefenen op de programma's of inspraak hebben op de activiteiten der Instituten. Loopt er iets werkelijk mis, dan moet officieel via B.Z. bij de leiding in Duitsland van de Organisatie worden geageerd.

Voor de representatie kan de Cultureel Attaché putten in het representatiefonds van de Ambassade. Er zijn zo-wat 66 Cultureel Attachés op een totaal van 130 diplomatieke zendingen. Voor velen onder hen is het geen uitsluitende taak: men vindt overigens in de nomenclatuur een aantal Consuls, Consuls-generaal en zelfs Ambassadeurs. Een full-time Kulturreferent is meestal een Ambassaderaad.

De hervormers stellen ook hier een aantal maatregelen voor, er toe strekkend de culturele activiteiten van de Ambassades naar boven te herkwalficeren, de Cultureel Attaché, door langer verblijf, betere training en voorbereiding, meer aan zijn taak aan te passen, en coördinatie te verzekeren door nauwere contacten in binnen- en buitenland.

Beroep op buitenstaanders, op een tijdelijke basis, zelfs

wanneer het academisch gevormden met een speciale kennis van het land of de streek geldt, stuit op verzet in de rangen van de verantwoordelijken.

V. WERKINSTRUMENTEN

Zoals hoger aangegeven zijn het de 116 *Goethe Instituten* in het buitenland die als Duits Cultureel Centrum fungeren.

Er bestaan echter nog zogenaamde „*Bondsinstuten*“, beheerd door de culturele afdeling van B.Z. In 1972 was hun aantal teruggebracht van zes tot drie (Belgrado, Port-au-Prince en Tel-Aviv). Zij danken hun bestaan aan specifieke politieke omstandigheden. In Parijs heeft men ook nog een „*Deutsches Haus*“ met speciale functies in verband met de Frans-Duitse betrekkingen. Dit Haus is gefinancierd en beheerd door de D.A.A.D. Tenslotte noteert men nog „*Leeslokalen*“ of „*Bibliotheken*“ in Canberra, Fort-Lamy, Reykjavik en Den Haag, beheerd en gefinancierd door de culturele afdeling van B.Z.

De 260 Duitse *Scholen* komen de culturele actie in het buitenland ondersteunen. Zij slorpen 40% op van het budget van de culturele afdeling van B.Z., tellen 1600 onderwijzers en vertonen vier typen : de bilaterale scholen met Duitse en vreemde leerlingen (de **voornaamste**), de „*expertenscholen*“ met doorslaggevend Duitse leerlingen, de „*koloniescholen*“ met haast uitsluitend Duitse leerlingen en de zes „*Europa scholen*“. De aanwerving van de leraren, welke oorspronkelijk beambten zijn van de Ländern, maar ter beschikking moeten worden gesteld van B.Z., loopt via een gecompliceerd systeem waar ook nog allerlei lichamen en organisaties bij te pas komen.

Om allerlei redenen, die verband houden met de programma's en de sociale geslotenheid, zijn deze scholen onder hevige kritiek komen te staan.

BIJLAGE II

FRANKRIJK

1. BEGRIPSOMSCHRIJVING

Vanaf de reorganisatie, doorgevoerd in 1968, die een „Direction Générale de Relations Culturelles, Scientifiques et Techniques” in het leven heeft geroepen, wordt het begrip „internationale culturele betrekkingen” in zijn ruimste zin genomen : men streeft een globale politiek na, waarvan de diverse facetten zijn : cultuur, wetenschappen, technologie, drie domeinen met een kenmerkende continuïteit en met een zeer sterke interactie, en met als gemene deler : de verdediging, versteviging en uitstraling van de Franse taal.

Vallen derhalve onder de „internationale culturele betrekkingen” :

1. De uitstraling van de Franse taal en de Franse cultuur

- a) De Franse taalinstututen in het buitenland — acties ten voordele van de taal (1/3 der uitgaven)
- b) De middelen tot culturele uitstraling (boeken 220 miljoen BF, publicaties, documentaire tentoonstellingen, audio-visuele middelen, (met film, radio) en T.V.
- c) De culturele en socio-culturele uitwisselingen (zendingen, congressen, beurzen, internationale bijeenkomsten, Internationale Organisaties (met Unesco)
- d) De artistieke uitwisselingen (toneel, plastische kunsten, muziek).

2. De culturele en technische samenwerking

Dit wil zeggen de ontwikkelingshulp, maar beperkt tot het bilaterale vlak, (De multilaterale actie ressorteert onder de Directie der Politiek.) Behelst vooral :

- a) Samenwerking inzake onderwijs, daarin begrepen het onderwijzend personeel (30 000)
- b) De technische samenwerking (studie, organisatie en werking der zendingen, experts (10 000), studie-beurzen en stages).

3. De wetenschappen

Algemene wetenschappen, atoomwetenschap, informatiek en ruimte, oceanografie, meteorologie, hydrologie, leefmilieu.

Op te merken valt :

- het onderbrengen van alle wetenschappelijke activiteiten (10% van de kredieten);
- de uitbreiding van het begrip „internationale culturele betrekkingen”, tot de bilaterale ontwikkelingshulp;
- de relatief bescheiden plaats van de „Artistieke uitwisselingen”, dit wil zeggen de traditionele culturele betrekkingen ;
- de eveneens vrij bescheiden plaats van de socio-culturele uitwisselingen. De volksoontwikkeling en de jeugdzaken ressorteren overigens onder het Staatssecretariaat voor de Jeugd, dat in deze zaken de werkelijke „maître d’œuvre” is.

II. BEVOEGDHEDEN EN FINANCIERING

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft de uitsluitende bevoegdheid voor alle internationale betrekkingen die de bovengeschetste domeinen raken. Buitenlandse Zaken is eveneens het enig financieringsorgaan.

De Vakministeries (Cultuur, Onderwijs, Jeugdzaken) zien hun bevoegdheid beperkt tot het nationaal territorium en voor interne zaken (dus bijvoorbeeld gast-professoren, beurzen enz. . worden beheerd en gefinancierd door B.Z.). Wel hebben de Vakministeries een afdeling „buitenlandse betrekkingen”, maar deze is alleen bevoegd om de verbinding te verzekeren met het vakaspect. De Vakministeries kunnen derhalve, en hebben al naar gelang het soort Cultureel Akkoord, zitting in de Gemengde Commissies voor Toepassing van de Culturele Akkoorden. Zij beschikken echter over geen eigen fondsen voor buitenlandse activiteiten. Een uitzondering hierop is het Staatssecretariaat voor de Jeugd. De enige uitzondering op de „wereld”-bevoegdheid van B.Z. zijn de Franstalige landen van Zwart Afrika die voor alle kwesties, inbegrepen de traditionele culturele zaken, afhangen van het Staatssecretariaat voor de ontwikkelingssamenwerking, maar waarbij, om coördinatiebezorgdheid, de D.G. toch nauw betrokken blijft. Deze situatie is historisch gegroeid B.Z. heeft steeds de bevoegdheid en de financiering beheerd van de internationale culturele betrekkingen. De reorganisatie van 1968 had alleen tot voorwerp het hergroeperen van de diverse diensten van Buitenlandse Zaken, betrokken bij het nieuwe gemeenschappelijk oogmerk.

Aldus is tot stand gekomen de „Direction Générale des Relations Culturelles, Scientifiques et Techniques”, de enige Algemene Directie in de schoot van B.Z., met aan het hoofd een hooggeplaatste figuur (een Conseiller d’État) beschikkend over een staf van zowat 390 personen en een budget beherend van meer dan 10 miljard BF, hetzij 2/3 van het totale budget van B.Z. Deze sterk gecentraliseerde structuur sluit moeilijkheden en kortsluitingen uit met andere instanties. B.Z. is alom „le maître d’œuvre”.

Bemerking

Merkwaardigerwijze hebben de Fransen, in deze nochtans zo Cartesiaanse structuur, de behoefte gevoeld de traditionele culturele uitwisselingen, dat wil zeggen de „Artistieke uitwisselingen” (toneel, plastische kunsten, muziek) toe te vertrouwen aan een speciaal orgaan, „l’Association Française d’Action Artistique”, een privé-organisme (wet van 1901), opgericht in 1942, dat instaat voor de organisatie en financiering van alle artistieke manifestaties in het buitenland.

Maar, de „Association” krijgt haar middelen van B.Z. (tot beloop van zowat 80 % ; de rest uit eigen inkomsten, opbrengsten van manifestaties). Budget is 140 miljoen.

De „Association” wordt beheerd door een Beheerraad waarin zitting hebben : een vertegenwoordiger van het Ministerie van Cultuur (Directeur de Cabinet), de Directeur-generaal Relations Culturelles, Scientifiques et Techniques van B.Z., de Diensthoofden van alle geïnteresseerde Vakministeries, de Directies van de Comédie Française, ORTF, Société des Auteurs en dergelijke, en personaliteiten uit de culturele wereld.

De directie van de „Association” wordt verzekerd door de Chef van de Dienst der Artistieke Uitwisselingen op B.Z. De staf bestaat uit de staf van dezelfde Dienst, wat uiteraard de zaken oneindig vergemakkelijkt.

De „Association” neemt zelf weinig initiatieven, veeleer werkt zij in het kader van „programma’s” (cfr. Infra).

Naar buiten treedt de „Association” nooit zelf op.

„Medewerking” en „Auspicien” vermelden alleen B.Z. of de Ambassades.

III. WERKMETHODES

Kenmerkend is het nieuwe principe : geen actie meer „au jour le jour” maar : *planificatie*, *keuze* en *prioriteiten*. Voor alle activiteiten bestaat de werkmethode in het opmaken van „programma's” per buitenlandse post, binnen het kader van een bepaalde financiële voorziening — een „enveloppe” — op de centrale administratie ter beschikking gehouden van de post.

Aldus beschikken de posten over een „enveloppe ter subsidiering van de instellingen”, over een „enveloppe ter financiering der pedagogische activiteiten” en een „enveloppe voor de programma's van culturele en technische samenwerking”. Voor dit laatste deelt de administratie aan de post de prioritaire oriënteringen mede voor de betrokken regio — en in voorkomend geval voor het betrokken land — en voor het komend jaar. De posten maken hun programmavoorstellen (dit bij middel van specifiek becijferde fiches) rekening houdend onder meer met de bestaande akkoorden en met de afspraken gemaakt in de Gemengde Commissies, en ramen de kosten. De programma's worden definitief na goedkeuring door het Departement.

Allerlei praktische voorzieningen (fiches, standaard-documenten, speciale kalender enz.) streven ernaar het werk en correspondentie zoveel mogelijk te vereenvoudigen.

De posten bekomen een reserve van 5 % op hun globale enveloppe waarmee zij vrij kunnen werken.

De werkmethodes zijn zeer sterk gedeconcentreerd.

Een interessante voorziening is dat de posten, die binnen hun enveloppe in bepaalde sectoren bezuinigingen kunnen doorvoeren, door bijvoorbeeld afschaffing van een instituut dat geen voldoening geeft — waarover het posthoofd zelf mag beslissen —, de aldus bezuinigde sommen ter beschikking krijgen voor andere activiteiten. Aldus mogen binnen de uitgaven voor personeel, allereerst alle personeelsvervangingen vrij worden uitgevoerd en vervolgens tot 30% van de ene rubriek op de andere worden overgebracht. Hetzelfde geldt voor de **werkings**-uitgaven (recepties, reizen, diensten) tot beloop van 20 %. Voor het overige echter beschikken de Ambassades over geen eigen fondsen, zelfs niet kleinere suppletieve budgetten voor hun culturele actie.

De *Culturele Akkoorden* en de *Gemengde Commissies* blijven hun rol spelen. De akkoorden zijn echter veeleer kaderakkoorden geworden en er zijn geen specifieke budgettaire voorzieningen gereserveerd per cultureel akkoord.

De beslissingen genomen in de schoot van de Gemengde Commissies dienen te passen in de programma's en omgekeerd. Er doen zich op dit punt geen moeilijkheden voor, daar de Gemengde Commissies steeds voorgezeten zijn door hogere ambtenaren van B.Z., theoretisch de Directeur-generaal maar die dikwijls zijn bevoegdheden delegeert aan een medewerker. Al naargelang de partner zullen de culturele akkoorden doorslaggevend van klassiek culturele aard zijn (geïndustrialiseerde landen) of veeleer de nadruk leggen op de technische samenwerking (Derde Wereld) of nog vooral de wetenschappelijke samenwerking op het oog hebben (Oost-bloklanden) met, uiteraard, blijvende aandacht ook voor de andere activiteitsaspecten.

IV. BUITENLANDSE CULTURELE VERTEGENWOORDIGING

De culturele vertegenwoordiging in het buitenland wordt verzekerd door de Ambassade, in de schoot waarvan een Culturele Zending is opgericht, geleid, onder de verantwoordelijkheid van het Posthoofd, door een Zendingshoofd. In vijf landen heeft Frankrijk twee zendingshoofden : één voor de cultuur en één voor de Technische en Wetenschappelijke Samenwerking.

Dit zendingshoofd is qua bevoegdheden het evenbeeld in het buitenland van de Directeur-generaal in het binnenland.

Zijn titel is dan ook „*Conseiller Culturel et de Coopération Scientifique et Technique*”. Zijn bevoegdheid strekt zich uit tot al de domeinen die onder de bevoegdheid vallen van de Algemene Directie. Hij maakt de programma's op, berekent de budgetten, voert de actie uit, heeft toezicht op de werking en op de programma's van de scholen, instituten en culturele centra. Hij is geroepen nauwe contacten te onderhouden met de privé-organismen, zoals de Alliance Française, die in het buitenland op het culturele vlak actief zijn.

Hij beheert eveneens de hele sector van de technische samenwerking, evenals de wetenschappelijke samenwerking. Het is dus een veel omvattende en zware taak waarvoor overigens, naar de wens van de Franse overheid, administratieve handigheid en aanleg vereist zijn. De Conseiller Culturel wordt bijgestaan, al naar gelang de landen en de noodzaak door een Cultureel Attaché, een Attaché voor de Ontwikkelingshulp en een Wetenschappelijk Attaché.

De Culturele Raden en Attachés hebben geen eigen statuut. Er bestaat geen **carrière**. Zij worden aangeduid of gerecruteerd voor een welbepaalde post in het buitenland en voor een verblijf van drie à vier jaar.

Na een verblijf in een post, kunnen zij echter naar een andere post worden uitgezonden.

De Culturele Raden en Attachés ressorteren onder B.Z. en worden door B.Z. bezoldigd, zij kunnen of diplomaten zijn of ambtenaren van een ander Staatscorps of nog contractuelen (zelden).

In de praktijk komen de zendingshoofden uit de diplomatie (Ambassaderaden) of uit het hoger onderwijs (universiteitsprofessoren en zelfs universiteitsrectoren, of hoger gediplomeerden) of van de Délégation Générale à la Recherche Scientifique, voor de wetenschappelijke medewerkers.

De diplomaat vervolgt na zijn ambtstijd zijn normale carrière. De leden van het hoger onderwijs vinden na hun ambtstijd hun vroegere bezigheid terug. Zij zijn dus slechts tijdelijk gedetacheerd. De contractuelen (zeldzaam) zijn revocbaar ad nutum. Het principe is fluiditeit, mobiliteit en alternatie verzekeren.

Afhangend van de belangrijkheid van de post, is het hoofd van de culturele zending, hetzij Attaché, hetzij Conseiller. De ontstentenis van een eigenlijke carrière heeft voor gevolg dat men niet kan opklimmen tot een hogere rang. Diplomaten die, na hun eigen carrière, gevolmachtigd minister worden, verlaten de culturele sector.

De bezoldiging van de leden van de culturele zending verschilt volgens de herkomst van de gerecruteerde : diplomatieke ambtenaren behouden hun normaal diplomatiek regiem; voor de ambtenaren komend van andere Staatskorpsen en voor de (enkele) privaats contractuelen bestaat de bezoldiging uit een basiswedde

(naar de Franse weddeschalen), de kindertoeslag en een standplaatsvergoeding naar een standplaatsenschaal. In de twee laatste gevallen ligt de bezoldiging meestal iets lager dan de bezoldiging van de diplomaat, vooral omdat de beide betrokken categorieën niet over representatievergoedingen beschikken. De representatiekosten maken deel uit van de „post-enveloppe”.

V. WERKINSTRUMENTEN

De culturele zending beschikt niet over eigen „culturele instituten”. De Franse Instituts Culturels en Centres Culturels zijn slechts steunpunten voor de culturele actie. Het onderscheid tussen „Institut” en „Centre” is niet zeer duidelijk en is alleen door historische omstandigheden te verklaren. Sinds 1968, echter heeft men meer specifieke bevoegdheid ingevoerd.

1. De *Culturele Instituten* hebben een meer universitaire karakter; zij zijn veeleer geroepen in te staan voor het direct onderwijs in de Franse taal en voor het ontwikkelen van de pedagogische actie ten behoeve van de Franse en inheemse taalleraren. Er waren in 1972, 58 Instituten met een personeel van 824 Fransen (aantal ingeschreven leerlingen : 68 138).

2. De *Centres Culturels Français* daarentegen zijn geroepen de culturele prospectie, uitstraling en animatie te verzorgen, gericht op de diverse bevolkingscategorieën; zij laten zich dus door een heel wat breder cultuurbegripsinhoud leiden; vanwaar aandacht voor colloquia, debatavonden enz.

In 1972 bestonden er 120 Centres Culturels français met een personeel van 567 Fransen — (aantal ingeschreven leerlingen : 38 556). Instituten en Centra betekenen een verlenging der Ambassades; zij zijn dus ook geroepen contacten te onderhouden met radio en T.V., volksuniversiteiten enz. Beide hebben tot bijzondere taak een actieve verspreidingspolitiek van het Franse boek te bevorderen.

3. Daaraan voegen zich nog — pro memorie — als uitstralingspunten zonder directe actie, de *Franse scholen* in het buitenland : 42 lycea (75 876 leerlingen — 3 219 Frans personeel); plus 18 gesubsidieerde lycea en colleges van privaatinstellingen (21 509 leerlingen — 423 Frans personeel) plus 23 privé lycea en colleges, gesteund door B.Z. (19 801 leerlingen — 183 Frans personeel).

4. Het personeel van deze Instituten en Centra, met inbegrip van het onderwijzend personeel, wordt gerecruteerd en betaald door B.Z. De organisatie is analoog aan deze der Culturele Raden; dezelfde principes gelden van zendingsduur, mobiliteit en fluiditeit. Men geeft er de voorkeur aan de betrokken gerecruteerde na een ambtsperiode weer naar Frankrijk te roepen, hem dus

geen nieuwe opdracht te geven in het buitenland; dit en om geen „carrière”-type te creëren én om de **herklas**-sering in het binnenland in de hand te werken. Zowel de leiding als het administratief personeel, als uiteraard het onderwijzend personeel, komt meestal van Nationale Opvoeding.

Ook hier bestaat er dus geen **carrière** : zelfs de directeur van het Instituut of van het Centre staat onder contract. De financiële middelen van de Instituten en Centra zijn begrepen in de „enveloppe” der posten. Hun activiteiten, zowel pedagogische als culturele sensu lato, liggen vervat in de programma's. De Culturele Raad heeft dus grote inspraak, maar houdt zich niet bezig met het beheer, dat is voorbehouden aan de directeur. Er is geen hiërarchische band tussen beiden.

5. Verder zijn nog een aantal privé-organismen actief op het culturele vlak in het buitenland : Alliance Israélite Universelle, Amitiés Catholiques Françaises, enz... Al deze organisaties worden door B.Z. geholpen op diverse manieren (ter beschikking stellen van pedagogisch en administratief personeel, directe subsidies, materiële giften, reiskosten, studiebeurzen, stages enz...). Het voornaamste privé-organisme is de *Alliance Française* dat in 1972, 1300 locale comités telde en 215 000 leerlingen ingeschreven had in haar onderwijscentra en colleges.

De doeleinden, specifieke organisatie en activiteiten van dit organisme zijn echter aldus dat de Alliance Française in feite weinig inspiratie biedt voor een gelijkaardig opzet in België.

In het korte bestek van deze nota loont het derhalve niet over te gaan tot een grondige ontleding van de Alliance Française. Het weze voldoende te noteren dat de Alliance Française een privé-organisme is, opgericht in 1883, dat zich tot doel stelt de Franse taal te verspreiden, ageert onder de vorm van plaatselijke comités, zowel in binnen- (65) als in buitenland (1250), met gezelschaps-, culturele- en vooral taalonderwijsactiviteiten. De Alliance is een sterk organisme dat, door de bijdragen van de leden en diverse andere inkomsten, financieel vrij gezond is. Het ontvangt een subsidie van B.Z. ten belope van zowat 10 miljoen BF, wat ongeveer 7 % van de uitgaven betekent.

De Alliance beschikt over een zeer belangrijke zetel te Parijs met Secretariaat en Algemene Diensten, een internationale taalschool (10 000 leerlingen per maand) een residentie, bar en restaurant en een zaal voor voorstellingen.

In het buitenland organiseert de Alliance taalonderricht (215 000 studenten), conferenties, tentoonstellingen, bioscoop, taalwedstrijden, radio en T.V. uitzendingen en publiceert een pedagogisch bulletin. De Alliance werkt dus volkomen onafhankelijk bij middel van „comités” van leden en is niet ingeschakeld in de „buitenlandse culturele betrekkingen”, al is ter plaatse de samenwerking met de Ambassades zeer nauw.

BIJLAGE III

ITALIË

Reeds vanaf 1967 is men in Italië begonnen met reorganisatie en begripsaanpassing inzake buitenlandse culturele betrekkingen.

Een besluit van 1967 belast het Ministerie van B.Z. met de „coördinatie, zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden van de Presidentie van de Ministerraad en van de andere Departementen en Publieke Lichamen die zich met internationale zaken bezighouden”.

In 1969 werd in de schoot van het Ministerie van B.Z. een Bureau „Opzoeken, Studie en Programmatie” opgericht belast met het ontwerpen van een reorganisatie van de Culturele Afdeling van dit Ministerie, rekening houdend met de voorgenomen algemene hervorming van de Staatsadministratie. Dit Bureau behielp zich met de conclusies welke werden getrokken door de Italiaanse Senaat tijdens debatten speciaal gewijd aan de culturele betrekkingen met het buitenland, onderzocht de systemen gehuldigd bij de voornaamste buurlanden en bracht tenslotte een driedelig programma uit, een theoretisch dat de culturele politiek met het buitenland toelichtte, een praktisch dat een reorganisatie voorstelde en een financieel dat de middelen aangaf.

Als gevolg hiervan werd in 1970 de Algemene Directie Culturele Zaken van B.Z. omgevormd tot een „Algemene Directie voor de Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking”, een titel en een reorganisatie klaarblijkelijk geïnspireerd op Franse leest.

Deze nieuwe algemene directie kreeg, in overeenstemming met het nieuwe concept „buitenlandse culturele betrekkingen”, een aantal bevoegdheden die voorheen tot andere directies van B.Z. behoorden.

Zoals echter verder zal worden opgemerkt bij de beschrijving van de bevoegdheden, werd deze reorganisatie niet volledig consequent doorgevoerd, zodat op dit ogenblik nog steeds verder wordt gedokterd aan verbeteringen en wellicht opheffingen van tot nu toe bestaande organen in de schoot van andere Ministeries.

1. BEGRIPSOMSCHRIJVING

Alleszins is men in Italië ook tot het besef gekomen dat het begrip „culturele betrekkingen met het buitenland” veel breder moet worden opgevat dan tot nu toe het geval was.

Er wordt allereerst gesteld dat de culturele betrekkingen met het buitenland „een fundamentele component” zijn van de buitenlandse politiek. Vervolgens ziet men de culturele betrekkingen niet louter meer als „betrekkingen” maar als een „samenwerking”, een samenwerking die uiteraard moet streven naar hogere humanitaire doeleinden, zodat de culturele actie met het buitenland drie fundamentele aspecten gaat vertonen :

- de uitstraling van de eigen cultuur;
- de samenwerking met den vreemde in culturele, wetenschappelijke en technische vlakken;
- de hulp aan ontwikkelingslanden, dit wil zeggen de technische bijstand aan de Derde Wereld.

In de praktijk beschouwen derhalve de Italianen dat het buitenlands cultureel vlak, de volgende domeinen insluit :

1. De letterkundige en artistieke cultuur : artistieke manifestaties, beurzen en studieprijzen, initiatieven van de multilaterale Organisaties, archeologische missies, conferenties en congressen, onderwijs van de Italiaanse taal en cultuur in scholen en Italiaanse Instituten, verspreiding van het boek.

2. De wetenschappelijke cultuur : deelname aan de betrokken programma's van de Unesco en van andere Internationale Organismen, activiteiten van de (Italiaanse) culturele instituten inzake wetenschappelijke conferenties, uitwisselingen van vorsers, internationale conferenties en congressen, studiebeurzen van wetenschappelijke aard.
3. De technische hulp ten voordele van de ontwikkelingslanden.
4. De culturele informatie-uiters belangrijk modum medium voor een beter wederkerig begrip tussen de volkeren — : boeken en periodieken, voorlichtingsdocumenten, radio en T.V. programma's.

II. BEVOEGDHEDEN EN FINANCIERING

De aanpassing aan een nieuwe begripsinhoud heeft echter geen consequent doorgevoerde aanpassing in de structuren met zich gebracht.

De omvorming op B.Z. van de Algemene Directie der Culturele Zaken in een „Algemene Directie der Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking” heeft slechts wat de bevoegdheden — en de financiering — betreft een beperkte weerslag gehad, in deze zin dat onder de nieuwe Algemene Directie weliswaar diverse bevoegdheden werden gegroepeerd die voorheen tot andere algemene directies van B.Z. behoorden (bijvoorbeeld de technische bijstand) en dat ook aan de nieuwe Algemene Directie nieuwe actiedomeinen werden toevertrouwd (zoals bijvoorbeeld de jeugduitwisselingen), maar dat hierbij in feite niet getornd werd aan de verspreide bevoegdheden en verspreide budgetten van andere Ministeries inzake buitenlandse culturele actie. Alleen is de nieuwe Algemene Directie van B.Z. verondersteld alles te coördineren, maar er bestaat geen coördineringsorgaan, zodat veel afhangt van de wederzijdse goede wil en zich dikwijls kortsluitingen en overlappingsen voordoen. Inderdaad het beeld van de bevoegdheden ziet er als volgt uit:

a) *Algemene Directie der Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking op het Ministerie van B.Z. :*

- studie van alle kwesties betreffende de culturele politiek en de wetenschappelijke en technische samenwerking op het internationale vlak;
- alle bilaterale bemoeienissen verband houdend met de culturele, wetenschappelijke en technische verhoudingen met Staten en met Internationale Organismen;
- directie en administratie der onderwijs, opvoedkundige en culturele Italiaanse Instituten en betrekkingen met de vreemde Instituten;
- administratie van het personeel toegevoegd aan de Italiaanse Instituten in het buitenland;
- de onderhandelingen en de toepassing van alle buitenlandse akkoorden met betrekking tot de hoger vermelde materies ;
- en in het algemeen alles wat niet specifiek anders voorzien is.

In de praktijk wil dit zeggen dat de A.D.C.W.T.S. van B.Z. zich vooral bezig houdt met :

- studie en programmatie,
- bilaterale en multilaterale akkoorden,

technische bijstand aan ontwikkelingslanden, wetenschappelijke samenwerking met de ontwikkelde landen, deelname aan multilaterale organismen en initiatieven, toekenning van studiebeurzen en uitwisselingen voor studenten, culturele en artistieke manifestaties, onderwijs van de Italiaanse taal en cultuur, voorlichting en uitwisseling inzake radio en televisie, archeologische zendingen, universitaire samenwerking en uitwisseling van studenten, internationale culturele conferenties en congressen, verspreiding van het Italiaans boek.

Wat de technische bijstand betreft, dient erop gewezen dat alle vormen van technische bijstand (waaronder vooral in Italië, de militaire bijstand) werden ondergebracht onder de Algemene Directie van Culturele Zaken en worden gefinancierd op de fondsen van deze Algemene Directie. Een wet van 1972 voorziet overigens in de toekenning van bijkomende fondsen, voor een bedrag van 50 miljard £, over een periode van 5 jaar, voor het technische hulpwerk, inclusief speciale voorzieningen voor de hulp aan Somalië.

Te noteren valt dat de Algemene Directie bevoegd is voor het multilaterale werk in het veld van de technische bijstand; het is bv. de Directeur-generaal van deze Directie welke de betrokken vergaderingen van de O.C.D.E. bijwoont.

De Algemene Directie telt zowat 200 ambtenaren, waaronder een Directeur-generaal, en Adjunct Directeur-generaal, 59 hogere ambtenaren en 145 lager personeel. Tevens werden een 30-tal ambtenaren van het Ministerie van Openbaar Onderwijs als experts gedetacheerd bij de diensten van de Algemene Directie.

Het budget van deze Algemene Directie bedraagt ruim 30,5 miljard lire (voor 1974), hetzij (aan de huidige koers) + 1,8 miljard BF.

b) *De Presidentie van de Ministerraad* is bevoegd voor en financiert :

- de verspreiding van de periodieken en publicaties,
- de smalfilm,
- de radio-uitzendingen op korte golflengte, in 25 talen, van de RAI-T.V.,
- de organisatie van de tentoonstellingen van het Italiaans boek.

Dit alles wordt beheerd door de „Dienst van de Voorlichting en van het Auteursrecht”.

c) *Het Ministerie van Onderwijs* heeft, in de buitenlandse culturele betrekkingen een ruime bevoegdheid die in de schoot van dit Ministerie is toevertrouwd aan de „Algemene Directie der Buitenlandse Uitwisselingen” maar in vele zaken ook nog, financieel en anderszins ressorteert onder andere algemene directies.

De betrokken Directie is bevoegd voor :

- deelname aan de multilaterale organisaties : Unesco, Raad van Europa, EEG enz... waarvoor zij de vak-vertegenwoordigers aanduiden ;
- inhoud en financiering van de bilaterale culturele akkoorden, betrekking hebbend op volgende domeinen: onderwijs, oudheden en schone kunsten, universiteiten, academies, bibliotheken.

De betrokken algemene directie beslist omtrent de

te nemen verbintenissen, de financiering en de uitvoering. Zij is derhalve vertegenwoordigd in de Gemengde Commissies. B.Z. behoudt de politieke bevoegdheid in de keuze van de landen waarmee een akkoord al dan niet dient te worden afgesloten en in de formele afsluiting der betrokken akkoorden.

- uitwisselingen van docenten en assistenten : een nieuw vlak in zijn beginstadium;
- equivalentie van diploma's, en alle andere informatie betreffende de waarde der diploma's;
- vervolmakingscursussen voor buitenlandse onderwijzers in de Italiaanse taal (vooral Seminaries op de Universiteit te Perugia);
- de Europese Dag der Scholen, leerlingen en **klassen-**contacten ;
- de aan de Unesco geassocieerde scholen;
- de vreemde scholen in Italië;
- de Italiaanse Culturele Instituten in het buitenland, waarvoor zij bijstand verlenen, de programma's volgen en de bibliotheek financieren (het personeel wordt betaald door B.Z.) ;
- de culturele identiteitskaart.

De directie der Buitenlandse Culturele Betrekkingen heeft een staf van 8 hogere ambtenaren en 10 lagere ambtenaren; in het totaal zijn er 40 agenten werkzaam. Een belangrijke sector ontsnapt aan de betrokken algemene directie om onder de bevoegdheid te vallen van de „Algemene Directie der Oudheid en Schone Kunsten”, en wel de sector van de Tentoonstellingen Schone Kunsten in het buitenland. Hiervoor verzorgt deze Algemene Directie én de organisatie én de keuze én de financiering.

De actie van het Ministerie van Openbaar Onderwijs is verder gegrond op *adviesorganen* : de „Hogere Raad voor het Openbaar Onderwijs”, de „Hogere Raad voor Oudheid en Schone Kunsten” en de „Hogere Raad voor Academies en Bibliotheken”. Deze adviesorganen zijn bevoegd zowel voor de interne als de externe zaken.

Het *budget* op het Ministerie van Openbaar Onderwijs voorbehouden aan de buitenlandse culturele activiteiten is moeilijk te schatten omdat de gelden uitgetrokken worden op fondsen die én voor binnen- én voor buitenland dienen.

d) *Het Ministerie voor Toerisme en Voorstellingen* is bevoegd voor de „Voorstellingen”, dit wil zeggen lyrische kunstvoorstellingen, theater en film, waarvoor respectievelijk telkens een „afdeling” bestaat, in de schoot van een „Algemene Directie der Voorstellingen”. Deze algemene directie, evenals de afdelingen uiteraard, is echter bevoegd voor de voorstellingen in binnen- en buitenland, zonder dat een lijn wordt getrokken tussen beiden.

Met andere woorden alle voorstellingen in het buitenland worden georganiseerd, beheerd en voor zover nodig betaald door gezegd Ministerie.

Er bestaat geen geïnstitutionaliseerde coördinatie met B.Z., maar er wordt geregeld in het begin van elk jaar „overleg gepleegd” tussen B.Z. en elk der drie Afdelingen. De Afdelingen duiden de voorgenomen of beschikbare manifestaties aan, B.Z. geeft advies over de keuze der landen.

Zoals bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs bestaan er eveneens, afhankelijk van het Ministerie van Toerisme en Voorstellingen, een aantal *adviesorganen* : „Centrale Commissie voor de Muziek”, „Centrale Commissie voor het Theater” en de „Centrale Commissie

voor de Film", alle drie alweer bevoegd voor binnen- en buitenland. Zij geven advies en beslissen over de toe te kennen subsidies.

De subsidiëring van deze manifestaties geschiedt per manifestatie en op voorbrenging van een geraamd budget. De financiële tussenkomst staat dan in verhouding tot het opgelopen deficit.

Gezien de globale bevoegdheid, binnen- en buitenland, van de betrokken algemene directie en van de adviesorganen, zijn derhalve de *voorziene fondsen* eveneens globaal binnen- en buitenland en worden geen speciale gelden voorbehouden aan buitenlandse activiteiten.

In 1972 werden volgende bedragen inderdaad besteed :

- lyrische kunst : 8,2 miljard £, waarin ongeveer 606 miljard £, hetzij 36 miljoen BF, voor het buitenland.
- theater : 5,8 miljard £, waarvan voor het buitenland ongeveer 300 à 350 miljoen £, hetzij ± 21 miljoen BF. Op te merken valt dat in vele gevallen B.Z. ook nog een bijkomende subsidie verleent op zijn eigen budget.
- film : de uitgaven in deze sector gebeuren onder de vorm van een subsidie van ± 380 miljoen £, hetzij ± 22,8 miljoen BF, aan de Vereniging zonder winstbejag „Unitalia-film” (Union Nationale pour la Diffusion du film italien à l'étranger) die deze gelden vooral besteedt aan deelname aan festivals en filmweken, internationale ontmoetingen en diverse propaganda-acties.

e) *Het Ministerie voor Wetenschappelijk Onderzoek*, een klein departement dat nog in zijn kinderschoenen staat en dat via het „Nationaal Comité voor Wetenschappelijk Onderzoek”, studie en uitwisseling van vorsers met den vreemde stimuleert.

f) Daarbuiten bestaan nog een aantal *gesubsidieerde nationale instellingen* die actief zijn in het buitenland, zoals het Instituut voor het Midden- en Verre Oosten, het Instituut voor het Oosten, het Instituut voor Afrika, het Italiaans-Arabisch Centrum, de Dante Alighieri, enz...; alle instellingen rechtstreeks gesubsidieerd door B.Z.

g) *Tenslotte publieke en private instellingen* die geen subsidies ontvangen en waarmede een „nauwe samenwerking” bestaat : Fondazione CINI, Universiteit voor vreemdelingen te Perugia, de Biennale van Venetië, de Triennale van Milaan enz...

III. WERKMETHODES

De Italiaanse buitenlandse culturele politiek wil gegrond zijn op geografische diversificatie, per continent, per regio en, indien mogelijk, per land, maar er is geen specifieke methode of planning voorzien om aan dit opzet gestalte te geven. Wel overweegt men een verdere reorganisatie van de Algemene Directie der Culturele, Wetenschappelijke en Technische Samenwerking, in de schoot van B.Z., om door een herverdeling in geografische sectoren, deze nieuwe optiek in de hand te werken, maar dit zijn nog maar vage voornemens en in de praktijk wordt de actie gevoerd, enerzijds dag in dag uit, anderzijds in het raam van de *Culturele Akkoorden*. Zoals gezegd is het B.Z. dat verantwoordelijk is voor het afsluiten van deze akkoorden, voor de keuze van de

partner dus en de formele internationale demarches. Voor de inhoud ervan zijn het echter de vakministeries. Derhalve zetelen in de *Gemengde Commissies* vertegenwoordigers van deze vakministeries (Onderwijs, Presidentie van de Ministerraad, Toerisme en Voorstellingen, Schone Kunsten). Het voorzitterschap wordt steeds waargenomen door een hoger ambtenaar B.Z.

De culturele akkoorden leveren ware programma's op, meestal voor 2 jaar, ingevolge vaste afspraken. Er zijn echter geen fondsen, speciaal voorbehouden voor elk cultureel akkoord. De uitvoering van de genoemde afspraken wordt op de diverse budgetten (zowel B.Z., als Vakministeries) uitgetrokken. De culturele akkoorden worden door de band als onontbeerlijk geacht voor de betrekkingen met de communistische landen, en als nuttig beschouwd voor de betrekkingen met andere landen.

In de organisatie is geen speciale afdeling en werkwijze voorzien voor de betrekkingen met de communistische landen.

IV. VERTEGENWOORDIGING IN HET BUITENLAND

De culturele vertegenwoordiging in het buitenland wordt verzekerd door een cultureel attaché, al draagt de betrokken ambtenaar meestal deze titel niet.

De man die zich bezig houdt met de culturele zaken kan ofwel een diplomaat zijn (le Secretaris of Raad) ofwel de lokale Directeur van het Italiaans Instituut, dit laatste echter niet steeds, zodat in sommige landen er én een „cultureel” man is op de Ambassade én een Directeur van het Instituut.

Daar B.Z. de volledige verantwoordelijkheid draagt en de financiering verzekert van de Instituten, heeft de culturele man gezag over het Instituut (c.q. de Directeur van het Instituut). Er is dus geen werkelijke „culturele afdeling” op de Ambassades, in haast alle gevallen overigens waar de culturele man niet de Directeur van het Instituut is, is deze diplomaat ook nog belast met andere taken op de Ambassade.

Er is evenmin een speciaal budget. Voor de kleinere manifestaties is de Ambassade aangewezen op B.Z., voor de grotere op de Vakministeries, via B.Z.

VI. WERKINSTRUMENTEN

De *Italiaanse Instituten* in het buitenland zijn, daar waar zij bestaan, een gewaardeerd werkinstrument. Deze Instituten, die oorspronkelijk bedoeld waren als trekpleister voor de Italiaanse emigranten in het buitenland, zijn allengs van natuur veranderd om eerst het traditioneel onderwijscentrum in de Italiaanse taal te worden, vervolgens te evolueren naar het „Instituut-Club” waar de verschillende culturele groeperingen een ontmoetingspunt vinden, om tenslotte uit te monden op het werkelijk „informatiecentrum”, met uiteraard een uitgebreide bibliotheek en mogelijkerwijze een projectiezaal.

Er bestaan aldus 54 Instituten in de wereld, waaronder 23 in West-Europa. De Italiaanse Instituten worden rechtstreeks beheerd door B.Z. Zij betekenen overigens een vrij zware financiële last, daar zij inderdaad meer dan 40% van het cultureel budget van B.Z. opslorpen

(35,23 % voor de personeelskosten, met, inbegrip van de leraren en 5 % voor de functioneringskosten). Men is overigens algemeen van oordeel dat er teveel Instituten zijn (vooral in de ontwikkelingswereld) en dat het de voorkeur verdient hun aantal te verminderen en hun middelen te verhogen. De Instituten worden geleid door een Directeur die al dan niet tevens als cultureel attaché aan de Ambassade kan verbonden zijn, Onderdirecteur en adjuncten. In het totaal een personeelssterkte van 149 man. Directeur en staf worden gerecru-teerd in het onderwijs, vooral secundair maar ook, zelden, universitair. De gegadigden worden gedeta-cheerd van hun onderwijsoverheid en ter beschikking gesteld van B.Z., dat verder voor hun bezoldiging

instaat. Deze bezoldiging omvat basiswedde en vergoe-dingen volgens een systeem identiek aan de diplomaat. Qua graad mogen de directeurs van de 10 eerste cate-gorieën Instituten beschouwd worden als zijnde op dezelfde voet als de Ambassaderaden. De overigen staan zowat tussen Eerste Secretaris en Raad.

De maximumduur waarvoor dergelijke professoren ter beschikking kunnen worden gesteld van B.Z. bedraagt 22 jaar. Er doen zich heel wat recruterings-moeilijkheden voor omdat zich geen carrière-mogelij k-heden bieden en de bezoldiging alles bij elkaar onvol-doende aantrekkelijk is. Slechts de directeurs die tevens cultureel attaché zijn, genieten van diplomatieke voor-delen.

BIJLAGE IV

NEDERLAND

In Nederland is het apparaat dat de buitenlandse culturele betrekkingen verzekert gebouwd op een stramien dat een grote gelijkenis vertoont met het onze. Het levert dan wel een bijzonder belang op na te gaan of dit apparaat in Nederland voldoening geeft en, in voorkomend geval, welke wijzigingen men overweegt te introduceren.

Aangestreept dient op de eerste plaats, dat in Nederland, waar nochtans, dank zij het bestaan van bepaalde coördineringsorganen zoals de „Coördinatiecommissie voor Internationale Culturele Betrekkingen” meer overlegd beleid bestaat dan in België, reeds in 1969 de behoefte werd gevoeld zich te bezinnen omtrent de problematiek der buitenlandse culturele betrekkingen. Aldus kondigde de toenmalige Staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan dat een „Beleidsnota betreffende de Internationale Culturele Betrekkingen” zou worden voorgelegd.

Deze Beleidsnota werd voorbereid door de „Coördinatiecommissie voor Internationale Culturele Betrekkingen”, waarin de Ministeries van Buitenlandse Zaken, van Onderwijs en Wetenschappen en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, zijn vertegenwoordigd.

Zij werd ingediend tijdens de Zitting 1970/71, gezamenlijk door de Ministers Luns (B.Z.) en Klompe (CRM en tijdelijk ook, op dat ogenblik, O & W). Men vindt in deze Beleidsnota de leidraad van de Nederlandse Buitenlandse Culturele Politiek.

1. BEGRIPSOMSCRIJVING

De Beleidsnota stelt dat de culturele internationale samenwerking vooral sedert de Tweede Wereldoorlog een grote vlucht heeft genomen en dat „culturele samenwerking veel meer is dan een soort handelsverkeer van culturele waarden of een decoratief begeleidingsverschijnsel der buitenlandse politiek”, want de Beleidsnota onderstreept inderdaad dat „het beleid ten aanzien van de internationale culturele betrekkingen als een element moet worden beschouwd van het algemeen buitenlands beleid”.

Daar, naar Nederlandse overtuiging, de culturele betrekkingen moeten leiden tot verrijking van de eigen cultuur en die der anderen, in het licht van het samenspel zoals gedefinieerd door de Unesco, stelt de Beleidsnota eveneens dat aan het begrip cultuur een ruimere interpretatie dient te worden gegeven „dan wellicht nog pas enkele jaren geleden gebruikelijk was,.. Het beleid wil zich gaan richten op een cultuurbegrip dat de beschaving in haar totaliteit omvat. De twee gezichtspunten worden dan vooreerst dat onder Nederlandse cultuur een grotere verscheidenheid wordt verstaan, vervolgens dat deelhebben aan de culturele waarden niet langer het voorrecht is van enkelen, maar een mogelijkheid die eenieder toekomt.

In concreto betekent dit in Nederland dat Internationale Culturele betrekkingen omsluiten :

- kunsten en wetenschappen,
- maar ook : volksontwikkelingswerk, samenlevingsopbouw, jeugdwerk, openlucht recreatie en sport en massacommunicatiemiddelen,
- de verspreiding van de Nederlandse taal, dat een belangrijk element daartoe als uitdrukkingsmiddel en als produkt van de Nederlandse cultuur,

- het uitwisselingsverkeer van jongeren, waaraan bijzondere aandacht wordt besteed,
- de culturele voorlichting, beschouwd als een belangrijk onderdeel van de overheidsvoorlichting in het buitenland, maar die bovendien het karakter van tweerichtingsverkeer vertoont.

Het valt op te merken dat men in Nederland tot nu toe noch de internationale wetenschappelijke samenwerking, noch de ontwikkelingshulp in het begrip buitenlandse culturele betrekkingen heeft ondergebracht. De vraag is echter wel gesteld.

II. BEVOEGDHEDEN EN FINANCIERING

De Beleidsnota erkent dat :

- het *beleid*, als deel van het buitenlands beleid, de verantwoordelijkheid is van Buitenlandse Zaken
- dat de *conceptie* van dat beleid en „in belangrijke mate” de *uitvoering* van het beleid behoren tot de competentie van de Ministeries van Onderwijs en Wetenschappen (O & W) en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM)

Dat wil zeggen dat de bevoegdheid van B.Z. beperkt wordt, inzake buitenlandse culturele betrekkingen, tot het vakaspect „Buitenlandse Zaken” terwijl de Vakministeries O & W en CRM bevoegd zijn voor conceptie en uitvoering van het beleid in de zaken waarmede zij respectievelijk begaan zijn. Vandaar bestaan op het Ministerie van B.Z. een „Directie Culturele Samenwerking”, op O & W een „Afdeling Buitenlandse Betrekkingen” en op CRM een gelijkaardige Afdeling. Logisch uitvloeisel- of oorzaak — van deze structuur is dat de financiering in handen is van de Vakministeries. Op een totaal van zowat 10 miljoen gulden (1970) besteed aan de buitenlandse culturele betrekkingen dragen bij :

1. B.Z. : 2 miljoen Fl, waaronder 1,8 miljoen alleen voor de voorlichting en documentatie, gespijsd voor 1,3 miljoen uit het Fonds voor de Voorlichting. Voor de rest beschikt B.Z. dus slechts over een suppletief budgetje van zowat 214 000 Fl, hetzij ongeveer 3 miljoen B.F., dat het besteedt aan subsidiëring van culturele manifestaties (± 840 000 BF), jeugduitwisselingen (700 000 BF), het onderhouden van de Nederlandse Instituten (280 000 BF), de uitwisselingen van deskundigen en ontvangst van bezoekers (1 miljoen BF).

2. O & W: is de voornaamste financier: 4,9 miljoen Fl(1970) dat het spendeert aan : studiebeurzen, bevordering van samenwerking op gebied van onderwijs en wetenschappen, onderricht in de Nederlandse taal en cultuur, de Nederlandse instituten in het buitenland, jongerenuitwisseling, congressen en vacatiecursussen, voorlichting en documentatie in het buitenland, culturele manifestaties en uitwisselingen van deskundigen en ontvangst van bezoekers.

3. C.R.M. spendeert 3,2 miljoen Fl aan : culturele manifestaties, de Nederlandse instituten in het buitenland, jongerenuitwisselingen, voorlichting en documentatie, uitwisselingen van deskundigen en ontvangst van bezoekers, maatschappelijk welzijn.

Het systeem is dus vrij dispaaraat en er zijn tal van overlappingsen.

De volgende tabel, opgesteld per activiteiten, geeft een overzicht van de bevoegdheden en van de financiering :

1. culturele manifestaties (toneel, letteren, muziek, dans, film enz..) : CRM (1044 000 Fl), B.Z. (60 000 Fl) ;
2. volksontwikkeling, recreatie en sport : CRM (40 000 Fl) ;
3. jongerenuitwisselingen : CRM (400 000 Fl), O & W (360 000 Fl), B.Z. (50 000 Fl);
4. maatschappelijk welzijn : CRM (30 000 Fl);
5. onderricht in Nederlandse taal en cultuur : O & W (978 000 Fl) ;
6. bevordering van samenwerking op gebied van onderwijs en wetenschappen : O & W (1 196 000 Fl) ;
7. studiebeurzen : O & W (1 557 000 Fl);
8. Nederlandse instituten in het buitenland : CRM (1 043 000 Fl), O & W (500 000 Fl), B.Z. (20 000 Fl) ;
9. uitwisselingen van deskundigen en ontvangst van bezoekers : B.Z. (84 000 Fl), CRM (40 000 Fl), O & W (30 000 Fl);
10. congressen, vacanciecursussen e.d. : O & W (154 000 Fl), B.Z. (20 000 Fl);
11. voorlichting en documentatie in het buitenland : B.Z. (1 855 000 Fl), CRM (150 000 Fl) en O & W (133 000 Fl).

Klaarblijkelijk diende in dat alles wat coördinatie te worden gebracht. Dit was de opzet van een voor enkele jaren reeds opgerichte :

4. Coördinatiecommissie Buitenlandse Culturele Betrekkingen

In de werking van deze commissie dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de periode vóór de splitsing van het toenmalige Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, in twee Ministeries respectievelijk van O & W en van CRM, namelijk 1966, en nadien. Vóór de splitsing was het voorzitterschap van deze Commissie toegewezen aan de Directeur-generaal der Buitenlandse Betrekkingen op O.K.W. De Commissie telde alsdan een vertegenwoordiger van B.Z., van Financiën en van Algemene Zaken. Zij werkte vrij goed, op grond overigens van het persoonlijk gezag van de toenmalige voorzitter en ook omdat B.Z. toen nog relatief weinig interesse vertoonde voor de buitenlandse culturele betrekkingen, die overgelaten werden aan de betrokken Algemene Directie van het Ministerie van O.K.W.

Na de splitsing (1966) greep enerzijds een herverdeling plaats van de bevoegdheden tussen de Ministeries van O & W en van CRM, en anderzijds een verschuiving van bevoegdheden en interesse naar B.Z.

Het voorzitterschap van de Commissie werd dan opgedragen aan B.Z., en wel aan de Directeur van de „Directie Culturele Samenwerking”, dit omdat nu de nadruk werd gelegd op het concept „culturele betrekkingen zijn een onderdeel van de buitenlandse betrekkingen”.

Hebben zitting in de Commissie: O & W, CRM, Financiën en Algemene Zaken.

De Commissie, opgezet buiten enige wettekst om, heeft geen welomlijnde bevoegdheid. Zij dient door „samenwerking” de Nederlandse buitenlandse culturele betrek-

kingen te bevorderen, en komt minstens ééns per maand samen. In feite doet de Commissie uitsluitend aan coördinatie, en naar algemeen wordt aanvaard, onvoldoende aan beleid (wat vóór de splitsing niet het geval was).

5. Er bestaan verder nog *technische Adviescommissies*, welke een zeer aantrekkelijk element vormen in de Nederlandse structuur.

Onder hen, de „Coördinatiecommissie Buitenlandse Tentoonstellingen”, opgericht door CRM en samengesteld uit vakmensen, directeurs van musea. Zij is belast, in vervanging van de ambtenarij, met de buitenlandse tentoonstellingen, waarvoor telkens een „Commissaris” wordt aangeduid. Interessant is de „meldingsplicht” die er in bestaat voor de museadirecteurs de Commissie in te lichten telkens werken worden uitgeleend of iets op kleinere schaal direct van museum tot museum wordt georganiseerd, zodat de Commissie steeds op de hoogte is van wat gebeurt en wat voorhanden is.

6. Vermeldenswaard, al heeft het een negatieve uitslag gekend, maar omdat men er weer opnieuw aan denkt, weze het in andere en betere termen, is het experiment van de :

Stichting Nederlands Instituut voor Internationale Culturele Betrekkingen

Opgericht in 1956, op initiatief van het toenmalige O.K.W. en in samenwerking met de Directie Voorlichting Buitenland (niet de Directie Culturele Zaken) van B.Z., werd dit Instituut gecreëerd om „de goede culturele betrekkingen tussen Nederland en het buitenland te bevorderen”.

Het Instituut zou :

- a) in overleg met de daartoe geëigende instanties verrichten al datgene, wat dient tot de uitwisseling van personen, goederen en diensten op cultureel gebied met het buitenland;
- b) buiten Nederland de belangstelling voor en de kennis omtrent de Nederlandse gebeurtenissen op het gebied van de wetenschappen, de kunsten en het onderwijs bevorderen en uitbreiden;
- c) hulp verlenen bij de organisatie in het buitenland van Nederlandse manifestaties op het gebied van wetenschap, kunsten en andere terreinen in het cultureel leven ;
- d) desgevraagd adviseren omtrent subsidies door de overheid te verlenen aan andere instellingen;
- e) samenwerken met overheid en culturele instellingen in binnen- en buitenland;
- f) alle andere wettige middelen aanwenden die dienstig kunnen zijn aan het doel van de stichting.

De stichting zou gefinancierd worden door :

- subsidies van de overheid;
- bijdragen van particuliere personen en lichamen;
- erfstellingen, giften en legaten;
- opbrengst van bezittingen;
- andere baten.

Aan het hoofd staat een Bestuur, terzijde gestaan door een vertegenwoordiger van het Ministerie van Financiën, bestaande uit 10 à 13 leden genomen uit onderscheidene kringen van het culturele en maatschappelijk leven (7 à 10) en één vertegenwoordiger respectievelijk van O.K.W. en B.Z. en Algemene Zaken.

De Voorzitter wordt gekozen, uit de leden van het bestuur, door O.K.W. en B.Z. gezamenlijk.

Het Bestuur is belast met het beheer van de Stichting, zorg en toezicht op werkzaamheden, begroting en werkplan. De begroting dient te worden goedgekeurd door de Ministers O.K.W. en B.Z.; afrekening en verantwoording eveneens.

De dagelijkse leiding wordt verzekerd door een Algemeen Secretaris benoemd door het Bestuur.

De Algemeen Secretaris beschikt over een staf medewerkers gaande van Regionaal Secretaris, secretarissen, adjunct secretarissen, tot functionarissen voor diverse sectoren, boekhouders, typisten en huishoudelijk personeel.

Dit Instituut is in 1957 van wal gestoken, maar heeft het maar een jaar of drie uitgehouden. De vergissing lag allereerst in het feit dat het Instituut zogenaamd bevoegd was voor alle culturele aangelegenheden waar ook ter wereld maar uitgesloten werd van alles wat met de culturele akkoorden te maken had, zodat de Vakministeries de voornaamste bevoegdheden, structuur en financiering, behielden.

Het Instituut had bovendien geen inspraak in de beleidsconceptie, van waar spanningen en moeilijkheden tussen bestuur en Vakministeries. Tenslotte waren er ook van meet af aan moeilijke relaties met B.Z., zodat alles bij elkaar het Instituut zeer snel op het ambtelijk verzet is gestuit en bezweken. Het idee echter blijft voortbestaan en er steken in de mappen van de Coördinatiecommissie projecten tot heroprichting van een semi-officieel, door de overheid gefinancierd, Instituut waarin de uitvoering van het internationaal cultureel beleid zou worden geconcentreerd.

7. Een laatste opmerking geldt de vaststelling dat inzake bevoegdheden zich *verschuivingstendensen* voordoen ten voordele van B.Z.

Dat B.Z. zich het voorzitterschap van de Coördinatiecommissie zag toegewezen, was reeds een eerste stap in die richting. Nu wordt overwogen de Beleidsnota aan te passen aan een nieuwe bevoegdheidsstipulatie.

De Beleidsnota stelde dat het beleid tot B.Z. behoorde, maar de conceptie van het beleid en de uitvoering tot de Vakministeries. B.Z. wil nu in deze tekst enkele woorden inlassen die aanduiden dat B.Z. ook voor de conceptie én de uitvoering „mede”-verantwoordelijk is.

Dit nieuwe inzicht zou in een „Tweede Beleidsnota” worden neergelegd.

III. WERKMETHODES

Nederland houdt er geen speciale werkmethode op na. Wel wijdt de beleidsnota aandacht aan de „prioriteiten” (West-Europa, Indonesië, Taal, Detente) maar er zijn geen specifieke proceduren om deze prioriteiten wetenschappelijk vast te leggen of in actie daadwerkelijk om te zetten.

Zoals in België vindt de culturele actie plaats enerzijds op een dag and dag basis en anderzijds binnen het raam van de *culturele akkoorden* en van de afspraken getroffen in de schoot van de *Gemengde Commissies*. De Gemengde Commissies zijn het apanage van de Vakministeries. Als voorzitter fungeert een „personaliteit”, niet noodzakelijk een hoger ambtenaar van de Vakministeries en voorzeker niet van B.Z.

Het secretariaat van de Gemengde Commissies is in handen van de Vakministeries, wat door B.Z. als een euvel wordt ervaren.

De bijeenkomsten van de Gemengde Commissies, ook hun samenstelling en werking, worden voorbereid en besproken in de schoot van de Coördinatiecommissie Buitenlandse Culturele Betrekkingen.

IV. VERTEGENWOORDIGING IN HET BUITENLAND

De culturele vertegenwoordiging in het buitenland wordt uitsluitend waargenomen door B.Z., via Cultureel attachés of Culturele Raden, die door de band *carrière-diplomaten* zijn, maar ook ambtenaren uit de Vakministeries kunnen zijn, die dan definitief aan B.Z. worden verbonden en carrière-diplomaat worden. Dit laatste wordt door B.Z. als onontbeerlijk geacht, daar B.Z. in Nederland de overtuiging heeft dat alleen vakdiplomaten gepast zijn voor buitenlands werk.

Er is derhalve geen enkele „carrière” van cultureel agenten.

De cultureel attaché is meestal alleen belast met „culturele zaken”, daar de pers toevertrouwd wordt aan een ander agent.

Er bestaat geen „cultureel budget” per buitenlandse post.

De cultureel attaché is voor alle financiering van zijn activiteit aangewezen op B.Z. en in de praktijk op de Vakministeries. Een handig cultureel attaché, die effectief werk wil leveren, zorgt er dus voor goed te staan met de lui van de Vakministeries. Al is het theoretisch allemaal niet zo in orde, hij correspondeert direct met deze betrokken Vakministeries. Dit neemt echter niet weg dat de Nederlandse Cultureel Attaché, zoals overigens zijn Belgische collega, weleens het gevoelen heeft alsmaar te moeten „bedelen”...

Behalve een alleenstaand geval te Parijs, waar de cultu-rele man, die ook trouwens Directeur is van het Nederlands Instituut, tevens Permanent Vertegenwoordiger is van Nederland bij de Unesco, hebben de cultu-rele verantwoordelijken op een Ambassade geen hogere graad dan Ambassadeeraad.

Naar gelang de posten is de Culturele Raad al dan niet bijgestaan door een diplomatiek medewerker. Er zijn geen cultu-rele „vak”-mensen.

V. WERKINSTRUMENTEN

De Nederlandse structuur telt tot nu toe geen werkelijke „Instituten” in het buitenland.

Nederland heeft weliswaar drie instituten; het Nederlands Instituut te Parijs, een historisch Instituut te Rome en een Instituut te Djakarta, maar elk van deze instituten zijn sui generis en alleen Parijs overigens blijkt werkelijk voldoening te geven.

Het Instituut te Parijs is een privé-stichting, gift van een mecenas, en dat dank zij het historisch geclasseerd gebouw waarin het is gehuisvest, de unieke collectie die er mee samengaat en de personaliteit van de Directeur inderdaad sinds 1950, datum van oprichting, goed werk levert.

Het kan echter, gezien deze specifieke troeven, niet als voorbeeld gelden.

Er bestaan plannen om aldus een beperkt aantal Instituten op te richten en de Beleidsnota gewaagt van België, de Bondsrepubliek Duitsland, Indonesië en het Verenigd Koninkrijk.

Instituten kosten duur, de kosten worden geraamd op zowat 1,5 miljoen Fl per jaar, desniettemin acht de Beleidsnota dat zij van groot belang zijn voor de conti-

nuiteit en intensiteit van de Nederlandse culturele tegenwoordigheid in het buitenland.

Voor het overige is Nederland aangewezen op de directe actie van de cultureel attaché die er zich moet op toeleggen zoveel mogelijk de bestaande lokale infrastructuur te benutten, en derhalve vrije armslag heeft in zijn reizen en verplaatsingen binnen zijn ambtsgebied.

BIJLAGE V

HET VERENIGD KONINKRIJK

1. BEGRIPSOMSCHRIJVING

Evenals het in de andere omringende landen het geval is geweest, heeft het Verenigd Koninkrijk de jongste jaren het mechanisme en de betekenis en rol van zijn culturele en andere buitenlandse betrekkingen aan onderzoek en reorganisatie onderworpen.

Aldus zijn op het punt van de culturele betrekkingen, het Duncan Report (1969), een Select Committee on Estimates en een Select Committee on Overseas Aid aan het werk geweest. De British Council en de Overseas Development Administration hebben zich van hun kant over hun werking bezonnen in het vlak van het opvoedkundig en boekwerk overzee.

Al heeft dit werk — de Britse traditie getrouw die elke stipte bevoegdheidsomschrijving en alle filosofie over begrippen en begripsinhoud schuwt — niet noodzakelijkerwijze geleid tot een gedetailleerde begripsomschrijving van de noties „cultuur” en „buitenlandse culturele betrekkingen”, het resultaat is toch geweest dat men allereerst oneindig meer aandacht is gaan besteden aan de betekenis van de buitenlandse culturele betrekkingen in het kader van de algemene buitenlandse politiek, en vervolgens dat men door het vastleggen van nieuwe aandachtsprioriteiten ertoe is moeten komen ook structuurhervormingen — en in casu structuuruitbreidingen — door te voeren.

Inderdaad, de toetreding van het Verenigd Koninkrijk tot de E.E.G. heeft voor gevolg gehad het zwaartepunt van de Britse culturele buitenlandse activiteiten voortaan veeleer op Europa, en wel op West-Europa, te gaan leggen. Het Duncan Report van 1969 stelt dit onder meer uitdrukkelijk. Een der redenen waarom het nodig bleek dit zwaartepunt te verleggen was dat in een geïntegreerd Europa projectie van Britse ervaring en Britse hebbelijkheid niet louter aan de orde kon zijn, maar dat ook de ervaring en de hebbelijkheid der andere Europese landen ten goede diende te komen. Er verschijnt hier dus een nieuw inzicht in de buitenlandse culturele betrekkingen, dat, zoals ook andere landen het nu houden, veeleer wederzijdigheid en verkeer dienen te betekenen.

Dit heeft zijn weerslag op de begripsinhoud omdat nu ook met name de jeugduitwisselingen van groot belang worden en nieuwe aandacht wordt besteed aan de gemeenten- en stedenverbroederings; één en ander voortaan in Groot-Brittannië opgenomen in de bevoegdheden van het orgaan belast met de buitenlandse culturele betrekkingen.

Het feit dat West-Europa een uiterst ontwikkelde samenleving daarstelt, brengt mede dat de staf van de culturele vertegenwoordigingen in deze landen aangepast moet worden aan de specifieke taken, enerzijds de Britse overheid in te lichten omtrent de lokale bestaans toestanden en anderzijds ook contacten te stimuleren, in vlakken die boven de traditionele onderwijsproblemen, academische uitwisselingen en dergelijke, uitsteken. Vandaar de noodzaak te voorzien in een team van gespecialiseerde contactmensen: Science Officers, English Language Officers, Books Officers en in sommige plaatsen Education Officers.

In feite — en al wordt het evenmin in zoveel woorden gezegd — dringt deze noodzaak zich eveneens op om redenen van coördinatiebehoeften: vele Britse organisaties manifesteren meer en meer belangstelling voor opvoeding en cultuur in Europa, ook diverse departementen van de Britse regering zijn, uiteraard, begaan met samenwerking in dit veld met multilaterale organisaties zoals

Unesco, Raad van Europa en E.E.G. en men heeft beleid en voorlichting op deze gebieden in één hand willen centraliseren zodat dus, alles bij elkaar, de jongste jaren het begrip „buitenlandse culturele betrekkingen” slaat op alle buitenlandse betrekkingen, die verband houden met: taalonderwijs Engels, artistieke manifestaties, boekwezen en literatuur, uitwisselingen allerhand, onderwijsproblemen, wetenschappen, jeugd en socio-culturele activiteiten en, last but not least, de ontwikkelingshulp, waarvoor de Overseas Development Administration bevoegd is, maar die eveneens ondergebracht werd in het geheel van de buitenlandse culturele betrekkingen, althans voor de bilaterale uitvoering ervan.

II. BEVOEGDHEID EN FINANCIERING

a) *Buitenlandse Zaken* is alleen bevoegd voor de buitenlandse culturele betrekkingen. Het is de Foreign Secretary die verantwoording aflegt voor het Parlement.

De financiering van de buitenlandse culturele betrekkingen wordt uitsluitend verzekerd door Buitenlandse Zaken, uitgetrokken op het budget van B.Z.

Het Foreign Office beschikt over een directie „Cultural Relations Department” bevoegd voor alles wat met buitenlandse culturele betrekkingen te maken heeft en verantwoordelijk voor de fondsen.

NOTA: Naast het „Cultural Relations Department” bestaat nog een tweede dienst, de „Cultural Exchange Department” vooral, en bij uitsluiting, bevoegd voor alle culturele betrekkingen met de communistische landen. Gezien de speciale politieke omstandigheden en implicaties van de betrekkingen met communistische landen, is de werkwijze van dit Department volkomen verschillend van deze van het Cultural Relations Department. Een analyse van deze werkwijze volgt verder. Er dient nochtans aangestipt dat naast deze specifieke bevoegdheid, dit Cultural Exchange Department eveneens, en dit louter om redenen van interne organisatie, belast is met jeugdzaken, internationale studentenzaken, overzeese studenten in het Verenigd Koninkrijk, internationale uitwisselingen, stedenverbroederings enz. In deze zaken opereert dit Department op dezelfde wijze als de hoofdafdeling „Cultural Relations Department”.

b) Is het „Cultural Relations Department” (voortaan aangeduid onder de letters CRD) het bevoegde orgaan, het eigenlijke werk wordt toevertrouwd aan een „Government Agent” de „British Council” (hierna genoemd de B.C.) waaraan door de CRD (of F.O.) fondsen worden toevertrouwd, maar die echter volkomen onafhankelijk optreedt.

De CRD behoudt **alleen** de politieke controle, de prioriteitsgeschiktheden en het uiteindelijke budgettaire nazicht.

Met andere woorden: de CRD zegt „waar” en „wanneer”, maar niet „wat”. Dit laatste behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van B.C.

De CRD legt dus de prioriteiten vast, dat wil zeggen de politieke en regionale voorkeursbeslissingen, controleert of de werking van de B.C. inderdaad in overeenstemming is geweest met deze prioriteiten en of de gelden, globaal genomen, wel overeenkomstig gespendeerd werden, en kijkt het budget na, vooraleer de Foreign Secretary er verantwoording voor aflegt. De CRD is derhalve een relatief genomen zeer kleine dienst met veeleer politieke — dit wil zeggen typisch buitenlandse zakeninslag

dan wel culturele. Nochtans is de CRD — en het Foreign Office — op velerlei wijze verbonden met de B.C.

- Allereerst kunnen Voorzitter en Directeur-generaal van de B.C. slechts aangesteld worden mits akkoord van de Foreign Secretary ;
- Vervolgens heeft de Chef van de CRD zitting in een aantal commissies, „panels” en in het „Budget Committee” van de B.C.;
- Vertegenwoordigers in het buitenland van de B.C. kunnen slechts worden benoemd mits akkoord van de Ambassadeur ter plaatse.

Maar er bestaat geen organisatorisch en alleszins geen hiërarchische band. De aanwezigheid van de Chef van de CRD in de Commissies, Comités en Panels van de B.C. is louter passief, bedoeld om de Directie van de B.C. voor te lichten omtrent kwesties waarop het Ministerie van B.Z. het antwoord kan geven, maar geenszins om de vertegenwoordiger van B.Z. aldus de gelegenheid te geven het standpunt van B.Z. te laten kennen, door bijvoorbeeld de B.Z.-prioriteiten aan te duiden.

Telkens het Foreign Office de behoefte voelt om de B.C. mededelingen te doen die vallen binnen zijn bevoegdheid, geschiedt dit langs officiële weg en niet via de in de schoot van B.C. bestaande contactorganen.

De B.C. behoudt een algemene werkautonomie.

Maken op dit systeem uitzondering: de culturele betrekkingen met uitgesproken politieke inslag :

1. Op de eerste plaats : de betrekkingen met de communistische landen (Oost-Europa, Mongolië en China), overigens, zoals hoger aangegeven, beheerd door een speciale dienst, de „ Cultural Exchange Department “. Hierin worden de culturele betrekkingen, willens nillens, op officieel niveau gevoerd. Men blijft de B.C. benutten als uitvoeringsorgaan maar de B.C. beschikt in deze zaken niet over zijn gebruikelijke onafhankelijkheid. Het F.O. sluit met de communistische landen overeenkomsten af of werkt via „programma's”, waarvoor het betrokken Departement de verantwoordelijkheid draagt zowel in het ontwerpen ervan als in de uitvoering. Bij de uitvoering, weliswaar toevertrouwd aan de B.C. (die hiervoor over een speciale dienst „Oost-Europa” beschikt), is het C.E.D. dan ook zeer nauw betrokken, dit wil zeggen het C.E.D. zetelt in de selectieraden voor studiebeurzen, uitwisselingen enz., het krijgt eveneens bijvoorbeeld automatisch inzage en kopij van al de desbetreffende door de B.C. gevoerde correspondentie. Het C.E.D. stelt voor deze actie speciale budgetten ter beschikking van de B.C. waarvan het het gebruik controleert. In deze landen worden de plaatselijke vertegenwoordigers van de B.C. verbonden aan de Ambassades. In Moskou en Sofia wordt bovendien, om speciale redenen, de culturele vertegenwoordiging verzekerd door diplomaten (een enig geval in het Britse systeem. Zie verder „ Culturele Vertegenwoordiging in het Buitenland ”).

Het C.E.D. voert overigens ook nog zijn actie via andere organen dan de B.C., met name via 100% subsidiëring van zogenaamde „ Amitiés ” met de Oostlanden, wat een overigens vrij handelbaar instrument is voor activiteiten die niet op officieel niveau kunnen plaatsgrijpen, maar toch een officiële erkenning moeten toelaten. De Chef van het C.E.D. zetelt in de Beheerraad van deze „ Amitiés “.

2. Een interessante uitzondering — alhoewel geen precedent naar de uitdrukkelijke verklaringen van de ver-

antwoordelijken op het F.O. — is de nieuwe actie „Europa”, gevoerd met het zogenaamd „Rippon-money”. In 1972 kondigde de „Chancellor of the Duchy of Lancaster” de heer Geoffrey Rippon, het regeeringsvoornemen aan een bijkomende som van 6 ½ miljoen pond over 4 jaar te willen besteden aan de „verdere ontwikkeling van de culturele betrekkingen met Europa” (d.w.z. de Negen), vooral met nadruk op het jeugdwerk.

Deze fondsen werden toevertrouwd aan het F.O. Het F.O., meer bepaaldelijk het C.R.D., houdt zich in deze zeer actief bezig én met het beleid én met de uitvoering, al wordt het praktische werk toch weer toevertrouwd aan „Agents”, de B.C. op de eerste plaats (voor ongeveer 3 à 4 miljoen pond) maar ook andere instellingen zoals de Royal Society en de British Academy.

Dit zijn echter uitzonderingen die naar goede Britse logica de algemene regel bevestigen en deze luidt dat alle culturele activiteiten en vertegenwoordiging in het buitenland onder de autonome bevoegdheid vallen van de British Council.

DE BRITISH COUNCIL

1. statuut

Opgericht in 1934, „ Body Corporate” by Royal Charter in 1940, heeft de B.C. tot doelstelling „een wijdere kennis van Groot-Brittannië en van de Engelse taal in het buitenland te bevorderen en met' name culturele betrekkingen te ontwikkelen tussen Groot-Brittannië en de andere landen”. Verantwoordelijk voor de Instelling, ten aanzien van Kroon en Parlement, is de Minister van Buitenlandse Zaken, die overigens de oprichting van het orgaan had voorgesteld.

2. Doelstelling, bevoegdheden en financiering

a) De B.C. is de uitvoeringsagent van het Ministerie B.Z. voor *alle bilaterale buitenlandse culturele betrekkingen*. Daarvoor ontvangt de B.C. van het Ministerie van B.Z. een subsidie van ongeveer 10 million £ (1972/73) hetzij rond 1 miljard BF.

Binnen het kader van dit budget, en binnen de algemene richtlijnen inzake de landen waar het gewenst is dat het Verenigd Koninkrijk aan culturele actie doet, **één** en ander beslist door B.Z., werkt de B.C. geheel onafhankelijk. De B.C. beslist dus eigenhandig over welke culturele actie gaat worden gevoerd en op welke manier. Als dusdanig is de B.C. eveneens het Orgaan voor de werking der culturele akkoorden (zie verder).

b) Daar het begrip „ buitenlandse culturele betrekkingen ” in de wijdere betekenis er door het Verenigd Koninkrijk aan gehecht, ook de technische hulp insluit, is de B.C. eveneens de uitvoeringsagent voor de *ontwikkelingshulp op het gebied van opvoeding en vorming*. Hiervoor ontvangt hij een subsidie van 7,2 million£(1972/73) hetzij rond de 650 miljoen BF, van de Overseas Development Administration. De rol van de B.C. in het opvoedkundig ontwikkelingswerk dateert reeds van uit de tijd van de „Commonwealth” in 1948/49, maar het is uiteraard slechts in de jongste jaren dat deze rol, voor het geheel der ontwikkelingslanden dan, meer en meer benadrukt werd. De B.C. krijgt dan ook steeds groeiender fondsen van de O.D.A. te beheren.

c) Deze beide functies en deze beide bronnen vormen de hoofddoelstelling en de hoofdfondsen van de B.C., Een zeer klein bedrag van het Department of Trade and Industry (19 000 £) en een nog kleiner van het Department of Education and Science (2 000 £), samen met zowat 1,3 million £ aan eigen inkomsten (waaronder ook giften : 24 000 £), komen deze fondsen afronden tot een *totaal budget* van 19 million £ (1972/73) hetzij zowat 1,7 miljard BF (aan de huidige koers).

d) Tenslotte is de B.C. belast met „*Technische hulp en andere programma's*” voor rekening van diverse departementen, waarvoor de Council in het totaal, buiten het normale budget van 19 million £ dus, sommen beheert ten belope van 8 million £ (in 1971/72), of ongeveer 720 miljoen BF.

3. Beheer

Het beherend orgaan van de B.C. is een „*Uitvoerend Comité*” bestaande uit een Voorzitter en 30 leden, gekozen door het Comité zelf, vertegenwoordigers van universiteiten, letterkunde en uitgevers, wetenschappen, kunsten en industrie evenals van vakverenigingen en politieke partijen, deze laatsten zijnde Parlementsleden van Bewind en Oppositie.

Hierbij voegen zich enkele leden benoemd door Regeeringsministers die de Departementen vertegenwoordigen van Buitenlandse Zaken, Overseas Development, Education and Science, Trade and Industry.

De bevoegdheden van dit Comité zijn niet zeer duidelijk. Aanvankelijk bedoeld als een comité voor expertadvies en als een contact-orgaan met de nationale culturele milieus, neemt het Comité meer en meer het aspect van een Beheerraad aan, waar initiatieven kunnen worden genomen voor de werkelijke „policy” van de B.C.

Niet iedereen, en op de eerste plaats niet de Directie zelf van de B.C., is met deze evolutie opgezet: men vreest dat vakkennis in een bepaald domein niet voldoende is om te adviseren voor de algemene, door de instelling, te volgen politiek. Veeleer zou men dit aan het Dagelijks Bestuur (Directeur-generaal met zijn medewerkers) willen overlaten.

De Voorzitter van het Executief Comité, wordt voorgesteld en benoemd door het Executief Comité zelf, na echter goedkeuring door de Minister van B.Z. De aanstelling is voor een periode van 5 jaar hernieuwbaar. Als chairman wordt een man van aanzien gekozen. Op dit ogenblik is het Lord Ballantrae, voorheen Gouverneur-generaal en Commander-in-Chief in Nieuw-Zeeland (1962-1967) en eveneens bekend dichter en letterkundige. Het dagelijks bestuur valt onder de verantwoordelijkheid van de *Directeur-generaal*, eveneens aangeduid door het Executive Committee, na goedkeuring door de Minister B.Z. Het is niet gebeurlijk dat de Directeur-generaal uit de stafrangen komt.

De huidige Directeur-generaal, dr. F. J. Llewellyn was Vice-Chancellor van de Universiteit van Exeter. In graad en bezoldiging staat de Directeur-generaal ongeveer gelijk met een „Permanent Under Secretary of State”.

4. Staf en Carrière

De Directeur-generaal wordt bijgestaan door drie Assistent Directeurgeneraal en een staf van ambtenaren

(Senior Officers), die deel uitmaken van een **carrière** en dus uit de rangen opklimmen.

Er dient inderdaad op gewezen dat de tewerkstelling op de British Council een carrière-loopbaan is, al kan in zekere omstandigheden gerecruteerd worden op basis van contracten voor een bepaalde duur (gewoonlijk voor 2 à 3 jaar), bijvoorbeeld indien een kandidaat slechts voor korte tijd beschikbaar is. Recrutering en bezoldiging zijn identiek aan deze van een „civil servant” loopbaan in Groot-Brittannië.

De carrière is ingedeeld in graadschalen gaande van graad G (de laagste) tot graad A (de hoogste). Promotie geschiedt niet automatisch maar is gebaseerd op verdienste en ancienniteit.

De recrutering echter gebeurt op alle niveau's, velen komen van universiteiten, maar de meesten vervoegen de dienst vrij jong (22 tot 32 jaar) en maken carrière.

Men kan ofwel in dienst treden voor het binnenland (Home Appointment entry) ofwel in dienst treden onder de bedingung van „Algemene Dienst” (General Service entry) in welk geval men deel uitmaakt van de Transferable Service, dat wil zeggen dat men alsdan vrij door de B.C. belast kan worden met werk in binnenland of postwerk in het buitenland.

De Home Appointment Entry is in feite beperkt tot de lagere graad ambtenaren (graad G) met mogelijkheden voor graad F, maar weinig voor hogere graden, omdat vanaf graad F de General Service Entry Officers, eveneens, en vooral, in aanmerking komen.

De General Service Entry levert de staf op voor buitenlandse dienst. In deze carrière telt men drie categorieën van ambtenaren :

- de *General Duties Officer*: belast met de algemene zaken. Gegadigden zijn houders van een Arts Degree, maar kunnen ook houder zijn van een Science Degree, in welk geval men bovendien ook beroep kan doen op hun specifieke vakkennis, al zal hun taak er vooral in bestaan wetenschappelijk contactman te zijn, op de eerste plaats in de ontwikkelingslanden. Een G.D.O. start normaal als Assistant Representative. Het hoofd van de B.C. in een land is de Representative, die een General Duties Officer is, bijgestaan door één of meer Assistant Representatives en in voorkomend geval Assistant Regional Representatives en door ambtenaren uit de twee volgende categorieën.
- de *English Language Officer* (E.L.O.) (één of meer per post) die moet adviseren omtrent problemen in verband met het onderwijzen van de Engelse taal en omtrent de plaats van de Engelse taal in de betrokken samenleving. Zij geven ook direct taalonderwijs aan leraren, stellen materiaal samen enz., kortom zij staan in voor alles wat het taalonderwijs betreft, en kunnen in voorkomend geval gedetacheerd worden voor speciale programma's zoals de „Aid for Commonwealth English Scheme”.
- *Librarian*: ambtenaar belast met alles wat bibliotheek en boekwezen betreft. In sommige landen zal hij bepaalde programma's beheren zoals de „Public Library Development Scheme” en de „Overseas Development Administration Book Presentation Scheme” en zelfs in bepaalde gebieden het „English Language Book Society” werk bevorderen.

Er dient op gewezen dat de Staf buitenland vatbaar is voor ambtsperiodes in het binnenland, dat dergelijke ambtsperiodes een essentieel element zijn in de carrière

en dat vrije overplaatsing zowel de zetel te Londen als één der 24 bijzetels in het Verenigd Koninkrijk tot voorwerp kan hebben.

Naar bezoldigingsvoorwaarden, ambtsduur ter plaatse, verlof, transferten enz. is de carrière van de B.C. agent ongeveer identiek aan deze van de Agenten Buitenlandse Dienst van het Ministerie B.Z. : de diensttijd in het buitenland duurt van vier tot zes jaar in dezelfde post, met terugkeer voor vakantie na 18 maanden of 2 jaar, naar gelang het klimaat. Inzake *bezoldiging* zijn naast de basiswedde, eveneens vergoedingen voorzien. De basiswedde is niet afhankelijk van de functie, maar wel van de graad. Evenmin is de functie determinerend voor de graad. Aldus zijn er 12 Representatives in het buitenland die de haast hoogste graad B houden. Men vindt er evenwel een in Frankrijk evenals in Indonesië.

De bezoldiging voor een dergelijk topgraad ambtenaar in graad B bedraagt van £ 5 725 tot £ 7 651, vrij van belasting, plus ~~een~~ eveneens belastingvrije substantiële vergoeding (representatie- en standingsvergoeding, transfertvergoeding) en soms vergoeding van speciale kosten, zoals babysitting en dergelijke. Daartoe voegen zich speciale vergoedingen voor schoolgeld, terugbetaling van lokale belastingen, vrije gemeubileerde huisvesting, reiskosten en vervoer met persoonlijke wagen, speciale uitrustingsvergoeding.

Het *effectief* van de B.C. bedraagt in het totaal ongeveer 1060 ambtenaren en meer dan 2 000 in het buitenland ter plaatse aangeworven agenten. Op deze 1 060 ambtenaren zijn er 280 posten graad G, dit wil zeggen de aanwervingsposten voor universitair, posten voorbehouden aan ambtenaren die uitsluitend in het Verenigd Koninkrijk werkzaam zullen zijn, en zowat 780 posten graad F en hoger. Op deze laatste zijn er 630 posten van de voor verplaatsingsvatbare carrière, en hieronder 430 in het buitenland en 200 in het Verenigd Koninkrijk (170 in Londen en 30 in de Gewestelijke Bureaus).

In het buitenland heeft men 12 agenten in graad B, 25 in graad C, 92 in graad D, 177 in graad E en 140 in graad F.

5. Organisatie en organigram

De B.C. beschikt over:

- een hoofdbestuur te Londen;
- 24 bureaus in het Verenigd Koninkrijk;
- 75 B.C. vertegenwoordigingen in het buitenland, plus 5 landen „ waar staf aanwezig is”; er is een B.C. in praktisch alle landen.

A. Het Hoofdbestuur te Londen is als volgt georganiseerd:

- de Directeur-generaal
- drie Assistant Directeurs-generaal: één voor de regionale sector, één voor de Administratie, één voor de vaksectoren („ Functional”).

De Regionale Sector: telt naast een „Beleidsstudie”-afdeling, drie afdelingen, geografisch naar werelddelen ingedeeld, waaronder onder meer de culturele akkoorden en de Gemengde Commissies vallen en een afdeling binnenland.

Deze binnenland-afdeling is op haar beurt onderverdeeld in vier secties die zich respectievelijk bezighouden met: 1. cursussen, beurzen voor universitair, studiebeurzen, studiereizen voor specialisten en overzeese bezoekers ; 2. algemene binnenlandse aangelegenheden, studenten-centra en de regionale bureaus van de B.C. in het binnen-

land; 3. de Commonwealth Education Awards en de Technical Assistance Training; 4. de uitwisselingen, met onder meer de programma's voor West-Europa.

De Administratieve Sector houdt zich bezig met de 1. administratiezaken, 2. financieel beheer, 3. het beheer van het personeel, waaronder ook aanstellingen in scholen en universiteiten.

De Sector Vakzaken heeft vijf afdelingen:

- een afdeling „ Kunst ”, waaronder tentoonstellingen, drama en muziek, film en beeldende kunsten;
- een afdeling „ Boekwezen ” : boekpromotie, bibliotheek, gunstboek, periodieken, publikaties en klankopnamen ;
- een afdeling „ Opvoedkunde en Wetenschappen”: Hoger Onderwijs, scholen en lerarenvorming, wetenschappen;
- een afdeling „Engels Onderwijs”: English Language Teaching Institute” „English Teaching Information Center ”, Inspectiedienst,
- een (kleine) afdeling „ Geneeskunde”.

In het totaal zijn zowat 530 ambtenaren werkzaam op het hoofdbestuur, waaronder 300 ambtenaren van graad F en hoger.

B. De regionale bureaus zijn vooral begaan met de ontvangst van vreemde studenten.

6. Werksysteem

a) Een belangrijke voorziening in het systeem van de B.C. zijn de „ *Advisary Committees and Panels*”: dit zijn „adviescommissies”, bestaande uit specialisten ter zake, uit de betrokken sferen, die de B.C. adviseren. Deze commissies hebben een voorzitter en een secretaris. Als twee eerste adviescommissies vallen het Scottish Committee en het Welsh Committee te vermelden, die zoals hun naam het aanduidt, moeten adviseren over de eigenheden van respectievelijk de Schotse en de Welsche taal en cultuur en er moeten voor zorgen dat deze eigenheden voldoende aan bod komen.

Verder bestaan aldus een : Drama Comité, Engels Onderwijscomité, Comité Beeldende Kunsten, Rechtskundig panel, Bibliotheek-panel, Medisch Comité, Muziekcomité, Uitgevers-panel, Wetenschapscomité, Landbouw-panel, Wetenschapspanel, Veeartsenijkunde Panel, Comité voor Academische Uitwisselingen met Europa, Comité voor Commonwealth Universitaire Uitwisselingen. Deze Commissies komen onregelmatig bijeen, meestal tweemaal per jaar. B.Z. (Chef Cultural Relations Department) zetelt in de meeste dezer commissies, ten adviserender titel. Door de band wordt terdege rekening gehouden met de adviezen uitgebracht door de Commissies en Panels.

b) Daar de B.C. eveneens belast is met de uitvoering van talrijke programma's van de Overseas Development Administration, heeft hij eveneens zitting in een aantal *comités ingesteld door de O.D.A.* en waarvoor B.C. uiteindelijk de uitvoeringsagent is in het buitenland. Dit betreft vooral organen werkzaam in het veld van de opvoedkundige technische hulp :

Council for Volunteers Overseas, British Volunteer Programme, Voluntary Service Overseas, Commonwealth Scholarship Commission, Inter University Council for Higher Education Overseas, Council for Technical Education and Training for Overseas Countries, Center for Educational Development Overseas.

c) De B.C. heeft tenslotte nog zitting in de *Beheerraad van talrijke nationale instellingen* die actief zijn in het vlak van opvoedkunde, uitwisselingen, studiebeurzen, taalonderwijs, jeugdzaken enz... en in een aantal comités van universiteiten voor het toekennen van diploma's in de Engelse taal aan vreemde studenten, evenals in bepaalde „Amitiés” zoals bijvoorbeeld de „Anglo-Chilian Society”.

d) De B.C. bijgevolg, alhoewel slechts begaan met al wat „buitenlandse betrekkingen” betreft, beschikt dus over een netwerk van directe contacten die de B.C. toelaat zijn actie te gronden in het eigen nationale cultuurleven. Dit geldt ook voor de Kunsten, waarvoor in het binnenland de Arts Council een belangrijke rol speelt, en wel via zitting in de diverse adviescommissies en panels van deze Arts Council.

e) Op grond van al deze adviezen en contacten, is het de Directeur-generaal met zijn medewerkers die de politiek en de actie van de B.C. bepaalt en overeenkomstig instructies geeft aan alle B.C.-vertegenwoordigers in den vreemde.

7. Activiteiten

a) Het voornaamste actievelde van de B.C. ligt in de domeinen van de *opvoedkunde, onderwijs en taalonderwijs*.

De B.C. acht een bijzondere rol te hebben in het verstrekken van informatie inzake opvoedkundige hervormingen, waarvan het Verenigd Koninkrijk een der pionieren is, vooral dan op het gebied van het lager en het middelbaar onderwijs, maar ook van de colleges en de universiteiten (Open University).

De afdeling Opvoeding en Wetenschappen heeft kortgeleden een diepgaande reorganisatie gekend ten einde de groeiende belangstelling overzee voor deze problemen afdoend te kunnen beantwoorden. Deze afdeling verleent haar steun aan de verschillende comités die uitwisselingsprogramma's doorvoeren tussen universiteiten en hogescholen. De B.C. treedt ook als agent op voor vreemde studiebeurzen door diverse landen ter beschikking gesteld. Actief inzake opvoedkundige hulp en uitwisseling, is de B.C. het lokaal adviesorgaan voor de O.D.A. in de ontwikkelingslanden en is hij de overzeese vertegenwoordiger van de CEDO (Center for Educational Development Overseas); evenzeer presteert de B.C. diensten en advies voor de „Inter-University Council for Higher Education Overseas” en de „Council for Technical Education and Training Overseas”.

Engels taalonderwijs overzee verzorgt de B.C. door direct onderwijs en door hulp en advies verstrekt aan de vreemde regeringen door de B.C. taalspecialisten. Specialisten worden ter beschikking gesteld in het kader van de „Aid for Commonwealth English Scheme” (voor de ontwikkelingslanden) en van de „English as a Foreign Language Scheme” (voor de ontwikkelde landen), beide programma's van de O.D.A. In eigen land beschikt de B.C. over een English Language Teaching Institute te Londen, voor taalonderwijs aan alle categorieën vreemde studenten.

Met het „English Teaching Information Center” (ETIC) stelt de B.C. allerlei materiaal en documentatie ter beschikking, om het taalonderwijs te vergemakkelijken en nieuwe methoden te bestuderen. In het buitenland zijn de B.C. taalspecialisten actief ook via de Mass-media. Voor het onderwijs in de wetenschappen is de actie van de B.C.

gegrond op eigen specialisten en op het „Aid for Commonwealth Teaching of Science Scheme (ACTS), in nauwe samenwerking met de C.E.D.O.

Kortom de B.C. beweegt zich op het vlak van de ontwikkelingshulp, als uitvoeringsorgaan van de O.D.A. in talrijke programma's. Overigens is de B.C. eveneens de buitenlandse vertegenwoordiger van de „British Volunteer Program”, waarvoor hij de voorstellen onderzoekt en het administratief kader verzekert. In eigen land neemt de B.C. deel aan de selectie en aan de vorming der kandidaten. Het B.V.P. telt 1400 „vrijwilligers” in 48 landen, voor het merendeel in het onderwijs.

b) In de laatste jaren werd de B.C. eveneens belast met werkzaamheden die tot dusver aan de Overseas Development Administration waren toevertrouwd: met name het beheer van de „Training” in het Verenigd Koninkrijk, voorzien in het kader van de ontwikkelingshulp, al blijft de financiering meestal in handen van de O.D.A. Deze programma's voegen zich bij de diverse andere „ontvangst”-activiteiten (studenten, bursalen, wetenschapslui, enz.) die allen door de B.C. worden beheerd. In dezelfde sector vallen de volksopleiding, sport en de stedenverbroederingen.

Een speciale plaats in deze *ontvangstactiviteiten* nemen de Jeugduitwisselingen en vooral dan het nieuwe programma jeugduitwisselingen met West-Europa met de „Rippon-gelden”. In het totaal heeft de B.C. af te rekenen met zowat 20 000 bezoeken per jaar.

c) Omgekeerd verleent de B.C. hulp voor of beheert de B.C. alle *opdrachten en bezoeken* van Britse specialisten in het *buitenland*, voor kortere of langere perioden. Dezelfde sector houdt zich bezig met het organiseren van zomer- en vakantie cursussen in het buitenland.

d) De promotie van het *boekwezen*, via bibliotheken, via het „Public Library Development Fund” voor het helpen oprichten en stofferen van inheemse bibliotheken in het buitenland, via het Book Presentation Program (een O.D.A. programma) om het Britse boek voor te stellen, via het organiseren van boektentoonstellingen en via het programma Goedkope Boek, betekent een belangrijke activiteit van de B.C., die 200 bibliotheken heeft in het buitenland.

e) Op het vlak van de *wetenschappen* speelt de B.C. een grote rol in het tot stand brengen van contacten en uitwisselingen (en, in de ontwikkelingslanden, in het bijdragen tot de wetenschappelijke en technische opleiding).

f) Uiteraard is de B.C. zeer actief in de „Arts”, de traditionele artistieke uitingen: theater, ballet, opera, schone kunsten enz... Ofwel zijn dergelijke manifestaties voorzien in het kader van culturele akkoorden, ofwel worden zij op eigen initiatief door de B.C. belegd en georganiseerd, of nog komt de B.C. financieel tussen om privé-initiatief te steunen.

In 1972/73 wordt 350000 £, hetzij zowat 315 miljoen BF uitgetrokken (staf in Londen inbegrepen) voor deze activiteiten.

III. WERKMETHODES

De werkmethode van de B.C. bestaan erin op grond van de door het F.O. vastgelegde prioriteiten, aan de hand van de adviezen verleend door de technische advies-

organen (Panels en Commissies), een actie te voeren die gericht is op het bevredigen van de buitenlandse aanvraag en zich plaatst in het kader van de bestaande culturele akkoorden of andere afspraken.

Geregeld overigens, zowat om de vier jaar, grijpen inspectiereizen overzee plaats om de culturele actie ter plaatse te beoordelen en aan te passen.

Het Verenigd Koninkrijk heeft met een aantal landen *culturele akkoorden*. Deze akkoorden worden afgesloten door B.Z. maar hun ten uitvoerlegging is toevertrouwd aan de B.C.

Dientengevolge is het de B.C. die instaat voor de *Gemengde Commissies* waarvan de vertegenwoordiger van de B.C. het voorzitterschap waarneemt. In het organigram van de B.C. ressorteren de Gemengde Commissies onder de geografische afdelingen. De leden van de Gemengde Commissies worden aangeduid door de B.C. en gekozen in de culturele (bijvoorbeeld Arts Council) en universitaire milieus. Het F.O. is er niet in vertegenwoordigd, maar zou op aanwezigheid aandringen zo de toestand het mocht eisen. Men is niet bijzonder tuk in het Verenigd Koninkrijk op dergelijke akkoorden en Commissies. Men gaat ervan uit dat akkoorden slechts moeten afgesloten worden als het niet anders kan (bijvoorbeeld indien het partnerland erop aandringt). Derhalve worden ook geen speciale fondsen gereserveerd om te worden gebruikt in het kader van afspraken, gemaakt in de Gemengde Commissies.

Het is overigens standaard-Britse politiek zoveel mogelijk definitieve afspraken te vermijden in deze Gemengde Commissies. Te meer daar voor de artistieke manifestaties de Britten er de voorkeur aan geven, dàr waar het mogelijk is, beroep te doen op het bestaande commercieel netwerk: impresario's, galerieën enz... Dergelijke manifestaties grijpen derhalve steeds plaats op een commerciële basis, met in voorkomend geval, financiële hulp. Bij gebrek aan een dergelijk commercieel netwerk, in Latijns-Amerika bijvoorbeeld, wordt de functie overgenomen door de plaatselijke B.C. vertegenwoordiger.

Desniettemin wordt de culturele actie van de B.C. gedecentraliseerd gevoerd, dat wil zeggen land per land.

NOTA: Een uitzondering op het systeem zijn de culturele overeenkomsten met de communistische landen. Hier is het niet de B.C. die instaat voor de Gemengde Commissies, maar wel — en dit om redenen van het politiek aspect — de F.O., die er dan ook het voorzitterschap van waarneemt. Zoals gezegd blijft men toch beroep doen op de B.C. voor de praktische realisatie van de getroffen afspraken.

IV. BUITENLANDSE CULTURELE VERTEGENWOORDIGING

Al worden de buitenlandse culturele betrekkingen beschouwd als een constituerend element van de algemene buitenlandse politiek, de Britse culturele vertegenwoor-

diging in het buitenland maakt geen deel uit van het diplomatiek apparaat. Het F.O. beschikt niet over Cultureel Attachés of Raden in ambassadedienst.

De culturele vertegenwoordiger in het buitenland is de *Representative van de B.C.* met zijn staf. Deze behoudt zijn volledige onafhankelijkheid en dient slechts verantwoording af te leggen aan de B.C. Het kan gebeuren dat in speciale omstandigheden, wanneer immigratievoorschriften het eisen of wanneer zoniet het betrokken personeel onvoldoende veilig zou zijn, de B.C. Representative aan de Ambassade wordt verbonden als „attaché” in dezelfde zin als bijvoorbeeld de militair attachés.

Zeër uitzonderlijk, en wel bepaald in slechts twee landen: de USSR en Bulgarije, zijn het diplomaten die de rol van cultural attaché vervullen — dit om wel begrijpelijke redenen en omdat de B.C. geen eigen vertegenwoordiging kan hebben in deze landen. Maar overal waar de B.C. kan optreden, hetzij autonoom, hetzij zoals in bepaalde Oostbloklanden mits band met de Ambassade, is het de B.C. staf die het culturele werk verzorgt. Dit systeem biedt, in de ogen van de Britten, het voordeel dat een „Britse aanwezigheid” mogelijk blijft zelfs wanneer diplomatieke betrekkingen niet of niet meer bestaan. Het nadeel is dat de B.C. Representative en zijn staf noch diplomatieke immuniteit geniet, noch over de diplomatieke faciliteiten beschikt (daar waar dergelijke faciliteiten zwaar doorwegen, krijgt de B.C. Representative een bijkomende vergoeding). Voor de werking, organisatie en bevoegdheden van de Britse cultureel attachés, c.q. de representative van de B.C., dient derhalve verwezen naar de voorgaande analyse van het B.C.-systeem. Er *weze* genoteerd dat naar rang en wedde een top-B.C. Representative ongeveer gelijk staat met een Ambassade-raad.

V. WERKINSTRUMENTEN

De B.C. beschikt in het buitenland over een aantal *instituten* die ofwel louter een bibliotheek zijn, of een bibliotheek met uitbreidingen of nog een bibliotheek met enige vertrekken en klaslokalen (ongeveer een 12-tal instituten van deze laatste categorie), dit al naar gelang de landen en de noodzaak.

Instituten hebben hun eigen inkomsten en kosten ten slotte niet zoveel in werkingskosten (minder voor de taalcursussen, meer voor het boekwezen). Al worden de instituten weliswaar gebruikt voor kleinere lezingen en dergelijke, zij zijn niet bedoeld als specifiek werkinstrument voor de artistieke manifestaties (tentoonstellingen, concerten, enz...). Hun succes is ongelijk. Alleszins betekenen zij een „aanwezigheid”.

De B.C. Representative steunt dus niet op het in voorkomend geval bestaande instituut voor zijn culturele actie. Voor de manifestaties blijft hij bij voorkeur aangewezen op de lokaal bestaande infrastructuur.

BIJLAGE VI

ZWITSERLAND

Twee grondgegevens bepalen het Zwitsers systeem voor de buitenlandse culturele betrekkingen:

- de federalistische structuur van de Confederatie, met de daarmee gepaard gaande soevereiniteit der Kantons op het vlak van de cultuur. De confessionele-, taal- en culturele diversiteit van de Confederatie is het vertrekpunt van het Zwitsers federalisme;
- de overtuiging dat het cultureel leven veil moet staan van alle staatsinmenging en zoveel mogelijk de zaak is van het privé-initiatief.

Er bestaan derhalve in Zwitserland geen Confederale Departementen voor Cultuur of voor Onderwijs. Het zijn de particulieren, de gemeenten en de Kantons die het culturele leven en het onderwijs in Zwitserland behartigen en bevorderen.

In de jaren net voor de Tweede Wereldoorlog achtte Zwitserland zich bedreigd door buitenlandse ideologische invloeden waartegen de Confederatie zich wenste te beschermen en werd diensgevolge een *Stichting „Pro Helvetia”* opgericht met tot taak de bewustwording te bevorderen van de waarde van de Zwitserse democratie gegrond op de principes van vrijheid en federalisme. Deze Stichting zag zich aldus bij de aanvang geroepen een actie uit te oefenen op het binnenlandse vlak ter ondersteuning van de particuliere-, kantonale- en gemeentelijke initiatieven in culturele aangelegenheden.

In het licht der twee grondgegevens, die het cultureel leven in Zwitserland kenmerken, werd :

- enerzijds de opzet van Pro Helvetia opgevat als een slechts suppletieve tussenkomst, met een beperkt budget, ter beschikking gesteld door de Confederatie (500 000 ZwF in 1939, 600 000 in 1949, 1,2 miljoen in 1962).
- anderzijds gewaakt over de volstreekte onafhankelijkheid van de Stichting ten aanzien van elke staatsinmenging. De Stichting werd in het leven geroepen door de Federale Raad (Conseil Federal), brengt jaarlijks verslag uit over haar activiteiten bij het Federaal Departement voor Binnenlandse Zaken, maar ontvangt haar fondsen rechtstreeks van de Confederatie, en treedt verder eigenmachtig op.

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg Pro Helvetia eveneens tot taak de propaganda te verzorgen buiten de grenzen voor de Zwitserse cultuur. Statutair werd beslist dat voortaan de fondsen van de Stichting bij gelijke helften zouden worden besteed aan binnen- en buitenlandse activiteiten.

In de jongste jaren bovendien greep ook in de Zwitserse concepties een belangrijke evolutie plaats waarbij meer en meer de nadruk op de buitenlandse activiteiten gaat worden gelegd.

Dit heeft voor gevolg gehad :

1. dat het budget van Pro Helvetia aanzienlijk werd opgedreven : 3 miljoen ZwF in 1967, 4 miljoen in 1968 en 5,5 miljoen in 1972.
2. dat Pro Helvetia van dit budget nu 2/3 aan buitenlandse activiteiten en 1/3 aan binnenlandse dient te besteden (vanaf 1965).
3. dat de opzet van Pro Helvetia wordt aangepast aan de behoefte aan buitenlandse betrekkingen, in deze zin dat waar de taak van Pro Helvetia slechts een suppletief en aanvullend karakter vertoont voor het binnenland, deze taak nu wat het buitenland betreft, bewust een „FUEHRUNGSRÖLLE” wordt zoals de Voorzitter van Pro Helvetia het in 1971 stelt:

„Wir können unsere Landeswerbung, besonders die kulturelle, nicht einfach dem Zufall von einzelnen Initiativen überlassen, und mögen sie noch so ausgezeichnet sein. Sie bedarf einer bewussten Pflege und einer Planung, die auch Rücksicht nimmt auf die Ansprechbarkeit des Ausländes”.

4. dat coördinatie nodig wordt onder de vorm van een „Coördinatiecommissie voor de culturele betrekkingen met het buitenland”, in het leven geroepen in 1953 en in 1972 omgevormd tot een „Coördinatiecommissie voor Zwitserse Aanwezigheid in het buitenland.”
5. dat de organisatie en structuur van Pro Helvetia zelf in vraag wordt gesteld en het voorwerp uitmaakt van een onderzoek door een Federale Commissie van Experts, de Commissie CLOTU, belast overigens met de studie van het geheel van de Zwitserse culturele politiek.

Aan de hand van deze evolutie en van diverse verklaringen afgelegd bij gelegenheid van de doorgevoerde hervormingen, kan de Zwitserse structuur als volgt worden beschreven :

1. BEGRIPSOMSCHRIJVING EN BEGRIPSINHOUD

Buitenlandse culturele betrekkingen worden ook in Zwitserland de jongste jaren beschouwd als een „integrerend deel der buitenlandse politiek van elk land” (Verklaring van de heer Tschudi, Voorzitter van de Confederatie, 1970).

Het uitdragen van de cultuur naar het buitenland kan slechts berusten op de grondslagen van wederkerigheid en van een zeer breed nemen en geven. Het bewust nastreven van een dergelijk uitdragen is, naar de vaststelling van de Voorzitter van Pro Helvetia in het Pro Helvetia Jaarboek 1972, een kenmerk der laatste decennia. Het is sedertdien dat men spreekt „von einem Pflege der kulturellen Aussenbeziehungen als einem Mittel der Aussenpolitik überhaupt. Längst sind Handel, Diplomatie und militärische Rüstung nicht mehr die einzigen Mittel, die der Staat in seinen Beziehungen zum Ausland bewusst einsetzt. Dass der Begriff der kulturellen Aussenpolitik sich eingebürgert hat, darf wohl im allgemeinen als positiv für die zwischenstaatlichen und übernationalen Beziehungen bezeichnet werden”.

Uit deze vernieuwde begripsomschrijving is echter in Zwitserland geen verruimde begripsinhoud ontstaan. Cultuur blijft nog steeds wezenlijk de traditionele artistieke manifestaties : muziek, theater, tentoonstellingen, letterkunde, film, lezingen, publicaties en documentatie, waar zich dan, de jongste jaren aan toevoegen: radio en T.V., studie en informatiereizen en in zekere mate jeugdzaken.

II. BEVOEGDHEDEN EN FINANCIERING

Er bestaan in Zwitserland geen Vakministeries. De buitenlandse culturele betrekkingen zijn opgedragen aan de onafhankelijke, publiekrechtelijke Stichting „Pro Helvetia” in samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en met de Coördinatiecommissie voor de Zwitserse aanwezigheid in het buitenland.

1. Ministerie van Buitenlandse Zaken: heeft:

1. Een Sectie Informatie en Pers, die instaat voor voorlichting en pers en, op fondsen van B.Z., bevoegd is voor bezoekers, distributie van boeken, documentatie en voorlichtingsmateriaal.
2. Een Culturele Sectie, bestaande uit 3 à 4 ambtenaren die over geen eigen fondsen beschikt, de postbus is voor alle correspondentie van enig belang tussen Pro Helvetia en de Cultureel Attachés in het buitenland, en de zaken wat coördineert.

2. De Stichting Pro Helvetia:

opgericht in 1939, herhaaldelijk gereorganiseerd, bevoegd voor binnen- en buitenland, over een fonds beschikkend van 5,5 miljoen ZwF (1972), waarvan 2/3 besteed worden aan buitenlandse activiteiten en 1/3 aan binnenlandse.

Pro Helvetia is een publiekrechtelijke Stichting, die ofschoon volkomen onafhankelijk, onder de voogdij staat van het Federaal Departement voor Binnenlandse Zaken en haar fondsen rechtstreeks van de Confederatie ontvangt.

De taak van Pro Helvetia is als volgt omschreven : (artikel 2 van de wet van 17 december 1965):

maintenir le patrimoine spirituel de la Suisse et préserver les caractères originaux de sa culture et tenir compte spécialement de la culture populaire; encourager, en Suisse, les créations de l'esprit, en s'appuyant sur les forces vives des cantons, des différentes régions linguistiques et des divers milieux culturels ; promouvoir les échanges culturels entre les différentes régions et ces milieux divers; entretenir les relations culturelles avec l'étranger en y faisant notamment connaître les œuvres et les activités de la Suisse dans l'ordre de la pensée et de la culture.

Het Bestuur van de Stichting bestaat uit een:

Stichtingsraad van 25 leden, benoemd door de Federale Raad op voorstel van het Departement van Binnenlandse Zaken. De taalgebieden, de diverse culturele milieus en de voornaamste sectoren van het culturele leven zijn er in vertegenwoordigd.

De voorzitter van de Stichtingsraad wordt benoemd door de Federale Raad met een mandaat van 8 jaar. De Stichtingsraad onderzoekt het jaarlijks programma, het budget, het bestuursverslag en de jaarlijkse afrekening.

Al deze documenten worden ter goedkeuring voorgelegd aan het Departement van Binnenlandse Zaken en worden tevens ter kennisname medegedeeld aan de Financiencommissies van de Federale Kamers.

Directiecomité, belast met het beheer, dat bestaat uit de Voorzitter en 6 leden waaronder de voorzitters van de 5 Werkgroepen.

Werkgroepen samengesteld in de schoot van de Stichtingsraad, geven aan het Directiecomité advies over verzoeken en projecten. Aldus bestaan er werkgroepen voor :

- Schone Letteren, pers, toneel, muziek, radio;
- universitaire zaken, lezingen, plastische kunsten;
- natuurbescherming, folklore, dialecten, opvoedkunde;

- Italiaanse en rheto-romaanse cultuur, binnenlandse culturele uitwisselingen;
- buitenland.

- Secretariaat, gevestigd te Zürich, belast met het voorbereiden van de zaken die door de Werkgroepen en door het Directiecomité dienen te worden behandeld en verantwoordelijk voor de uitvoering. De Directeur van het Secretariaat wordt bijgestaan door zes verantwoordelijke medewerkers en door secretariaatspersoneel; alles bij elkaar een twintigtal personen.

- B. De activiteiten van Pro Helvetia behelzen de plastische kunsten, boektentoonstellingen, toneelvoorstellingen, concerten, Zwitserse leerstoelen op buitenlandse universiteiten, publicaties, radiouitzendingen, documentatie en pers, organiseren van reizen en lezingen, film en discotheek. De voornaamste activiteit blijft echter de tentoonstellingen.

3. „Coördinatiecommissie voor de Zwitserse Aanwezigheid in het buitenland”, opgericht in 1972, uitvloeisel van de sinds 1953 bestaande „Coördinatiecommissie voor de culturele betrekkingen met het buitenland”, destijds door het Departement van Binnenlandse Zaken gecreëerd en waarvan het voorzitterschap aan Pro Helvetia was opgedragen.

Deze vernieuwde coördinatiecommissie heeft een nieuwe, meer algemene opzet gekregen, in overeenstemming met de concepties van het Departement van Buitenlandse Zaken, dat aan de basis ligt van de reorganisatie. De bedoeling is over een permanent orgaan te beschikken dat coördinatie kan verzekeren omtrent alle acties van algemeen belang die de strict culturele sfeer overschrijden en meer algemeen de buitenlandse politiek van het land aanbelangen.

De Commissie kreeg tot haar bevoegdheid:

- het uitwerken van voorstellen voor een globale conceptie op het gebied van de Landspropaganda;
- het regelmatig, tijdig en volledig informeren van haar leden omtrent alle belangrijke projecten die het gebied van de Landspropaganda raken;
- onderzoeken en enquêtes inzake de Landspropaganda;
- het uitwerken, bij specifieke ontwerpen, van voorstellen ten behoeve van de betrokken organen onder beoordeling naar zakelijke, geografische en financiële gezichtspunten van de tot beschikking staande propagandamiddelen.

Zij bestaat uit vertegenwoordigers van de Bondskanselarij, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken, Economische Zaken, Verkeer en Energie, de Stichting Pro Helvetia, De Zwitserse Centrale voor Buitenlandse Handel, de Zwitserse Verkeerscentrale, de Zwitserse Radio en T.V., de Bond van de Zwitserse Pers, het Zwitserse buitenlands secretariaat van de Neuen Helvetischen Gesellschaft, de Unie der Zwitserse Handelskamers in het buitenland, Swissair, Ambrust-Schweizer Woche, met andere woorden uit vertegenwoordigers van Departementen en van alle organisaties die met het buitenland te doen hebben.

Voorzitter en leden worden benoemd door de Bondsraad. Het Secretariaat van de Commissie is toevertrouwd aan het Departement van Buitenlandse Zaken (een Gevolmachtigd Minister).

De Commissie kiest in haar schoot een werkcommissie, die in de regel eens per maand dient bijeen te komen; de werkcommissie kan op haar beurt speciale subcommissies oprichten voor specifieke taken. De werkingskosten van de Coördinatiecommissie worden door de lid-organen zelf gedragen.

Financiering

Zwitserland besteedt een uiterst bescheiden bedrag aan buitenlandse culturele betrekkingen.

Het totaal van de Staatshulp voor al de domeinen waarmede Pro Helvetia in het buitenland begaan is, bedroeg in 1970 : 846 400 ZwF: hetzij zowat 11,5 miljoen BF (op een totaal budget van 4 miljoen ZwF).

Deze bijdragen 'zijn nu opgedreven vermits het totaal budget nu 5,5 miljoen ZwF bedraagt en het aandeel voor het buitenland 2/3 moet belopen, na aftrek van de administratiekosten (te schatten op $\pm$ 1 miljoen ZwF), maar blijven desniettemin toch uiterst bescheiden $\pm$ 2,6 miljoen ZwF of ongeveer 36 miljoen BF.

III. WERKMETHODES

Zwitserland kent *geen culturele akkoorden*.

De federalistische structuur van de Confederatie en de soevereiniteit der kantons worden door de Voorzitter van Pro Helvetia aangevoerd als zijnde de redenen hiertoe. Evenmin is de Zwitserse buitenlandse culturele actie gegrond op reciprociteit. Pro Helvetia is inderdaad niet bij machte aan de soevereine kantons culturele manifestaties op te dragen. Derhalve is Pro Helvetia essentieel

aangewezen op de goede wil van de buitenlandse partner en op de natuurlijke aantrekkingskracht van Zwitserland.

Voor de Zwitserse Cultureel Attaché in het buitenland lijkt dus a priori een ernstige taak van contactman, initiatiefnemer en bemiddelaar te zijn weggelegd.

In de praktijk echter komt de omvang van de Zwitserse culturele actie in het buitenland als zeer bescheiden voor.

IV. VERTEGENWOORDIGING IN HET BUITENLAND

De Zwitserse culturele vertegenwoordiging in het buitenland wordt verzekerd door het *diplomatiek apparaat van B.Z.*

Er zijn welgerekend vier full-time Cultureel Attachés — vak-diplomaten — en wel in Washington, Londen, Parijs en Keulen. Voor het overige (bijvoorbeeld Brussel) zijn het diplomatieke agenten die ook nog andere functies vervullen.

Pro Helvetia beschikt niet over een eigen vertegenwoordiging.

V. WERKINSTRUMENTEN — INSTITUTEN

Zwitserland — Pro Helvetia — beschikt over geen instituten in het buitenland, tenzij over enkele **privé-stichtingen** voor specifieke doeleinden (bijvoorbeeld in Rome) maar die niet de functie van „Cultureel Instituut” vervullen.

DE STUKTUREN IN **BELGIË**
VOOR DE
BUITENLANDSE CULTURELE BETREKKINGEN .

1. INLEIDING

Weinig aandacht is in ons land tot nu toe besteed geweest aan de structuren waarmee onze buitenlandse culturele betrekkingen worden verzekerd. Men heeft zich van overheidswege hieromtrent nooit aan een planmatige studie geleverd. Er bestaat derhalve over deze aangelegenheid geen enkele overzichtelijke of kritische literatuur.

Het systeem is empirisch gegroeid naarmate deze of gene Departementen culturele sectoren, behorend tot hun bevoegdheid, opgenomen zagen in het internationaal verkeer.

Bezinning omtrent de betekenis en de inhoud van buitenlandse culturele betrekkingen leeft in België slechts in beperkte kring.

Begripsinhoud en structuurhervormingen werden dan ook tot nu toe niet stelselmatig ontworpen.

De invoering van de Culturele Autonomie heeft aan het bestaande systeem geen wezenlijke verandering gebracht: alleen werd de diversiteit van de organen die met de buitenlandse culturele betrekkingen begaan zijn nog vergroot, door de splitsing in 1969 van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, waardoor in de schoot van dit Departement twee van elkaar onafhankelijke organen voor de buitenlandse culturele betrekkingen zijn ontstaan in de plaats van één, en drie autonome begrotingen, een Nederlandse, een Franse en een gemeenschappelijke, in de plaats van de voorheen unitaire begrotingsmiddelen en, door de toekenning aan de twee Cultuurraden van, overigens tot nu toe niet nader omschreven, bevoegdheden op het buitenlandse culturele vlak.

II. BEGRIPSOMSCHRIJVING

Men vindt geen overheidsdefinitie omtrent de visie die men in België voert ten aanzien van het begrip „buitenlandse culturele betrekkingen”; geen aanduiding over de betekenis ervan of het doel dat ermede dient te worden nagestreefd.

Evenmin is de begripsinhoud gepreciseerd.

„Buitenlandse culturele betrekkingen” dekt derhalve in België louter de nomenclatuur van wat in feite wordt gedaan. Dit laatste wordt bepaald door de bevoegdheden waartoe de diverse „culturele afdelingen” van de Departementen zich geroepen achten en door de inhoud van de Culturele Akkoorden. Zodat kan worden gesteld dat naar Belgische opvattingen binnen de notie „buitenlandse culturele betrekkingen” vallen: de traditionele artistieke en culturele activiteiten (beeldende kunsten, muziek, toneel en letteren, boekwezen, film en ballet, onderwijsproblemen, pedagogische samenwerking en studiebeurzen), de socio-culturele activiteiten (jeugd, volksontwikkeling, sport, lichamelijke opvoeding en vrijetijdsbesteding), de massa-media (radio en T.V., pers), de voorlichting en andere

culturele objectieven opgenomen in de Culturele Akkoorden.

III. BEVOEGDHEDEN EN FINANCIERING

De buitenlandse culturele betrekkingen worden gevoerd en gefinancierd door verschillende Departementen tegelijk.

- a) De sleutel van de bevoegdheidsverdeling ligt in het principe dat *elk Departement instaat voor de financiering van de buitenlandse activiteiten in de vaksectoren die tot zijn bevoegdheid behoren*.

Aldus:

- voor onderwijszaken en culturele zaken: de Ministeries van Nationale Opvoeding en Cultuur ;
- voor de voorlichting : Buitenlandse Zaken ;
- voor de wetenschapszaken : Hoge Raad voor Wetenschapsbeleid.

- b) Dit heeft voor gevolg dat *elk Departement ook autonoom de beleidsconceptie en de beleidsuitvoering voert in de zaken welke het financiert*. De betrokken Departementen hebben dus meestal elk een dienst „Buitenlandse Culturele Betrekkingen” opgezet.

- c) Daar het Ministerie van B.Z., behalve voor de voorlichting, ook formeel instaat voor de buitenlandse betrekkingen, de vakkennis buitenlandse betrekkingen opbrengt en het uitvoeringsapparaat in het buitenland levert via zijn Ambassades, is B.Z. theoretisch bij alle buitenlandse culturele activiteiten betrokken :

- als orgaan dat de Culturele Akkoorden formeel afsluit (qua internationale akkoorden);
- als noodzakelijk correspondentie-medium tussen de Vakministeries en het buitenland, en tussen de Vakministeries en de Uitvoerende Agenten in het buitenland, dit wil zeggen de Ambassades (en de Cultureel Attachés) ;
- als beleidvoerend orgaan op het vlak van de buitenlandse betrekkingen, deel van de buitenlandse politiek (bijvoorbeeld in het bepalen van de politieke wensbaarheid van bepaalde culturele betrekkingen, gezien in de optiek van de buitenlandse politiek).

- d) Allengs is B.Z. zich echter *eveneens* gaan begeven op het vlak van de *beleidsconceptie* en van de *uitvoering* :

- 1° De volstreekte autonomie van de Vakministeries in de beleidsconceptie en de beleidsuitvoering heeft onvermijdelijk tot kortsluitingen en tegenstrijdige houdingen geleid, welke vooral in het buitenland werden aangevoeld.

Derhalve werd B.Z. geneigd de coördinatie progressief strakker te gaan aansnoeren met het oog op een gecoördineerd optreden in het buitenland.

- 2° In de landen waarmede Culturele Akkoorden bestaan zijn onze uitvoeringsagenten in het buitenland — de Diplomatieke Posten en de Cultureel Attachés — slechts zeer weinig begaan met de uitvoering van deze Akkoorden, opgedragen aan de Gemengde Commissies. De Ambassade heeft geen zitting in deze Gemengde Commissies.

Is men er geleidelijk toe gekomen de Cultureel Attachés bij deze Commissies te betrekken als observateurs, opdat zij ten minste geïnformeerd zouden zijn omtrent de werkzaamheden der Commissies, als dusdanig ligt het niet in hun opdracht zich bezig te houden met de beleidsconceptie in het kader van de Culturele Akkoorden.

Het actievelid van onze posten in het buitenland — via de Cultureel Attachés, daar waar zij bestaan — ligt dus vooral buiten de werking dezer Akkoorden. De fondsen voor hun activiteiten echter dienden naar de regel te worden uitgetrokken op de budgetten van de betrokken Vakministeries. Hun actie zag zich derhalve onderworpen aan het akkoord van deze Vakministeries en aan het al of niet toestaan door deze van de nodige middelen. De ervaring uitwijzend dat dit bijzonder belemmerend werkte voor de actie van onze Posten in het buitenland, zo werden geleidelijk door B.Z. suppletieve fondsen uitgetrokken, op het eigen budget B.Z. voor deze actie der Posten.

Aldus is B.Z. zich gaan begeven op het vlak van de beleidsconceptie, de beleidsuitvoering en de financiering.

- 3° Dit drong zich met des te meer reden op voor de betrekkingen met landen waarmede geen culturele akkoorden of overeenkomsten bestaan, daar zoniet in de praktijk, bij gebrek aan beschikbare fondsen — en herhaaldelijk ook aan interesse — in hoofde van de betrokken Vakministeries, geen culturele actie mogelijk bleek in deze landen.

- 4° Tenslotte heeft de politieke bevoegdheid op het internationale vlak van B.Z. eveneens geleid tot de noodzaak culturele activiteiten te concipiëren, uit te voeren en op eigen fondsen te financieren bij gelegenheid van speciale omstandigheden — zoals bijvoorbeeld een officieel bezoek van de Vorst, of nog ingegeven door redenen van politieke compensatie.

- e) De splitsing van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur in 1969 heeft, zoals hoger aangeduid, de financiering en bevoegdheden,

wat dit Vakministerie betreft, gesplitst in drie sectoren en drie budgetten : Nederlandse Cultuur, Franse Cultuur en Gemeenschappelijke Zaken.

* * *

De volgende Departementen zijn derhalve op de hierna beschreven wijze begaan met buitenlandse culturele betrekkingen :

A. DEPARTEMENT VAN NATIONALE OPVOEDING EN NEDERLANDSE CULTUUR

De buitenlandse culturele betrekkingen worden in dit Ministerie gefinancierd op twee begrotingen:

- de begroting specifiek voor de Nederlandse Cultuur, ter beschikking gesteld van dit Ministerie door de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap ;
- de nationale begroting door het Parlement toegewezen aan de twee Ministers respectievelijk van Nederlandse Cultuur en Franse Cultuur, tesamen voor zaken van gemeenschappelijk belang.

Alle buitenlandse culturele activiteiten worden uitgetrokken op deze begrotingen ongeacht of zij louter culturele- dan wel onderwijszaken zijn of nog van gemengd karakter.

Het Departement van Nationale Opvoeding beschikt dus niet over begrotingsfondsen voor buitenlandse activiteiten. De activiteiten die de sector onderwijs betreffen worden gefinancierd op de begrotingen van Cultuur.

1. structuur

Het Ministerie beschikt over een „Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen ” (I.C.B) bestaande uit een Bestuursdirectie en vier afdelingen:

- Afdeling Culturele Akkoorden: onderwijs - cultuur en socio-culturele zaken - beurzen;
- Afdeling Kunstpropaganda: Plastische Kunsten - Promotie van het Boek;
- Afdeling Multilaterale Zaken : Internationale gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties ;
- Afdeling Pers : onthaal - public relations.

De Dienst telt acht Hogere Ambtenaren van graad één, één contractueel ambtenaar van dezelfde graad en verder opstellers, klerken en secretariaatspersoneel.

In de bevoegdheden der Afdelingen wordt geen onderscheid gemaakt naar de oorsprong van de fondsen. De Afdelingen zijn dus werkzaam voor zaken die zowel onder het eigen budget Nederlandse Cultuur als onder het gemeenschappelijk budget „ Nationale Zaken ” ressorteren.

2. Bevoegdheden

I.C.B. is begaan met beleidsconceptie en beleidsuitvoering op de volgende wijze :

a) Inzake *Beurzen en Onderwijs*:

1. Qua Beurzen : beheer en behandeling van de beurzen toegekend in het kader van de culturele akkoorden of aangeboden aan de onderhorigen van landen waarmee België geen cultureel akkoord heeft afgesloten — uitvoering van de programma's — ontvangst van bursalen, uitbetaling van de studiebeurzen en allerhande toelagen, begeleidingen enz..
2. Qua Onderwijs: uitvoering van resoluties van de Gemengde Commissies belast met de bilaterale culturele akkoorden betreffende het onderwijs op alle niveau's (kleuter, lager, buitengewoon, middelbaar, normaal-, technisch-, kunst- en universitair onderwijs) en het wetenschappelijk onderzoek. — de Belgische deelname verzekeren aan alle internationale activiteiten in verband met het onderwijs.

b) Voor de *culturele* en *socio-culturele zaken*:

- a) Uitvoering van de resoluties van de Gemengde Commissies in verband met:
 - muziek, opera, ballet en toneel,
 - literatuur,
 - plastische kunsten,
 - film,
 - radio en T.V.,
 - jeugd en vrije tijdsbesteding,
 - lichamelijke opvoeding, sport en openluchtlevens.
- b) De Belgische deelname verzekeren aan de internationale culturele en socio-culturele activiteiten.

c) Inzake *Kunstpropaganda* en *Verspreiding van het Boek*

- a) De Kunstpropaganda en de verspreiding van het Boek in het buitenland, o.m. door de inrichting van tentoonstellingen, het sturen van boeken, enz..
- b) Onderhandelingen en inrichting van de Belgische tentoonstellingen in het buitenland en buitenlandse tentoonstellingen in België in uitvoering van de resoluties van de Gemengde Commissies.
- c) Deelname aan tentoonstellingen, gerealiseerd door internationale organisaties.

d) In *multilaterale zaken* en *technische bijstand*

- a) Voor de internationale gouvernementele organisaties (Unesco, Raad van Europa, Benelux, UNO, NATO, OCD enz..) — verbinding van België met de internationale organisaties ; secretariaat van de nationale commissies — uitvoe-

ring van de resoluties en deelneming aan hun activiteiten — betaling der bijdragen;

- b) Voor de internationale niet-gouvernementele organisaties : betaling der bijdragen — deelname aan de activiteiten ;
- c) Voor de technische bijstand : aanwerving van de onderwijskrachten en deskundigen — deelneming aan de programma's van de internationale organisaties — (ontvangst van de bursalen, stagiaires enz...).
- e) In *perszaken* : onthaal — public relations — rondleiden van VIP, bezoekers, journalisten, opstellen van brochures en publicaties.

Het valt op te merken dat in de bestaande structuur van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur geen specifieke administratieve cellen voorkomen voor de beleidsconceptie inzake buitenlandse culturele betrekkingen.

Met name is dit te ervaren op de twee volgende gebieden :

1. *Werkwijze der Gemengde Commissies*: Het secretariaat der Gemengde Commissies wordt verzekerd door de Vakministeries. De Culturele Akkoorden zijn echter het voorwerp van een werkverdeling tussen de Ministeries van Nederlandse en van Franse Cultuur, waarbij rekening wordt gehouden met de respectievelijke invloedssferen. I.C.B. verzekert derhalve het secretariaat van slechts een aantal dezer Commissies, waaronder als de voornaamste: de Commissies betreffende de akkoorden met Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, U.R.S.S., de landen van Oost-Europa, Zuid-Afrika en Egypte.

I.C.B. bereidt de bijeenkomsten voor van deze Commissies door voorafgaandelijk opvragen van desiderata aan de diverse Algemene Directies van Cultuur en Nationale Opvoeding en door het beleggen van voorbereidende vergaderingen voor de Belgische afvaardiging.

Het Bestuur is echter niet belast met de beleidsconceptie met betrekking tot de Culturele Akkoorden, welke is overgelaten aan de Gemengde Commissies zelf en aan hun leden.

2. *Belgisch-Nederlandse Samenwerking ten behoeve van de Nederlandse Taal en Cultuur*:

Dit uiterst belangrijk domein, waarvoor het specifiek budget van de Nederlandse Cultuur aanzienlijke sommen uittrekt, verdeeld over lectoraten, toelagen aan gemeenschappelijke toneelgroeperingen, stichtingen, conferenties, verenigingen en instituten (rond de 13 miljoen BF), blijft qua beleidsconceptie de bevoegdheid van de Gemengde Commissie voor het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord.

Op het betrokken Ministerie van Nederlandse Cultuur worden deze zaken behandeld door de Minister zelf, zijn Kabinet en de Directeur I.C.B.; er bestaat

echter geen administratieve cel, specifiek belast met de planning of de coördinatie van de beleidsconceptie in deze aangelegenheden.

Bovendien vertoont de huidige structuur de eigenaardigheid dat de Belgisch-Nederlandse samenwerking ten behoeve van de Nederlandse Taal en Cultuur, daar zij beheerd wordt door het Cultureel Akkoord, derhalve in grote mate gefinancierd is op het gemeenschappelijk budget en dus ook onder administratieve „voogdij ” komt te staan van de Diensten voor Franse Cultuur.

3. Activiteiten

Wat het actieveld in de praktijk is, wordt opgeleverd door de nomenclatuur der budgettaire voorzieningen op de eigen begroting van het Ministerie van Nederlandse Cultuur en op de gemeenschappelijke begroting.

a) Nomenclatuur van de activiteiten eigen aan het Ministerie van Nederlandse Cultuur en uitgetrokken op de eigen begroting Nederlandse Cultuur : (budget 1973) — totaal 50 miljoen BF.

— *Verspreiding en uitstraling van de Nederlandse Taal en Cultuur in het buitenland*: 32 miljoen:

- studiebeurzen : 7 miljoen,
- Vlaamse tentoonstellingen beeldende kunsten: 4,6 miljoen,
- verspreiding van Nederlandstalige Belgische letteren (met toelagen voor vertalingen) : 4,5 miljoen,
- toelagen aan schouwburgen en orkesten : 3,25 miljoen,
- kunsttentoonstellingen in binnen- en buitenland: 2 miljoen,
- Groot Limburgs Toneel: 2 miljoen,
- aankoop en publicaties werken voor culturele propaganda in het buitenland : 1 miljoen,
- verspreiding van de Belgische film : 0,6 miljoen,
- lectoraten neerlandistiek: 1,7 miljoen,
- opgravingen en archeologische opzoekingen : 1,5 miljoen,
- cursussen voor stages voor buitenlandse leraren Nederlands : 0,9 miljoen,
- reizen naar het buitenland : 2 miljoen.

— *Belgisch-Nederlandse samenwerking ten behoeve van de Nederlandse Taal en Cultuur*: 10 220 000 F.

— *Toelagen voor internationale culturele activiteiten in België*: 5 miljoen.

b) Daaraan voegen zich enkele activiteiten waarvoor de financiering wordt uitgetrokken op de begroting binnenland omdat zij gezamenlijk voor binnen- en buitenland gelden :

— verwezenlijking van culturele films, deelneming in coproducties en manifestaties in binnen- en buitenland: 25,5 miljoen BF.

c) Nomenclatuur der gemeenschappelijke activiteiten (zie verder).

B. DEPARTEMENT VAN NATIONALE OPVOEDING EN FRANSE CULTUUR

Dit departement is het evenbeeld van zijn Nederlandstalige tegenhanger. De fondsen worden uitgetrokken op de eigen specifieke begroting Franse Cultuur, ter beschikking gesteld door de Cultuuraad voor de Franse Cultuurgemeenschap, en op de gezamenlijke begroting toegewezen door het Parlement voor de zaken- van -gemeenschappelijk belang.

Ook hier beschikt het Departement van Nationale Opvoeding over geen eigen budget voor buitenlandse betrekkingen. Alle zaken met betrekking tot de sectoren behorend tot dit Departement worden gefinancierd door de begroting „ Cultuur “.

1. Structuur

Eveneens een „ *Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen* ” bestaande uit een Bestuursdirectie en drie afdelingen, dezelfde als op de Nederlandse Cultuur, echter zonder een afdeling Pers.

Het personeel is gelijkaardig: acht hogere ambtenaren, met opstellers, klerken en secretariaatspersoneel.

2. Bevoegdheden

Zijn identiek aan deze van I.C.B. op het Ministerie van Nederlandse Cultuur en vertonen dezelfde leemten qua administratieve cellen voor de beleidsconceptie.

3. Activiteiten

a) Nomenclatuur van de activiteiten eigen aan het Ministerie van Franse Cultuur en uitgetrokken op de eigen begroting Franse Cultuur : (budget 1973) — totaal: 58,9 miljoen BF.

— Bijdrage aan *Agence de Coopération culturelle et technique* (23 miljoen) + kosten voor de organisatie in België van de Algemene Conferentie (5 miljoen) = 28 miljoen.

— *Kunstpropaganda*: 10,3 miljoen, waaronder:

- aankoop en verspreiding van kunstboeken : 3 miljoen,
- tentoonstellingen beeldende kunsten: 5 miljoen,
- verspreiding Belgische film : 0,6 miljoen,
- verspreiding Franstalige Belgische letteren: 1,7 miljoen.

— *Studiebeurzen*: 11 miljoen.

Onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek: 1,225 miljoen :

- aankoop van publicaties en didactisch materiaal voor lectoraten, reiskosten voor experts, ambtenaren en vorsers; aankoop en publicaties van boekwerken.

Culturele en socio-culturele uitwisselingen: 1,425 miljoen: .

- buitenlandse reizen en bezoeken.

Toelagen voor toneel, muziek, ballet: 4,5 miljoen.

Diverse toelagen allerlei : 0,9 miljoen.

b) Daaraan voegen zich nog bepaalde activiteiten waarvoor de financiering is opgenomen in begrotingsvoorzieningen voor het binnenland, daar het activiteiten geldt die gezamenlijk voor binnen- en buitenland dienen :

- promotie van de film : Belgische film en coproducties : 30 miljoen;
- maken en aankopen van opnamen van muziek : 1,9 miljoen;
- aankoop van Belgische literaire werken; boeken-tentoonstellingen: 2,5 miljoen.

c) Nomenclatuur der gemeenschappelijke activiteiten (zie verder).

C. GEMEENSCHAPPELIJKE BEGROTING NEDERLANDSE EN FRANSE CULTUUR

Op de totale begroting van de gemeenschappelijke culturele zaken 1973 (± 2 miljard) worden voor de internationale culturele betrekkingen verder nog 125 miljoen uitgetrokken.

1. structuur

De gemeenschappelijke culturele zaken worden gemeenschappelijk beheerd door de beide, Nederlandse en Franse, Besturen voor Internationale Culturele Betrekkingen.

Op het niveau van de beleidsconceptie gebeurt dit via overleg, op het niveau van de uitvoering via vier gemeenschappelijke tweetalige bureau's voor onderwijs — cultuur — beurzen — multilaterale zaken.

De **Culturele Akkoorden**, welke de hoofdbrok uitmaken van de gemeenschappelijke culturele zaken, zijn zoals reeds vermeld het voorwerp van een werkverdeling.

2. Actieveld

De gemeenschappelijke culturele activiteiten dekken drie sectoren : de Culturele Akkoorden — de Multilaterale Samenwerking — de Toelagen aan Internationale Organisaties.

a) Culturele Akkoorden

Elk Cultureel Akkoord heeft zijn eigen Fonds. Het totaal der Culturele Fondsen bereikt 73,6 miljoen. Circa 60% van deze fondsen gaat naar uitwisselingen van hoogleraren, de post- en extra universitaire studiebeurzen en andere bilaterale vormen van uitwisselingen op het vlak van onderwijs. De rest heeft betrekking op uitwisselingen en samenwerking inzake muziek, opera, ballet en toneel ; literatuur; plastische kunsten; film; radio en T.V.; jeugd en vrijetijdsbesteding; lichamelijke opvoeding; sport en openluchtlevens.

b) **Multilaterale Samenwerking: 40 miljoen**
Dit dekt onder meer:

- bijdrage aan de Unesco : 19 miljoen ;
- lopende uitgaven en toelagen betreffende de Unesco : 2 miljoen;
- toelagen en lopende uitgaven betreffende de Raad van Europa, de NAVO, de OESO, de BENELUX en de culturele betrekkingen in het algemeen: 8,8 miljoen;
- toelage aan MUDRA: 4,5 miljoen;
- toelage aan het Europees Fonds voor de Jeugd: 2 miljoen.

c) **Toelagen aan internationale organisaties** (Academica Belgica; Commission for Educational Exchanges between the United States of America, Belgium and Luxemburg; Unesco campagnes ; enz.) : 10,1 miljoen.

D. MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN (CULTURELE ZAKEN)

1. structuur

Op het Ministerie van B.Z. ressorteren de buitenlandse culturele betrekkingen onder de „ **Bestuursdirectie Voorlichting en Culturele Betrekkingen**” (V.C.B).

Deze Bestuursdirectie is ingedeeld in :

- een Directie Culturele Betrekkingen;
- een Directie Pers;
- een Directie Voorlichting der Posten;
- een Directie Algemene Documentatie ;
- en twee Secretariaten: een secretariaat Verbindingen en een secretariaat abonnementen, begroting en comptabiliteit.

De Persdienst niet medegerekend, telt de Bestuursdirectie een twaalfstal hogere ambtenaren en verder opstellers, klerken en secretariaatspersoneel, in het totaal zowat een vijftigtal personeelsleden (te vergelijken met de ongeveer honderd personeelsleden op de Diensten Buitenlandse Culturele Betrekkingen der beide Ministeries van Cultuur tezamen).

2. Bevoegdheden

De Persactiviteiten buiten beschouwing gelaten, heeft de Bestuursdirectie Voorlichting en Culturele Betrekkingen een dubbele taak: Voorlichting der Posten en Buitenlandse Culturele Betrekkingen.

A. **De Voorlichting der Posten** kan als dan niet beschouwd worden als een culturele activiteit sensu lato — in vele landen, Frankrijk, Duitsland, Zwitserland, wordt de Voorlichting verzorgd door het cultureel apparaat-, in onderhavig geval dekt de Voorlichting der Posten een aantal grensactiviteiten. Zij bestaat inderdaad bij V.C.B. uit:

1. Het uitzenden naar de diplomatieke posten van **voorlichtingsmateriaal**:

- a) gestencileerde omzendbrieven (informatiebrief — vertrouwelijke informatiebrief — Belgische Standpunten) en periodieke culturele brochures (Cultureel Nieuws);
- b) gedrukte publicaties („Teksten en Documenten” — „Voorlichting over België” — „Het Belgisch Muziekleven” — „Belgica Selecta” — „Repertorium van doctorale proefschriften” — Brochures in bijkomende talen — occasionele brochures).

In dit voorlichtingsmateriaal zitten dus een aantal culturele gegevens vervat die bijdragen tot de ontwikkeling in het buitenland van de kennis van het cultureel leven in België.

Budget 1973 voor deze post: 5,2 miljoen BF.

2. Het ter beschikking stellen van de posten van **documentatiemateriaal**.

Dit sluit in :

- a) Kunstboeken — werken van literaire aard — publicaties van wetenschappelijke aard, — onderwijs en toespraken — brochures, catalogussen en monografieën — publikaties over toerisme en algemene informatie.
Deze boekwerken worden aangekocht op het budget V.C.B. ter stoffering der postbibliotheken en naar gelang de behoeften van de diplomatieke posten.
Budget 1973 voor deze post: 5,5 miljoen BF.
- b) Diapositieven — grammofoonplaten — kunstreproducties — poppen — foto's — medailles; aangekocht op het budget van V.C.B., eveneens naar gelang de behoeften van de posten.
Budget 1973 voor deze post: 0,9 miljoen BF.
- c) Publikaties uitgegeven door andere instellingen (INBEL-Commissariaat voor Toerisme-Ministeries van Nationale Opvoeding en Cultuur), ter beschikking gesteld van V.C.B. voor verspreiding in het buitenland en onder de posten. (Hierbij dient genoteerd dat V.C.B. namens de Minister van B.Z. voogdij uitoefent over INBEL.)

- d) Projectiemateriaal voor dia's — film — speelplaten, aangekocht op het budget B.Z./Dienst Materiaal op voorstel van V.C.B.
- e) Film, een belangrijke activiteit van V.C.B. welke er zich vooral toelegt op het propageren van lange films en van de beste korte films. Deze actie geschiedt in overleg met de Departementen van Cultuur, Nationale Opvoeding en Economische Zaken.

V.C.B. financiert de aankoop van rechten (auteursrechten en rechten tot verspreiding via de televisienetten), het afdrukken van copies, de sonorisatie, het voorzien van ondertitels in vreemde talen, drukken van catalogus, aankopen van documentatie, de kosten van verzending en ook de aankoop van projectietoestellen voor de posten. De filmothek van V.C.B. welke in 1973 een totaal van 4 040 copies bevatte waaronder 3 750 16mm films en 290 35 mm films, wordt uitgestuurd naar de posten om ter plaatse gebruikt te worden door de post zelf of in uitlening aan distributieorganismen.

In 1973 bedroeg het totale budget V.C.B. besteed aan de filmdienst : 11 miljoen BF (voor de eigenlijke film : 7,63 miljoen, voor catalogussen, documentatie, apparaturen en verzending: 3,35 miljoen).

3. Verstrekken van **informaties en documentatie over België** naar aanleiding van vragen door vreemde instellingen of personen gesteld aan onze diplomatieke posten.

4. Verzenden van **colli's** met boeken afkomstig van de Departementen van Nationale Opvoeding en Cultuur bestemd voor buitenlandse faculteiten, bibliotheken of instellingen.

5. Verdelen, via de posten, van **radioprogramma's** samengesteld door de B.R.T.-R.T.B., muzikale programma's (klassieke- en ontspanningsmuziek) en magazines met betrekking op de actualiteit, het cultureel, sociaal en economisch leven van België, gerealiseerd in het Engels, Spaans, Frans, Portugees en in het Nederlands. Men raamt het resultaat op ongeveer 12 000 uitzendingen per jaar.

B. De buitenlandse culturele betrekkingen

1. De eerste opgave van V.C.B. inzake buitenlandse culturele betrekkingen bestaat erin bij te dragen tot het bepalen van het **Beleid** gezien in de specifieke optiek van de algemene buitenlandse politiek. Dit gebeurt via coördinatiebijeenkomsten gehouden onder het voorzitterschap van de Secretaris-generaal van het Departement. Het secretariaat van deze bijeenkomsten wordt verzekerd door V.C.B. .
Dit beleid uit zich onder meer in het vlak van de Culturele Akkoorden waar B.Z. het beleidsbeslissend woord heeft in het al of niet aangaan van een Cultureel Akkoord met een bepaald land.

2. V.C.B. vervult verder een taak van *coördinatie*, en wel als voorzitter, namens de Minister van B.Z., van de *Subcommissie voor coördinatie van de Belgische Publiciteits en Propagandaprogramma's in het buitenland*, een orgaan dat o.m. belast is met het organiseren van „Belgische Weken in het buitenland“.

3. V.C.B. treedt op als *verbindingsorgaan* tussen de Ministeries van Cultuur en het buitenland, tussen de Ministeries van Cultuur en de Belgische diplomatieke posten in het buitenland, en tussen de vreemde diplomatieke posten in België en de Ministeries van Cultuur; dit zowel voor wat betreft de activiteiten van deze Ministeries in verband met de Culturele Akkoorden als voor hun buitenlandse actie buiten Cultureel Akkoord.

Deze functie, welke onontbeerlijk wordt geacht voor een gecoördineerd optreden ten aanzien van het buitenland en ook omdat B.Z. in de betrekkingen met het buitenland het vakaspect „Buitenlandse Zaken” moet opbrengen, vindt niet steeds een optimale uitwerking.

De regel wordt niet immer gerespecteerd, hij veroorzaakt vertragingen en dubletten, zodat zich heel wat kortsluitingen voordoen, waaronder de coördinatie sterk komt te lijden. Deze regel kan ook vertraging in de hand werken inzonderheid wanneer het informatieve kwesties betreft die vanuit de buitenlandse posten bestemd zijn voor de Vakministeries. Dit administratief kanaal via B.Z. depersonaliseert het karakter van de vraag. De beantwoording wordt uitgesteld en mist daarom vaak doeltreffend resultaat.

Om zijn verbindingsfunctie te verzekeren beschikt V.C.B. over een Dienst Bilaterale Culturele Betrekkingen, ingedeeld naar geografische sectoren, en over een Dienst Multilaterale Culturele Betrekkingen.

4. Op het bilaterale vlak doet V.C.B. verder aan *directe culturele actie* in het buitenland.

Deze actie beperkt zich tot hulp voor traditionele artistieke manifestaties (muziek, tentoonstellingen, toneel en dans, voordrachten, film's) en tot enkele occasionele tussenkomsten (Belgische weken in het buitenland, subsidies aan Belgische kringen).

Zij is suppletief en is ingegeven door de bezorgdheid aan de diplomatieke zendingen en consulaire posten mogelijkheden te bieden om via kleinere manifestaties een zekere culturele aanwezigheid van België te verzekeren binnen hun rechtsgebied. V.C.B. voert deze directe culturele actie via de geografische sectoren in de dienst Bilaterale Betrekkingen en beschikt daarvoor over een krediet van 4,8 miljoen BF. De belangrijkste posten op het culturele vlak (Bonn, Den Haag, London, Luxemburg, Parijs, Pretoria, Rome, Tel-Aviv en Washington) krijgen hierop elk een bepaald jaarlijks krediet toegewezen, vastgesteld bij Ministerieel Besluit, dat zij vrij kunnen

aanwenden na overleg met V.C.B. De rest, 3,1 miljoen, vormt een manoeuvre-massa beheerd door V.C.B. en toegekend geval per geval na akkoord van de Minister B.Z.

De tussenkomst van V.C.B. grijpt in de regel plaats op verzoek en voorstel van de betrokken posten, welke op hun beurt meestal gesolliciteerd zijn door lokale verenigingen of organismen die overwegen bepaalde kleinere manifestaties te organiseren (muziekavonden, lezingen en dergelijke) waarbij onze cultuur aan bod kan komen. V.C.B. beweegt zich niet op het vlak van een planmatige culturele actie van betekenis.

5. Op het *multilaterale vlak*, blijkt de actie van V.C.B. eerder beperkt. V.C.B. beheert geen specifiek budget voor de multilaterale betrekkingen. De bijdragen aan de Internationale Organismen begaan met cultuur worden uitgetrokken op de budgetten van de Vakministeries (ook B.Z. draagt bepaalde bijdragen, maar niet V.C.B.).

Aangezien de Vakministeries de gewoonte hebben genomen in vele aangelegenheden, rechtstreeks contacten te voeren met de Internationale Organismen — en meer bepaaldelijk met de UNESCO — wordt de coördinatierol van V.C.B. in deze zaken zeer sterk bemoeilijkt. V.C.B. dat in multilaterale zaken het beleid zou moeten voeren, ziet zich in de praktijk van deze taak verwijderd.

3. Budget

Het totale budget van V.C.B. bedraagt 65,2 miljoen BF waaronder:

— Voorlichting en Documentatie .	26 090 000
— Directe culturele actie	4 750 000
Muziek : 1,7 miljoen	
Tentoonstellingen: 0,37 miljoen	
Toneel en Dans : 0,69 miljoen	
Voordrachten : 0,2 miljoen	
Varia : 0,98 miljoen	
(Belgische weken — Filmweken — diverse subsidies)	
— Abonnementen en andere kosten door Diplomatieke Posten . . .	6500000
— Toelage aan INBEL	24000000

E. MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN (WETENSCHAPPELIJKE ZAKEN)

Naast V.C.B. bestaat er eveneens op B.Z., ressorterend onder de Algemene Directie der Politiek een *Dienst Wetenschappelijke Zaken*, opgericht in 1958 en belast met de internationale wetenschappelijke samenwerking.

De Dienst houdt zich bezig met volgende zaken :

1. **Ruimtezaken:**

a) ELDO-ESRO-C.S.E.

Hierin bestaat zijn rol in het ontwerpen, in samenwerking met de diensten van de Minister bevoegd voor de Wetenschappelijke Programmatie, van de Belgische ruimtepolitiek en in het verzekeren, samen met voornoemde Diensten van de Belgische vertegenwoordiging in de schoot van de directieraden der Ruimteorganisaties.

b) INTELSAT : de Wetenschappelijke Dienst verzekert de deelneming van België aan de onderhandelingen en verzekert de vertegenwoordiging op de Algemene Vergadering.

2. **Wetenschappelijke activiteiten der Internationale Organisaties:**

a) OCDE : (Programma Economische weerslag van onderzoek en onderwijs): volgen der diverse activiteiten en, in samenwerking met de overige bevoegde Departementen, overmaken van de onderrichtingen aan de Belgische Permanente Afvaardiging.

b) NATO : (Wetenschappelijk Comité : wetenschappelijke Beurzen — voor natuurwetenschappen; zomercursussen gewijd aan geselecteerde wetenschappelijke onderwerpen — toegelagen voor wetenschappelijk onderzoek) :
— opmaken van de instructies, in samenwerking met Wetenschappelijke Programmatie, voor de Vertegenwoordigingen van België op het Wetenschappelijk Comité,
— beheren van de fondsen door de NATO ter beschikking gesteld voor de Studiebeurzen,
— selectie der bursalen via een Selectiecomité.

c) UNO-EEG, enz. : verzekeren van coördinatie tussen de verschillende Departementen (Econ. Zaken; Nationale Opvoeding, enz.) hierbij betrokken.

3. **Nucleaire zaken:**

a) A.I.E.A. en N.E.A. : voorbereiden der instructies voor de Belgische vertegenwoordigers, in samenwerking met : S.P.P.S., Economische Zaken, Gezondheid, Nationale Opvoeding, Arbeid en Sociale Voorzorg, Justitie, Landbouw.

c) CERN: de Belgische vertegenwoordiging wordt verzekerd door het Nationaal Fonds voor het Wetenschappelijk onderzoek dat rapport uitbrengt bij de Dienst Wetenschappelijke Zaken.

4. **Bilaterale Zaken:**

— Beheer van de bilaterale wetenschappelijke betrekkingen al dan niet voortvloeiend uit wetenschappelijke akkoorden.

De Dienst Wetenschappelijke Zaken beschikt over geen eigen functioneringsbudget.

De bijdragen aan de diverse multilaterale organisaties worden uitgetrokken nu eens op B.Z. (UNO-NATO-AIEA-OCDE), dan weer op Economische Zaken (EEG-EURATOM-CECA-OCDE-CERN) of nog op de Diensten van de Eerste Minister (ESRO-ELDO).

De Belgische vertegenwoordiging op de betrokken organismen wordt verzekerd door B.Z., behalve voor de ESRO en de ELDO, waar de vertegenwoordiging gezamenlijk is : B.Z./Wetenschappelijke Programmatie.

F. DIVERSE ANDERE DEPARTEMENTEN

Buiten B.Z. en de Ministeries van Cultuur zijn nog diverse andere Departementen — en zelfs autonome organen zoals de Universiteiten — betrokken bij de buitenlandse culturele actie.

In de regel dragen zij vakkennis bij maar het komt voor dat zij in bepaalde specifieke gevallen financieren.

Aldus :

1. De **Departementen van Nationale Opvoeding en Cultuur** : die de vakkennis leveren voor zaken van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

2. **Wetenschapsbeleid** : voor de wetenschappelijke zaken.

3. **Volksgezondheid en Economische Zaken** : eveneens voor bepaalde wetenschappelijke zaken.

Deze Departementen nemen gebeurlijk deel aan beraadslagingen en bijeenkomsten en verzekeren de uitvoering van de akkoorden of afspraken met betrekking tot zaken behorend tot hun bevoegdheid. Apart dient de D.O.S. te worden vermeld, belast, samen met B.Z. wat de multilaterale betrekkingen betreft, met de Ontwikkelingshulp en het hiervoor specifiek budget.

COORDINATIE,

Er bestaan geen geïnstitutionaliseerde coördinatieorganen tussen al deze autonome beleidsconcipeerende, beleidsuitvoerende en financierende Departementen.

a) **De Subcommissie voor de Coördinatie en de Programma's voor Belgische Publiciteit en Propaganda in het buitenland**, onderdeel van de Interministeriële Economische Commissie, waarvan het voorzitterschap is toegewezen aan B.Z., heeft vooral op het oog het organiseren van „Belgische Weken” in het buitenland waarbij cultuur en handel worden verenigd met het oog op publiciteit en propaganda, en is als dusdanig niet geroepen de coördinatie te verzekeren inzake buitenlandse culturele betrekkingen.

b) De wetenschappelijke betrekkingen met het buitenland worden gecoördineerd voor de „*Interministeriële Commissie voor het Wetenschapsbeleid*”, echter niet in het kader van een algemeen cultureel beleid.

c) Een poging tot coördinatie werd ondernomen met de functie van „*Ambassadeur voor de Buitenlandse Culturele Betrekkingen*”.

1. Aanvankelijk, bij de creatie in 1956, gold het enkel het toekennen van de titel van „Buitengewoon gezant en gevolmachtigd Minister”, ten persoonlijke titel, aan een vooraanstaande persoonlijkheid van het toenmalige Ministerie van Onderwijs, de heer J. Kuypers, welke belast werd, door B.Z. en Onderwijs, met de onderhandelingen en het toezicht van de uitvoering der Culturele Akkoorden, en, in het algemeen, met de leiding der internationale culturele betrekkingen, o.m. bij de Unesco, de Nato, de WEU en de Raad van Europa, en met de coördinatie van deze betrekkingen tussen de diverse Departementen.
2. Bij de opvolging van de heer Kuypers, door de heer J. Grauls, werd de titel veranderd in „Ambassadeur”. In de praktijk beperkte de functie zich echter tot de werking der Culturele Akkoorden, waarvoor de „Ambassadeur” inderdaad — althans voor een aantal dezer Commissies — het voorzitterschap en de coördinatie verzekerde.
3. In een later stadium bleek de titularis, ingevolge omstandigheden van het ogenblik, de functie niet langer meer volledig te kunnen waarnemen; zij werd dan overgeheveld naar B.Z., opgenomen in het administratief kader van B.Z. en openvolgend toevertrouwd aan hogere Diplomatieke Ambtenaren van B.Z., met de duidelijke bedoeling de coördinatie tussen de Vakministeries en B.Z. te bevorderen.
Aangezien echter de „Ambassadeur” — Voorzitter der Gemengde Commissie — als ambtenaar van B.Z. geen beschikking had over het secretariaat van de Gemengde Commissies en evenmin administratief toezicht kon uitoefenen over de uitvoering der genomen beschikkingen, beide toevertrouwd aan de Administratie van de Ministeries van Cultuur, kwam de doelmatigheid van de functie in het gedrang.
4. Er werd geen nieuwe „gedelegeerde” titularis aangeduid en men mag zich afvragen of de functie op dit ogenblik nog wel bestaat.

d) Zodat tot besluit kan worden gesteld dat het *enige instrument* dat in het huidige systeem beleidscoördinatie kan opbrengen inzake culturele betrekkingen, de *VCB* van B.Z. is.

FINANCIELE MIDDELEN

Wanneer al de begrotingen van de voornaamste contribuerende Departementen worden samengegeld ziet het totaal van de door België aan buitenlandse culturele betrekkingen bestede middelen er als volgt uit:

1. Begroting Nederlandse Cultuur :	50 miljoen
2. Begroting Franse Cultuur :	59 miljoen
3. Gemeenschappelijke Begroting :	125 miljoen
4. B.Z. = zonder de Voorlichting :	29 miljoen
	263 miljoen

(Met Voorlichting op B.Z. en Inbel: $263 + 10,2 + 24 = \pm 297$ miljoen BF).

Deze cijfers zijn als minima te beschouwen daar ook nog in de binnenlandse begrotingen en in begrotingen van andere Departementen kredieten verholten zitten welke voor buitenlandse activiteiten worden aangewend.

IV. WERKMETHODES

De Culturele Akkoorden zijn de werkmethode bij uitstek der Belgische buitenlandse culturele actie. Ons land heeft 34 dergelijke akkoorden in werking op dit ogenblik (onderhandelingen zijn aan gang voor het afsluiten van vier nieuwe akkoorden).

1. Onstaan der Akkoorden

Deze Akkoorden komen tot stand hetzij op initiatief van België, hetzij op aanvraag van een geïnteresseerd land. Het is de Minister van B.Z., die na overleg met de Ministers van Nationale Opvoeding en Cultuur, beslist over te gaan tot het afsluiten van een cultureel akkoord en voor de ondertekening ervan instaat.

2. Inhoud der Akkoorden

De akkoorden bevatten meestal vrij algemeen beoorde intentieverklaringen voor samenwerking op het gebied van onderwijs, cultuur, wetenschappen en techniek.

De tekst ervan wordt opgesteld door een Commissie van ambtenaren der Departementen B.Z., Nationale Opvoeding en Cultuur, samen met afgevaardigden van de Ambassade van het partner-land.

3. Financiering

Voor elk cultureel akkoord wordt een speciaal fonds opgericht beheerd door de Ministers van Cultuur (hun afdeling I.C.B.) en uitgetrokken op de gemeenschappelijke begroting der beide Cultuurministeries. De Ministers van Cultuur bepalen derhalve en de omvang én de verdeling én de aanwending van deze fondsen. B.Z. heeft hierin geen enkele inspraak.

4. Werking

Elk Cultureel Akkoord voorziet in de oprichting van een „**Gemengde Commissie voor toepassing van het Cultureel Akkoord**”. De Belgische sectie van deze Gemengde Commissie bestaat uit een afgevaardigde van B.Z., de vertegenwoordiger van de diensten I.C.B. op de Ministeries van Cultuur en verder uit een aantal leden telkens door de Ministers van Cultuur aangeduid op een ad hoc basis, dat wil zeggen voor elke bijeenkomst en gekozen uit „personaliteiten” uit de culturele en onderwijsmilieu's. De samenstelling respecteert de taalpariteit. De Cultureel Attachés hebben geen zitting van rechtswege in de Gemengde Commissie. Men laat hen toe als „observateur” aanwezig te zijn op de bijeenkomsten wanneer deze in hun ambtsgebied plaatsgrijpen. Ligt dit ambtsgebied niet te ver van België, zo kunnen zij ook uitgenodigd worden om de bijeenkomsten in België bij te wonen.

Voorzitter van de Belgische Vertegenwoordiging kan een hoger Ambtenaar van de Ministeries van Cultuur zijn, of een „personaliteit”, eveneens telkens aangeduid door de Ministers van Cultuur. Het secretariaat van de Gemengde Commissie wordt waargenomen door de dienst I.C.B. van het Nederlands of het Frans Ministerie van Cultuur, naar een interne werkafpraak waarbij met de respectievelijke invloedssferen wordt rekening gehouden. De Gemengde Commissies hebben een zeer vergaande bevoegdheid. Zij beslissen in de praktijk autonoom over het werkprogramma dat uitdrukking gaat geven aan het Cultureel Akkoord.

De Gemengde Commissies komen geregeld bijeen hetzij jaarlijks, hetzij tweejaarlijks, alternatief in het ene en in het andere land.

Buiten de actie vastgelegd in de Culturele Akkoorden en uitgewerkt door de Gemengde Commissies, worden verder in België de buitenlandse culturele betrekkingen gevoerd op een empirische, dag aan dag, basis, autonoom door de diverse Departementen zonder hierbij enige voorafgaandelijk ke af spraak of planning-conceptie.

V. VERTEGENWOORDIGING IN HET BUITENLAND

De culturele vertegenwoordiging in het buitenland wordt verzekerd door de Ambassades, in de schoot waarvan een diplomatiek medewerker aangewezen wordt om zich, naast andere taken, ook bezig te houden met culturele zaken.

Er zijn slechts zes Ambassades waar een diplomatiek agent de culturele betrekkingen tot uitsluitende taak heeft: Den Haag, Parijs, Londen, Bonn, Rome en Washington. Deze agenten voeren de titel van **Cultureel Attaché** of **Culturele Raad**, naar gelang hun graad. Hun aanwijzing is functie van het algemeen personeelsbeleid op B.Z. en niet noodzakelijk ingegeven door specifieke aanleg of interesse. Om

begrijpelijke redenen wordt getracht de Culturele Attachés/Raden een langere ambtsduur op te dragen dan gebruikelijk: vier tot vijf jaar. Er is echter geen specialisatie en de functie is wisselvallig zoals elke andere diplomatieke functie.

De Cultureel Attachés/Raden zijn voor de uitvoering van hun functie, onder de leiding van het Posthoofd, aangewezen op B.Z.-V.C.B. Zoals gezegd beschikken zij nu over een speciaal budget, toegewezen bij Ministerieel Besluit, dat zij kunnen aanwenden na ruggespraak met V.C.B. De Cultureel Attachés en de Ambassades vervullen een taak van vertegenwoordiging, voeren de betrekkingen met de vreemde overheid, zijn enigszins betrokken bij de uitvoering der Culturele Akkoorden, belasten zich met de voorlichting, documentatie en de public relations, en hebben verder een taak van initiatiefnemer en bewerkstelliger van suppletieve activiteiten met het oog op het verzekeren van een globale Belgische culturele aanwezigheid in hun jurisdictie. De buitenlandse vertegenwoordiging is slechts in beperkte mate betrokken bij de beleidsconceptie en bij de uitvoering der programma's ontworpen door de Gemengde Commissies.

Zij neemt deel als observateur aan de bijeenkomsten wanneer deze bijeenkomsten plaatsgrijpen in haar rechtsgebied maar is niet betrokken bij het overleg in Brussel.

In zekere zin kan worden gezegd dat de Belgische planmatige culturele actie haar derhalve ontsnapt en dat zich in de praktijk twee parallelle culturele acties ontwikkelen: deze der Gemengde Commissies en deze der Cultureel Attachés/Raden of Ambassades.

VI. WERKINSTRUMENTEN

België beschikt over geen specifieke werkinstrumenten in het buitenland, en kent, met name, geen **Culturele Instituten**.

Wel bestaan er in het buitenland:

1. te Rome de **Academia Belgica** die als instelling van openbaar nut gesubsidieerd wordt op het gemeenschappelijk budget van de beide Ministers van Cultuur.

De Academia Belgica:

- verschaft huisvesting aan het Belgisch Historisch Instituut en aan de Nationale Stichting Prinses Marie-José voor Kunstgeschiedenis;
- organiseert lezingen van Belgische universiteitsprofessoren, leden van de Koninklijke Academiën, politieke figuren en kunstenaars, concerten van Belgische ensembles en solisten evenals tentoonstellingen van werken van Belgische kunstenaars;
- is de verblijfplaats van Belgische navorsers en kunstenaars die voor lange of korte tijd te Rome werkzaam zijn.

2. te Bologna het *College Jean Jacobs* dat als stichting van Italiaans recht een jaarlijkse subsidie ontvangt vanwege onze Ministeries van Cultuur en in ruil daarvoor:
 - een paar beurzen aan Belgische studenten toekent;
 - logement verstrekt aan Belgische studenten of vorsers ;
 - de mogelijkheid geeft Belgische kunstenaars te laten optreden.
3. op het eiland *Comaccina*, de schenking aan de Italiaanse Staat door Koning Albert gedaan op voorwaarde dat het eiland opengesteld wordt voor Belgische archeologen en kunstenaars. Op het eiland staan enkele bungalows waarin jaarlijks enkele Belgische artiesten gedurende een paar weken mogen logeren.
4. te *Keulen* het *Belgisch Huis* dat als v.z.w. met Duits rechtelijk statuut beheerd en gesubsidieerd wordt o.m. en vooral door de Departementen van Buitenlandse Zaken (de werkingskosten: 2,5 miljoen) en van Cultuur (0,5 miljoen voor activiteiten).
Het Belgisch Huis :
 - organiseert jaarlijks een bepaald aantal culturele manifestaties, waarvan de aard en de omvang door het Directiecomité (samengesteld uit vertegenwoordigers van B.Z., de Ministeries van Cultuur, de Ambassade te

Bonn en het Consulaat-generaal te Düsseldorf) wordt vastgesteld;
– is de zetel van de culturele afdeling van onze ambassade te Bonn.

ALGEMENE BEOORDELING

Bij het overschouwen van onze huidige structuren valt op dat onze buitenlandse culturele betrekkingen gevoerd worden :

1. met disparate en elkaar overlappende budgetten en bevoegdheden ;
2. door verschillende Departementen tegelijk;
3. in afwezigheid van coördinatieorganen;
4. met zwaar doorwegende autonome bevoegdheid der Gemengde Commissies in het ontwerpen der programma's der Culturele Akkoorden — maar zonder geïnstitutionaliseerde continuïteit in de samenstelling en in het voorzitterschap van de Belgische sectie dezer Commissies ;
5. met een complex mechanisme voor de uitvoering;
6. en via twee parallelle acties, enerzijds Culturele Akkoorden met de daarmee gepaard gaande mechanismen, geschraagd op de Ministeries van Cultuur, anderzijds de werking der Buitenlandse Vertegenwoordiging, geschraagd op B.Z.